T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
TÜRKÇE ÖĞRETMENLİĞİ PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

SEVDA MÜJGAN YÜKSEL'İN ÇOCUK EDEBİYATI ÜRÜNLERİNİN DEĞERLER EĞİTİMİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

ESRA ÖZÜBAL

İzmir
2024

DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
TÜRKÇE ÖĞRETMENLİĞİ PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

SEVDA MÜJGAN YÜKSEL'İN ÇOCUK EDEBİYATI ÜRÜNLERİNİN DEĞERLER EĞİTİMİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

ESRA ÖZÜBAL

DANIŞMAN
Prof. Dr. Caner KERİMOĞLU

İzmir
2024

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum "Sevda Müjgan Yüksel'in Çocuk Edebiyatı Ürünlerinin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi" adlı çalışmanın içerdiği fikri izinsiz başka bir yerden almadığımı; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarında ve bölümlerinin yazımında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada kullanılan her türlü kaynağa eksiksiz atıf yaptığımı ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi, ayrıca bu çalışmanın Dokuz Eylül Üniversitesi tarafından kullanılan bilimsel intihal tespit programıyla tarandığını ve *intihal içermediğini* beyan ederim. Herhangi bir zamanda aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonuca razı olduğumu bildiririm.

22/01/2024

Esra ÖZÜBAL

DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS/DOKTORA TEZ ÇALIŞMASI ORİJİNALLİK RAPORU

Tarih: 31/01/2024

Tez Başlığı:

Sevda Müjgan Yüksel'in Çocuk Edebiyatı Ürünlerinin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam **192** sayfalık kısmına ilişkin, **31/01/2024** tarihinde **tez danışmanım tarafından** Dokuz Eylül Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı'nın sağladığı İntihal Tespit Programından (**Turnitin**-Tez İntihal Analiz Programı) aşağıda belirtilen **filtreleme tiplerinden biri** (uygun olanı işaretleyiniz) uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin **benzerlik oranı % 6 dir.**

- http://www.kutuphane.deu.edu.tr/tr/turnitin-tez-intihal-analiz-programi/ adresindeki Tez İntihal Analiz Programı Kullanım Kılavuzunu okudum X

Filtreleme Tipi 1(Maksimum %15) X **Filtreleme Tipi 2(Maksimum %30)** □

X Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç, X Kaynakça hariç, X Alıntılar dâhil, X Altı (6) kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç.	□ Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç, □ Kaynakça dâhil, □ Alıntılar dâhil.
EK 1- İntihal Tespit Programı Raporu İLK SAYFA Çıktısı. X **EK 2- İntihal Tespit Programı Raporu (Tümü) Cd İçinde.** □	

Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Uygulama Esasları'nı inceledim ve yukarıda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmasının herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Adı Soyadı : **Esra ÖZÜBAL**
Öğrenci No : [redacted]
Anabilim Dalı : **Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı**
Programı : **Türkçe Öğretmenliği Yüksek Lisans**
Statüsü : Yüksek Lisans X Doktora □

ÖĞRENCİ	**DANIŞMAN**
Esra ÖZÜBAL	Prof. Dr. Caner KERİMOĞLU
31/01/2024	31/01/2024

Açıklamalar

1: Bu formu teslim etmeden önce sizden istenen bilgileri uygun kutucuğu (□) işaretleyerek doldurunuz.

Kullanıcı şifre vb. konusunda sorun yaşanması durumunda Üniversitemiz Merkez Kütüphanesinde bulunan Turnitin yetkilisine başvurunuz.

2: Yüksek Lisans/Doktora Tez Çalışması Orijinallik Raporu" formu tezin ciltlenmiş ve elektronik nüshalarının içerisinde ekler kısmında yer alır.

3: Tez savunmasında düzeltme alınması durumunda bu form güncellenerek yeniden hazırlanır.

4: Turnitin-Tez İntihal Analiz Programına yükleme yapılırken Dosya Başlığı (document title) olarak **tez başlığının tamamı**, Yazar Adı (author's first name) olarak **öğrencinin adı**, Yazar Soyadı (author's last name) olarak **öğrencinin soyadı** bilgisini yazınız.

TEŞEKKÜR

Bilimin sonsuz büyüklükteki yelpazesinden bizlere bakış açısı katan, düşünce dünyamızda esnekliğe varabilmeyi ve yaşam boyu öğrenmeyi hayatımızın her alanına kazandırmamızda bizlere rol model olan sevgili tez danışmanım Sayın Prof. Dr. Caner KERİMOĞLU'na sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Öğretmen olmanın anlamını kavramamızı sağlayan, her zaman bizlere ışık tutmaktan asla vazgeçmeyen, idealistliği ve evrensel yaklaşımlarıyla bilimin hiç sönmeyecek meşalesinin kıvılcımları olmamıza ön ayak olan sevgili öğretmenim Sayın Doç. Dr. Ali TÜRKEL'e üzerimdeki emekleri adına sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Benim bu okul sıralarından öğretmen masalarına kadar gelebilmemi sağlayan, Cumhuriyetin hiç sönmeyen hürriyet meşalesini varış noktasına kadar taşımayı bizlere emanet eden, cumhuriyetimizin yüz akları "sevgili öğretmenlerimin" ise ellerinden sonsuz hürmetle öper saygı ve sevgilerimi sunarım.

Hayatımın her anında yardımlarını ve desteklerini esirgemeyen aileme teşekkürü bir borç bilirim.

Ve bu süreçte desteklerini hiç esirgemeyen, varlığıyla sevgiyi ve dostluğu tadabildiğim sevgili arkadaşım Buse GÜLLÜ'ye teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

ÖZET ..... **vi**
ABSTRACT ..... **vii**
BÖLÜM I **1**
GİRİŞ **1**
1.1.Problem Durumu 1
1.2.Amaç ve Önem 3
1.3.Problem Cümlesi / Alt Problem Cümleleri 4
1.4.Sınırlılıklar (Opsiyonel) 5
1.5.Varsayımlar (Opsiyonel) 5
1.6.Tanımlar 6
BÖLÜM II **8**
KURAMSAL ÇERÇEVE / KAVRAMSAL ÇERÇEVE / İLGİLİ ARAŞTIRMALAR **8**
2.1. Eğitim 8
2.2. Ailede Eğitim 11
2.3. Okulda Eğitim 11
2.4. Değer 12
2.4.1. Değer Kavramı 12
2.4.2. Değer ve Değerler 14
2.4.3. Değerlerin Önemi 14
2.4.4. Değerlerin İşlevleri 15
2.4.5. Değerlerin Özellikleri 16
2.4.6. Değerlerin Sınıflandırılması 18
2.4.6.1. Spranger'in Değer Sınıflandırması 19
2.4.6.2. Rokeach'ın Değer Sınıflandırması 19
2.4.6.3. Schwatz'ın Değerler Sınıflandırması 20
2.4.6.4. Nelson'un Değerler Sınıflandırması 20
2.5. Değerler Eğitimi 21

2.5.1. Değerler Eğitimi Yaklaşımları 21
2.6. Değerler Eğitimi ve Çocuk Edebiyatı 25
2.6.1. Çocuk ve Çocuk Edebiyatı 25
2.6.2. Çocuk Edebiyatı ve Değerler Eğitimi 28
2.6.3. Değerler Eğitimi ve Türkçe Dersi 29
2.6.4. Çocuk Kitaplarının Taşıması Gereken Özellikler 30
2.6.5. Sevda Müjgan Yüksel 32
BÖLÜM III 33
YÖNTEM 33
3.1. Araştırmanın Modeli/ Deseni 33
3.2. Çalışma Grubu 33
3.3. Veri Toplama Süreci ve Araçları 34
3.4. Verilerin Analizi 34
3.5. Araştırmanın Geçerliği ve Güvenirliği 34
BÖLÜM IV 36
BULGULAR 36
4.1. Adalet Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar 36
4.2. Dostluk Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar 44
4.3. Dürüstlük Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar 54
4.4. Sabır Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar 65
4.5. Saygı Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar 67
4.6. Sevgi Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar 76
4.7. Sorumluluk Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar 98
4.8. Yardımseverlik Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar 143
4.9. Vatanseverlik Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar 151
4.10. Öz Denetim Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar 152
4.11. İncelenen Eserlerde Birden Fazla Değeri Yansıttığı Düşünülen İfadeler 162
BÖLÜM V 164
TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER 164
5.1. Tartışma 164
5.2. Sonuç 164

5.3. Öneri..... 167
KAYNAKÇA 168
EK 1. 173

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. Sevda Müjgan Yüksel'in Yayımlanmış Eserleri 32
Tablo 2. Çalışmada İncelenen Eserler..... 33

ÖZET

SEVDA MÜJGAN YÜKSEL'İN ÇOCUK EDEBİYATI ÜRÜNLERİNİN DEĞERLER EĞİTİMİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

Çocuk edebiyatı, insan denen canlının doğduğu andan ergenlik yaşlarına kadar olan süreçte çocuğun okuma zevk ve becerisi kazanmasında en büyük rolü oynamaktadır. Çocuk doğduğu an itibarıyla değerler eğitimini aile içinde gizil (örtük) bir şekilde edinmeye başlar. Değerler eğitimi her ne kadar ailede başlasa da bu görevi daha sonraki yıllarda okuldaki sistemleştirilmiş örgün eğitim almaktadır. Bu örgün eğitim sisteminde başat rol üstlenen materyaller ise kitaplardır. Çocukların okudukları eserlerde işlenen ve çocuklara gizil olarak aktarılan bu değerler çocukları bütünsel yönden geliştirmeyi amaçlamaktadır. Bu amaçla yapılan araştırmada Sevda Müjgan Yüksel'in çocuk edebiyatı ürünlerinin MEB'in yayımladığı Türkçe Dersi Öğretim Programında yer alan on kök değer bakımından içerikçe incelenmesi amaçlanmıştır. Veri ve bulguların derlenip toplanması ve bir araya getirilerek değerlendirilmesi sürecinde ise nitel araştırma yöntemlerinden olan doküman analizi, nitel olarak elde edilen bulguların çözümlenmesi sırasında ise betimsel analiz yönteminden yararlanılmıştır. Sevda Müjgan Yüksel'in çocuk edebiyatı alanında vermiş olduğu on üç çocuk kitabı bu araştırmanın çalışma grubunu temsil etmektedir.

Bu eserler öykü ve roman türüne göre incelendikten sonra yazarın eserlerinin on kök değer bakımından içerikçe de zengin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öykü ve romanlarda Türkçe Dersi Öğretim Programında yer alan on kök değer de işlenmiştir. En az işlenen değerler ise vatanseverlik ve sabır değerleridir. Öykülerde en sık işlenen değerler ise sorumluluk ve sevgi değerleriyken romanlarında ise en sık işlenen değer sevgi değeri olmuştur. Bazı değerler ise hem öykü hem de romanlardasıkça işlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk edebiyatı, değerler eğitimi, kök değerler.

ABSTRACT

ANALYSIS OF SEVDA MUJGAN YUKSEL'S CHILDREN'S LITERARY WORKS IN TERMS OF VALUES EDUCATION

Children's literature plays the biggest role in the child's enjoyment and ability to read in the period from birth to adolescence. From the moment children are born, they begin to learn values in a covert manner in the family.Although the values education begins in the family, this task is taken over by the systematized formal education in the school in later years. The books are the materials that play the leading role in this formal education system. These values, covered in the works read by the children and implicitly transmitted to the children, aim to develop the children in a holistic way. In the research conducted for this purpose, it was aimed to examine the content of Sevda Müjgan Yüksel's children's literature works in terms of the ten root values included in the Turkish Language Teaching Program published by the Ministry of National Education. Document analysis, one of the qualitative research methods, was used during the data collection and evaluation process, while the descriptive analysis method was used during the analysis of the qualitative findings. Thirteen children's books written by Sevda Müjgan Yüksel in the field of children's literature represent the study group of this research. After examining these works according to story and novel genre, it was concluded that the author's works are rich in content in terms of ten root values. The ten root values included in the Turkish Language Teaching Program are also covered in these stories and novels. The values that are least discussed in her works are patriotism and patience. The most frequently used values in her stories are responsibility and love, whereas the most frequently used value in her novels is the value of love. On the other hand, certain values are frequently discussed in both stories and novels.

Keywords: Children’s literature, values education, root values.

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1.Problem Durumu

Günümüz bilgi ve teknoloji çağının oluşumuna kadar insan tarihi birçok köklü değişim ve gelişim yaşamıştır. İnsanoğlu milattan önce gelişen ve göçebe toplumları yerleşik hayata geçiren tarım devrimi ile yerleşik düzene geçerken tarım yapan toplumları 18. yüzyıldan itibaren alınan ham maddeleri işleyen üretici konumuna geçiren de Sanayi Devrimidir. Günümüzün giderek küreselleşen dünyasında teknolojik hamlelerin de artmasıyla birlikte yeni bir dünya ve toplum düzeninin ortaya çıkması kaçınılmaz bir durum olabilmektedir. İnsanların bilgi anlayışında yaşanılan bu köklü ve etkili değişimler yeni bir devrim niteliği taşımakla birlikte, üçüncü bir devrim çağı olabilecek bilgi devrimini akıllara getirmektedir. Bu gelişen ve değişen teknolojik hamlelerin yanı sıra insanoğlu sabit bilgi edinen, bilgiyi olduğu gibi alarak ezberleyen bir varlık olmaktan çıkmakta; bilgiyi alan, özümseyen ve onu uygulayan bir varlık konumuna geçmektedir. Gelişen ve değişen dünyaya rağmen insanoğlu; mekanikleşen dünyasının perdesini aralayarak ona insan olduğunu hatırlatan, onun yaşamına anlam katan ve ona sosyal bir varlık olduğunu hatırlatan değerlerine daha çok ihtiyaç duymaya başlayabilmektedir. İnsan; hayatına anlam katan değerleriyle yaşayan, gelişen ve büyüyen bir varlıktır. Bu değerleri kuşaktan kuşağa aktararak insanın manevi yanını besleyen yaşam becerilerine katkıda bulunmuş olur. İnsanın doğumundan ölümüne kadar geçirdiği zaman aralığına baktığımızda toplumları bir arada tutan ve toplumların millî ve dini bilinç içerisinde devamını sağlayan çimentonun toplumların kendilerine has yarattıkları değerler olduğunu görebilmekteyiz.

İnsanoğlu yaradılışı itibarıyla demir parmaklıklar arkasında tutsak olamayan ve öğüt verilmesinden memnun kalamayan bir varlıktır. Bu duruma değerler eğitimi açısından baktığımızda toplumumuzda yaşamını sürdüren bireylerin zoraki dayatmalar sonucunda değerleri özümseyerek sahiplenmediği gözle görülebilmektedir. Toplumsal bir sorun teşkil eden bu duruma ise kalıcı çözüm olarak, kitaplara özümsetilerek aktarılan değerler eğitimi karşı koyabilmektedir. Çocuğun bazı davranışları edinmek için çevreye karşı en duyarlı olduğu dönem (kritik dönem) ailenin çocuğa değerler eğitimini vermeye başladığı en anlamlı süreci ifade etmektedir. Değerler eğitimi ailede başlamakla birlikte bu eğitimi daha sonra örgün eğitim diye ifade ettiğimiz ilköğretim, ortaöğretim ve diğer yükseköğretim kademeleri devralmaktadır. Çocukluk dönemi çoğu davranışın çocuğa edindirilmesinde olduğu gibi

değerler eğitiminin de kazandırılmasında en anlamlı dönemi ifade eder. Çocuğun içinde bulunduğu toplumun değerlerinin çocuk tarafından özümsenerek şekil almasında uyarıcılara en hassas olduğu bu dönem, çocuk için en faydalı olacak şekilde değerlendirilmelidir. Dilini, içinde bulunduğu toplumunun değer kavramlarını ve kültürel ögelerini kavrayan birey, yaşadığı toplumda sağlıklı bir kimlik edinerek ülkesine ve ulusuna yararlı bir kişilik kazanabilecektir. Bundan dolayı değerler eğitimini kazandıran kişiler ve kurumlar büyük önem taşıyan etmenler konumuna yükselebilmektedir.

Bireyin doğduğu ailede anne ve babasıyla başlayan değer eğitimi, okula başlamasıyla gelişecek ve öğretmenlerin değerler eğitimini devralmasıyla sistemleşebilecektir. Değerler aktarımı, çocuğun en yakın çevresinden başlayıp okulla devam edebilmektedir. Aileler, çocuklarına değerleri aktarır, okul ise bu aktarılan değerleri biçimlendirerek bireylerin ulusal ve evrensel değerlerle yoğrulmalarınısağlar. Karagöz'e göre (2018) ise okul bireyin bilişsel becerilerine katkı sunarken aynı zamanda değerleri de edindirerek davranış değişikliği yaratan kurumlardır. "Birey, ailede değer eğitimi ile ilgili ilk adımını atsa da, okullar, değer eğitiminin program kapsamında işleneceği yerlerdir. Okulda değerler aktarımı yapılırken, eğitimin doğal işleyişi içerisinde bireylere yaşatılarak edinmeleri gerekmektedir" (Sallabaş, 2012: 61).

Türkçe dersi için bakıldığında değerler eğitimi 1924'te yayımlanan program ile içerikte yenilikler yapılarak boyutu genişletilmiş ve daha kapsamlı bir hâl almıştır. 2006 Türkçe Öğretim Programı ile değerler eğitimine daha detaylı bir şekilde değinilmiştir. "Değerlerimiz" başlığı altında on tane kök değere yer verilmiştir. Türkçe Öğretim Programı'nda yer alan bu on kök değer ise şunlardır: adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik. yardımseverlik. Eğitim ve öğretim sistemimize baktığımız zaman eğitim felsefemizin sadece çocuğa akademik yetkinlikler yüklemediğini aksine çocuğun akademik başarısının ahlaki değerlerimizle taçlandırılmasını da hedeflediği görülür.. Değerleri çocuğa aktarma görevi üstlenen öğretim programlarında ise değerlerimiz ayrı bir alan ya da ünite teması olarak görülmemekle birlikte programın her alanına yayılmış ve özümsenmiştir. Bu değerler okul ortamında dolaylı ve doğrudan aktarılmakla birlikte çocuğun duyuşsal, bilişsel ve devinişsel becerilerine katkı sağlayarak çocuğun "Hayata karşı nasıl bir duruş sergilemeliyim?" sorusuna yanıt olabilmektedir.

Okul öncesi dönemde resimli kitaplarla başlayıp okul yıllarında yazınsal kitaplarla devam eden süreçte bireyler her zaman kitaplarla iç içe olabilmektedir. Okullarda program dâhilinde olan ve MEB tarafından on kök değer başlığı altında sınıflandırılan değerlerin

eğitim-öğretim sürecindeki aktarımında yararlanılan en önemli araçlardan biri metinlerdir. Bu sebeple kitaplarda yer verilecek metinlerin işlevsel olması önem taşır. Okullarda okutulan metinlerin, Türkçe Dersi Öğretim Programında belirtilen nitelikte ve uygunlukta olması gereklidir. Furtun'a göre (2019) Türk Millî Eğitim Temel Kanunu ile öğretim programları ana değerlerin aktarılmasını amaçlamaktadır. Bu nedenle değerler eğitimi toplumsal tarihin oluşturduğu kültürel ve evrensel değerlerin gelecek kuşaklara aktarılmasında önemli bir işleve sahiptir denilebilir.

Çocuk edebiyatı ürünlerinin ülkemizdeki geçmişine baktığımızda çok eskiye dayanmadığı görülmektedir. Ülkemizde çocuk edebiyatı ürünlerinin ilk oluşmaya başladığı dönem Tanzimat Dönemidir. Daha sonra ise çocuk edebiyatı ürünleri Cumhuriyet Döneminde acemiliğini üstünden atarak daha profesyonel bir duruma gelmiştir. Cumhuriyet Döneminde bu ürünlerde sayıca artışla birlikte yetkinlik kazanmış bir edebiyat baş göstermiştir. Bu edebiyatın amacı çocuğa görelik ilkesinden hareketle çocuğun estetik zevkle donatılmış ürünlere ulaşmasında aracı olabilmektir. Çocuğa görelik ilkesinden hareketle çocuğa sunulan eserlerde; toplumun değer yargıları ile çocukta oluşmasını istediğimiz değer yargılarının çelişmemesi, aksine bu değer yargılarının birbiriyle örtüşmesi nihai amaçlanan hedeflerden biri olabilmelidir. Çocuğa kazandırmak istediğimiz değer yargılarını içeren eserlerin, çocuğa görelik ilkesini esas alarak nitelikli özellikler barındırmasına ve çocuğun estetik zevkine katkıda bulunabilecek nitelikte olmasına dikkat edilmelidir. Ancak bu nitelikleri taşıyan eserlerle buluşan çocukların değerleri içselleştirerek benimsemesi mümkün olabilecektir. Bundan dolayı çocuğun hem okul yaşamında hem de sosyal yaşamında doğru nitelikleri taşıyan eserleri tercih etmesine katkıda bulunmak amacıyla yapılan bu çalışmada çocuk edebiyatının önemli yazarlarından olan Sevda Müjgan Yüksel'in eserleri değerler eğitimi açısından incelenmiştir. İnceleme sonrasında elde edilen bulgular MEB'in yayımladığı Türkçe Öğretim Programı'nda yer alan on kök değere göre analiz edilmiştir. Türkçe Öğretim Programında yer alan on kök değer bakımından incelenen eserlerin bu değerleri taşıyıp taşımadığı tespit edilmiştir. Bu incelenen eserlerin taşıdığı kök değerler sayıca ifade edilerek, eserin içinde yer alan kök değerin örneklendirildiği paragraf aynen alıntılanarak örneklendirilmiştir.

1.2.Amaç ve Önem

Küçük yaşlardan itibaren çocukların ilk karşılaştıkları eserlerin çocuk kitapları olduğu gerçeğinden yola çıkarak çocuğun ruhsal doyum sağlaması ve manevi bağlarını güçlendirmesi için temel materyallerin çocuk kitapları olduğunu görülmektedir. Bu küçük

yaşlardaki çocukların hayatını şekillendirecek olan ürünlerin niteliği ve kalitesi ne kadar iyi olursa çocuklardaki etik ve estetik davranış değişiklikleri de o oranda iyi olabilmektedir. Bu ürünlerde; değerler eğitiminin başlıkları yaratıcı metinlerle desteklenerek işlendiğinde, çocukların değerleri içselleştirerek kalıcı beceriye dönüştürmesi hedeflenen nihai amaçlardandır. Çocuğun değerleri içselleştirerek kalıcılık kazandırdığı davranışları ise çocukta entelektüel bir birikimle taçlanarak bir beceri hâlini alabilmektedir. Evrensel ve ulusal değerler birlikte ele alınarak değerleri kalıplar hâlinde aktarmaktan ziyade çocuğa farkındalık ve duyarlılık kazandırmak ise temel amaç olabilmelidir.

Bu araştırmanın temel amacı Sevda Müjgan Yüksel'in çocuk edebiyatı alanında vermiş olduğu eserlerinin Türkçe Öğretim Programında yer alan değerleri taşıyıp taşımadığını tespit ederek çocuk edebiyatındaki nitelikli eserlerin varlığını sorgulamaktır. Çocuk edebiyatı yazarlarından olan Sevda Müjgan Yüksel hakkında herhangi bir araştırma yapılmamakla birlikte eserlerinin de değerler eğitimine olan katkısı sorgulanmamıştır. Sevda Müjgan Yüksel'in eserlerinde yer verdiği ve edebi bir bakış açısıyla kazandırmaya çalıştığı değerlerin Türkçe Öğretim Programı ile ne kadar tutarlı ve aynı paralelde olduğu tespit edilerek elde edilen bilgilerin sentezlenmesi sonucunda, bu eserlerin çocuklara verilecek olan değerler eğitimi konusunda başat rol oynayabilecek nitelikte olup olmadığı incelenmiştir.

1.3.Problem Cümlesi / Alt Problem Cümleleri

Sevda Müjgan Yüksel'in eserlerinde kök değerler nasıl ele alınmıştır? Çocuk edebiyatı yapıtlarının değerler eğitimi açısından incelenmesi hedeflenerek aşağıdaki sorulara yönelik cevaplar aranmaya çalışılmıştır.

A. İlkokul düzeyindeki eserlerinde (Sonsuz Sonsuza Kadar, Salyangozdan Korkan Annem ve Biz, Hoplar Ülkesinde Işıl Işıl, Mavi Kanat'ın Kızılderili Çadırı, O Büyük Uğultu, Lila Renkli Köpek, Korkak Kızlar Cesur Erkekler, Beni İnciten Aptal Dünya, Hezarfen'le Uçuyoruz, Şen Yuva Apartmanı'nın Maceraları) kök değerler nasıl ele alınmıştır?

B. Ortaokul düzeyindeki eserlerinde (Jako Olayı, Kahraman Benim, Revenge Adlı Çiçek) kök değerler nasıl ele alınmıştır?

1. *"Jako Olayı" adlı eserin değerler eğitimi açısından durumu nedir??*
2. *"Revenge Adlı Çiçek" adlı eserin değerler eğitimi açısından durumu nedir?*
3. *"Kahraman Benim" adlı eserin değerler eğitimi açısından durumu nedir?*
4. *"Sonsuz Sonsuza Kadar" adlı eserin değerler eğitimi açısından durumu nedir?*

5. *"Salyangozdan Korkan Annem ve Biz" adlı eserin değerler eğitimi açısından durumu nedir?*
6. *"Hoplar Ülkesinde Işıl Işıl" adlı eserin değerler eğitimi açısından durumu nedir?*
7. *"Mavi Kanat'ın Kızılderili Çadırı" adlı eserin değerler eğitimi açısından durumu nedir?*
8. *"O Büyük Uğultu" adlı eserin değerler eğitimi açısından durumu nedir?*
9. *"Lila Renkli Köpek" adlı eserin değerler eğitimi açısından durumu nedir?*
10. *"Korkak Kızlar Cesur Erkekler" adlı eserin değerler eğitimi açısından durumu nedir?*
11. *"Beni İnciten Aptal Dünya" adlı eserin değerler eğitimi açısından durumu nedir?*
12. *"Hezarfen'le Uçuyoruz" adlı eserin değerler eğitimi açısından durumu nedir?*
13. *"Şen Yuva Apartmanı'nın Maceraları" adlı eserin değerler eğitimi açısından durumu nedir?*

1.4.Sınırlılıklar (Opsiyonel)

Bu araştırma, çocuk edebiyat yazarı olan Sevda Müjgan Yüksel tarafından kaleme alınan on üç çocuk kitabının (Jako Olayı, Revenge Adlı Çiçek, Kahraman Benim, Sonsuz Sonsuza Kadar, Salyangozdan Korkan Annem ve Biz, Hoplar Ülkesinde Işıl Işıl, Mavi Kanat'ın Kızılderili Çadırı, O Büyük Uğultu, Lila Renkli Köpek, Korkak Kızlar Cesur Erkekler, Beni İnciten Aptal Dünya, Hezarfen'le Uçuyoruz) MEB (2019) tarafından yayımlanan Türkçe Öğretim Programı'nda on kök değeri (adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, yardımseverlik) temsil edip etmediği yönüyle incelenerek sınırlandırılmıştır.

Bu araştırmada edebi eserlerin içerdiği değerler incelenirken MEB'in yayımladığı on kök değer ile sınırlı tutulmuştur.

1.5.Varsayımlar (Opsiyonel)

Sevda Müjgan Yüksel'in kaleme aldığı edebi eserlerin MEB'in yayımladığı Türkçe Öğretim Programı'nda yer alan on kök değer açısından zengin olduğu varsayılmıştır.

Sevda Müjgan Yüksel'in kaleme aldığı edebi eserlerin MEB'in yayımladığı Türkçe Öğretim Programı'nda yer alan kök değerleri bireylere aktarmada yetkin olduğu varsayılmıştır.

Sevda Müjgan Yüksel'in kaleme aldığı edebi eserlerin taşıdığı değerlerin MEB'in yayımladığı Türkçe Öğretim Programı'nda yer alan kök değerler ile aynı doğrultuda olduğu varsayılmıştır.

Sevda Müjgan Yüksel'in kaleme aldığı edebi eserlerin evrensel ve ulusal değerleri bir arada harmanlayarak çocuğa farkındalık kazandırmada ve bu değerleri içselleştirmesinde kullanılabilecek etkili bir materyal olduğu varsayılmıştır.

Sevda Müjgan Yüksel'in kaleme aldığı edebi eserler incelenirken tarafsız bir tutum ve bakış açısı sergilenmiştir.

1.6.Tanımlar

Değer: "Değer, bir sosyal grubun veya toplumun kendi varlık, birlik ve devamını sağlamak için üyelerinin çoğunluğu tarafından doğru ve gerekli oldukları kabul edilen; onların ortak duygu, düşünce, amaç ve yararını yansıtan genelleştirilmiş temel ahlaki ilke ya da inançlara denir" (Kızılçelik ve Erjem, 1994, s. 99).

Değerler Eğitimi: Akademik boyuttaki ve davranış boyutundaki kazanımların başarıya ulaşması eğitimin en önemli amaçlarındandır. Bu amaç öğretim süreci boyunca başarıya ulaştığı takdirde öğrenme süreci tamamlanmış olacaktır. Eğitimde kaliteyi yakalamak için; bireyi bir bütün olarak ele almakla birlikte, bireyin davranışsal ve bilişsel alanının duyuşsal alanla desteklenmesi gerekmektedir. Eğitimin bu üç boyutunda ise değerler eğitimine en çok davranışsal boyutta ihtiyaç duyulur.

Her medeniyet tarih boyunca birçok değişim ve dönüşüm geçirmektedir. Bu değişim ve dönüşüm geçirme sürecinde toplulukların öz benliklerini kaybetme veya tarihin sayfalarından silinme gibi istenmeyen durumlarla karşı karşıya kalması değerler eğitiminin önemini ortaya çıkarmıştır. Birçok medeniyet, yaşadıkları kültürü koruyamaması ve değerlerine sahip çıkmaması nedeniyle zamanla varlığını kaybetmiştir. Maddi ve manevi bileşenlerin oluşturduğu değerlerle varlığını sürdüren topluluklar, değerlerine önem vermedikçe zamanla başka milletlerin kültürel değerleri içinde eriyerek asimile olur ve millî benliklerini kaybetmekle karşı karşıya kalırlar. Toplumların böyle bir durumla karşı karşıya kalmaması ve öz benliklerini koruyarak tarihte var olmaya devam edebilmeleri için değerler eğitimine önem vermeleri ve topluma mal olmuş değerleri kuşaktan kuşağa aktararak devamını sağlamaları gerekmektedir.

Çocuk: Doğumla ergenlik dönemi arasındaki (0 -12) yaş ya da ergenlik dönemini de kapsayan (0-18 yaş) dönem (TÜBA, 2011, s. 251).

Küçük yaştaki erkek veya kız (TDK, 2023).

Bebeklik ile erginlik arasındaki gelişme döneminde bulunan oğlan veya kız, uşak (TDK, 2023).

Çocuk Edebiyatı: "Erken çocukluk döneminden başlayıp ergenlik dönemini de kapsayan bir yaşam evresinde, çocukların dil gelişimi ve anlama düzeylerine uygun olarak duygu ve düşünce dünyalarını sanatsal niteliği olan dilsel ve görsel iletilerle zenginleştirilen, onların beğeni düzeylerini yükselten ürünlerin genel adı" (Sever, 2017, s.17).

Eğitim Felsefesi: Eğitim felsefesi; yaşamın, kökleri derinde, farklı çıkarlardan gelen, birbiriyle çelişen taleplerini dikkate alarak eğitimin sürekli olarak ne yapması gerektiğini bulmaya çalışan kararlı bir çabadır (Kilpatrick, 1983, s.9).

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE / KAVRAMSAL ÇERÇEVE / İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Eğitim

Eğitim bireyleri ve toplumları değiştiren ve dönüştüren en güçlü silahtır. Toplumları geliştiren ve yeni yeteneklerin ortaya çıkmasına ön ayak olan eğitim, devletin ve devlete bağlı eğitim kurumlarının amaçlarına göre toplumu, aile üyelerini ve bireyi şekillendiren öğrenme ve öğretme sürecidir. İnsanın doğumuyla başlayan bu süreçte bireylerin davranışlarında davranış değişikliği yaratmakla birlikte birtakım tutum, davranış, estetik zevk, bilgi, beceri ve tecrübe kazandırmak hedeflenmektedir. Eğitim ile bireyin sadece bir yönü ele alınarak onun sadece bir yönünü geliştirmek amaçlamamalıdır. Birey her yönüyle bir bütün olarak ele alınmalı ve davranış alanlarının bütününe yönelik kazanımlar hedeflenmelidir. Eğitim bu denli geniş ve kapsamlı bir alan olması nedeniyle hakkında yapılan tanımların ortak özelliklerinde üç temel nitelik görürüz. Bu nitelikler;

1. *Bir süreci ifade etmesi.*
2. *Süreç sonunda eğitim gören bireyde davranışsal değişiklik meydana gelmesi.*
3. *Bu davranış değişikliğinin bireyin tecrübeleri ve çevre ile girdiği etkileşim sonrasında meydana gelmesi.*

Eğitim; bireyin nihai hedefi olan kendini gerçekleştirmesinde, vatandaşlık bilinci oluşturmasında, sosyalleşerek toplumun bir parçası haline gelmesinde ve ekonomik özgürlük kazanmasında yardımcı rol oynar. Örtük olarak ise eğitim; tarihe mâl olmuş bağımsızlık mücadelesi veren şahsiyetlerin gücünü bireye yükleyerek bayrak, vatan ve dil gibi kutsal değerleri taşıyan toprak parçasını vatan olma kılıfına sokarak bireye bağımsızlık anlayışını aşılar. Akademik boyutta ise eğitim bireyin entelektüel bir birikim edinmesine, soran ve sorgulayan bir birey olmasına, Türkçeyi etkili ve doğru kullanmasına, hesaplama veya aritmetik işlemleri doğru yapmasına, kendi yaşamına yön verebilmesine ve öğrenmeyi öğrenmesine olanak sunarak bireyin bilişsel boyutuna katkıda bulunur.

Arslan ise (2009) eğitimi; insanın objesi konumunda olduğu, objenin ise içinde bulunduğu yetersiz durum nedeniyle istendik davranışlar kazanmayı hedeflediği bir süreç olarak görmektedir. Bu süreç içerisinde ortamın da uygun araç, gereç, yöntem ve teknik

bakımdan düzene sokulması gerekmektedir. Daha sonra ise objenin hedefleri kazanıp kazanamadığı geri dönütler yoluyla kontrol edilir. Obje hedefleri kazandıysa eğer bu hedefleri kazanmasına katkıda bulunan uygun yöntem, teknik ve stratejilerin elde tutulmasına özen gösterilirken aynı zamanda obje bu hedefleri kazanamamışsa uygulanan yöntem, teknik ve stratejilerin yenilenerek onarılmasına veya düzeltilmesine özen gösterilir.

Yaşadığımız çağı ve diğer yaşanacak olan çağları değiştirmede en etkili aracın eğitim olacağını hiçbir toplum yadsımamaktadır. Eğitimi bir denge oyunundaki tahta parçalarına benzetirsek; her tahta parçası, bütün tahta parçalarının ayakta ve dengede kalabilmesi için görev ve sorumluluk üstlenmektedir. Bu benzetmeden de yola çıkacak olursak eğitim, toplumların ve medeniyetlerin ayakta ve dengede kalabilmesi için mihenk taşı niteliğindeki bireyi objektife almayı hedefleyebilmelidir. Bu sayede bireyi hedef alan eğitim, ne kadar donanımlı ve sağlıklı bireyler yetiştirirse bu sağlıklı bireyler de dalga etkisi yaratarak ailelerin ve toplumların oluşmasına ön ayak olabilecektir.

Ailede temeli atılan kültür ve değer aktarımı yerini okullardaki sistemleştirilmiş değer aktarımına bırakabilmektedir. Bu durum biten bir sonu ifade etmemekle birlikte, hayat boyu devam eden bir devir teslim törenine dönüştüğünde ailede örtük ve bilinçli yapılan değer aktarımı okullardaki sistemleştirilmiş değer aktarımıyla her alana yayılmış ve kalıcılık bulmuş olabilecektir. Eğitim kazananı olan bir yarışı ifade etmemelidir. Eğitim toplumu oluşturan değerlerle bireyi mayalandırarak kültürleme sürecindeki üstüne düşen görevi yerine getirmiş olabilecektir. İlerleyen yıllarda, adından söz ettirerek tarihe adını yazdırmak ve kalıcılık elde etmek isteyen toplumlar kültürleme sürecine gereken önemi verebilmelidir. Bu kültürleme sürecinde ise bireyin diğer ihtiyaç duyduğu alanların da gözden kaçırılmaması gerektiği görülür. Bütün bunlar hayata geçirilmesi için özen, sabır ve büyük zaman dilimlerine ihtiyaç duyar. Bu süreçte birçok engellerle ve zorluklarla karşılaşılarak (manevi değerlerde zayıflama, ahlaki yozlaşma, yalnızlaşma, büyük salgınlar ve doğa olayları vb.) bireylerde bir umutsuzluğa düşme anlayışı görülebilir. Kültürleme ile insanın karakter ve kişilik yapısı, insanın doğduğu kültür içinde şekil alır. Her birey, doğduğu kültürün belirginleşmiş kural ve kalıplarını doğduğu andan itibaren kendi istek ve ihtiyaçları doğrultusunda değiştirme ve geliştirme potansiyeline sahiptir. Bireyin bu değiştirme ve geliştirme potansiyeline ise kültürleme denir. Bu kültürleme sırasında ise insan, kendi toplumunun bir parçası hâline gelirken gerçekleştirmiş olduğu bilinçli veya örtük öğrenmelerle de öğrenme sürecini oluşturabilecektir.

Kültürlemenin örtük öğrenme kısmında ise büyük bir evren örneklemi bulunmaktadır denebilir. Sınır koyamadığımız bu örneklem evrenine yaşamın her alanını saymamız veya insanın bulunabileceği her ortamı koymamız daha doğru bir bakış açısını oluşturabilmektedir. Kültürleme gelişigüzel gerçekleşen öğrenme davranışlarını da içerirken bu öğrenme davranışlarının bilinçli ve amaçlı olarak gerçekleştirilenleri ise kasıtlı kültürleme sürecini oluşturur. Kültürlemenin bir sistem içerisinde planlı ve istendik yönde yapılmasına ise eğitim denir. Bireylerin ve toplumların yetiştirilmesinde kasıtlı ve planlı yürütülen kültürleme eylemlerinin yanı sıra plansız ve gelişigüzel gerçekleşen kültürlemeler de etkilidir. İnsanlar bu gelişigüzel gerçekleşen kültürleme yaşantısı sonrasında karakter oluşumlarını tamamlayarak bir mizaç kazanabilmektedirler. Bu gelişigüzel gerçekleşen kültürleme yaşantısına eğitim mensupları informal (formal olmayan) eğitim, amaçlı ve bir plan doğrultusunda gelişen kültürleme yaşantısına ise formal eğitim demektedirler.

Formal eğitim; bir eğitimci tarafından, eğitim-öğretim sürecinin başlangıcından bitimine kadar yapılan bir plan ve program dâhilinde, kontrollü olarak gerçekleştirilen eğitimdir. Bu eğitim anlayışında sürecin belirli aralıklarla değerlendirilmesi söz konusudur. Okullar, dershaneler, halk eğitim merkezlerinde verilen kurslar, endüstri ve sanayi alanlarındaki bireylere bir meslek edindirmeye yönelik olarak verilen planlı ve süreli eğitim formal eğitim örnekleridir. İnformal eğitim (formal olmayan) ise insanın yaşadığı süre içerisinde; model alma yoluyla, farkına varmadan içinde bulunduğu toplumun davranış ve düşünüş biçimlerini gözlem ve taklit yoluyla edinme sürecini ifade eder.

İnsan, içinde bulunduğu toplum üyeleriyle etkileşim içerisine girdikçe kasıtlı olmayarak yeni bilgi ve beceriler öğrenir. Yetişkinler sohbet ortamlarında, gençler birlikte planladıkları ve hayata geçirdikleri etkinliklerde etkileşime girerken; grubun benimsediği sosyal davranış kurallarını, yardımlaşmaya bağlı iş birliğini, hoşgörüyü ve empati kurmayı öğrenirler. Bunun gibi informal öğrenmeler sokakta, iş yerinde, çarşı veya pazarda kısacası hayatın her alanında kendiliğinden gerçekleşir. Bu yönüyle bakıldığında informal öğrenmelerin toplumların ve bireylerin şekillenmesinde oldukça etkili olduğu görülebilir.

İnsanoğlunun sosyal bir varlık olması onu topluluklar hâlinde bir arada yaşamaya ihtiyaç duyar hâle getirmiştir. Bu durum ise onu, içinde bulunduğu toplumun beklediği ve istediği yönde davranışlar ve tutumlar geliştirmesine bir bakıma mecbur bırakmıştır denebilir. Ancak informal öğrenmeler bir plan ve program dâhilinde gerçekleşmediği için bireylerin toplum içerisinde istenmeyen davranışları da taklit yoluyla edinmesi mümkün olabilmektedir. Bu istenmeyen davranışlara yerlere tükürmek ve çöp atmak, sigara içmek,

yalan söylemek gibi örnekler verilebilir. İnsan nüfusunda zamanla yaşanan artışla birlikte insanların yetişme ve gelişmesinde yetersiz kalan informal eğitim okullara olan ihtiyacı gündeme getirmiştir denebilir. Ne kadar birbirinden bağımsız ve ayrıymış gibi gözükse bile informal ve formal eğitim toplumda iç içe geçmiş olarak varlığını sürdürmeye devam eder.

2.2. Ailede Eğitim

Bütün toplumlarda olduğu gibi bizim toplumumuzda da çocuk, ailenin de kabul ettiği ve çocuğa da öğretecekleri kültürel çeşitliliğin içine doğmaktadır. Değerlerin ve kültürün aktarıldığı ilk yerin aile olması, aileyi önemli bir konuma yükseltmektedir. Çocukların çok küçük yaşlardan itibaren, gözlem ve taklit yoluyla özdeşim kurduğu aile üyelerini model almaya başladıkları görülebilmektedir.

Aile üyeleriyle çocuğun ortak paydaş oluşturdukları yaşam alanlarında çocuk, ailesinin benimsemiş olduğu değer kalıplarını gelişigüzel bir yolla kendisine mâl edebilmektedir. Gelişigüzel yolla aile üyelerinin de benimsemiş olduğu davranış kalıplarını kendisine mâl eden çocuk informal öğrenmelerle ailenin bir bireyi hâline gelmiş olabilecektir.

Çocuk; yazılı olmayan ve kurallaşmış gibi gözükmeyen ancak ailenin yaşama bakış açısını oluşturan davranış kalıplarını tesadüflere dayanan ödül ve ceza yöntemleriyle içselleştirebilmektedir. Her ailede örtük olarak çalışan bu mekanizma, diğer toplumlarda da oldukça farklılıklar göstererek çocuğu yönlendirebilmektedir. Çoğu toplumlarda olduğu gibi ailelerde de eğitim süreçlerini oluşturan informal ve formal eğitimin iç içe geçtiği görülür.

2.3. Okulda Eğitim

Her toplumun kendi benliklerinden izler taşıyarak meydana getirdiği kültürel ögeler bulunabilmektedir. Bu kültürel ögeler toplumları biricik ve farklı kılan yapıları oluşturur. Bu sebeple her toplum, kendisine benzeyen ve uygun olan insan modelini yetiştirirken planlı bir eğitim sürecini içeren okullara ihtiyaç duyabilmektedir. Çünkü her toplumu bugünden yarına taşıyabilecek olan belirli bir eğitim sistemi içerisindeki okullardır. Okullar, topluma ait değerlerin ve kültürün daha çok formal (örgün) eğitim yoluyla bireylere aktarıldığı kurumlardır denebilir. Bu kurumlar sayesinde eğitim gelişigüzel olmaktan çıkar ve istendik davranışlar bireye kazandırılarak toplumlara vatandaş olma ve bir arada yaşama becerisi aktarılır. Bu gibi önemli görevleri üstlenmesi nedeniyle hayati öneme sahip olan okulların kurumsal bir zemin kazanması kaçınılmaz bir duruma gelebilmektedir.

Teknolojik çeşitliliğin artmasının yanı sıra toplumların nüfusunda yaşanan hareketlilik ve mesleklerin çeşitlenmesi iş bölümünü zorunlu hâle getirmiştir denebilir. Bu iş bölümü ise alanında uzmanlaşmayı ve profesyonel becerileri edinmeyi gerekli kılar. Bu şartlarda ilerleyen toplumlar ise toplumun bireylerine aktardığı bilgi ve becerilerin, alanında uzmanlaşmış kişiler tarafından topluma aktarılmasını ihtiyaç hâline getirebilir. Çünkü bilinçli toplumlar plansız ve programsız bir şekilde toplum bireylerine kendi değerlerini, değişen ve gelişen teknolojiyi aktaramayacağının bilincine varmıştır denebilir. Toplumların ise kendi içerisinde ortak bir paydada birleşebilmeleri için bireylerinin ortak bir eğitim sürecinden geçmesi gerekli görülür. Bu durum ise okul kavramının kurumsal bir nitelik kazanmasıyla mümkün olabilmektedir.

2.4. Değer

2.4.1. Değer Kavramı

Değer kavramının ele alınış biçimine genel olarak baktığımız zaman şu bilgilere rastlanmaktadır:

Yılmaz (2015) değerleri, toplumları ayakta tutan direkler olarak görür.

"Değerler birey, grup ya da toplum tarafından önem atfedilen, çoğunluk tarafından kabul gören, beğenilen istenilen şeyler değer olarak tanımlanabilir" (Haralambos, 1987, s.6).

Değer kavramına farklı bilim dalları tarafından da tanımlar yapılmıştır. En çok insanı konu edinen bilim dallarının değer kavramı üzerinde durmuş olduğunu görmekteyiz.

Sosyolojik açıdan bakıldığında değerlerin gözlenememesi ve üzerinde deneysel bir çalışma yapılamayan bir alan olması nedeniyle uzun yıllar değer kavramının tam olarak ne olduğu fikri hakkında ittifak kurulamamıştır. Ancak zamanla ortaya çıkan çalışma ve kanıtlar değer kavramının gözlenemeyen ve ölçülemeyen olması görüşünü değiştirmiştir diyebiliriz. Sosyal bir varlık olan insan model alma ve taklit yoluyla sosyal rolleri öğrenirken aynı zamanda değerleri de edinmeye başlar. İnsan sosyal bir varlık olarak gelişip büyürken aynı zamanda içinde yetiştiği topluma da anlam verme çabası içerisindedir. Bu anlamlandırma süreci içerisinde insanın çevresi ve topluluklarla ilişki içerisinde olması değerlerin oluşması ve benimsenmesinde önemli bir rol oynayabilmektedir. Değerlerin devam etmesi ve kalıcılık kazanması ise bireylerin onay ihtiyacına göre de değişiklik gösterebilir. Sosyal olarak onaylanma ihtiyacının baskın olduğu toplumlarda davranış ölçütleri onaylandığı takdirde değer kalıplarına dönüşebilir. Onaylanan davranışlar sosyal çevrenin davranışa verdiği

tepkiden beslenerek değer kavramının içerisinde yerini alır. Toplumlarda değerleri besleyen ve değerlerin kalıcılık kazanmasını sağlayan iki kaynağa atıfta bulunulur. Bu kaynaklar dışsal ve içsel kaynak olarak ikiye ayrılmaktadır. Birincisi kişinin içinde yaşamış olduğu yakın çevresinin ve uzak çevresinde yaşamakta olan insanların anlam yüklediği durumlardan etkilenerek oluşan dışsal kaynaklı değerlerken ikincisi insanın kendi duygu ve düşünce dünyasına göre şekillendirdiği içsel kaynaklı değerlerdir. Çelikkaya'ya göre (1996) değer, toplumların veya insanların kendi aralarında benimseyerek yaşatmaya çalıştıkları ideoloji, inanç veya ilahi kaynaklı kabul edilen davranışlar, kurallar veya düşüncelerdir.

Psikolojik açıdan bakıldığında da değerlerin genel olarak ilk uyarılma sonucunda oluştuğu görüşü yaygındır. Her insan için öncelikle toplumun kabul ettiği ve içselleştirdiği değerler bir uyarıcı ya da uyaran konumundadır. Bu nedenle değerler çevremizdeki uyarıcı niteliği taşıyan dışsal öğrenme araçları ile edinilebilmektedir. Böylece birey norm, kültür, tutum ve davranışlardan hem etkilenen hem de onları etkileyerek değiştirebilen bir konuma sahiptir denebilir. Bireyin bu süreçteki fikri ve eylemsel etkileme ve etkilenme davranışları psikoloji biliminin ihtiyaç duyduğu inceleme konularındandır.

Felsefe bilimine göre değer kavramına bakıldığında ise değer kavramı için tek bir tanım yapmak olanaksız gibi görülmektedir.

"Değer, öncelikle eylemlerimizin, varlığımızın ve genel olarak eylemlerin, varlıkların ve olguların anlamına işaret etmektedir. Çünkü tek başına eylem, olgu ve varlığın anlamından bahsetmek güç gözükmektedir. Aslında tam anlamıyla değerin varlık, eylem ve olgu ile ilişkisini gündeme getiren bu durum karşısında varlığın, olgunun ve eylemin kendinde bir anlam taşımadığını savunanlar değerin insan tarafından olguya, eyleme ve varlığa yüklendiğini, kaynağının öznel olduğunu ve nesnel bir değer nitelemesinden bahsedilemeyeceğini belirtirler. Nitekim sınırın bu tarafında kahramanlık sayılan bir eylem sınırın öte tarafında cürüm(suç) olarak nitelenebilmektedir. Oysa eylem, eylemin sahibi ve eylemin niyeti aynıdır. Böyle olmakla birlikte farklı anlamlar içermesi ve farklı değerlendirmelere tabi tutulması, aynı eylemin bir tarafta iyi, diğer tarafta kötü olarak anılması ahlâkî anlamda bir değer göreceliğine neden olmaktadır. Bu görece değerlendirme biçimi, değer yargılarının, olgu yargılarından farklı olarak yargıda bulunan öznenin inanç, tutum ve eğilimlerine göre gerçekleştiğini ima etmektedir" (Gündoğan, 2015).

2.4.2. Değer ve Değerler

Kuçuradi (1998) ise değer ve değerler kavramı arasında fark olduğunu ileri sürerek bu farkı şu sözlerle tanımlamıştır: "Öznenin olguya yüklediği niteliği değer olarak tanımlıyoruz. Ancak değer ile değerler arasında fark vardır. Değer yani bir şeyin değeri, onun kendisiyle aynı cinsten olan şeyler arasındaki yeridir. Değerler ise var olan şeyler, imkânlardır. İnsanın değeri başka, insanın değerleri başkadır." Bu ifadeden de yola çıkarak bir yargıya vardığımızda değer kavramı ile değerler kavramının farklı anlamları ifade ettiği sonucuna varılabilir. Değer, iki ya da daha çok seçenek içeren durumlar arasında daha çok kıymet biçilenin tercih edilmesi durumuyken değerler ise bu tercih edilme sürecine kaynaklık eden bakış açıları ve anlayış biçimleridir.

2.4.3. Değerlerin Önemi

Değerler milletleri ve toplumları derinden etkileyerek değişim ve dönüşüm geçirmelerinde büyük bir etkiye sahiptir denilebilir. Bu nedenle toplumların bir arada, birlik ve bütünlük içerisinde yaşamlarını sürdürmelerinde de önemli bir rol oynayabilmektedir. Değer ve değerler sistemi kültürleri birbirinden ayırarak insanı belirli bir biçimde şekillendirebilmektedir. Toplum, değerler ve normlar sayesinde insan davranışlarını yönlendirirken yazılı kural koyan bir tavırdan ziyada toplum içerisinde kendiliğinden gelişen sözel iletişim yollarından faydalanmaktadır. Toplum içerisinde kendiliğinden gelişen sözel iletişim yollarına en güzel örnek olarak ise örf ve âdetler sayılabilir. Bu sosyal kontrol araçları olarak da niteleyebileceğimiz örf ve âdetler toplumda insanların davranışlarını düzenleyerek toplumların devamlılığını tehlikeye düşmekten kurtarabilmektedir. Değerlerin toplumsal yapıdaki bireyler üzerinde kurmuş olduğu bağlayıcılığı zayıflayarak yok olduğunda insanlar arasındaki birlik ve beraberliğin bozularak iletişimin zayıfladığı görülebilir. Bu nedenle sağlıklı bir bütünleşmenin olmadığı toplumlarda huzur ortamı bozularak devletin kurumlarının zayıfladığı ve işlevini yitirdiği görülür.

Genel olarak bakıldığında değerlerin bireyi etik olan davranışlara yönlendirerek toplum tarafından kabul edilmeyen olumsuz davranışları da tercih etmelerine engel olduğu görülür. Böylece değerleri içselleştirmiş bireylerin olumlu tercihlerde bulunmasıyla birlikte toplumsal düzenin devamlılığı bir yaptırıma gerek duyulmadan sağlanılabilir. Ancak olumsuz değerleri tercih eden bireyler ise toplum tarafından onaylanmayarak dışlanıp cezalandırılabilir. Bu durum ise bireylerin olumlu davranışta bulunma tercihlerine etki ederek sosyalleşmelerine katkıda bulunabilmektedir. Toplumlardaki bireylerin birlik veya bütünlük oluşturmaları değerler yardımıyla amacına ulaşabilir. Değerlerin toplumu oluşturan

bireyler arasında aktif rol oynaması toplumsal bütünleşmenin devamlılığına katkı sağlayabilmektedir. Eğer ki değerler, bireyler arasında aktif rol alamazsa toplumsal bütünleşme gerçekleşmeyecek ve birey içinde bulunduğu topluma kendini ait hissedemeyerek yalnızlaşacaktır denebilir. Toplumsal kopuşların yoğun olarak yaşandığı topluluklarda; birlikte karar alma, birlikte hareket ederek başarıyı elde etme, ortak bir inanç, kültür veya norm geliştirme gibi amaçlar da ortadan kalkacağından toplumsal yıkımın da temelleri atılmış olabilmektedir. Böylece kutuplaşmanın ve ayrışmanın fazla olduğu toplumlarda büyük kargaşa ortamları oluşacak ve toplumsal sorunlar da artabilecektir. Bu duruma ise en etkili çözümün yine değerler eğitiminin uygulamada işlevselliğini korumasıyla mümkün olacağı söylenilebilir. Değerler eğitimiyle toplumun bir parçası hâline gelen, toplumla bütünleşerek yaşadığı kültürü içselleştiren birey toplumsal sorunların da azalmasına katkıda bulunarak kalıcı çözüm sürecinde aktif rol üstlenebilecektir.

2.4.4. Değerlerin İşlevleri

Değerlerin işlevlerine bakıldığında değerler bireylerin hem özel hayatlarında hem de sosyal hayatlarında sahip oldukları bakış açılarının temel felsefesini oluşturur. Bireyler toplumsal hayatta yer edinirken hayatı yaşamanın temel kurallarını bir çerçeve hâlinde bireylere sunan toplumun benimsemiş olduğu değerlerdir.

Fichter'e göre (1990) değerlerin işlevleri:

a) *Kişilerin ve birlikteliklerin sosyal değerinin yargılanmasına hazır birer araç olarak kullanılma.*
b) *Kişilerin dikkatini istenilir, yararlı ve önemli olarak görülen maddi kültür nesneleri üzerine odaklama.*
c) *Toplumdaki ideal düşünme ve davranma yollarına işaret etme.*
d) *Sosyal rollerin seçilmesi ve gerçekleştirilmesinde rehberlik etme.*
e) *Sosyal kontrol ve baskıya aracılık etme.*
f) *Dayanışma sağlama şeklindedir.*

Smith, Stanley ve Shores değerlerin işlevlerini ise:

a) *Bireysel ve toplumsal eylemin amaçlarını, esaslarını ve genel yönünü,*
b) *Kişinin başkalarından ne bekleyebileceğini ve kendisinden ne beklenildiğini,*
c) *Doğru ve yanlışı, haklı ve haksızı, hoşa giden ve gitmeyeni, ahlaksal olan ve ahlaksal olmayanı ayırt etmelerine yardım eden ölçütler olarak sıralandırmışlardır.*

Arslanoğlu ise (2005) Türk değerlerinin önemini şu sözlerle dile getirmektedir:

Duyuşsal boyut içerisinde yer alan değerlerin bu derece önemli olmasının sebeplerinden biri de bir ulusu var eden ve onu sonsuza kadar yaşatacak olan başlıca unsurlar olmalarıdır. Değerlerini kaybeden ulusların ulusal kimlikleri de kaybettiklerini tarih bize göstermektedir. Dünyada bunun en acı örneklerini veren yine Türklerdir. Örneğin Türk akınlarıyla başa çıkamayan Çinliler, Türklere karşı kendilerini savunmak için Çin Seddi'ni yapmışlar fakat bu sorunlarını çözmeyince Türklerle baş etmenin yolunu kültür emperyalizminde bulmuşlardır. Çin kültürünün etkisiyle Türkler Çince adlar almış ve Çin kültürünü benimseyerek Türklüklerini kaybetmişlerdir.

Bakıldığında değerler toplumların bireylerden bekledikleri davranış kalıpları hakkında bir yol haritası çizerek bireylerin toplumun yaşayış ve düşünüş tarzına uyum sağlamasına yardımcı olurlar. Bu çizilen yol haritası ise bazen bireylere tercih etme hakkı sunarken bazen de sınırlandırıcı bir nitelik kazanabilmektedir. Değerler, tercihleri sırasında seçenekler arasından bireye tercih hakkı sunarak demokratik özelliğini pekiştirirken seçeneklerin sınırlı sayıda olmasıyla da sınırlandırıcı bir rol üstlenmiş olur.

2.4.5. Değerlerin Özellikleri

Değerlerle ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde değerlerin her toplumda karşıladıkları birtakım özelliklere sahip olduğu söylenilebilir. Değerlerin incelendiği araştırmalara bakıldığında bu incelemelerde ortak payda olarak değerlerin toplumları ayakta tutan, toplumların var olmasını sağlayan ve toplumları birleştiren, bütünleştiren özellikleri üzerinde birleşildiği görülmektedir.

Doğan'a göre (2000) değerlerin nitelikleri şu şekilde sıralanabilmektedir:

a) *Değerler, değer yargılarının etkisi altındadır.*
b) *Davranışların ilham(esin) kaynağı olarak görülmektedir.*
c) *İzafi yani görecelidir.*
d) *Duygu yüklüdür.*
e) *Hiyerarşik bir yapı arz eder.*

Fichter ise (1990) değerlerin özelliklerini şöyle sıralandırmaktadır:

a) *Paylaşılırlar: Toplum tarafından kabul edilen değerler üzerinde bir uzlaşıma varılmıştır.*
b) *Ciddiye alınırlar: Toplum tarafından bu değerler sosyal düzenin sağlanması ve ortak ihtiyaçların giderilmesi için gerekli görürler.*
c) *Coşkularla birlikte varlığını sürdürürler: Toplumlar değerler uğruna dövüşür, savaşır ve hatta bu uğurda ölümü bile göze alırlar.*
d) *Soyutlanabilirler: Bireyler arasındaki uzlaşmaya dayandığı için değerler daha değerli olan diğer değerlerden soyutlanabilirler.*

Değerler konusunda araştırma yapan Schwartz ve Bilsky (1987'den aktaran: Kuşdil ve Kağıtçıbaşı, 2000 s.60) şu şekilde sıralamışlardır:

a) *Değerler inançtırlar. Bu yönüyle bireyin duygu boyutuna göre değişiklik kazandığı için kişiseldirler.*
b) *Değerler bireyin amaçlarıyla ve bu amaçlara ulaşmak için sergileyecek olduğu davranış biçimleriyle ilişkilidir.*
c) *Değerler durum ötesi bir nitelik taşımaktadırlar. (Örneğin yardımseverlik değeri okulda, hastanede, kamu kurum ve kuruluşlarında yani bireyin hayatının her alanında geçerlidir.)*
d) *Değerler olayların, davranışların ve insanların seçilmesini ya da yönlendirilmesini sağlayan standartlar olarak işlev görmektedir.*
e) *Değerler taşıdıkları önem durumuna göre kendi içinde bir sıralama oluştururlar.*
f) *Değerler değişime ve dönüşüme açık yapıları oluşturmaktadırlar. Zaman içerisinde toplumun ihtiyaçlarına göre değişiklik gösterebilirler.*

Bu araştırmalar incelendiğinde her bir araştırmanın değerler hakkında aşağı yukarı benzer özelliklere değindiği görülmektedir. Genel bir yorum yapacak olursak değerler insanlar için yol gösterici bir görev üstlenerek bireylere hangi davranışların iyi hangi davranışların kötü olarak değerlendirilmesi gerektiği konusunda birer ölçüt oluşturabilmektedir. Değerlerin zaman içinde değişiklik gösterebilmesi esnek bir yapıya sahip olduğunu ve toplumları ayakta tutma özelliği ise insanların bu değerlere ihtiyaç duyduğunu göstermektedir denebilir. Bu sebeple değerler toplumlarda güçlü inançlar olarak yer edinebilmektedirler. Değerler biçildikleri kıymet derecesine göre toplumlarda derecelendirilmekle birlikte göreceli bir nitelik de kazanarak toplumdan topluma değişiklik gösterirler. Değerler toplumların ortak uzlaşı alanını oluşturdukları için toplumsal dayanışmanın kurulmasında öncül teşkil edilebilmektedirler.

2.4.6. Değerlerin Sınıflandırılması

Değerler üzerine yapılan tanımlarda ve açıklamalarda olduğu gibi değerlerin sınıflandırılması konusunda da tam bir uzlaşıya varılamamıştır. Değerler üzerine çalışmalar yürüten araştırmacılar çalışmalarını kolaylaştırmak ve bu duruma işlevsellik kazandırmak için değerleri çeşitli sınıflandırma yöntemiyle ayırmaya ihtiyaç duymuşlardır.

"Carl Rogers (1969) değerleri şu üç kategoriye ayırmaktadır: İşlevsel (faal) değerler: Bireyin bir nesneyi diğerine tercih etmesini mümkün kılar. Tasarlanan (hayal edilen) değerler: Temsili bir nesne, ideal ve iyi olan için kişinin tercihleridir. Objektif değerler: Gerçekte olsa bile arzu edilir olması tasarlanmaksızın, objektif olarak tercih edilen değerlerdir" (Keskin, 2008).

"Sosyolog Ülken (1965) ise değerleri içkin, aşkın ve normatif değerler olarak üçe ayırmaktadır" (aktaran Poyraz 2007, s.85-86).

Fichter ise (2009) değerleri şöyle sınıflandırmaktadır:

1. *Değerler zorlayıcılık derecelerine göre,*
2. *Sosyal değerler devamlılık arz eden ortaklaşa fonksiyonlar esasına göre,*
3. *Değerlerin en anlamlı sınıflandırılma şekli ise kurumsal fonksiyonlarına göre sıralamaktır.*

Dilmaç insanların önemseyerek hayatlarında yer verdikleri en belirgin değerleri şöyle sıralamaktadır:

1. *İnsanları sevme*
2. *Uyumlu olma*
3. *Hırsları kontrol altına alma*
4. *Başkalarının mutluluğunu isteme*
5. *Kendini kontrol etme*
6. *İyi insan olma*
7. *Manevi değerlere inanma*
8. *Yardımsever olma*
9. *Tecrübeli ve bilgili olma*
10. *Dost edinme*
11. *Evlat yetiştirme*
12. *Eser oluşturma.* (Dilmaç, 1999, s.16-17).

"Psikolojide değer testi ilk defa Spranger tarafından kullanılmıştır. Spranger'den ve daha sonra ondan ilham alarak 'Study of Values' adlı geniş bir çalışma yapan Allport, Vernon ve Lindzley'den sonra değerleri altı grup hâlinde toplamak âdet olmuştur: Estetik, Teorik (İlmî), İktisadî, Siyasî, Sosyal ve Dinî değerler" (Güngör, 1993, s.84).

Araştırmalara bakıldığında değerlerin sınıflandırılması konusunda çok çeşitlilik olduğu görülmektedir. Ancak alan yazın taramalarında ve araştırmacıların çalışmalarında en çok yer verilen sınıflandırmaların şunlar olduğu söylenilebilir: Spranger'in Değer Sınıflandırması, Rokeach'ın Değer Sınıflandırması, Schwatz'ın Değer Sınıflandırması ve Nelson'un Değer Sınıflandırmasıdır.

2.4.6.1. Spranger'in Değer Sınıflandırması

Psikolojide değer testi ilk olarak Alman eğitimci filozof Spranger'in uğraşları sonucunda 1928 yılında geliştirilmiştir. Spranger, bireyleri sahip oldukları değerlere göre altı temel kişilik tipine ayırmaya çalışarak bütün bireylerin bu altı temel kişilik tipinden birisine dâhil olabileceğini ifade etmiştir.

2.4.6.2. Rokeach'ın Değer Sınıflandırması

"Rokeach amaç (gaye) değerler ve araçsal (vasıta) değerler olmak üzere değerleri iki gruba ayırmıştır" (Güngör, 2000, s.72).

Rokeach'ın sınıflandırmasında her iki değer grubunda on sekizer tane değer bulunmaktadır (Rokeach, 1995'ten aktaran Akbaş, 2004, s.57):

1. *Gaye Değerler: Aile güvenliği, barış içinde bir dünya, başarılı olma, bilgelik, dini olgunluk, eşitlik, gerçekler dünyası, güzellikler dünyası, heyecan verici bir yaşam, iç huzur, mutluluk, gerçek dostluk, özgürlük, rahat bir yaşam, sosyal kabul, ulusal güvenlik, zevk.*
2. *Vasıta Değerler: Bağımsız olma, bağışlayıcılık, cesaret, dürüstlük, entelektüellik, geniş görüşlülük, hırslılık, itaatkârlık, kendini kontrol, kibarlık, kendine hâkim olma, mantıklılık, neşelilik, sevecenlik, sorumluluk sahibi olma, temizlik, yardımseverlik, yaratıcılık.*

"Gaye değerler yaşamın temel amaçlarını, vasıta değerler ise gaye değerlere ulaşmak için kullanılacak davranış tarzlarını temsil eder" (Naylor ve Diem, 1987'den aktaran: Yazıcı, 2006, s.501).

"Araç değerler ise ahlaki değerler ve yeterlilik değerleridir; hayatın amacından çok, davranış biçimleriyle ilintilidir. Özellikle de davranışların yanlış ve kötü şeklinde ifade edilen sosyal boyutlarını içerir" (Ergün, 2003, s.76).

2.4.6.3. Schwatz'ın Değerler Sınıflandırması

Schwatz'ın değerleri on başlık altındı sınıflandırdığı görülmektedir:

1. *"Güç: Toplumsal konum, insanlar ve kaynaklar üzerinde denetim gücü. Değerler: Sosyal güç sahibi olmak, otorite sahibi olmak, zengin olmak, toplumdaki görüntüyü korumak, insanlar tarafından benimsenmek.*
2. *Başarı: Toplumsal standartları temel alan kişisel başarı yönelimi.*
   Değerler: Başarılı olmak, yetkin olmak, hırslı olmak, sözü geçen biri olmak, zeki olmak.
3. *Hazcılık: Bireysel zevk ve hazza yönelim.*
   Değerler: Başarılı olmak, yetkin olmak, hırslı olmak, sözü geçen biri olmak, zeki olmak.
4. *Uyarılım: Heyecan ve yenilik arayışı.*
   Değerler: Cesur olmak, değişken bir hayat yaşamak, heyecanlı bir yaşantı sahibi olmak.
5. *Öz yönelim: Düşünce ve eylemde bağımsızlık.*
   Değerler: Yaratıcı olmak, merak duyabilmek, özgür olmak, kendi amaçlarını seçebilmek, bağımsız olmak, kendine saygısı olmak.
6. *Evrenselcilik: Anlayışlılık, hoşgörü, tüm insanların ve doğanın iyiliğini gözetmek.*
   Değerler: Açık fikirli olmak, erdemli olmak, toplumsal adalet, eşitlik, dünyada barış istemek, güzelliklerle dolu bir dünya, doğayla bütünlük içinde olma, çevreyi koruma, iç uyum.
7. *Gelenekseverlik: Kültür ya da dinsel töre ve fikirlere saygı ve bağlılık.*
   Değerler: Alçakgönüllü olmak, dindar olmak, hayatın kendine verdiklerini kabullenmek, geleneklere saygılı olmak, ılımlı bir hayat.
8. *Uyma: Başkalarına zarar verebilecek ve toplumsal beklentilere aykırı olabilecek dürtü ve eylemlerin sınırlanması.*
   Değerler: Kibarlık, itaatkârlık, anne, baba ve yaşlılara değer vermek, kendini denetleyebilmek.
9. *Güvenlik: Toplumun, var olan ilişkilerin ve kişinin huzur ve sürekliliği.*
   Değerler: Ulusal güvenlik, toplumsal düzenin sürmesini istemek, temiz olmak, aile güvenliği, iyiliğe karşılık vermek, bağlılık duygusu, sağlıklı olmak.
10. *İyilikseverlik: Kişinin yakın olduğu kişilerin iyiliğini gözetme ve geliştirme.*
    Değerler: Yardımseverlik, dürüstlük, affedici olma, sadık olmak, sorumluluk sahibi olma, gerçek arkadaşlık, olgun sevgi, manevi ve anlamlı bir hayat, alçakgönüllülük" (Kuşdil ve Kağıtçıbaşı, 2000, s.60-65).

2.4.6.4. Nelson'un Değerler Sınıflandırması

Nelson'un (1974) değerleri diğer araştırmacılardan farklı bir şekilde sınıflandırmıştır:

1. *Sosyal Değerler*
2. *Kişisel Değerler*
3. *Grup Değerleri*

2.5. Değerler Eğitimi

Kirschenbaum'a göre (2000) değerler eğitimi 1920 ve 1930'lu yılların sonlarına doğru karakter eğitimine verilmeye başlanan önemle birlikte ABD'de ortaya çıkmıştır. Ancak sonrasında ise karakter eğitimine verilen önemde yaşanan değer kaybı ile değerler eğitimi de göz ardı edilmeye başlanmıştır. 1960'tan sonra ise karakter eğitiminin öneminde tekrar bir artış yaşanmış ve günümüze kadar önemini koruyarak gelmiştir. Değerler eğitimi günümüzde ise çocuk psikolojisi alanında çeşitli alanlara da yedirilerek elde edilen çeşitli konu başlıklarını ve kavramları da içeren bir alan hâline gelmiştir.

İçli ise (2005) insanları doğan büyüyen bir canlı olmanın dışında yaşadığı zamandan izler taşıyan ve toplumun şekillendirdiği bir ürün olarak görmektedir. Bireyler bir topluluk ve kültür içine doğmakla birlikte sosyal özelliklerini de bu grup içerisindeki etkileşimler sayesinde kazanırlar. Bu gruplar aracılığıyla toplumun kabul ettiği değerler bireye kazandırılır. Her birey kültürünü toplumsallaşma süreci içinde yaşantı geçirerek elde eder. İnsan davranışlarının büyük bir kısmı yaşantı sonucu gerçekleşen öğrenilmiş davranışlardır. Bireyler birbirleriyle kurdukları etkileşim sırasında toplumda kabul gören norm, kabul, değer ve tutumları, alışkanlıkları ve becerileri öğrenmiş olurlar.

2.5.1. Değerler Eğitimi Yaklaşımları

Ulusoy ve Dilmaç'ın değerler eğitiminde öne sürdüğü yaklaşımlar:

1. *Değerlerin Doğrudan Öğretimi Yaklaşımı*
2. *Değerleri Belirginleştirme Yaklaşımı*
3. *Değer Analiz Yaklaşımı*
4. *Bütüncül Yaklaşım, Kolhberg'in Adil Topluluk Okulları*
5. *Değerler Eğitiminde Gizilgüç: Örtük Programı*
6. *Karakter Eğitimi (Ulusoy, Dilmaç, 2018, s.68-69).*

Şahin'in değerler eğitiminde öne sürdüğü yaklaşımlar ise:

1. *Değerleri Telkin Etme, Aşılama*
2. *Değerleri Belirginleştirme, Açıklama*
3. *Değer Analizi*
4. *Ahlaki Muhakeme*
5. *Karakter Eğitimi*
6. *Değerler Eğitiminde Gizil Güç: Örtük Program*
7. *Vatandaşlık Eğitimi*
8. *Eylem ve Gözlem Yoluyla Öğrenme* (Şahin, 2017, s.65).

Ülkemizde ise değerler eğitimi yapılandırmacı eğitim modelinin de hayata geçmesiyle birlikte 2004'ten bu yana giderek önem kazanan bir başlık hâline gelmiştir. Oysa günümüz toplumları geleceğin bir bilgi çağı olduğu gerçeğini kabul ederken gelişen ve değişen çağla birlikte ülkelerin eğitim bakanlıkları, bu yönde geliştirilen ve çağın güncelliğini yakalamış öğretim programlarını değerler eğitimiyle yoğurmaya daha çok ağırlık vermektedir denebilir. Ancak burada küreselleşen eğitim anlayışındaki amacın üretilen bilginin insanlık adına faydalı hâle getirilmesi anlayışı yatmaktadır. Üretilen bilginin insanlık adına faydalı olması amacı ise insanın bağlı olduğu ve içselleştirdiği ahlaki ve manevi değerlerinin gücüne göre değişkenlik gösterebilmektedir. İşte bu amaç bütün insanlığı ilgilendiren evrensel bir boyut hâlini alabilmektedir. Burada bu amacı hayata geçirecek olan en güçlü silahın eğitim olduğu evrensel bir kabul görüş oluşturabilir. Okulun yanı sıra bu sürece sosyal gruplar, aile üyeleri ve toplulukları, diğer kurum ve kuruluş mensupları vb. de dâhil olabilmektedir. Bu saymış olduğumuz topluluklar ise değerleri kazandırmada bazı sorumlulukları üstlenerek bireylere rol model oluşturur denebilir. Toplumun bireylerinin sağlıklı, dengeli ve bilinçli olmasında; her ferdin yeteneklerine göre hayata adım atmasında, iyi bir insan ve ebeveyn olabilmek için gerekli davranışsal tutumların sergilenmesinde, olaylara karşı soğukkanlılıkla yaklaşarak kalıcı çözümler üretmesinde toplumlara da önemli görev ve sorumluluklar düştüğü görülür.

Dünyada gözlemlenen değer kavramının yıpranması ve zayıflaması sonrasında toplumları oluşturan bireylerde bir manevi bunalım da diyebileceğimiz karamsarlık baş gösterebilmektedir. Bu gibi manevi karamsarlık ve bunalım yaşayan toplumlar ise içten içe yok olmaya ve bölünmeye başlayabilirler. İnsanın yaşama anlam katmasına da katkıda bulunan bu manevi değerlerin, toplumları ayakta tuttuğu gerçeği de göz önüne alınarak bu değerlere daha fazla önem verilmesi gerçeğiyle yüz yüze gelinebilmektedir. Toplumları derinden etkileyen bu sorunlara ise çözüm reçetesi olarak okullarda aktarımı sağlanan değerler eğitimi sunulmuştur denebilir. Toplumlarda baş gösteren bu içten içe çürümenin ve yok olmanın başlamaması için değerler başlığının artık tüm medeniyetlerin paha biçemediği bir başlık hâlini aldığı söylenilebilir. Bu sayede değer kavramı, önemi gittikçe artan bir konu olmakla birlikte toplumları ayakta tutan bir bakış açısı sıfatını da kazanmıştır denebilir.

Okullarda bireyin bilişsel alanına verilen önemin yeri sarsılamasa da çağımızın tanımı olan modern insanın sadece bilişsel anlamda gelişmesi onu noksan bir toplum bireyi hâline getirebilmektedir. Bu noksanlık ise bireyden başlayarak toplumları ve hatta milletleri yıkarak kendisine verilen değeri toplumlara ödetmektedir denebilir. Bütün bu olanlardan

yola çıktığımızda, mantığın bizi götürdüğü noktada toplumların ve milletlerin devamını sağlayan can damarının, insani ve manevi duyguların katışıksız olarak verildiği, değerler eğitimiyle harmanlanmış eğitim sistemleri olduğu söylenilebilir. Okullarda bilişsel alanın yanında duyuşsal alana da önem verilmesi gerektiği gerçeğini kavramakla birlikte bireye verilen önem ve değer daha anlamlı hâle gelmiştir denebilir.

Gelişen ve değişen teknoloji çağında yalnızlaşan bireylerin istek ve ihtiyaçları da değişiklik gösterebilmektedir. Sadece başarılı ve bilgili bireylerin değerli olabileceği algısından çıkarak başarıyı, manevi ve insani değerlerle taçlandıran bireylerin, başarıyı hazmettiği ve bu bireylerin toplumun sağlıklı gelişimine daha çok katkı sağladığı gerçeğini bir kez daha bizlere gösterdiği söylenebilir. Duyuşsal öğrenme alanına göre artık bireyler bilgiyi salt olarak alan ve birebir söylemekle yetinen bireyler olmaktan çıkarak öğrendiği bilgiyi hisseden bireyler hâlini alabilmektedir. Ancak bu noktada eğitimcilerin de eğitime olan bakış açıları önem arz etmektedir denebilir. Eğitimin amacının salt bilgi yükleme olduğu düşüncesine sahip eğitimcilerin, öğretim programlarına da bu anlayışla yaklaşarak bireyi bilgiye doymuş ve taşmış bir insan olarak yetiştirirken diğer taraftan da duyuşsal alanı doyurulmamış, manevi ve duygusal açlık yaşayan bireyler olarak yetiştirmiş olabilirler. Bu şekilde yetişen; bilgili ancak hissedemeyen, duygudaşlık kuramayan, vicdanı katılaşmış, hiçbir aidiyet duygusu hissedemeyen bireyler yaşadıkları toplumun yok olmasına güçlü bir zemin hazırlayabilirler. Birey ve toplum arasında oluşması gereken bağın güçlenmesi için bireyin ve toplumun ihtiyaç duyduğu değerlerin öğretim programına yedirilerek eğitim ve öğretim sürecine dâhil edilmesi gerekebilir. Bu durum ise toplumların en çok hangi değerlere ihtiyaç duyduğu, toplumları birlik ve beraberlik içinde en çok büyüterek geliştirecek olan değerleri belirleme ihtiyacını doğurabilmektedir. Bu ihtiyaç doğru bir şekilde karşılanırsa birey ve toplum arasındaki bağ güçlenecek ve aralarındaki etkiye tepki olarak birbirlerine verdikleri davranışlar daha sağlıklı bir durum hâlini alabilecektir.

MEB'in son dönemlerde önem verdiği başlıklara baktığımızda "değerler" kavramının önem kazandığını görmekteyiz. 2004 yılından sonra ülkemizde değerler ve değerler eğitimi konusunun planlı şekilde ele alınmaya başlandığı görülmektedir. 2004 yılından sonra MEB'in değerler ve değerler eğitimi konusuna büyük önem vermesinin nedenlerini MEB'in, Millî Eğitim Bakanlığı Değerler Eğitimi Yönergesinde yer verdiği maddelerde görmekteyiz. MEB'in Değerler Eğitimi Yönergesinde (2010/53) yer verdiği maddelerden bazıları şunlardır: "Öğrencilerin, millî ve evrensel kültür değerlerini tanımalarını, benimsemelerini, geliştirmelerini bu değerlere saygı duymalarını sağlamak.

Öğrencileri; kendilerine, ailelerine, topluma ve çevreye olumlu katkılar yapan, kendisi, ailesi ve çevresi ile barışık, başkalarıyla iyi ilişkiler kuran, iş birliği içinde çalışan, hoşgörülü ve paylaşmayı bilen, dürüst, erdemli, iyi ve mutlu vatandaşlar olarak yetiştirmek" (MEB, 2010). MEB Türkçe Dersi Öğretim Programında ise değerleri şu cümlelerle ifade etmiştir: "Değerlerimiz öğretim programlarının perspektifini oluşturan ilkeler toplamıdır. Kökleri geleneklerimiz ve dünümüz içinde, gövdesi ve dalları bu köklerden beslenerek bugünümüze ve yarınlarımıza uzanmaktadır. Temel insani özelliklerimizi oluşturan değerlerimiz, hayatımızın rutin akışında ve karşılaştığımız sorunlarla başa çıkmada eyleme geçmemizi sağlayan kudretin ve gücün kaynağıdır. Bir toplumun geleceğinin, değerlerini benimsemiş ve bu değerleri sahip olduğu yetkinliklerle ete kemiğe büründüren insanlarına bağlı olduğu tartışma götürmez bir gerçektir. Bundan dolayı eğitim sistemimiz her bir üyesine uygun ahlâki kararlar alma ve bunları davranışlarında sergileme yeterliliğini kazandırma amacıyla hareket eder. Eğitim sistemi sadece akademik açıdan başarılı, belirlenmiş bazı bilgi, beceri ve davranışları kazandıran bir yapı değildir. Temel değerleri benimsemiş bireyler yetiştirmek asli görevidir; yeni neslin değerlerini, alışkanlıklarını ve davranışlarını etkileyebilmelidir. Eğitim sistemi değerleri kazandırma amacı çerçevesindeki işlevini, öğretim programlarını da kapsayan eğitim programıyla yerine getirir. Eğitim programı; öğretim programları, öğrenme öğretme ortamları, eğitim araç gereçleri, ders dışı etkinlikler, mevzuat gibi eğitim sisteminin tüm unsurları göz önünde bulundurularak oluşturulur. Öğretim programlarında bu anlayışla değerlerimiz, ayrı bir program veya öğrenme alanı, ünite, konu vb. olarak görülmemiştir. Tam aksine bütün eğitim sürecinin nihai gayesi ve ruhu olan değerlerimiz, öğretim programlarının her birinde ve her bir biriminde yer almıştır" (MEB, 2019, s.4).

Millî eğitim sistemimiz içinde çocuk eğitimine kritik dönemde önem verilmesinin asıl nedeninin çocuğun ahlaki ve manevi değerleri bu kritik dönemde içselleştirmesidir denebilir. Bu nedenle çocukların kritik dönemlerini oluşturan yaşlarda değerleri doğru aktaran aile üyelerine, eğitimcilere ve okul yöneticilerine ihtiyaç duyulur. Bu kritik yaşlarda çocuğa sistemleştirilerek aktarılan değerler eğitiminde Türkçe dersinin önemli bir görev üstlendiği söylenilebilir. Türkçe dersleri ile birey, ulusal ve evrensel değerleri harmanlayarak millî bilinç içinde sosyal çevresine doğru aktaran ve doğru aktardığından emin olan bireyler hâline gelebilmektedir.

2.6. Değerler Eğitimi ve Çocuk Edebiyatı

2.6.1. Çocuk ve Çocuk Edebiyatı

Meriç'e göre edebiyat iki anlamı karşılamaktadır. Geniş anlam olarak da ifade ettiği ilk anlamda esas olan aktarılıştır diyerek edebiyatı dil vasıtasıyla kuşaktan kuşağa, insandan insana aktarılan ifade olarak görür. İkinci anlamda ise edebiyatın alanını biraz daha daraltarak insanın duygu ve düşüncelerini dile getirmek istediğinde karşısına çıkacak olan biçimdir diyerek bu biçimi insanın kendini ifade etmek istediği konuya ve karşısındakinde uyandırmak istediği etkiye göre şekil alan en iyi biçim şeklinde açıklar. Bu etkiyi ise edebiyatın sanat yönünü de oluşturan hayranlık, coşku ve inandırma gibi duygularla ifade eder.

Okay ise (1994) edebiyatı hiçbir malzemeye ve mekâna dayandırmayarak tamamen zihnin tasarladığı bir sanat olarak görmektedir. Duygu, düşünce ve hayalleri diğer sanat dallarının sadece yoruma dayalı alegorik yollarla ifade etmesine karşılık edebiyatın duygu ve düşünceleri maddi dünya intibalarından ayırarak mistik ve metafizik boyutlara geçiş özelliği nedeniyle diğer sanat dallarından özgür tutarak daha alegorik ve sembolik ifade becerisine sahip olduğunu düşünmektedir. Edebiyat, insanoğlunun yaratıcılığı ölçüsünde var olarak; imkânlar dâhilinde yaşamı anlamayı ve anlamlandırmayı, insanın sahip olduğu duygu dünyasını empatik yollarla karşı tarafın hissetmesini sağlamayı amaç edinen bir sanat dalıdır. Kişinin kelime dağarcığına katkıda bulunarak yaratıcı hayaller üretebilmesini, daha geniş bir bakış açısı edinmesini ve sosyal hayatında kendini doğru ve etkili bir şekilde ifade ederek sağlıklı iletişim boyutları geliştirebilmesini amaç edinen edebiyat; insanın yeni fikirlerle birlikte estetik duyuş ve zevk sahibi olmasına katkıda bulunur.

Edebiyatın boyutsal yetkinlikleri göz önüne alındığında yetişkin bireyler için kullanılan dil ve kurgu dünyasının çocuk dünyasına hitap etmediği görülür. Bu durum ise çocukların küçük yetişinler olmadığını, kendilerine göre bir hayal dünyalarının olduğunu; ilgi ve ihtiyaçlarının farklılıklar gösterdiğini ortaya çıkarabilmektedir. Yetişkinler gibi düşünmeyen ve dünyaya aynı pencereden bakmayan çocukların ise kendilerine has bilişsel ihtiyaçlarını karşılamak için çocuk edebiyatına ihtiyaç duyulmuştur. Çocuk edebiyatı; çocuğa görelik ilkesinden hareket eden, hitap ettiği belirli bir kitlesi olan, çocukta estetik zevk ve duyuş geliştirmeyi amaç edinen bir sanat dalıdır. Çocuğa doğru ve yanlışı, iyiyi ve çirkini hissettirerek çocuğun estetik ve zevk dünyasını besler. Böylelikle hayal dünyasında çağ açarak duygu ve düşünce âlemini harekete geçirir. Çocuğun insanı ve doğayı koşulsuzca sevmesine ön ayak olarak çocukların bilişsel ve duyuşsal zekâ gelişimlerine katkıda bulunur.

Aynı zamanda çocuğa farklı deneyimler sunarak, çocukların içinde yaşadıkları çevreyi daha iyi anlamalarını sağlarken okuma zevki ve becerisi kazanmalarını da destekler. Edebiyat ile hem kendi kültürünü hem de diğer kültürleri tanıma fırsatı yakalayan çocuk, millî bilincin yanında evrensel bilinci de duyumsar.

Çocuk edebiyatı, çocukların ruhsal ve manevi ihtiyaçlarına cevap vererek çocuk için kimi zaman bir anne kimi zaman bir hayali arkadaş veyahut da gizil öğrenmelerini destekleyen bir öğretici görevini üstlenebilmektedir. Bu nedenle soran, sorgulayan, fikirlerini tutarlı bir şekilde ifade edebilen, kendi fikirleriyle özgünlük yakalayarak var olan bireylerin yetiştirilmesi sürecinde çocuk edebiyatına ihtiyaç duyulabilir. Nitelikli çocuk edebiyatı ürünleri ise çocuğa görelik ilkesi temel alınarak hazırlanmış, çocuğun hayal dünyasına ve bakış açısına hitap eden ürünleri temsil etmektedir denebilir. Çer'e göre (2019) ise çocuk edebiyatı ürünlerinde cinsiyet ayrımcılığı, ideolojik söylemler, öğretme ve belletme, öğüt ve emir, korku ve kaygı, tozpembe bir dünya, yaptırımcı yargılar ve kurallar, duygusal ögeler, şiddet, tek ve değişmez doğrular olmaması gereken niteliklerdendir.

Eğitim-öğretim sürecinde en çok başvurulan materyaller olan çocuk edebiyatı ürünleri; yararlı ve özgün içerikleri taşıması, dil edinim sürecinde aktif rol oynaması, değerler eğitiminin aktarılmasında önemli görevler üstlenmesi ve bireyi süreç içerisine çekerek bireyin bu süreçte aktif rol almasında görevler üstlenmesi nedeniyle önemlidir. Bu süreçte ise çocuklarla buluşturulan çocuk edebiyatı ürünlerinin niteliklerine özen gösterilmesi gerekliliğini her eğitici ve ebeveyn hissedebilmelidir. Sever'e göre (2008) ise çocuk edebiyatının en temel amacı olan çocuklara okuma sevgisi ve alışkanlığı kazandırma işlevi ancak özgün ve kaliteli nitelikler taşıyan çocuk kitaplarıyla amacına ulaşacaktır. Okuma sevgisini ve kültürünü çocuğun içselleştirmesini ve bir beceriye dönüştürmesini sağlamak çocuk edebiyatının en temel amaçları arasında sayılabilmektedir.

Genel hatlarıyla bakıldığında çocuk edebiyatı ürünlerinin çocukta okuma isteği ve hevesi uyandıran, yaratıcılıklarını kamçılayan, yeni bir bakış açısı edinmesine imkân sunarak entelektüel birikim oluşturmasına katkı sağlayan ve bireyi ruhsal anlamda doyurarak gelişimine katkıda bulunan eserler olduğu söylenilebilir. Eğitimciler için çocuk edebiyatı ürünleri çocuğun küçük yaşlarda dil edinim becerilerine katkıda bulunarak sınıf atmosferine çeşitli imkânlar ve katkılar sunabilmektedir. Özgün eserler olan bu ürünler, çocuğun yaratıcılığını desteklerken aynı zamanda dil gelişimini ve değerlerin çocuk tarafından içselleştirilerek kalıcılık kazanmasını da olumlu yönde etkileyebilmektedir.

Çocuk edebiyatı; çocuğun sanatla ilk karşılaşmasını sağlayarak çocuk dünyasının sınırlarını zorlayan ve yaratıcılıklarını kamçılayan, dil becerilerine katkıda bulunarak Türkçeyi doğru, etkili ve güzel kullanmasına yardımcı olan bir edebiyat dalıdır denebilir. Çocuğun bilişsel, duyuşsal ve sosyal gelişimlerinin yanında; çocuğun dört temel dil becerisine de hitap ederek okuduğunu anlayan, yorumlayan, çıkarım yaparak bir sonuca ulaşan ve nihaî olarak ise kendini gerçekleştiren bireyler yetiştirmeyi amaç edinebilmektedir.

Çocuk edebiyatı, ortaya çıktığı dönemlerden bu yana görüş birliğine varılamayan bir edebiyat dalıdır. Bu edebiyatın yetişkinler için yapılan edebiyat ürünlerinden farklı bir anlayışla kaleme alınması ve çocuğa göre bir edebiyat dalı olması gerektiği fikri, bu alana farklı bir bakış açısı getirerek çocuk dünyasına uygun bir edebiyat dalının doğmasını sağlamıştır. 18. yüzyılın ortalarına doğru çocuk edebiyatı alanında yaşanan gelişmelere baktığımızda bu alanın yetişkinler için üretilen edebiyat anlayışından koparak bağımsız bir edebiyat alanı olma yolunda ilerlediğini görürüz. Bu anlayışla birlikte çocuk edebiyatı; kural koyan, çocuğu belirli kalıplara sokmaya çalışan kitabi tabirlerin yer aldığı edebiyat alanı olmaktan çıkarak; çocuğa görelik ölçütüne dayanan, çocuğun doğasına uygun nitelikleri taşıyan bir anlayışla ve dünya çocuk edebiyatını etkileyen J.J Rousseau'nun görüşleri ile şekillenmiştir. Bu alana yönelen eğitimcilerin ve yazarların, çocuk gerçekliliğinin ve algılama düzeyinin yetişkin bireylerden oldukça farklılık gösterdiğini anlamalarıyla birlikte bu edebiyata bakış açısında farklı boyutlar gelişmiştir. Bu açıdan bakıldığında çocuklar için yapılacak olan edebiyatın; çocuğa görelik, çocuk gerçekliğine ve düzeyine uygunluk gibi temel özellikleri taşıması gerekebilmektedir. Çocuk ve yetişkinin ayrı olarak ele alınması gerçeğinden hareketle çocuklar için yapılacak olan edebiyat daha modern bir anlam kazanmıştır denebilir.

Bizim edebiyatımızda ise Tanzimat Döneminde Ahmet Lütfi'nin Daniel Defoe'nun Robenson hikâye çevirisiyle birlikte Şinasi'nin La Fontaine'den yapmış olduğu Kurt ile Kuzu fabl çevirisi çocuk edebiyatının başlangıç ürünleri arasında sayılabilir. 20. yüzyıl ile birlikte edebiyat alanında gerçekleştirilen ilerlemeler ve gelişmeler sonrasında didaktik (öğretici) türde eserler kaleme alınmıştır. Edebiyatımızda ise çocuk edebiyatı alanında ilk eserleri kaleme alanlar arasında İbrahim Alaaddin, Ali Ulvi, Ziya Gökalp ve Tevfik Fikret görülmektedir. Sezer'e (1996) göre ise Türk edebiyatında özellikle II. Meşrutiyet'ten sonra kaleme alınan çocuk edebiyatı ürünleri batılı bakış açısının eğitim ve öğretim sistemimize girmesi ile beraber yaygınlaşmıştır.

2.6.2. Çocuk Edebiyatı ve Değerler Eğitimi

Çocukluğun toplum içerisinde yer edinmesi 16. ve 17. yüzyıllara dayanır. Bu yüzyıllardaki düşünce yapısıyla birlikte çocuk kavramı kendini yetişkin insan kavramından sıyırarak toplum içinde kendine farklı bir konum aramaya başlar. Toplumların düşünce dünyasında gelişen çocuğun kendine ait bir gelişime sahip olduğu gerçeği ve kendine özgü davranış, düşünce ve tutumlarıyla yetişkin bireylerden farklı ilgi ve ihtiyaçlarının olduğu fikri çocuğun toplum içerisinde kendine has bir yer edinmesi sonucunu doğurmuştur denebilir. 17. yüzyılda toplumlarda okuryazarlığın ve eğitimin çocuğun hayatında olmasına dair çok güçlü bir bakış açısı yer edinir. Bu yüzyılda çocuğa verilen değerin artmasındaki en büyük etkenlerden birinin de orta sınıfın ekonomik bağımsızlığı ve maddi gücü oluşturmaktadır. Diğer alt sınıfı oluşturan kesimlerin toplumsal refah düzeyine yükselebilmesi çok fazla zaman aldığı için alt kesimi oluşturan topluluklarda çocuk kavramının gelişmesini yaklaşık olarak bir asır sonra ancak görebilmekteyiz. Çocukların; yetişkin bireylerden farklı düşünerek öğrenen, farklı bir hayal dünyaları olan küçükler olduğu gerçeğinin toplumca kabul edilmesi bu sürecin sonucunda ancak gerçekleşebilmiştir.

1850 ile 1950 yılları ise Batı'da çocukluk kavramının gerçek anlamda değerinin bilindiği bir dönem olarak ifade edilebilir. Çünkü bu yıllarda Amerika'da gelişen endüstri ile birlikte çeşitli sanayi kollarında çalıştırılan çocuk işçilerin bu sanayi kollarından kurtarılarak eğitim hayatına kazandırılması yönünde çok büyük çabalar sarf edilmiştir. Ayrıca bu dönemde eğitim oranının da artmasıyla birlikte çocuk kendi kişisel alanına sahip çıkarak bireysel tercihlerde bulunur. Bu özgürleşmeyle birlikte çocuğun toplumda yetişkinlerden farklı bir konuma geçiş yaptığı görülür. Endüstrileşmenin ve eğitim düzeyinin artmasıyla birlikte ailelerde çocuğa karşı onları yetiştirme sorumluluğu baş gösterir. Bu sorumlulukla birlikte aile çocuğu ilgi odağı konumuna getirerek, çocuğun dünyasına erişmeye çalışarak onu anlamaya çabalar. Bu durum ise ailelerin çocuğu yetiştirme sorumluluğunu üstlendiğini gösterebilmektedir.

Osmanlıya baktığımızda ise Tanzimat Dönemine kadar çocuk kavramı toplumsal yapı içerisinde yetişkinlerden farklı bir yer edinemediği görülür. Bu dönemde çocuklar sosyal hayatın içerisinde azda olsa yer alsa da toplum içerisinde yetişkinlerden farklı olduğu ve özel gereksinimlere ihtiyaç duyduğu fikri toplum tarafından henüz benimsenememiştir. Tanzimat Dönemine kadar çocukların birer küçük yetişkin olarak görülmesi nedeniyle çocukların daha çok eve bağlı bir hayat yaşadıkları görülmektedir. Bundan dolayı ise sosyal yaşamı konu alan eserlerde bile çocuk kavramına ait bilgilere rastlanılamamaktadır.

Değerler eğitiminin ise ailede başladığı kabulünden dolayı çok sayıda kaynağın ve alanyazın incelemelerinin olduğu görülür. Çocuğun içine doğduğu aile hem dil edinim sürecinde hem de okuma kültürü edindirme sürecinde çok önemli bir rol oynayabilmektedir. Aileden sonra gelişigüzel olarak edinmiş olduğumuz bu kültürün gelişimini ise devam ettirecek örgün eğitim kurumları ön plana çıkabilmektedir. Böylece ailemizde gelişigüzel yolla almış olduğumuz kültürel değerler bu örgün yapılarla birlikte daha planlı ve programlı bir şekil alabilirler. Plan ve program dâhilinde örgün eğitim kurumlarında ilerletilen değerler eğitimi belirlenmiş bir zaman takvimi içerisinde ancak sağlıklı bir yol izleyebilmektedir. Bu nedenle değerler eğitimini aktaran eğitimcilere, değerlerin aktarılması sırasında kullanılan nitelikli çocuk edebiyatı ürünlerine ve seçkin eğitim ve öğretim programlarına gereksinim duyulmaktadır. Bu noktada öğretmenlerin sınıf ortamındaki hâl ve hareketleri de dâhil olmak üzere kullanacağı materyaller ve içerikçe zengin metinler ise bu eğitimin gerçekleşmesinde başat rol oynayabilmektedirler.

2.6.3. Değerler Eğitimi ve Türkçe Dersi

Türkçe, Türkiye Cumhuriyeti'nin resmî dili olması ve biz vatandaşlarının ana dili olması sebebiyle başlı başına büyük bir değeri ifade etmektedir. Toplumumuzu birbirine bağlayarak büyük bir aile olmamıza vesile olurken aynı zamanda toplumuzun örf ve âdetlerinin gelecek kuşaklara aktarılmasını sağlayarak millî kimliğimizin de devam etmesine vesile olan değerlerimizin en önemlilerindendir denebilir. Toplumumuzun geçmişte yaşadığı tarihi, acıları, zaferleri ve sevinçleri dil aracılığıyla nesillere aktarıldığı için aynı zamanda toplumumuzun da hafızası niteliğindedir. Eğitim sistemimizin amaçlarına baktığımızda ise bu amaçlardan birinin de millî bilinç ile Türkçeyi doğru kullanan ve dil sevgisi kazanmış bireyler yetiştirmek olduğu görülebilir. Bu amacın gerçekleşmesinde ise en büyük görev Türkçe dersine düşmektedir denebilir.

Türkçe dersi ile öğrencilere okuma, yazma, dinleme/izleme, konuşma ve dil bilgisi becerilerinin kazandırılmasının yanında millî bilinç içerisindeki değerler ile evrensel değerleri kazandırmak ve benimsetmek de amaçlanabilir. Türkçe dersinde evrensel ve millî değerlerin aktarılmasında ise edebi eserler büyük rol oynayabilmektedir. Bu edebi eserler sayesinde değerler eğitimi çocuğa sezdirilerek dolaylı yollardan kazandırılmaya çalışılmaktadır. Bu nedenle çocuğun Türkçe dersinde yararlandığı edebi eserlerin, deyim ve atasözlerinin, kompozisyon metinlerinin nitelikli bir değer taşıması büyük önem arz etmektedir denebilir.

Türkçe Dersi Öğretim Programında genel amaçlar bölümünde yer verilen bazı maddelerde değerler eğitimine değinildiği görülmektedir (MEB, 2022):

- *Türk ve dünya kültür ve sanatına ait eserler aracılığıyla estetik ve sanatsal değerleri fark etmelerinin ve benimsemelerinin sağlanması amaçlanmıştır.*
- *Millî, manevi, ahlaki, tarihî, kültürel, sosyal değerlere önem vermelerinin sağlanması, millî duygu ve düşüncelerinin güçlendirilmesi,*
- *Okuduğu, dinlediği/izlediğinden hareketle, söz varlığını zenginleştirerek dil zevki ve bilincine ulaşmalarının; duygu, düşünce ve hayal dünyalarını geliştirmelerinin sağlanması,*
- *Türkçeyi, konuşma ve yazma kurallarına uygun olarak bilinçli, doğru ve özenli kullanmalarının sağlanması.*

Programda yer verilen maddelerden de anlaşılacağı üzere Türkçe dersinin okuma, yazma, dil bilgisi öğretimi veya okuduğunu anlama boyutlarının yanında değerler aktarımına da köprü kuran bir boyutunun olduğu görülmektedir.

2.6.4. Çocuk Kitaplarının Taşıması Gereken Özellikler

Çocuk edebiyatı, edebiyatın bir alt başlığı gibi görülüyor olsa da gelişimini yeni tamamlayacak olan bir kitleye hitap etmesi dolayısıyla yetişkin edebiyatından ayrıldığı görülür. Çocuklara yönelik olarak ortaya konulan edebi eserler çocuğun dil bilinci, kelime hazinesi, bilişsel farkındalık, erken okuryazarlık ve kültürel gelişimi gibi birden çok gelişim alanını etkileyebilmektedir. Dil gelişimini etkileyen unsurlara bakıldığında ise birden çok unsurun olmasının yanı sıra dil gelişimi üzerinde en çok etki bırakan unsurun çocuk kitapları olduğu söylenilebilir. Bu nedenle çocuk kitapları hazırlanırken büyük bir özen gösterilmesinin yanı sıra bu kitapların bir uzman denetimi eşliğinde kontrolden geçerek çocuk okurla öyle buluşturulması sağlanılabilir. Çocuğun içinde hazır bulunduğu bilişsel gelişim dönemine uygun olmayan kitapların çocuk üzerinde olumsuz bir okuma anlayışı geliştirebileceği durumu göz önünde bulundurularak nitelikli çocuk kitaplarının ortaya çıkması için ciddi bir anlayış ve bakış açısı geliştirilebilir. Bir çocuk kitabının nitelikli olması için hitap ettiği yaş kitlesinin hazırbulunuşluğuna uygun özellikler taşıması gerektiği görülür.

Çocukların bebeklik döneminden itibaren nitelikli eserlerle buluşması analitik düşünme, akıl yürüterek bir senteze varma, hafızanın güçlenmesi ve algıda açıklık gibi özellikler bakımından çocuğun gelişimini olumlu yönde etkileyebilir. Çocuk kitaplarının temel özelliklerinden biri de çocuğun kelime hazinesini zenginleştirmek olduğu için bu kitaplarda çocukların bilmediği kelimelerin yanı sıra çocukların bildiği kelimelere de yer

verilmesi ya da çocuğun bilmediği kelimeyi bağlamdan yola çıkarak anlamı yakalayabilecek şekilde okuma gerçekleştirmesi de çocuk kitaplarını daha nitelikli hâle getirebilmektedir.

Çocuk kitaplarının hitap ettiği yaş kitlesi büyüdükçe bu kitaplardaki görsel oranı azalma eğilimi gösterirken yazı oranında bir artma meydana gelebilmektedir. Olay örgüsü ise çocuğun yaş almasıyla birlikte daha karmaşık hâle gelirken çocuğun okuduğu kitap türlerinin de çeşitlilik kazandığı görülür. Çeşitlilik kazanan bu kitap türlerine şiir, öykü, bilmece ve tekerleme gibi kitap çeşitleri de eklenir. Bu çeşitlenen kitap türleri çocuğun pratik düşünme ve problem çözme becerisine katkı sağlayarak çocuğun bilişsel yeteneklerini geliştirir. Çocuğun doğduğu andan itibaren refleks hâlinde olan kendini anlamlandırmaya yönelik davranışları erken çocukluk döneminde (3-6 yaş) yerini çevreyi anlamlandırma ve dış dünyayı tanıma davranışlarına bırakmaktadır. Çocuk bu dönemde artık yaşadığı toplumdan ayrı bir birey olduğunun farkına varabilmektedir. Erken çocukluk (3-6) döneminde çevreden ayrıştığının ve bağımsız olduğunun farkına varan çocuk deneme yanılma yöntemiyle yaşadığı dünyayı keşfetmeye başlar. Çocuğun uyaranlara karşı kritik olduğu bu dönemde özdeşim kurabileceği doğru karakter özelliklerini taşıyan kahramanlara sahip nitelikli çocuk edebiyatı yapıtlarıyla tanışması çok önem arz etmektedir denebilir. Bu dönemde nitelikli çocuk edebiyatı yapıtlarıyla karşılaşan çocuğun bu kitaplarla içli dışlı olmasıyla birlikte sağlıklı bir öz benlik algısı geliştirmesi ve kendini değerli görebilmesi sağlanabilmelidir. Çocuğun yaradılışı sebebiyle doğduğu andan itibaren toplumun bir parçası hâline gelmesine uygun olacak şekilde toplumsal ve sosyal gelişimini desteklemek ve geliştirmek için bu boyutları destekleyici nitelikte olan çocuk edebiyatı ürünleriyle buluşturulması çocuğun gelişimine katkıda bulunabilecektir.

Çocuk kitaplarında bulunması gereken nitelikler ise (Dilidüzgün, 2007, s.98; aktaran İlhan, 2022) şöyle sıralanmıştır:

- *Kitap otoriter yaklaşımdan uzak olmalı, yazar her şeyi bilen kişi değil okurla öğrenen kişi olmalı,*
- *Kitabın iletisi, yazarın kafasındaki düşünceyi açıkça ortaya koyar nitelikte olmamalı,*
- *Yazarın anlatımı kısıtlayıcı değil çok yönlü olmalı,*
- *Yazar çocuğu ciddiye almalı; eserde çocuk anlama, dil vb. yönüyle çok fazla zorlanmamalı,*
- *Kitaplardaki konular çocuk gerçekliği ve ihtiyaçları dikkate alınarak seçilmeli,*
- *Çocuğa belli görüşler dikte edilmemeli,*
- *Aşırı öğreticilikten uzak durulmalı,*
- *Okuma zevki kazandırabilecek nitelikte olmalı,*
- *Kitaplarda estetik kaygı dikkate alınmalı,*
- *Nitelikli kitapları yetişkinler de okuyabilmelidir.*

2.6.5. Sevda Müjgan Yüksel

Sevda Müjgan Yüksel 1965 yılında Samsun'da doğmuştur. 19 Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği Bölümünden mezun olduktan sonra yüksek lisans eğitimini de Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsünde tamamlamıştır. Türkçe öğretiminde farklı teknikleri ve yöntemleri deneyen Sevda Müjgan Yüksel Çağdaş Drama Derneği'nin Yaratıcı Drama Liderliği Sertifika Programını da bitirerek öğrendiği teknikleri derslerinde kullanmaya ve çocuklara aktarmaya özen göstermiştir.

Tablo 1.

Sevda Müjgan Yüksel'in Yayımlanmış Eserleri

Kitabın Adı	*Yayın Evi*	*Basım Yılı*	*Metin Türü*
Ankara'da Kar Yok	Karşı Yayınları	1996	Öykü
Revenge Adlı Çiçek	Gören Kalpler Eğitim Derneği	2007	Çocuk Romanı
Ne Yazsam Eksik	Öğretmen Dünyası Yayınları	2008	Yaşam Öyküsü
Kahraman Benim	Yeni Umut Yayınevi	2011	Çocuk Romanı
Revenge Adlı Çiçek	Morpa Kültür Yayınları	2012	Çocuk Romanı
Jako Olayı	Morpa Yayınları	2012	Çocuk Romanı
Sevda Müjgan Kitaplığı	Gendaş Yayınları	2013	Çocuk Öyküsü
Öykülerle Değerler Eğitimi 2	Yuva Yayınları	2017	Çocuk Öyküsü
Öykülerle Değer Eğitimi 3	Yuva Yayınları	2017	Çocuk Öyküsü

BÖLÜM III
YÖNTEM

Bu bölümde tezin yöntem bölümünü oluşturan araştırmanın modeli, çalışma grubu, verilerin toplanması ve analizi, araştırmanın geçerliği ve güvenirliği ile ilgili bilgilerden bahsedilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli/ Deseni

Bu çalışmada Sevda Müjgan Yüksel'in 13eseri değerler eğitimi bakımından incelenerek eserlerde yer verilen değerlerin nitel olarak ölçülmesine çalışılmıştır. İnceleme yapılırken nitel araştırma yönetimlerinden biri olan doküman inceleme tekniğinden faydalanılmıştır. "Doküman incelemesinde araştırmacı, araştırma amacına uygun olarak kaynaklar belirler, çeşitli okumalar yapar ve bazı notlar aldıktan sonra birtakım kriterlere göre bir değerlendirme yoluna gider." (Karasar, 2009, s.183; aktaran İlhan, 2022, s.53).

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmada yazarın 13 eseri tezin çalışma grubunu oluşturmaktadır. Tezin konusunu oluşturan 13 çocuk edebiyatı eserine Tablo 2'de yer verilmiştir.

Tablo 2.

Çalışmada İncelenen Eserler

Kitabın Adı	*Yayın Evi*	*Basım Yılı*
Jako Olayı	Morpa Kültür Yayınları	2014
Revenge Adlı Çiçek	Morpa Kültür Yayınları	2015
Kahraman Benim	Yeni Umut Yayınları	2011
Korkak Kızlar Cesur Erkekler	Gendaş Yayınevi	2016
Lila Renkli Köpek	Gendaş Yayınevi	2016
Salyangozdan Korkan Annem ve Biz	Gendaş Yayınevi	2016
Sonsuz Sonsuza Kadar	Gendaş Yayınevi	2016
O Büyük Uğultu	Gendaş Yayınevi	2016
Hezarfen'le Uçuyoruz	Gendaş Yayınevi	2016
Beni İnciten Aptal Dünya	Gendaş Yayınevi	2016
Mavi Kanat'ın Kızılderili Çadırı	Gendaş Yayınevi	2016
Şen Yuva Apartmanı'nın Maceraları	Gendaş Yayınevi	2016
Hoplar Ülkesi'nde Işıl Işıl	Gendaş Yayınevi	2016

3.3. Veri Toplama Süreci ve Araçları

Tez yazım sürecinde Sevda Müjgan Yüksel'in çocuk edebiyatı eserleri bir kitapevinden temin edilerek yazar ile iletişime geçilmiş ve çocuk edebiyatı ürünleri hakkında yaş grupları bakımından bilgiler elde edilerek eserlerdeki işlenen değerler detaylı okumalar yapılarak ve gerekli notlar alınarak tespit edilmeye çalışılmıştır.

3.4. Verilerin Analizi

İncelenen çocuk edebiyatı ürünlerinde geçen değerler; seçici okuma, güdüleyici okuma ve not olarak okuma yöntemi ile bulunmaya çalışılarak tezi oluşturan çocuk edebiyatı ürünleri tek tek okunmuş ve sonrasında ise her eserde geçen değerler ait olduğu değer başlığının içerisine eklenmiştir. İncelenen çocuk edebiyatı ürünlerinde her bir değerin geçtiği sayfalar ve değeri oluşturan örnek alıntı cümleler bu tezde örneklendirilerek somutluk kazanmasına önem verilmiştir. Eserlerde incelenen her bir değerin geçtiği sayfa numarası ve bu değerlerin ne sıklıkla eserlerde işlendiği tespit edilmiştir.

Değerler incelenirken MEB'in kök değerleri verdiği sıra esas alınarak her bir değerin altına değerin geçtiği alıntı örnek cümleler ile sayfa numaraları eklenmiştir. Böylece daha şeffaf ve tutarlı bir yol elde edilerek incelenen çocuk edebiyatı eserlerine sadık kalınmaya özen gösterilmiştir. Ele alınan her bir değer, okuma stratejilerinden (seçici okuma, güdüleyici okuma ve not alarak okuma) de yararlanılarak incelenen eserlerde bulunmuş ve ait olduğu değer başlığının hemen altına eklenmiştir.

3.5. Araştırmanın Geçerliği ve Güvenirliği

Creswell (2017), Miles ve Huberman'a (2019) göre geçerlik, yapılan incelemelerin genellenebilir olmasıyla ilgiliyken aynı zamanda yapılan incelemelerin güvenilirliğini de etkiler.

Bu araştırmada nitel araştırma yöntemine başvurularak güvenirliği arttırmak adına da uzman görüşünden faydalanılmıştır. Veri toplama ve analiz süreci ile bulgular kısmında ise Türkçe Eğitimi alanında yüksek lisansını tamamlamış bilim uzmanı sıfatına sahip kişilerden uzman görüşü alınmıştır. Değerlere tanı konulurken ikilem yaratan durumlarda konu alan uzmanlarının fikirlerine başvurularak fikir birliği elde edilmeye çalışılmıştır. Birden fazla değeri çağrıştırdığı düşünülen değerler için de ayrıca alanyazın taraması yapılarak diğer uzman görüşleri incelenmiştir. Tam olarak hangi değeri yansıttığına karar verilemeyen ve

birden fazla değeri yansıttığı düşünülen ifadeler için ise ayrı bir başlık açılarak bu başlık altında gösterilmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR

4.1. Adalet Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar

'*Lila Renkli Köpek'* adlı kitapta Köpekköy'de yaşayanların görevinin önemine değinilerek yiyeceklerin köydeki yaşayanlar arasında eşit bir biçimde dağıtılmasından bahsedilir:

"Köpekköylerdeki en önemli görevlerden biri, bu yiyeceklerin köpekler arasında eşit bir biçimde dağıtılmasıydı. Bundan Köpekköylerin yöneticileri sorumluydu. Her ne kadar köpek oğulları ve kızları çiğ et yemişse de bu konuda herhangi bir sorun yoktu." (Lila Renkli Köpek, "Lila Renkli Köpek", s.9).

'Sonsuz Sonsuza Kadar' adlı kitapta Cömert ve Kerpete'nin kuşu yuvaya alıştırdıktan sonra birden fazla kez kuşu satmaları ve bunun sonucunda elde ettikleri geliri eşit pay etmeleri gerektiğini Cömert'in anlamasına dayalı olarak adalet kavramına vurgu yapılır:

"Kırmızı kut, bir hafta sonra kümesine geri döndü. Kümesine dönen kuşa söylenecek söz yoktu. Kerpeten ve Cömert, kırmızı kutu bu biçimde dört beş kez daha sattılar. Kuş, her defasında kümesine döndü. Nilay, onların bu işten kârlı çıktığını anlamakta gecikmedi. Çocuklar her defasında parayı aralarında paylaşıyor ancak ona pay vermiyorlardı. Nilay, en sonunda dayanamayıp sordu:
-Hani ortaktık? Bana niye para yok?
Cömert güldü:
-Sen küçüksün. Ne yapacaksın parayı?
Kerpeten ise küçük kızı azarladı:
-Seni ortaklıktan çıkarmamızı istemiyorsan kapa çeneni!
Nilay, onu ortaklıktan çıkarmalarından korktu. Sonra onun terasa çıkmasına izin vermezlerdi. Bir daha da kümese giremezdi. Yok, bunu göze alamazdı. Sustu.
Cömert, kardeşini hesaba katmamakla ona nasıl haksızlık ettiklerini o anda fark etti. Nilay'ın gözlerinden büyük bir düş kırıklığı okunuyordu. Ağabeyi, elindeki parayı ona uzattı,
-Bu senin, dedi." (Sonsuz Sonsuza Kadar, "Etme Bulma Dünyası", s.66).

'Revenge Adlı Çiçek' kitabında, Yağmur adlı kahraman üzerinden olay anlamlandırılmaya çalışılarak her iki taraf için de adil olabilecek davranışlar örneklendirilir:

"Yağmur karşı çıktı:
-Oyun mu sanıyorsunuz siz bunu! Delinin biriyle karşı karşıya olabiliriz. Adasu'ya zarar verebilir. Hem ne demek suçludan öç almak? Suçlu kim? Ne anlatmaya çalışıyor?
Adasu arkadaşının kolunu tuttu:
-Lütfen sakin ol biraz. Ortada bir tehdit görünmüyor." (Revenge Adlı Çiçek, s.64).

'Revenge Adlı Çiçek' kitabında Zennur'a köpeğin saldırmadığını aslında köpekten Zennur'un korktuğu ifade edilerek adalet kavramına dikkat çekilir:

"-Önceki akşam, Kütük'ten korkan sendin değil mi?
Zennur, köpeğe yeniden baktığında onun o gece kendisini korkutan köpeğe benzediğini gördü. Bu, o köpek olabilirdi.
-Evet, bir köpek saldırmıştı bana.
-Saldırmadı, sen korktun. Ben de oradaydım o gece.
-Köpeğe taş atan sen miydin?
-Hayır, Osman'dı. Gizlice sizi dinliyordu.
Zennur şaşırmıştı. Ne diyeceğini bilemedi.
Altan dik dik bakıyordu ona:
-Kim şikâyet etti, kim istedi sokak köpeklerinin yok edilmesini? Baban mı?
-Babam köpeklerin öldürülmesini istemez. Site yöneticisi Erol amca, "Ben köpeklerle ilgilenirim." demişti. Onun için mi öldürdüler Kütük'ü?" (Revenge Adlı Çiçek, s.79).

'Revenge Adlı Çiçek' adlı kitapta haksızlıkların ceza alması gerektiği ve cezasız kalması durumunda insana en büyük kötülük yapılacağı belirtilmiştir:

"Mahmut Bey ne olup bittiğini anlamaya çalışıyordu. Kızının havuz kenarında unuttuğu çantasını getiren Candan, onu koltuğun üzerine bırakırken çanta yere düşmüş ve içinden bir kitapla birlikte bu telefon da çıkmıştı. Bu çanta kızınındı, havuz kenarına giderken kullandığı çantaydı. Ancak bu telefonu tanımıyordu. Telefonu eline aldığında bir ileti olduğu uyarısıyla karşılaşmış, şaşkınlıkla iletinin kızının telefonundan çekildiğini görmüştü. İletide, "Kötülüklerin en büyüğü, haksızlıkların cezasız kalmasıdır." deniyordu." (Revenge Adlı Çiçek, s.89).

'Revenge Adlı Çiçek' adlı kitapta hırsızların yakalanarak adaletin sağlanması *gerekliliğine değinilmiştir:*

"Saat gece yarısına yaklaşıyordu. Yağmur'un babası arka girişin açıldığı balkonda oturuyordu. Site yeniden olağan sessizliğine kavuşmuştu. Karısı elinde bir tepsiyle balkona çıktı. Tepsiyi sehpaya bıraktıktan sonra koltuğa, kocasının yanına oturdu. Metin Bey tepsideki bardağa uzandı, karısının hazırladığı özel kokteylden bir yudum aldı:
-Altan'ın polise verdiği bilgi, umarım hırsızların yakalanmasını sağlar, dedi.
-Bunun bir çete işi olduğu belliydi zaten. İki çocuğun yapacağı iş değildi.
-Çeteler, evlerimizin içlerine kadar girdi artık." (Revenge Adlı Çiçek, s.110).

'Revenge Adlı Çiçek' adlı kitapta kesin olarak evi yakanın kim olduğunu bilmeyen oğluna Melike Hanım üzerinden bilinmeyen olasılıklar üzerinden suçlu yaratmanın doğru olmayacağı belirtilir:

"Uykuya yeni dalan Yağmur da annesinin ve kardeşinin sesleriyle gözlerini araladı:
-Ne oluyor anne?
Melike Hanım kızının yatağına oturdu:
-Kardeşin yeni bir düş görmüş herhâlde.
Hıçkırıklar arasında Candan'ın sesi duyuldu:
-Anne, Altan ağabeyi cezalandırmasınlar.
Melike Hanım şaşırdı:

-Altan'ı mı?
-Evimizi Altan ağabey yakmadı. Onu cezalandırmasınlar.
-Yavrum, kimse böyle bir şey söylemedi. Niye cezalandırsınlar onu?
-Ağabeyim söyledi. O caniden her şey beklenir, dedi.
Melike Hanım oğluna baktı. Yağmur, yatağında doğruldu:
-Ben, yakmış olabilir, demiştim.
-İnsanları bilip bilmeden suçlamak doğru değildir." (Revenge Adlı Çiçek, s.111).

'Revenge Adlı Çiçek' adlı kitapta Melike Hanım üzerinden ortada bir suç değil de bir kaza olduğu belirtilerek suç teşkil eden durumlarda ceza verilmesi gerekliliği belirtiliyor:

"-Önemli olan sana bir şey olmaması. Böyle kazalar her zaman olabilir ancak dikkatli olmalıyız değil mi canım?
-Altan ağabeyimi cezalandırmayacaklar, değil mi?
Melike Hanım kızını yatağına yatırırken:
-Hayır, yavrum. Kimseyi cezalandırmayacaklar. Ortada bir suç değil, bir kaza var, dedi. Arkasından bakışlarını oğluna çevirdi:
-Anlaşılan o ki o gün balkonun kapısını açık unutmuşuz. Bu da şunu gösteriyor ki şu telefon hikâyesini senin açıklaman gerekiyor sanırım." (Revenge Adlı Çiçek, s.112).

'Hoplar Ülkesi'nde Işıl Işıl' adlı kitapta çocukların gelişigüzel öğrenmeleri sonucunda oluşan cinsiyetçilik kavramı, çocukların meydana getirdiği kardan adam figürü üzerinden eşitlikçi bir bakış açısıyla sunulmaktadır:

"Buğra, onun aralarına neden katılmadığını merak etti. Arkadaşına doğru ilerledi.
-Sen neden kardan adam yapmıyorsun?
Işıl'ın gözlerinde bir isyan ışığı parlayıp söndü. Hopşeker'i ve Hopşükür'ü anımsayınca kardan kadınlara haksızlık yapıldığına karar vermişti.
-Ben kardan adam yapmak istemiyorum.
-Niye?
-çünkü kardan kadın yapmak istiyorum.
Buğra, daha önce hiç böyle bir istek duymamıştı.
-"Kardan kadın" olur mu?
-Niye olmasın?
Buğra bundan emin değildi.
-Kardan kadın olsaydı öğretmenimiz "Kardan kadın yapalım." derdi.
Ümit Öğretmen, aralarına katılmayan öğrencilerin olduğunu görmekte gecikmedi. Çocukların yanına geldi. Sordu:
-Ne o? Bir sorun mu var? Siz niye bize katılmıyorsunuz?
Öğretmenin sorusunu Buğra yanıtladı:
-Öğretmenim, Işıl kardan kadın yapmak istiyormuş. Ama kardan kadın olmaz.
Genç öğretmen, öğrencisiyle aynı düşüncede değildi.
-Neden olmasın Buğracığım? Olur.
Arkasından, Işıl'a bakıp gülümsedi.
-Ne duruyorsun öyleyse? Hemen başla. Biz bunu hiç düşünmedik, değil mi?" (Hoplar Ülkesi'nde Işıl Işıl, "Işıl, Kardan Adam Yapmak İstemiyor", s.50).

'Mavi Kanat'ın Kızılderili Çadırı' adlı kitapta doğaya karşı özensiz davranan insanlara bunu fark ettirmek isteyen gençlerin demokratik haklarını kullanarak eylem yapmaları örneklendirilir:

"Bade, şezlongda güneşlenen kadının uyandığını söylediği Kızılderili ruhunun ne olduğunu hâlâ anlayabilmiş değildi. Sordu:
-Siz burada ne yapıyorsunuz? Saçlarınıza niye o tüyleri taktınız?
Küçük kızı, Bereketli Toprak yanıtladı:
-Yanlışı gören, önlemek için elini uzatmayan insan; yanlışı yapan kadar suçludur. Sen de yanlışı görüyorsun değil mi?
Küçük kız şaşırmıştı.
-Ben bir şey görmüyorum.
Mavi Kanat, eliyle denizi gösterdi.
-Denizi görmüyor musun? Görüyorsun. Deniz, foseptik çukuruna döndü. Çok büyük bir bölümü artık deniz özelliklerine sahip değil.
Bereketli Toprak da arkadaşını destekledi.
-Küçük kız, dünya insana ait değildir; insan, dünyanındır.
Bade, sonunda dayanamadı, bağırdı:
-Söylediklerinizden hiçbir şey anlamadım!
Bereketli Toprak, saçlarının arasına iliştirdiği tüylerden birini çıkarıp onu küçük kızın saçlarının arasına soktu.
-Biz, doğanın bir parçası olduğunu unutan insanları uyarmak istiyoruz. Sen de bize katılır mısın?
-Size nasıl katılacağım? Ne yapacağım?
Mavi Kanat, yeleğinden sarkan boncuk dizilerinden birini çıkarıp onu küçük kızın bileğine sardı.
-Kızılderililer, insanlardan yeryüzüne iyi davranmalarını ister. Biz de bunu yapacağız.
Bade, hâlâ kavrayabilmiş değildi.
-Siz Kızılderili misiniz?
Bereketli Toprak, küçük bir kahkaha attı.
-Değiliz. Eylemimizin dikkat çekebilmesi için Kızılderilileri kendimize örnek alıyoruz." (Mavi Kanat'ın Kızılderili Çadırı, "Kızılderililerle Olmayacak İş", s.27-28).

'Mavi Kanat'ın Kızılderili Çadırı' adlı kitapta polislerin herkese kanunlar neyi gerektiriyorsa o şekilde tavır takındığı belirtilmektedir:

"Bade önde, Dağhan arkada kumsala indiklerinde Kırmızı Kanat'ın çadırının önünde iki polisin olduğunu gördüler. Polisleri görünce Bade korktu, Dağhan ise meraklandı. Koşarak yanlarına vardılar. Polislerden biri genç bir kızdı. Olsa olsa Mavi Kanat'tan birkaç yaş büyüktü.
-Bize zorluk çıkarmayın, dedi.
Mavi Kanat olup biteni anlamaya çalışıyordu.
-Amacımız size zorluk çıkarmak değil ama bir yanlışlık olmalı.
Öbür polis orta yaşlı bir adamdı. Oldukça iri yarıydı. Sert görünüyordu. Söze karıştı:
-Yanlışlık yok. Hakkınızda şikâyet var.
Bereketli Toprak, söz konusu şikâyeti ciddiye almaya bile değer bulmamıştı.
-Bizim bir çocuğu dövebileceğimize nasıl inanırsınız?
Genç polisin aklından, "Buna elbette inanmıyorum." diye geçti. Ama görevi neyi gerektiriyorsa onu yapmak zorundaydı.

-Bizim neye inanıp inanmadığımız önemli değil. Ortada bir şikâyet var. Bizimle karakola kadar geleceksiniz." (Mavi Kanat'ın Kızılderili Çadırı, "Aşılması Gereken Bir Zorluk", s.66).

'Mavi Kanat'ın Kızılderili Çadırı' adlı kitapta gençlerin kurduğu eylem çadırından rahatsız olan site sakinlerinin gençleri polise şikâyet etmeleri üzerine polisin görevini yasalara uygun olarak yerine getirmesiyle birlikte bir birey olarak kendi doğrularının da arkasında durduğu bir durum örneklendiriliyor:

"Gümüş, Mavi Kanat'ı yalnız yakalamak için fırsat kolladı. Kolladığı fırsat eline geçer geçmez delikanlıya yaklaştı,
-Çadırını buradan kaldırmalısın, dedi.
Delikanlı, bir an duyduğunu anlamakta zorlandı.
-Kaldırmak mı? O, bizim eylemimizin simgesi oldu artık: "Mavi Kanat'ın Kızılderili Çadırı…"
-Biliyorum ama Kızılderililerden hoşlanmayanlar var.
-Yine mi şikâyet edildik?
-Site sakinleri, sitelerinin önlerine izinsiz yerleşen çadırdan rahatsızlar.
-Hangi site sakinleri bunlar?
-Üzgünüm.
-Bizi kim şikâyet etti? Kime ne zararımız olmuş?
-Bu kez durum biraz farklı. Toprak'ın duymasını, üzülmesini istemem. Babası…
-Babası mı?
-Ferzan'ın dedesinden kalan eski bir ev var. Kullanılmıyor. Çadırınızı onun bahçesine kurabilirsiniz. Buraya çok uzak değil. Vazgeçmeyin. Rahatsızlık yarattınız. Bu, iyiye işaret. Doğru yoldasınız. Polis memuru olarak size mesafeli görünmek zorundayım. Ama Gümüş Kelebek olarak yanınızdayım. Başka dünya yok." (Mavi Kanat'ın Kızılderili Çadırı, "Doğanın Küçük Askerleri" s.76).

'Mavi Kanat'ın Kızılderili Çadırı' adlı kitapta kendini özgürce ifade edebilme davranışıyla adil bir davranış Güldal Hanım üzerinden örneklendiriliyor:

"Kızılderililer, doğanın konukseverliğine inanır. Madem öyle, bir de siz gidin, konukları olun.
Bade, babaannesinin ağzından ilk kez "Kızılderili" sözünü duyuyordu.
-Kızılderilileri sen de tanıyor muydun?
-Tanımaz mıyım? Doğayla kurdukları ilişkinin olağanüstü bir ilişki olduğuna şüphe yok. Dünya var oldu olalı, doğanın Kızılderililerden öte kimseyi sevdiğini sanmam. Şehbâl Hanım, parmağını yalandan havaya kaldırdı:
-Güldal öğretmenim, ben de söz alabilir miyim? Güldal Hanım küçük bir kahkaha attı.
-Elbette söyleyecek sözü olan herkes söz alabilir. Almalıdır." (Mavi Kanat'ın Kızılderili Çadırı, "Bir Kıvılcım Çakılmayagörsün", s.80).

'Kahraman Benim' adlı kitapta öğretmenin sınıf ortamında herkesin fikrini ifade etmesine fırsat tanıyarak eşit ve adil bir davranış örneklendirilir:

"Öğrenci, öğretmenin sözünü kesti:
-Biraz da oyun oynasak!
Öğretmen, elindeki tebeşiri tahtanın kenarına bıraktı:
-Nasıl bir oyun oynayalım istiyorsun?
-Oyun işte.
Duru Öğretmen bakışlarını öğrencisinden sınıfa çevirdi:
-Önerisi olan var mı çocuklar?
Sınıf birden gürültüye boğuldu. Her kafadan bir ses çıkıyordu. Oyun oynamak düşüncesi çocukları heyecanlandırmıştı.
-Sessiz film oynayalım.
-Birdirbir oynayalım.
-Şarkı söyleyelim.
-Fıkra anlatalım.
...
Öğretmen araya girdi:
-Ben de bir öneride bulunabilir miyim çocuklar?
Başak hâlâ ayaktaydı:
-Evet öğretmenim, dedi.
-Oyunumuzun adı: Bu Öykünün Kahramanı Benim. (Kahraman Benim, s.7-8).

'Kahraman Benim' adlı kitapta öğretmen sınıf atmosferinde demokratik bir tutuma yer vererek adil bir davranış örneklendirilir:

"Müge'nin kafasına takılan bir soru vardı, öğretmenine sordu:
-Hepimiz bu oyuna katılmak zorunda mıyız? Hiçbir öykünün kahramanı olmak istemiyorsak ne olacak?
-Böyle bir zorunluluk elbette yok. Oyunumuz herkese açık, dileyen bize katılabilir. (Kahraman Benim, s.10-11)

'Jako Olayı' adlı kitapta Bengi ülkesinde hayatın sağlıklı bir şekilde ilerlemesi için sosyal kurallara yer verildiği ve bu kurallara uyulduğu takdirde kimsenin zor durumda kalmayacağı ancak kurallara uyulmadığı takdirde herkesin gerekli yaptırımlarla karşılaşacağı örneklendiriliyor:

"Aşkın okuldan alınıp götürülmeyeceğini biliyordu. Okuldan alınıp götürülmek beraberinde korkuyu getirirdi. Oysaki Bengi ülkede insanlar korkmamalıydı. Bengi ülkenin kuralları vardı, bu kurallara uyulduğu sürece korkuya yer yoktu.
Delikanlı kurallara uymamıştı. Biliyordu, onu yalnız kaldığı bir anda evde ziyaret edeceklerdi. Yalnız kalınan an ziyaret için en uygun zamandı. Bengi ülkede hiç kimsesin gizlenebileceği bir yer yoktu. Bunu herkes bilirdi. Aşkın onlardan kaçamazdı ancak belki Jako'yu bulursa masum olduğunu kanıtlamak zorunda kalmazdı." (Jako Olayı, "Bendis Yine Aşkın'ı Arıyor", s.42).

'Jako Olayı' adlı kitapta ülkenin geneline yöneltilen bir tehdidin diğer yaşayanların yaşama hakkını tehdit etmesine müsaade edilmeyerek adil bir davranış sergileniyor:

"Seçimlere az kalmıştı. I.ve II. Bölek Partilerinin iktidar çatışmaları bir yere kadar hoş görülebilirdi. Ancak o yerde parçalanmalar ve beraberinde gelen karanlık işler söz konusuysa Bengi ülkede buna izin yoktu. Karanlık, karanlığı doğururdu. Başbölek Oro kararlıydı:
-Kaminvirüsün I. Bölek partinin önünde engel oluşturanlara yöneltilen bir tehdit olduğu anlaşılıyor. Böyle bir tehdidi yaratanların aramızda bulunması söz konusu olamaz. Bunun yarın kime yöneleceği bilinmez. Ülke bir çıkmaza sürüklenebilir.
Üst düzey yönetici Sole de farklı düşünmüyordu:
-Biliyorsunuz, bu bizim de parti politikalarımıza aykırı.
-Partinizi yeniden gözden geçirmeniz gerektiği anlaşılıyor. Kaminvirüs olayına adı karışan ve yedi kişinin yaşamını yitirmesine yol açan hiç kimseye Bengi ülkede artık yer yok.
-Gereken yapılacaktır." (Jako Olayı, "Aşkın'ı Bana Getirin", s.108).

Jako Olayı adlı kitapta suç işleyenlerin bir yaptırımla karşılaşarak suçlunun ve suça karışanların cezasız kalmaması gerektiği örneklendiriliyor:

"Laboratuvarda, kaminvirüsü yaratan Doktor Belle'ydi. Başbölek Oro yaşlı adamın sözünü kesti. Öfkeliydi:
-Burada sorgulanması gereken Doktor Belle'den önce, böyle bir emrin Gizmen Tıp Merkezi'nde nasıl verilebildiği!
-Gereken yapılacaktır.
-Antikaminvirüsü üreten de yine Doktor Belle'ydi. Yıktı ve yaptı. Onu harekete geçiren ülkesinin çıkarları değil, oğlunu yitirme korkusuydu. Ona artık güvenemeyiz.
-Gereken yapılacaktır." (Jako Olayı, "Aşkın'ı Bana Getirin", s.109).

'Şen Yuva Apartmanının Maceraları' adlı kitapta sınıftaki lambayı kıran öğrencinin kim olduğunu bulmak isteyen öğretmen, çocukların öz benliğini zedelemeden lambayı kıranı bulmaya çalışır. Ön yargıyla yaklaşmayıp gerçek suçlunun kim olduğunu bulmaya çalışan öğretmen adil bir yöntemi uygulamaya koyar:

"Nöbetçi öğretmen ve müdür yardımcısı sınıftan çıkar çıkmaz öğrenciler hep bir ağızdan konuşmaya başladılar. Herkes olanları öğretmenlerine anlatma telaşındaydı. Ebru Öğretmen, eliyle öğretmen masasına birkaç kez vurdu:
-Susun bakayım!
Öğrenciler sustu. Öğretmen sözlerini sürdürdü:
-Şimdi sizinle bir oyun oynayacağız.
Oyun mu? Suçlular cezalandırılmayacak mıydı? Çocuklar anlamayan gözlerle öğretmenlerine bakıyordu.
-Bir arkadaşınız lamba olacak. Bir arkadaşınız topun yerine geçecek. Bize teneffüste neler yaşandığını anlatacaklar.
Ceynur atıldı:
-Yılmaz kim olacak?
Öğretmen Yılmaz'a baktı:
-Yılmaz, sen kendini oynamak ister misin?
Yılmaz aceleyle bağırdı:
-Öğretmenim, ben topu Şeyma'ya atmadım. Top ona çarptı.
Ebru Öğretmen başını iki yana salladı:

-Suç topun diyorsun yani.
Ceynur buna razı olamazdı:
-Ben duydum, top Şeyma'yı uyardı, başını eğ dedi.
Sınıf gülmeye başladı. Kimse ona inanmıyordu. İnanmasınlar!" (Şen Yuva Apartmanının Maceraları, "Dünyanıza İyi Bakın", s.33).

'Şen Yuva Apartmanının Maceraları' adlı kitapta Açelya kendisini dinlemeyen ailesine zorba davranışlarla kendini dinletmeye çalışmak yerine duvar gazetesi tasarlayarak bir kamuoyu oluşturmaya ve böylece demokratik yollarla kendisini ifade etmeye çalışıyor:

"Her şey yoluna girdi derken bu kez de Çiğdem çığlığı bastı. Duvarda ilk kez gördüğü bir panodan aşağıya doğru renk renk kurdeleler sarkıyordu. Aoa kurdelelere yetişmek için zıpladı zıpladı, sonunda birini yakalamayı başardı. Kurdeleyi yakalamasıyla panonun yere düşmesi bir oldu. Yere düşen pano ayağına doğru devrildi. Küçük kızın canı yanmamış ancak korkmuştu.
Baba hemen küçük kızı kucağına aldı. Amca ise suçlu panoyu kaldırdı. Sordu:
-Nedir bu?
Bu soruya Açelya'dan başka kimsenin verecek bir yanıtı yoktu:
-Benim duvar gazetem.
Bu yanıt, amcanın ilgisini çekti:
-Demek gazeteciliğe merak sardın.
Açelya daha fazla dayanamadı:
-Gazeteciliğe merak sarmadım. Yalnızca hiç kimsenin beni dinlememesinden bıktım. Açelya'nın sözünü ettiği "hiç kimse"ler yani annesiyle babası birbirlerine baktılar. Küçük kız sözlerini sürdürdü:
-Gazetemle bir kamuoyu yaratabilirsem belki kendimi dinletebilirim diye düşündüm.
-Bak sen! Neler olup bitiyormuş da haberimiz yokmuş!
Duydukları amcanın çok hoşuna gitmişti:
-Açelyacığım izin verirsen seni ilk kutlayan ben olmak istiyorum. Bu senin demokratik bir hakkın ve onu sonuna kadar kullanmalısın." (Şen Yuva Apartmanının Maceraları "Açelya'nın Duvar Gazetesi", s.55-56).

'Şen Yuva Apartmanının Maceraları' adlı kitapta Nevzat yaşadığı durumları adalet kavramına uygun olarak mantık süzgecinden geçirerek adil olan davranışlar üzerine mantık yürütür:

"Küçük, çekil oradan!
Nevzat, bir an kendisine seslenilip seslenilmediğinden emin olamadı. Emin olamadıysa da aldırmadı. Hiçbir yere çekilmeye niyeti yoktu.
Aynı kadın sesi isteğini yineledi:
-Sana söylüyorum, çık kareden.
Hangi kareye girdiği Nevzat'ın umurunda değildi. Burası halka açık bir parktı. İstediği yerde dururdu. Kadın Nevzat'a söz geçiremeyeceğini anlayınca oğlundan sola doğru kaymasını istedi. Bunun üzerine Nevzat, ellerinin arasına hapsettiği başına özgürlüğünü tanıdı, sola kayması istenen çocuğa bir göz attı. Şuna da bakın! Boynuna bir de papyon takmamışlar mı? Tam bir ana kuzusu! Süt çocuğu! Bu ana kuzusunun, süt çocuğunun sağını solunu bildiği de kuşkuluydu. Nevzat, çocuğun sola kayıyorum derken sağa ve geriye doğru

birkaç adım attığını görünce yanılmadığını anladı. Çocuk, resmen üzerine doğru geliyordu. Şeytan dedi ki bu şımarık, süt çocuğunu tuttuğun gibi kolundan göle at! Nevzat, şeytana elbette uymadı. O, "fena bir çocuk" değildi ancak çocuğun başının üzerinden gürültüyle geçen kargalar ortalığı karıştırdı. Ne oluyor, ne bitiyor demeye kalmadı; annesinin fotoğrafını çekeceğim diye paralandığı şapşal çocuk, başının üzerinden geçen kargalardan ürktü. Ürkmesiyle birlikte kendisini gölde buluverdi. Nevzat'a sorarsanız olanların sorumlusu kendisi olmadığı gibi kargalar da değildi. Her ne kadar o kargalardan pek hoşlanmıyor da olsa halka açık bir parkta uçmak onların da hakkıydı. Doğruya doğru!
Artık anneyi görmeyin! Parkı ayağa kaldırdı. Üstüne bir de Nevzat'a, "Beğendin mi yaptığını?" diye çıkışmasın mı? Nevzat, genç kadına şaşkınlıkla baktı. O, ne yapmıştı? Kargalara çocuğu korkutmaları emrini mi vermişti? Yoksa bu şımarık çocuğu göle itmekten mi yargılanacaktı? Her ne kadar durum onun cephesinden böyle de olsa park ayağa kalkınca neme lazım dedi, ortalıktan kaybolayım." (Şen Yuva Apartmanının Maceraları, "Benim Adım Nevzat!", s.74-75).

4.2. Dostluk Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar

'Korkak Kızlar Cesur Erkekler' adlı kitapta sevgiyle örülmüş arkadaşlıklara ayrılıkların acı verdiği örneklendiriliyor:

"Özellikle Dilşad, bu hafta sonunda Yaren'in de onlarla olmasını çok istemişti. Veda, çok uzak bir ilçeye atanmıştı. Dilşad, arkadaşı gideceği için çok üzülüyordu. Yaren'i ne kadar çok sevdiğini şimdi daha iyi anlıyordu. Yaren onun en iyi arkadaşıydı." (Korkak Kızlar Cesur Erkekler, "Yılanlar Sizi Sokmasın", s.75).

'Lila Renkli Köpek' adlı kitapta Nenna'nın varlığıyla hayatı güzelleşen Daçi üzerinden dostluk değeri örneklendiriliyor:

"Kimi şapşallıkları olsa da Nenna, Daçi'nin en iyi arkadaşıydı. Bir köpeğin yolunu, izini yitirmesi pek rastlanır bir durum değildi elbette. Ancak söz konusu köpek, Nenna'ysa buna şaşılmazdı. Yitirilen her yol, bulunacak yeni bir yolu beraberinde getirirdi. Nenna için de öyle oldu. Bulduğu yeni yolda karşısına Daçi çıktı. Daçi'nin, annesinin kulübesinden kendi kulübesine taşınma zamanıydı. Ömrü boyunca annesiyle yaşamak, hiçbir köpeğe göre değildi. Yalnız yaşamak bir köpeğe göre miydi? Daçi'nin bunu anlamaya çalıştığı bir dönemde Nenna'nın varlığı ona çok iyi geldi. Nenna, oldukça iyi niyetliydi ve bütün iyi niyetli canlılar gibi sık sık gülünç durumlara düşüyordu. Bu, Daçi'yi eğlendiriyordu. Kısa sürede çok iyi arkadaş oldular. Daçi'nin komşu kulübesi boşalır boşalmaz, Nenna oraya geçti. Şansları yaver gitti, ayrılmadılar." (Lila Renkli Köpek, "Lila Renkli Köpek", s.10).

'Lila Renkli Köpek' adlı kitapta Nenna dostluğun gerektirdiği sorumluluklara uygun davranarak dostu olan Daçi'den bir şey gizlemeyi uygun bulmuyor. Daçi'nin gitmesiyle onun da buralarda kalamayacağını ve kendisinin de gideceğini dile getiriyor:

"-Bunu, Daçi'ye iyilik olsun, diye mi yapacaksınız?
-Sen benim kötü yürekli bir köpek olduğumu mu düşünüyorsun?
Aslında Nenna'nın bu konuda hiçbir fikri yoktu.

-Öyle düşünmüyorum. Yani bir şey düşünmüyorum.
-Şimdi senden, konuştuklarımızın aramızda kalmasını istiyorum. Daçi'ye de bir şey söyleme. Yalnızca "Başkan Pip seni görmek istiyor." de. Anlaştık mı?
Nenna, "Daçi'ye bir şey söyleme." Uyarısından hoşlanmamıştı. Yakın arkadaşlar arasında gizli saklı olmazdı.
-Anlaşmadık.
-Neden? Bu işten senin de çıkarın olabilir.
"Çıkar" sözcüğü Nenna'nın sevdiği bir sözcük değildi.
-Ne çıkarından söz ediyorsunuz siz?
-Geçen kış, kulüben çok rüzgâr almıştı, değil mi? Kulübenin değiştirilmesini istemiştin.
-Siz de kabul etmemiştiniz.
Başkan Pip, Nenna'nın aklını çeleceğinden emindi. "Çıkar" büyülü sözcüktü. Ona karşı durulmazdı.
-"Kabul edememiştiniz." demeliydin. Ben elbette yönetimim altındaki bütün köpeklerin rahat etmesini dilerim.
-Şimdi kabul edebileceğinizi mi söylüyorsunuz?
-Elbette. Daçi gidince sen onun kulübesine yerleşirsin.
Nenna için olayların bu şekilde gerçekleşmesi zordu.
-Daçi gidince ben de giderim. O olmadan burada kalamam." (Lila Renkli Köpek, "Başkan Pip'in Ziyareti", s.17).

'Lila Renkli Köpek' adlı kitapta Daçi kendisine ihtiyacı olduğunu düşündüğü dostunu arayıp bulma konusunda kararlıdır. Bu durumda Köpekköy'deki dostu olan Nenna'yı istemeyerek de olsa orada bırakarak Lila'nın yardımına koşmayı tercih eder. Sağlam temeller üzerine kurulan dostluk değerinin sorumluluklarını üzerinde taşıyan bir örnek davranış sergiler:

"-Bir şey olmayacak! O uçağa bineceğim ve insanların arasına döneceğim. Lila, orada bir yerlerde; ben onu bulacağım.
-Ya da canına kıymış olacaksın.
-Herkes gibi düşünmemi mi istiyorsun Nenna? Tamam, kendimi öldürmem gerekiyorsa öldürürüm. Öyle deyin! Lila'nın ardında yaşamından oldu! Bile bile ölüme gitti!
-Saçmalama! Niye böyle bir şey gereksin!
-Nenna, bunu anlaman gerek. Köpekköy'ü ben de seviyorum. Hiçbirimiz aç değiliz, açıkta değiliz. Burada bizi hor görenler, bize eziyet edenler yok. Mutluyuz.
-Mutlu olsaydın Lila'nın ardına düşmezdin.
-Belki de benim ardıma düşen Lila'dır. Onun bana gereksinimi vardır.
-O zaman o, sana gelsin.
-Nenna, belki de sorun budur. O, gelmek istese de gelemiyordur.
Nenna, ne söylense boş olduğunu anlamıştı.
-Bir konuda anlaşalım öyleyse. Senin de bana gereksinimin olursa beni çağıracaksın. Ben de seni duyacağım.
Daçi, Nenna'yı çok özleyeceğini biliyordu.
-Anlaştık.
-Yolun açık olsun Daçi.
-İnan bana dostum, neyi yaşamamız gerekiyorsa onu yaşarız." (Lila Renkli Köpek, "Başkan Pip'in Ziyareti", s.19).

'Lila Renkli Köpek' adlı kitapta Daçi dostunu kaybetmeyi kabullenemeyerek aslında onun ölmediğini Köpekköy'deki dostunun yanında olduğunu düşünerek acısını hafifletmeye çalışıyor:

"-Öldü mü yani?
Daçi ona karşı çıktı:
-Toprağın ona gereksinimi varmış, o da toprağa karışmış.
Belki de şimdi Köpekköy'dedir.
Sözünün burasında gülümsedi,
-Nenna'yla birliktedir. Nenna ona beni görüp görmediğini soruyordur, dedi.
Bu kez merak etme sırası Ani'deydi.
-Nenna kim?
-Benim en iyi arkadaşım.
-Ben senin en iyi arkadaşının Ado olduğunu düşünmüştüm.
-Doğru, Ado da iyi arkadaşım." (Lila Renkli Köpek, "Ani'nin Başına Gelenler", s.64).

'Lila Renkli Köpek' adlı kitapta Ado ve Daçi dostları Ani'yi ararlar ancak bulamazlar. Daçi'nin dostuna olan sevgisi, Ani'nin başına kötü bir şey geleceğini kabul ettirmeyecek kadar güçlüdür. Daçi bu durumda kötü düşünmek istemez ve Köpekköy'deki dostu Nenna'nın yanına gitmiş olabileceğini düşünür. Aynı zamanda Daçi dostlukta bir makam ve hiyerarşi olmadığını sahibinin de dostu olduğunu belirterek bu durumu örneklendirir:

"Bu arada kapının önünde Ado ve Daçi, döne dolana Ani'yi arıyorlardı. Ani'den hiçbir iz yoktu. Başına bir iş mi gelmişti? Daçi iyi düşünmek istiyordu,
-Belki de Köpekköy'e gitmenin bir yolunu bulmuştur, dedi.
Ado, bundan emin değildi.
-Öyle mi dersin?
-Sen de öyle de. Dönüp gelmezse Köpekköy'dedir ve mutludur. Nenna'yla benden söz ediyorlardır.
-Senin en iyi arkadaşın Nenna'yla yani.
Daçi, Ado'nun sesindeki iğnelemeyi hemen fark etti. Gülümsedi.
-Senin en iyi arkadaşın kim?
-Ersin Kaptan!..
-O, sahibin!..
-Sahibim olması, arkadaşım olmasına engel değil." (Lila Renkli Köpek, "Şevket Dede Perişandır", s.71).

'Revenge Adlı Çiçek' adlı kitapta dostluğun zor zamanlarda birlik ve beraberlik oluşturarak örneklendiği görülüyor:

"Adasu arkadaşını yalnız bırakmayacağını ve yanında olacağını belirtir:
Arkasından oğluna ve arkadaşlarına döndü:
-Ben Endam Hanımlara geçiyorum.

Adasu:
-Siz Berkcan'ı merak etmeyin. Biz yanındayız, dedi." (Revenge Adlı Çiçek, s.7).

'Revenge Adlı Çiçek' adlı kitapta Altan her şeye rağmen Murat'ı savunmakta kararlı bir tutum sergiler çünkü Murat onun arkadaşıdır:

"Altan, derste matematik öğretmenine karşı duran sıra arkadaşı Murat'a arka çıktığı için onunla birlikte disiplin cezası almıştı. Matematik öğretmeni, öğrenciler arasında ayrımlar yapan ve taktığı lakaplarla da onları sürekli inciten bir öğretmendi. O gün tahtaya yazdığı problemi çözmesini Murat'a söylemişti:
-Gel bakalım tahtaya.
Murat tahtaya kalkmak istememişti:
-Bu problemi yapamam.
-Ne demek yapamam? Ben ne anlatıyorum dersin başından beri? Seni ot kafalı serseri!
Murat ayağa kalkıp diklenmişti:
-Bana hakaret edemezsiniz!
İlhan Orkun okul yönetimi tarafından çağrıldığı o günü anımsıyordu:
-Oğlunuz, öğretmenine el kaldırmaya kalkmış.
Oğlunu tanırdı:
-Oğlum öyle şey yapmaz.
Müdür yardımcısı genç bir adamdı.
-Hep aynı şeyi söylersiniz. Benim oğlum yapmaz!
İlhan Orkun alttan alma gereği duymuştu. Oğlunun gidebileceği başka bir lise yoktu yaşadıkları yerde. Sormuştu:
-Ben ne yapabilirim?
-Böyle bir suç cezasız kalamaz. Disiplin kurulu tarafından cezalandırılacak. Ancak öğretmeniyle bir konuşun, oğlun da gitsin özür dilesin öğretmeninden.
-Siz Altan'la konuştunuz mu? Ne anlattı size?
-Murat'a vurmaya kalktı, ben de kolunu tuttum. Öğretmen dengesini kaybedip geriye doğru savruldu, dedi.
O akşam, babası da Altan'la konuşmuştu. Oğluna kızmamakla birlikte kimi zaman yanlışlara karşı çıkmanın kişiye zarar verebileceğini bilecek kadar deneyim sahibiydi.
Altan'a, "Bunu yapmamalıydın." dedi.
-Murat'a vuracaktı.
-Aralarına girmek sana düşmezdi.
Delikanlı küçümseyerek bakmıştı babasına:
-Murat, benim arkadaşım." (Revenge Adlı Çiçek, s.114-115).

'Revenge Adlı Çiçek' adlı kitapta Altan'ın doğum gününü dostları unutmuyor ve ona hediyeler yolluyorlar:

"Altan, kargo şirketi görevlisinin getirdiği kutuya şaşkınlıkla baktı. Yeşil Koru'dan gönderilen böyle bir paket beklemiyordu. Öğle sıralarıydı. Dayısı yemek için çıkmıştı. Delikanlı dükkânda yalnızdı. Kutuyu açtı. İçinde üç ayrı paket vardı. Onun alışık olmadığı üç süslü paket. Üzerlerinde ayrı ayrı "Berkcan'dan", "Zennur'dan" ve "Adasu'dan" yazıyordu. Önce Adasu'dan gelen paketi açtı. Küçük, dijital bir fotoğraf makinesiydi. Berkcan bir bilimkurgu romanı göndermişti ona. Zennur ise bir anahtarlık. Bugün 5 Temmuzdu. Altan'ın doğum günü. Arkadaşları bunu nereden biliyordu? Biliyor ve doğum

gününü kutluyorlardı. O sırada gözü kitabın arasına iliştirilmiş karta takıldı. Kartta, Berkcan'ın armağan ettiği kitaptan bir alıntı vardı." (Revenge Adlı Çiçek, s.126).

'Hoplar Ülkesi'nde Işıl Işıl' adlı kitapta dostluğu perçinleyen armağan alma davranışı örneklendiriliyor:

"Kızı Suada, "çanta" sözünü duyar duymaz kumandasının bütün düğmelerine basarak açmaya çalıştığı televizyonu açmaktan vazgeçti. Koşarak evin girişine yöneldi. Annesi, çantasını oradaki ayakkabılığın üzerine bırakmıştı. Kendi evlerinde de öyle yapardı. Bir işe yarama fırsatını kaçıramazdı. Çantayı kapıp annesine uzattı.
-İşte burada!
Annesinin yüzünde güller açtı.
-Teşekkür ederim bebeğim. Bakalım ablalar, armağanımı beğenecek mi?
Genç kadın, çantasından armağan paketini çıkarırken Deren Hanım kendisini toplamaya çalıştı.
-Niye zahmet ettin?
-Zahmet olur mu? Ama bunu alana kadar armağan seçmenin ne kadar zor olduğunu bir kez daha anladım. Çağrıldığı eve eli boş gitmemek güzel bir davranıştı. Seçil, onlara getirilen armağana bayıldı." (Hoplar Ülkesi'nde Işıl Işıl, "Mordan Kırmızıdan Kızlar", s.29).

'Hoplar Ülkesi'nde Işıl Işıl' adlı kitapta İlkem ve Işıl'ın dostluk kavramına uyan davranışlar sergilediği görülür:

"-Senin adın İlkem'di, değil mi?
Çocuk, kendisine gösterilen bu dostça tutuma hemen yanıt verdi:
-İlkem. Senin adın da Işıl.
-Biliyor musun benim de babam yok.
-Benim babam var.
-Benim yok.
İlkem, küçük kızın neyi vurgulamak istediğini anlamak isteyen gözlerle dikkatle ona baktı.
-Baban nereye gitti?
Işıl, bu soruya yanıt vermek istemedi. Bu, yanıtını bilmek istemediği bir soruydu. O, babasının "ha" deyince hemen gelebileceği bir yerde olmasını istiyordu. Konuyu değiştirmek için sordu:
-İstersen birlikte kardan adam yapabiliriz. İster misin?
-Ben yeni bir kardan adam istemem. Hopşeker'i isterim.
-Hopşeker, Hoprüküş'ten ayrılmak istemezse…
-Hoprüküş'te bizimle gelsin. O, buna karşı çıkmaz. Gezmeyi çok sever. Yeni yerler görmeye bayılır.
Işıl'ın aklına daha iyi bir düşünce gelmişti.
-Ben ona ablamın kolyelerinden birini armağan edebilirim. Ablamın tam ona göre rüküş bir kolyesi var! Renk renk, iri boncuklu; kocaman bir kolye… Şapkasına da uyar." (Hoplar Ülkesi'nde Işıl Işıl, "Hoplar Ülkesi'nde", s.36-37).

'Hoplar Ülkesi'nde Işıl Işıl' adlı kitapta Işıl'ın ruhuna dostluğun nasıl iyi geldiği örneklendiriliyor:

"Işıl, o günü yaşamı boyunca unutmayacaktı. Kırmızı koltuklarda oturup kırmızıbuz tatlılarını yiyen Hopşeker, Hoprüküş, Asil ve İlkem'in neşeli sesleri Işıl'ın kulaklarından silinmeyecekti. Küçük kız, yüreğindeki bütün ağırlıklardan kardan bir adamın sıcak eliyle kurtuluvermişti." (Hoplar Ülkesi'nde Işıl Işıl, "Hoplar Ülkesi'nde", s.38).

'Hoplar Ülkesi'nde Işıl Işıl' adlı kitapta Işıl, kartopu oynayacağını annesine söylemese bile arkadaşının kartopu oynama teklifini reddedemiyor:

"İlk teneffüs zili çalar çalmaz Işıl da kendisini bahçeye atan arkadaşlarının arasına karıştı. Aslında kendi içlerinde kümelenen arkadaşları, küçük kızın varlığının farkında bile değillerdi. Bir kişini dışında: Buğra.
Buğra, okul binasının bahçeye açılan kapısının önünde duran Işıl'a yaklaştı. Küçük kız, kartopu oynayan arkadaşlarını izliyordu. Sordu:
-Bugün sen de kardan adam yapacak mısın?
Işıl, Buğra'nın sorusunu "hayır" diye yanıtlamak istemedi.
Oysa annesine bunu söylemeyi unutmuştu,
-Bilmiyorum, dedi.
Buğra, Işıl'ın neyi bilmediğini anlamadı.
-Neyi bilmiyorsun?
-Kardan adam yapmak istiyorum ama…
-Birlikte yapalım mı?
Işıl, Buğra'nın bakışlarında aynı dost ışıltıları yeniden gördü,
-Yapalım, dedi." (Hoplar Ülkesi'nde Işıl Işıl, "Okulda Bir Gün", s.48).

'Hoplar Ülkesi'nde Işıl Işıl' adlı kitapta bacağı kırılan arkadaşlarını unutmayıp onu ziyarete gelerek ihtiyaçlarını da temin eden bir dostluk örneği sergileniyor:

"Seçil'in sıra arkadaşı alçıda bir ayakla altı hafta geçirmek zorunda kaldığı için çok mutsuzdu. Ziyaretine gelen her arkadaşı, genç kızın önündeki zorlu haftalara dayanma gücünü artırıyordu. Seçil, arkadaşına ders notlarını bırakmakla kalmamış, onun istediği kitabı da getirmişti. Onların yaşadığı ilçede ne ararsan bulabileceğin kitapçı ne gezerdi?" (Hoplar Ülkesi'nde Işıl Işıl, "Işıl, Okuldan Dönmedi", s.60).

'Kahraman Benim' adlı kitapta dostunu unutmayacağını ve en büyük sırlarını da onunla paylaşacağı söyleyen Seda dostluğa dair özellikleri örneklendiriyor:

"Seda, Sevgi'yi görebilecekmiş gibi az önce onun koşarak çıktığı kapıya baktı: "İnsan arkadaşını unutur mu?" diye düşündü. "Sevgi'yi unutur muyum hiç? O, benim en iyi arkadaşım. Ben ondan hiçbir şeyi gizlemem. Selçuk'u sevdiğimi de yalnızca ona söyledim." (Kahraman Benim, "Ğ Harfi", s.12).

'Kahraman Benim' adlı kitapta arkadaşının onunla paylaştığı sırrı kimseye anlatmamakla birlikte ona karşı kötü davranışlara da duyarsız kalmayarak dostunun kötü davranışlara maruz kalmasını da istemeyen dostça davranışlar örneklendiriliyor:

"-Arkadaşımın sırlarını sana anlatamam.
-Ben de Emel Hanıma sorayım o zaman.
Genç kız şaşırmıştı:
-Anne, ne diyorsun sen? Ne soracaksın? Bilmiyorum doğrusu.
-Onlar Buse'ye çok kötü davranıyorlar. Onu hiç anlamıyorlar. Konsere gitmesine izin vermiyorlar. Telefonla konuşmasına bile kızıyorlar. Annesi Buse'nin çantasını karıştırıyor. Buse'yi babasına sürekli şikâyet ediyor. Ben sana her şeyi anlatabiliyorum, o ise annesine hiçbir şey anlatamıyor. Buse'nin annesi çok anlayışsız." (Kahraman Benim, "Annem Beni Hiç Anlamıyor", s.33).

'Kahraman Benim' adlı kitapta Rıfkı'yla dostluğun nasıl sevgiyle başladığı örneklendiriliyor:

"Yalnız çiçekler mi? Oooo… Kuşlar, balıklar, kaplumbağalar, köpekler, civcivler… Bayılayazdım ben çiçek ve evcil hayvan pazarına. Dedem çiçeklere bakadursun, ben de Rıfkı'yla tanıştım. Rıfkı, benim yaşlarımda bir çocuk. Benim gibi 6. sınıf öğrencisi. Okul çıkışları, hafta sonları babasına yardım edermiş pazarda. "Sana bir civciv vereyim!" dedi. Civciv mi? Ciiik! Ciiik! Ciiiiiik! Elimde bir civcivle eve dönmek, olacak iş değil! Annem kabul etmez. Apartmanlarda hayvan beslemek hayvana da eziyet, bize de, der. İyi de bu civcivler de pek şirin! Rıfkı, kaçın kurası! Hemen anladı gönlümün civcivlere aktığını. Tutuşturdu elime birini: "Al, bak! Adı da Rıfkı olsun!" Sözü uzatmayayım, bizim Rıfkı'yla hikâyemiz böyle başladı. Ben Rıfkı'yı, Rıfkı'da beni, biz birbirimizi pek sevdik." (Kahraman Benim, "Rıfkı'yla Bizim Hikâyemiz", s.45).

'Kahraman Benim' adlı kitapta dostu Rıfkı'yı unutamayıp onu hep anımsayan bir dostluk örneklendiriliyor:

"Yeni bir dünya mı? Yaprak kımıldamıyor denilen bir geceydi; ancak ben elimdeki sarı tüyü bırakır bırakmaz o, gökyüzüne doğru yükseldi. Gökyüzünde yıldız yoktu, biliyor musunuz? O yüzden Rıfkı'ya kucak açan yıldızı çok iyi gördüm. Rıfkı'nın yıldızını. Kimseye söylemedim, yalnızca size söylüyorum. Kimse bana inanmayacaktı ama siz inanın. Rıfkı dünyamıza küstü, adım atmıyor artık buraya. Ama beni çağırıyor sık sık kendi yıldızına. El ayak çekilince gidiyorum onu ziyarete. Kedilerin civcivleri kapmadığı bir dünyanın ne kadar güzel olduğunu bir bilseniz!" (Kahraman Benim, "Rıfkı'yla Bizim Hikâyemiz", s.47-48).

'Kahraman Benim' adlı kitapta insanın özel hayatını bir tek dostuna anlatabilmesi ve bu nedenle de dostluğun önemi örneklendiriliyor:

"Duru'yu anlatmak için "çalışkan" sözcüğü tek başına yetmezdi. Çalışkanın yanına "çekingen"i de koymak zorundaydınız. Bu, çalışkan ve çekingen Durumuzun pek çok arkadaşı da yoktu. Sıra arkadaşı Yasemin, tek sırdaşıydı. On iki, on üç yaşlarındaki kızlar için sırdaşlar çok önemlidir. Yasemin olmasaydı Duru, Sinan'ı gördüğü ilk anı kime anlatabilirdi?" (Kahraman Benim, "Bir Sevgili Düşü", s.65).
Jako Olayı adlı kitapta bulunulan mekânın dostuyla birlikte vakit geçirdiği müddetçe önemsiz olduğundan, önemli olanın mekâna değer katan arkadaşı olduğu örneklendiriliyor:

"Aşkın o yıkıntılarda Lara'yla oturup şekerleme yemeyi özledi. Ev içleri ne kadar lüks, şık, konforlu olursa olsun o dışarıda olmayı seviyordu. Bu, varsın yıkıntıların arası olsun." (Jako Olayı, "Hemen Eve Dön!", s.48).

'Jako Olayı' adlı kitapta yıllar geçse de araya uzun bir zaman dilimi girse de dostluğun baki kalacağı örneklendiriliyor:

"Kayra aklına gelince içi üzüntüyle doldu. Onun Kayra'yla dostluğu 1. Okul yıllarına kadar uzanırdı. 1. Okul bittikten sonra girdikleri sınavla okul yolları ayrılmıştı. Levan öğrenimini Özgecillerin çocuklarının gittiği 2. Okulda sürdürmüştü. Yaşamın ne getireceği bilinmezdi. Bilinmemişti. O, Gizmenlerin güvenini kazanırken Kayra kuşkuyla bakılan biri olup çıkmıştı. Arkadaşını severdi. Yok, Kayra'yı Özgeciller çok severdi." (Jako Olayı, "Kayra'yı Özgeciller Çok Severdi", s.54).

'Beni İnciten Aptal Dünya' adlı kitapta arkadaşlığa önem veren ve bunun için çabalayan bir örnek davranış sergileniyor:

"Bunu kaydımızı yaptırmak için geldiğimizde okulun kurucusu yaşlı horozdan, Çanga Horoz'dan öğrenmiştik. Çanga Koleji, adını ondan alıyordu.
Yanıtım Lül'ün hoşuna gitmişti.
-Sen üye olacak mısın?
Bir an ne diyeceğimi bilemedim. Arkadaşlarımın içinde havuza girmek istediğimden emin değildim. Lül, sessizliğimi yanlış yorumladı.
-Havuzu sevmez misin? Yoksa yüzmeyi mi bilmiyorsun?
O kadar da değildi. Yüzmeyi elbette biliyordum. Civcivken havuzdan çıkmazdım. Bayılırdım sularla oynamaya. Sonra… Şimdi yüzmek beni çok yoruyor. Bunu kimseye söylemiyorum. Yüzmeyi sevmediğimi sanıyorlar. Öyle sansınlar. Lül de öyle sansın. Ancak o, sessizliğime başka bir anlam yükledi.
-Bilmiyorsan ben sana yüzmeyi öğretebilirim.
Bu öğrenci tavuk, benimle arkadaş olmaya mı çalışıyordu?
Onu tersledim:
-Yüzmeyi biliyorum. Senin bana bir şey öğretmene gerek yok.
Lül'ün anlama sorunu olsa gerekti. Beni rahat bırakmadı.
-Kendi kendine mi öğrendin?
-Sana ne!
-Ben de kendi kendime öğrendim. Ama ağabeyim kadar usta bir yüzücü değilim. Çünkü o, kursa gitti.
Lül'ün benimle derdi neydi, anlayamadım. Niye başımdan gitmiyordu? İlk günden kabalık etmek istemiyordum." (Beni İnciten Aptal Dünya, "Rahat Olmak İsteyen Mel", s.39).

'Şen Yuva Apartmanının Maceraları' adlı kitapta arkadaş olmak için çaba harcayan Ceren üzerinden emek vermenin arkadaşlığı perçinleyeceği örneklendiriliyor:

"Ceren, org istediğini teyzesinin nereden bildiğini çok merak ediyordu. Bunu ona sordu. Teyzesi ne dese beğenirsiniz?
-İnsan bir şeyi çok isterse olur. Demek ki sen bir orgun olmasını çok istedin.
Bunu unutmasa iyi olurdu!

Madem Naneli Peti'nin canı çok sıkılıyordu. Ona org çalacaktı. Hatta birlikte şarkı da söylerlerdi. Koştu, getirdi orgunu. Yanılmamıştı, Naneli Peti buna çok sevindi. Birlikte şarkı söylemeye başladılar:
-Küçük dostum gelsene, ellerini versene…" (Şen Yuva Apartmanının Maceraları, "Ceren Balıkları Mı Kıskandı?", s.14).

'Hezarfen'le Uçuyoruz' adlı kitapta dostluğu pekiştiren ve geliştiren şeyin bağlılık ve paylaşılan zaman olduğu örneklendiriliyor:

"Torunundan yanıt alamayan yaşlı kadın, aceleyle kapıya doğru yöneldi:
-Ne oluyor orada?
-Bir şey olmuyor.
Bu kez aynı soruyu kapının ardındaki kişiye yaşlı kadın yöneltti:
-Kim o?
-Benim komşucuğum.
Birden babaannenin yüzü aydınlandı. Kapıyı hemen açtı:
-Hoş geldiniz Hatice Hanımcığım! Hoş geldiniz.
Hatice Hanım'ın dostluğu babaanne için çok değerliydi. Birbiri ardına dizilen yıllar, yaşlı kadının dostlarından pek çoğunu elinden almıştı. Buna katlanmak zordu. Bu zorluğu aşmaya çabalarken elini tutan insanlardan biri de Hatice Hanım'dı. Yazgıları ortaktı. Eşlerini birkaç yıl önce kaybetmişlerdi. Çocukları ise evlenip barklanıp kendi yaşamlarını kurmuştu. Yaşlı iki komşuya ömürlerinin son demlerinde birbirlerine can yoldaşı olmak düşmüştü.
Hatice Hanım da can yoldaşına gülümsedi.
-Börek yapmıştım. Dedim, bir parça komşuma da götüreyim.
-Ne iyi ettiniz. Hazırda çayım da olacaktı. Girin içeri." (Hezarfen'le Uçuyoruz, "Hezarfen Yeniden Uçsa Ne Olur?", s.15).

'Hezarfen'le Uçuyoruz' adlı kitapta dostluğun paylaşmakla büyüdüğünü ve değerlendiğini örneklendiren bir davranış sergileniyor:

"Babaannenin günün büyük bir bölümünü geçirdiği salonun perdeleri, yine ardına kadar açıktı. İçeriye göz attığımda yaşlı kadının sallanan sandalyesinde oturduğunu gördüm. Hatice Hanım için ördüğü şalı sonunda bitirmişti. Sanırım, şalı arkadaşına vermeden önce onun kusursuzluğundan emin olmak istiyordu. Onun elinin değdiği, kusursuz olmalıydı. Bir an aklından şalı oluşturan motiflerin arasına, şalın renginde gece mavisi pullar yerleştirebileceği geçti. Ancak Hatice Hanım bunu abartılı bulabilirdi." (Hezarfen'le Uçuyoruz, "Şeytan Diyor Ki…", s.41).

'Hezarfen'le Uçuyoruz' adlı kitapta yıllar geçse de dostluğun devam ettiği ve insanın dostuna olan bağlılığının sürüp gideceği örneklendiriliyor:

"Kaleden inen dar yollardan birini sapınca gözlerime inanamadım. Arnavut taşlarıyla kaplı sokağın iki yanında sıralanan kahvelerin önüne atılan masalarda pek çok insan vardı. Kahvelere omuz veren dükkânların birinin önünde civan bir delikanlı gördüm. Çarıkları, şalvarı, kuşağı, yeleği, mintanı, fesi… Sandım, bizim Nevzat! Çocukluk

arkadaşım… Kucaklayıp bağrıma basayım istedim onu. Beni tanımadı. O, Nevzat değildi." (Hezarfen'le Uçuyoruz, "Bî-Kerân Nerede?", s.69).

'O Büyük Uğultu' adlı kitapta arkadaşlık kurmaya dair bir örnek sergileniyor:

"Yaren'in köyde az da olsa gönül bağı kurabildiği tek aile, Celal Öğretmen ve eşi Nuray Ebe'ydi. Nuray Ebe, onunla yaşıttı." (O Büyük Uğultu, "Görev Yeri Değişen Yaren Öğretmen", s.44).

'O Büyük Uğultu' adlı kitapta dostluk değerinin içerisinde taşıdığı araya ne kadar mesafe girse de sonunda ölümler gerçekleşse de dostların her zaman birbirini anımsayacağı örneklendiriliyor:

"Sağlık ocağının lojmanları depremde çöktüğü için Doktor Feride Hanım'ın evinden geriye pek bir şey kalmamıştı. Genç kız, arta kalan üç beş eşyasını valizlere yerleştirirken yüreğinin sıkıştığını hissetti. Bu sarı çizgili beyaz elbise, deprem günü üzerine giydiği elbiseydi. Kolu boydan boya yırtılmıştı. Genç kız, onu neden atmadığını bilemedi. Eline Veda Ebe'nin yılbaşında ona armağan ettiği atkı geçince… Durduğu yere çöktü. Ağlamaya başladı. Yok, böyle olmayacaktı.
Doktor Feride Hanım, kasabadan ayrılırken yanına birkaç kitaptan başka hiçbir şey almadı. Onları kente götürecek otobüsün kalkmasını beklerken bir çocuğun onlara doğru geldiğini gördüler. Yaren, çocuğu hemen tanıdı. Bu, Uğur'du. Otobüsten indi.
Bir an Uğur'la hiç konuşmadan birbirlerine baktılar. Sonra sessizliği Uğur bozdu. Sordu:
-Gidiyor musunuz?
-Gidiyoruz.
-Yaren, ben seni öyle bırakıp gittiğim için çok üzgünüm.
Yerde yatıyordun ya üzerine ağaç devrilmişti, başın kanıyordu… Ben onu hiç unutamıyorum.
-Artık üzülme. Ben sana kızmadım.
-Ben çok üzgünüm.
-Ben de çok üzgünüm. Her şey için… Ama elimizden bir şey gelmiyor.
Uğur, Yaren'in sesinin titrediğini fark etti. Küçük kız nedense yine Mesel'i anımsamıştı. Aklına geçen yaz gelmişti. Dilşadlar tatile giderken Yaren'i de götürmüşlerdi. Mesel, Dilşad'ın amcasının oğluydu. Birlikte denizin kenarına çadır kurmuşlardı. Bir gece uyandığında Mesel'i çadırda göremeyince meraklanmıştı. Küçük çocuk, gerçekte tuvalete kalkmıştı ama Yaren'e "Bir ses duydum da onun için kalktım." demişti. "Ayıydı sanırım. Beni görünce korkup kaçtı." demişti. Mesel onunla alay ediyordu ama o yine de Mesel'i bir daha göremeyeceğini düşününce çok üzülüyordu. Yaren'in annesi ölmüştü ve küçük kız, Veda ablasıyla onun atandığı kasabaya gidecekti. Mesel'e o gece sormuştu:
-Seni bir daha göremeyecek miyim?
-Ben bir yere gitmiyorum. Buradayım. Ne zaman istersen gelirsin.
-Beni unutmaz mısın? Beni yine sever misiniz?
Bu kez aynı soruyu ona Uğur soruyordu:
-Seni daha göremeyecek miyim?
Yaren, birkaç gün sonra kasabaya geri döneceklerini düşünüyordu. Ama nedense Uğur'a bunu söyleyemedi. Sustu.
Uğur, Yaren'in kolunu tuttu.
-Beni unutma olur mu? Ben seni unutmayacağım.

Kasabada güneş batmak üzereydi. Otobüs hareket etti edecekti. Anneannesi, Yaren'e seslendi:
-Haydi kızım, otobüs kalkıyor.
Uğur, cebinden çıkardığı küçük bir paketi Yaren'e uzattı,
-Bu senin, dedi. Onu ben yaptım. Bakınca beni anımsarsın.
Yaren, paketi aldı. Arkasını dönüp koşar adımlarla otobüse bindi. Kasabada güneş batmak üzereydi. Otobüs hareket etti. Uğur, otobüs gözden kaybolana kadar arkasından el salladı." (O Büyük Uğultu, "Beni Unutma!", s.78-79-80).

4.3. Dürüstlük Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar

'Korkak Kızlar Cesur Erkekler' adlı kitapta Kuzey Öğretmenin parasının olmadığını kızına şeffaf bir şekilde ifade etmesinin yanı sıra Nedim Öğretmenin de gerçek fikirlerini olduğu gibi söylemesi örneklendiriliyor:

"Kuzey Öğretmen, beş öğrencinin adını elindeki listeye ekledi. Yaren'e bakmadı. Küçük kız, görülmediğini düşünerek eli havada ayağa kalktı:
-Ben de izci olmak istiyorum.
Kuzey Öğretmen, mavi gözlerini Yaren'e çevirdi,
-Kızım, kardeşin izci oldu. İkiniz birden olamazsınız, dedi ve sesini alçaltarak ekledi: Paramız yok.
Yaren, sınıftan çıkan babası Kuzey Öğretmen'in arkasından kırgın gözlerle baktı. Kardeşi Cömert, izci olmuştu ancak Yaren olamazdı; paraları yoktu. Nedim Öğretmen, elini öğrencisinin omzuna koydu; küçük kız yerine otururken soran gözlerle öğretmenine baktı:
-Babam neden kardeşimi benden çok seviyor?
Tanık olduğu bu olay Nedim Öğretmen'i çok üzmüştü.
Öğrencisini,
-Baban ikinizi de seviyor, diye yanıtladı.
-Sevmiyor.
-Yanılıyorsun.
-Siz de mi oğlunuzu kızınızdan çok seviyorsunuz?
-Benim kızım yok ancak olsaydı onu da oğlum kadar çok severdim.
-Babam niye beni sevmiyor?
-Elbette seviyor.
-Bizim paramız niye yok?
Nedim Öğretmen, ne demesi gerektiğini bilemedi. Yaren sürdürdü sözlerini:
-Sizin de mi paranız yok? Öğretmenlere para vermiyorlar mı?
-Veriyorlar. Bizim de kimi zaman paramız olmaz. Ben de oğlumun her istediğini yapamam. Ama o, senin baban hakkında düşündüğün gibi benim kendisini sevmediğimi düşünmez.
-Babam beni seviyor mu?
-Bütün babalar çocuklarını sever." (Korkak Kızlar Cesur Erkekler, "Ben de İzci Olmak İstiyorum", s.5-6).

'Korkak Kızlar Cesur Erkekler' adlı kitapta çocukların duygu ve düşüncelerini ifade ederken gerçekçi bir söyleyiş örneklendiriliyor:

"Mesel'in canı sıkılmıştı:
-Bunlar başımıza Dilşad'ın yüzünden geldi hep. Ne diye inip aldıysa keseyi?
Yaren, Mesel'e ters ters baktı:
-O almasa sen alacaktın. Merakımıza yenilecektik sonunda.

-Bizi ilgilendirmeyen bir işe burnumuzu soktuk!
Yaren alaycı bir sesle:
-Kızlar korkaktır, diyene de bakın, dedi.
Mesel diklendi:
-Korktuğumu da nereden çıkardın?
-Korkmuyor musun?
-Sen korkuyor musun?
-Korkuyorum elbette. Bizi yakalayıp kaybedecekler!
-Saçmalama!" (Korkak Kızlar Cesur Erkekler, "İnşaattan Hazine Fışkırdı", s.30-31).

'Korkak Kızlar Cesur' Erkekler adlı kitapta doğrunun er geç ortaya çıktığı ve ne olursa olsun gerçekte yaşanan durum her neyse bu durumun olduğu gibi ifade edilmesi örneklendiriliyor:

"-Siz konuşmuyor musunuz? Kavga mı ettiniz?
Yaren, omuzlarını silkti:
-Ben kimseyle kavga etmedim.
Veda, dik dik kardeşine baktı:
-Cem'den gelen zarfı saklayacağına söz vermiştin bana.
Nerede zarf?
Cömert araya girdi:
-Cem kim?
Yaren şaşırmıştı:
-Zarf falan gelmedi ki! Bana bunun için mi kızdın? Cem göndermediyse benim ne suçum var?
-Öyle mi? Zarfı anneannem almış ve anneme vermiş.
-Aaaa! İnanmıyorum!
-Sen neredeydin bu arada küçük hanım?
Cömert yeniden araya girdi:
-Ben o zarfı biliyorum, dedi.
Veda, onu ciddiye almadı:
-Sen her şeye burnunu sokma. Nereden biliyormuşsun?
-Çünkü postacı bana verdi.
İki kardeş inanmaz gözlerle Cömert'e baktılar. Yaren, kırgınlıkla ablasına,
-Bak, benim suçum yokmuş, dedi.
Veda, küçük çocuğa doğru eğildi:
-Zarfı sen mi verdin anneanneme?
Cömert, bir dikişte bardağında kalan sütü bitirdi,
-Evet, dedi.
Yaren, ters ters baktı kardeşine:
-Bir şeyden de eksik kalsan, şaşardım zaten!
Cömert, kendisine neden kızıldığını anlayamamıştı. Üzerinde durmadı. O asıl, annesini ve babasını merak ediyordu. Neden bu sabah birlikte değillerdi? Sordu:
-Annemle babam ne zaman gelecek?
Mektup konusunu uzatmak artık gereksizdi. Veda, Yaren'e kızmakta haklı olmadığını anlamıştı. Belki de kardeşinin gönlünü almalıydı." (Korkak Kızlar Cesur Erkekler, "Ben O Zarfı Biliyorum", s.40-41).

'Korkak Kızlar Cesur Erkekler' adlı kitapta Cömert'in tüm açık yüreklilikle olayları olduğu gibi ifade ettiği görülmektedir:

"-Abla, içinde eski paralar bulunan keseye ne oldu?
Cömert, Yaren'e "abla" demezdi. Ablası, Veda'ydı; Yaren, yalnızca Yaren'di. Bu yüzden, kardeşinin "abla" demesi küçük kızı şaşırttı. Ona dikkatle baktı:
-Nereden aklına geldi şimdi o kese? Bir şey yok, dedik ya sana.
Cömert öfkeyle,
-Siz beni bebek mi sanıyorsunuz? Ben her şeyi biliyorum, dedi.
Mesel, söze girdi:
-Ne biliyormuşsun sen, bize de söyle.
-Beni kandıramazsınız.
Dilşad, Cömert'in başını okşadı:
-Seni kandırdığımızı da nereden çıkarıyorsun?
-O yaşlı teyze, keseyi polise vermiş.
Yaren, kalbinin göğüs boşluğuna sığmadığını hissetti:
-Ne polisi? Neler uyduruyorsun sen?
-Hiç de uydurmuyorum! Annem, Veda ablama söylerken duydum. Veda ablam, keseyi bahçeye atmış, yaşlı teyze de görmüş bunu. Sonra da keseyi alıp karakola gitmiş.
Denetimlerinden çıkan olaylar, üç arkadaşı allak bullak etmişti. Onlar, düğümleri çözmeye çalışırken düğüm üstüne düğüm atılmıştı." (Korkak Kızlar Cesur Erkekler, "Neler Uyduruyorsun Sen", s.46).

'Korkak Kızlar Cesur Erkekler' adlı kitapta yaşanan bir kötü olayın aslını olduğu gibi anlatan Dilşad, gerçekleri saklamadan işin aslını Yaren'in öğrenmesini sağlıyor:

"*Yaren'in aklına birden babası düştü:*
-Annem, bugün bizi babamı görmeye götürmedi. Ben babamı çok merak ediyorum.
-Baban ucuz kurtulmuş yine de.
-Babam, arabayı nasıl görmemiş; anlamıyorum.
Dilşad bakışlarını arkadaşına çevirdi:
-Babana arabadan mı ateş etmişler?
Yaren şaşırmıştı:
-Nasıl yani? Babama ateş mi etmişler? Hayır, araba çarpmış ona.
-Komiserin amcama ne dediğini duymadın mı sen?
-Ne dedi ki?
-Dikkatli olun, dedi, Kuzey Bey'in başına geleni biliyorsunuz.
-Biliyoruz, araba çarpmış işte.
Dilşad, arkadaşının "Babama araba çarpmış." diye diretmesini anlamıyordu:
-Sen ne diyorsun? Kuzey amca kurşunlanmış.
Yaren, küçük bir çığlık attı:
-Ne! Ne kurşunlanması?
-Senin haberin yok mu?
-Annem bize, babamın trafik kazası geçirdiğini söyledi.
-Annen size yalan söylemiş.
Yaren'in kafası karışmıştı:
-Niye?
-Bilemem. Belki korkacağınızı düşünmüştür.
-Kim kurşunlamış babamı?
-Tarihî eser kaçakçıları.

Yaren arkadaşına inanmaz gözlerle baktı:
-Sen nereden biliyorsun?
-Annemle babam konuşurken duydum. Babanın ucuz kurtulduğunu söylediler.
Yaren, dokunsalar ağlayacaktı:
-Ne olmuş babama?
-Kurşun ayağını sıyırıp geçmiş. Önemli değil, demiş doktorlar." (Korkak Kızlar Cesur Erkekler, "Dikkatli Olun", s.49-50).

'Korkak Kızlar Cesur Erkekler' adlı kitapta torunu anneannesine karşı dürüst bir şekilde bildiklerini ifade eder ve bunu yaparken de dürüst bir tavır takınır:

"-Anneanne, babam niye korkuyormuş?
-Neler uyduruyorsun yine? Kimsenin korktuğu falan yok. Korkacak bir şey yok. Git ellerini yıka sen!
-Ben her şeyi duydum!
Yaşlı kadın, sesini yükseltti:
-Terliği yiyeceksin şimdi! Koş, ellerini yıka!
Yalan söylüyordu işte! Bal gibi de biliyordu Yaren!
Anneannesi kimseye terlik fırlatmazdı. Onlara bugüne kadar hiç vurmamıştı. Tersine, ne kadar yaramazlık yaparlarsa yapsınlar üzerlerine titrer, onlara kol kanat gererdi. O yüzden diretti:
-Bize yalan söylemişsiniz. Babama araba çarpmamış. Babam, onu vuran adamlardan mı korkuyor? O adamlar bize de bir şey yapar mı?" (Korkak Kızlar Cesur Erkekler, "Babam Niye Korkuyormuş?", s.60).

'Lila Renkli Köpek' adlı kitapta düşüncelerini kimseye yöre yönlendirmeden kendi doğrularını olduğu gibi ifade eden Nenna ile dürüstlük değeri örneklendirilir:

"Nenna, bunu hiç düşünmemişti. Daçi'nin gitmek istediğini bilmesine biliyordu ama Köpekköy'den ayrılmak, onun aklından hiç geçmemişti. Bu, Daçi'nin düşüydü; onun değil. Onun Lilası yoktu.
-Daçi gidecek ama ben gitmeyeceğim.
Başkan Pip'in de öğrenmek istediği buydu.
-Aferin sana. Hayatta geri dönülmez adımlar atmamak gerekir.
-Yanılıyorsunuz başkanım. O, Daçi'nin Lilası; benim değil.
Benim de bir Lila'm olsaydı ben de giderdim. Ben Köpekköy'de mutluyum. Lilasız da mutluyum." (Lila Renkli Köpek, "Başkan Pip'in Ziyareti", s.15-16).

'Lila Renkli Köpek' adlı kitapta insanların hayvanlara karşı olan tutumu açık yüreklilikle ortaya konuluyor:

"O anda Şevket dedenin kendilerine yaklaştığını gördüler. Yaşlı adam, kulübenin önünde durdu ve düşünceli gözlerle uzun uzun onlara baktı. Ado, neler olduğunu kendi dilince yaşlı adama sordu. Başını Şevket dedenin bacağına sürttü. Dede çömeldi, Ado'nun başını uzun uzun okşadı,
-Köpekler için bizimle yaşamanın bu kadar zor olabileceğini hiç düşünmemiştim. Hayvanlara yapmadığımızı bırakmıyoruz. O masum hayvancık ellerimin arasında can verdi, dedikten sonra bahçe kapısından çıkıp gitti." (Lila Renkli Köpek, "Şevket Dede Perişandır", s.71-72).

'Sonsuz Sonsuza Kadar' adlı kitapta mahalledeki insanların davranış tutumlarının yanında Meral Hanımın da iyi ve kötü özellikleri açık bir şekilde dile getiriliyor:

"Herkesin birbirini iyi tanıdığı bu mahallede kimsenin, kimsenin evinde gözü olmazdı. Ama yine de dikkatli olmakta yarar vardı.
Genç kadın, evden içeriye girdiğinde olağan dışı herhangi bir durumla karşılaşmadı. Her şey yerli yerindeydi. Tüm aksiliğine rağmen Meral Hanım'ın düzenine tertibine söylenecek söz yoktu. Evi çiçek gibiydi." (Sonsuz Sonsuza Kadar, "Kaybolan Anahtar", s.22).

'Sonsuz Sonsuza Kadar' adlı kitapta anneanne Nilay'a karşı dürüst davranarak kendindeki olumsuz bir davranışı örneklendiriyor:

"Küçük çocuk, büyük bir düş kırıklığına uğramıştı:
-Nereye taşındılar?
-Ne yapacaksın nereye taşındıklarını? Biz işimize bakalım.
Kim bana yardım ediyor?
Nilay, ayağa kalktı:
-Annem ona yardım etmeme hiç izin vermez. Siz izin verirseniz ben yardım edebilirim.
Anneanne, odadan çıkarken eliyle küçük kıza kendisini izlemesini işaret etti:
-Annen sana niye izin vermiyor?
Nilay, ardına takıldığı anneanneyi yanıtlarken mutluydu. Bu evde kabul görmüştü.
-Çünkü ben çok sakarmışım. Neye elimi atsam elimde kalıyormuş!
-Aramızda kalsın, senin yaşlarındayken ben de öyleydim.
-Siz de mi sakardınız?
-Öyle söylerlerdi.
-Sonra ne oldu?
Anneanne, mutfağa girerken arkasına dönüp küçük kıza göz kırptı:
-Dünyanın en becerikli kadını oldum." (Sonsuz Sonsuza Kadar, "Anneannenin Havuçlu, Tarçınlı Keki" s.43).

'Revenge Adlı Çiçek' adlı kitapta Leyla Hanımın ve Berkcan'ın düşüncelerini ve isteklerini olduğu gibi dile getirdikleri görülüyor:

"Leyla Hanım, Berkcan'ı uyarmak zorunda hissetti kendisini:
-Annenin kola içmenden hoşlanmadığını biliyorsun ama!
-Ben de portakal suyu içmekten hoşlanmıyorum!" (Revenge Adlı Çiçek, s.8).

'Revenge Adlı Çiçek' adlı kitapta babası kızına karşı yaşamında sergilediği davranışları olduğu gibi ifade etmektedir:

"Adasu, bu şiiri biliyordu. Babasının çok sevdiği bir şairdi Nazım Hikmet. Hatta babası, gençlik yıllarında Nazım Hikmet'e öykünerek şiirler bile yazdığını söylemişti." (Revenge Adlı Çiçek, s.33).

'Revenge Adlı Çiçek' adlı kitapta Zerrin ve Zennur'un duygu ve düşüncelerini olduğu gibi ifade ettiklerini görürüz:

"-Evet, oradadır. Zerrin ablamı dinlemeyi kaçırır mı hiç? Adasu Zerrin ablanın kardeşiyle arasında bir sorun olabileceğini hiç düşünmemişti bugüne kadar. Onun kardeşi ya da ablası yoktu. Ancak hep bunu çok istediğini düşünmüştü; bir kardeşinin, ağabeyinin ya da ablasının olmasını. Arkadaşına ne diyeceğini bilemedi: "Güzelim…" diye başlamıştı ki Zennur sözünü kesti:
-Bana güzelim deme. Ben güzel değilim." (Revenge Adlı Çiçek, s.42).

'Revenge Adlı Çiçek' adlı kitapta Ali, Zeki ve Berkcan'ın olayları olduğu gibi çarpıtmadan aktardıkları görülüyor:

"-Karnen nasıl?
Ali omuzlarını silkti:
-Karnem kötü de olsa benim babam bir şey söylemez bana. Dayım çok kızmış ama. Altan ağabeyimi dövmüş. O da evden kaçmış.
Zeki söze karıştı:
-Senin kolunu kim kırdı? Kavga mı ettin?
Berkcan Zeki'nin başını okşadı:
-Ben kimseyle kavga etmem.
-Koluna ne oldu?
-Düştüm.
-Ben de ağaçtan düşmüştüm ama kolum kırılmadı.
Berkcan yeniden Ali'ye döndü:
-Altan neredeymiş?
-Dün gece eve gelmemiş. Bir daha da gelmeyeceğim diye haber göndermiş.
Zeki konuşmayı yeniden böldü:
-Benim karnemde hiç iyim yok. Hepsi pekiyi." (Revenge Adlı Çiçek, s.58).

'Revenge Adlı Çiçek' adlı kitapta eşine kızı hakkındaki duygu ve düşüncelerini olduğu gibi ifade eden bir baba örneği görülüyor:

"-Sorun telefon değil. Bunu konuştuk seninle. Sorun bizden bir şeyleri gizlemesi. Biz bir aileyiz. Kızımın bunu bildiğini sanıyordum.
Endam Hanım, kocasının koluna girip onu uzaklaştırırken:
*-Canım, kızımız elbette bunu biliyor, diyordu."(*Revenge Adlı Çiçek, s.93).

'Revenge Adlı Çiçek' adlı kitapta Altan yaşananlara açıklık getirerek doğruları ifade etmeye öncelik veriyor:

"-Ama yangınla ya da havuzdaki kazayla ilgim yok.
Bir rastlantıydı onlar.
Adasu:
-Ben sana inanıyorum, dedi.
Berkcan biraz kaygılıydı:
-Bu telefon işi sorun yaratabilir.
Altan rahatsız oldu:
-Adasu'ya telefonunu verecek fırsatım olmadı.
Adasu da huzursuzluk duyuyordu:
-Yağmur'un ve Osman'ın telefonlarını aldın ama.
Berkcan ekledi:

-Daha da kötüsü Yağmur'un telefonuna gönderdiğin iletiyi Yağmur da okudu.
-Babam da Osman'ın telefonuna gönderdiğin iletiyi gördü. Bunları nasıl açıklayacağız?
-Arkadaşlar, Adasu'nun telefonu şu anda ben de değil. Adasu'ya anlatmıştım, parktaki o iki çocukta. Onlar aldı. Boğuşma sırasında biri bacağımdan yaraladı beni. Çok önemli bir yara değil ama o an canım yanmıştı. Telefonu düşünemedim." (Revenge Adlı Çiçek, s.98-99).

'Hoplar Ülkesi'nde Işıl Işıl' adlı kitapta Gökhan ve Saygın birbirleriyle şeffaf ve gerçeklerin ifade edildiği bir sohbet gerçekleştiriyorlar:

"Gökhan, bir sabah uyandığında gözlerini açar açmaz gözlerine dolan gökyüzüne bakarak Saygın'a sormuştu:
-Sen deniz gördün mü hiç?
Deniz mi? Saygın'ın yaşadığı ilçenin denize kıyısı yoktu Ama olsun! Televizyonda denizi görmüştü. Üstelik ders kitaplarında da fotoğrafları vardı.
-Gördüm.
Gökhan, ona inanmamıştı.
-Hangi denizi gördün?
Hangi denizi mi? Saygın'ın aklından, bildiği bütün deniz adları geçivermişti: Karadeniz, Akdeniz, Ege… İyi de onun gördüğü deniz, hangi denizdi?
Gökhan, teyzesinin oğlunun durakladığını görünce yanıldığını anlamıştı. Saygın da onun gibi, denizi hiç görmemişti.
Yine de sormuştu:
-Denizi nerede gördün?
-Televizyonda.
-Televizyonda görmek olmaz.
-Sen nerede gördün?
Denizi görmeyi bırak, "Bugüne kadar bu köyün dışına kaç kere çıktın?" deseler, Gökhan'ın ona bile verecek doğru dürüst bir yanıtı yoktu." (Hoplar Ülkesi'nde Işıl Işıl, "Kardan Kadının Eksikleri", s.57).

'Jako Olayı' adlı kitapta Aşkın kendine öz eleştiri yaparak dürüst bir davranış sergilerken aynı zamanda güvenliğin de görevi neyse onu uygulayacak olması dürüstlük değerini örneklendiriyor:

"Belle Anne her ne kadar "Servise binmediğin zaman bundan haberim olacak." demiş olsa da Aşkın'ın başka seçeneği yoktu. Servise Jako'yla binemezdi. Onu evde de bırakamazdı. Ev işlerini yönetmekle görevli robot geldiğinde Jako'yu görür görmez durumu güvenliğe bildirirdi. Ping ve Pong'un kayıtları tamamdı ancak Jako kaçaktı." (Jako Olayı, "Neredeydi Jako", s.25).

'Jako Olayı' adlı kitapta Belle'nin kendisini savunurken her şeyi olduğu gibi değiştirmeden anlattığı görülüyor:

"-Buyurun, sizi dinliyoruz.
Ne olup bittiğini anlamayan Belle bir an bocaladı:
-Affedersiniz, anlayamadım. Beni mi dinliyorsunuz?
-Bizim her şeyi bildiğimizi bilirsiniz.
O anda genç kadının önünde, masanın içinden çıkan bir telebilgifon açıldı. Belle telebilgifonun ekranında önce Jako'yu gördü, ardından onun çalındığıyla ilgili haberi.

Aklından ilk geçen soğukkanlılığını koruması gerektiği oldu. Bu, Aşkın'ın odasında gördüğü papağandı. Yönetici Sole, genç kadının görür görmez Jako'yu tanıdığını fark etmişti.
-Bu papağan en son oğlunuzla birlikte görülmüş.
Belle gülümsemeye çalıştı:
-Haklısınız, bu sabah onları ben de gördüm.
-Onları görünce durumu bildirdiğinize ilişkin bir notu kayıtlarımızda göremiyorum.
-Bunun gerekli olduğunu düşünmedim.
-İlginç! Bengi ülkenin kurallarını bilmemeniz mümkün olamaz.
-Oğlum, bana bu kuşun arkadaşına ait olduğunu söyledi.
-O kuşun sahibi benim. Dolayısıyla oğlunuzun arkadaşına ait olması söz konusu değil.
-Sanırım ortada bir yanlış anlama var. Oğlum bir papağanı neden çalsın?
-Biz de bunu öğrenmek istiyoruz.
-Bir çocuk, bu kadar sıkı korunan bir yere nasıl girebilir?
-Biz de bunu merak ediyoruz.
-Size söylediğimden daha fazlasını bilmiyorum.
-Bize söylediklerinizi yineleyin, lütfen.
-Dün gece nöbetçiydim. Eve sabaha karşı geldim.
Oğlumun odasında bir kuş vardı. Arkadaşının kuşu olduğunu söyledi.
-Yani Lara'nın.
-Evet.
-Oğlunuzun en yakın arkadaşı.
-Bu arkadaşlıktan hoşlanmadığımı oğlum da biliyor.
-Bu durumda Jako'yu çalanın Lara olduğu, Aşkın'ın da ona yardım ettiği anlaşılıyor. Belki de birlikte hareket ettiler.
-Ortada bir yanlış anlama olmalı. Oğlum hayvanları sever ancak…" (Jako Olayı, "Buyrun, Sizi Dinliyoruz!", s.39-40-41).

'Jako Olayı' adlı kitapta Aşkın'ın doğru davranışları sürekli olarak sergilediği için yaşanacak durumlara da herhangi bir önlem alma gereği duymadığı örneklendiriliyor:

"Bu kez okuldan ayrılmadan önce telebilgifonunu sınıftaki dolabına bıraktı. Bunu yaparken onun sıkı bir denetimden geçirileceği aklına gelmedi. Gelmemesi de doğaldı çünkü gizli kapaklı bir işi yoktu." (Jako Olayı, "Bendis Yine Aşkın'ı Arıyor", s.42-43).

'Jako Olayı' adlı kitapta Lara hiçbir baskı altına boyun eğmeyerek bildiklerini olduğu gibi ifade eder:

"Papağan sözünü duyar duymaz Lara dikkat kesildi. Genç kadın sözlerini sürdürdü.
-Bize bu papağanı son gören insanlardan biri olduğun söylendi. Jako'yu bulma konusunda bize yardım edebileceğini düşündük. Beyefendi küçük dostunu kaybettiği için çok üzgün.
Lara bütün iyi niyetiyle:
-Size yardım etmeyi çok isterim, dedi.
-Güzel. Demek ki yanılmamışız. Öyleyse bize Jako'nun yerini söyleyeceksin.
-Bunu gerçekten bilmiyorum.
-Jako'yu gördün ama.
Genç kız bir an bocaladı. Dünyada arkasına saklanabileceği bir yalan olmadığını elbette o da biliyordu.
-Gördüm.
-Aşkın'la birlikteydin.
-Evet, birlikteydik.

-Jako'yu birlikte çaldınız.
Lara bir an duyduklarına inanamadı:
-Ne? Jako'yu mu çaldık? Hayır! Hayır! Biz bir şey çalmadık. Jako birden çıkmış Aşkın'ın karşısına. Omzuna konmuş. Bakın, arkadaşım hayvanları sever.
-Biliyoruz. Onun için de Jako'yu alıp evine götürdü.
Senin bir suçun yok.
Lara telaşlandı birden:
-Suç mu? Hayır, kimsenin suçu yok. Aşkın'ın da suçu yok.
-Aşkın'ın en iyi arkadaşın olduğunu biliyoruz. Onu korumak mı istiyorsun?
-Korumak mı?
-Biz yalnızca Jako'yu bulmak istiyoruz. Arkadaşına zarar vermeyeceğiz. Jako'nun nerede olduğunu bize söylersen sorun çözülür.
-Bunu bilmiyorum. Aşkın da bilmiyor. Geldiği gibi birden gitmiş Jako." (Jako Olayı, "Jako'yu Birlikte Çaldınız", s.45-46).

'Jako Olayı' adlı kitapta Dünya'nın duygu ve düşüncelerini olduğu gibi ifade ettiği görülüyor:

"Yine benim adıma konuşuluyor: Bu dünyada var olabilmek için sevgi yetmez. Benim güzel(!) insanlarım, sevginin yerine ne koydunuz? Ben yaşlandım artık. Yaşlılara kulak asmıyorlar. Dünya, o eski dünya değil diyorlar. Benim eski dünya olmadığımı söylüyorlar. İnsanlar biliyor. Ben mutsuz bir Dünya'yım artık. (Jako Olayı, "Aşkın Okula Gelmedi", s.77).

'Jako Olayı' adlı kitapta Levan'ın düşüncelerini olduğu gibi ifade etmesiyle dürüstlük değeri örneklendirilir:

"Genç adam bu kez olumsuz anlamda başını salladı:
-Yardımcı olamayacağım.
Ami sinirlendiğini hissetti. Levan kim oluyordu da onun isteğini geri çeviriyordu? Alttan almaya çalıştı.
-Oğlu rahatsızlanmış. Geçmiş olsun demek isterim.
Levan bu tatsız konuşmayı bir an önce sonlandırmak istiyordu. Ami'yi sevmezdi. Restoranın yapımı sırasında yakından gözlemleme olanağı bulduğu Ami, bir Gizmen olarak toplumsal yerinin altını oldukça kalın çizgilerle çizmekten yanaydı. Mimar Levan bunu çok iyi bilirdi. Suprise Restoran'ın sahibi olarak onun gücü, sayılı güçler arasındaydı. O farklıydı, ayrıcalıklıydı, üstündü çünkü ülkenin sayılı parasal güce sahip insanlarından biriydi. Ötesi yoktu. Para her şeydi.
Levan'da Belle'nin telebilgifonu gerçekten yoktu; olsaydı da eski patronuna seve seve yardımcı olmayacağı kesindi." (Jako Olayı, "Lara'nın Şekerleri Aşkın'a Dokundu Mu?", s.86).

'Jako Olayı' adlı kitapta Doktor Belle kendine karşı oğlunun da cümlelerinden yola çıkarak bir öz eleştiri yapar ve bunun sonucunda kendi davranışları hakkında dürüst çıkarımlar yapmayı başarır:

"-Siz de ömrü boyunca Böleklere hizmet eden genç bir bilim insanı olarak aksini düşünüyor olamazsınız.
Doktor Belle cesaretini toplamak için birkaç kez yutkundu. Bu riske girmek zorundaydı. Oğlu haklıydı. O mutlu bir kadın değildi. Yola çıkarken ulaşmak istediği hedeflere bir bir

vardığı hâlde mutlu değildi. Oğlunu, ölüme eş bir durumda yatar gördüğü o ana kadar eksiğin ne olduğunu kendisine sormak için durmayı bir an bile aklından geçirmemişti. "Daha çoğu, daha ötesi" bu eksiği kapatacak sanmıştı.
-Aksini düşünüyorum, dedi. Oğlumun o yatılı okula gönderilmesini istemiyorum. O, bir Gizmen olarak yetiştirilirse asla mutlu olamaz." (Jako Olayı, "Aşkın'a Bir Şans Tanıdık", s.96-97).

'Beni İnciten Aptal Dünya' adlı kitapta olayın kahramanı olan tavuğun olaylara kendi içinden yaptığı yorumlarda oldukça dürüst davrandığı görülüyor:

"Öğretmenlerin kulaklarıma girmemekte direnen sözlerini duymayayım, derken nerelerden nerelere geldim. Gözüme kestirdiğim ancak babama kaptırdığım fındık taneleriyle kaplı pastada duraklamak varken…
Yeri gelmişken gözüme yeni bir pasta kestirmenin tam sırası! Ama bu kes hızlı davranacağım. Pastayı kaptığım gibi ağzıma atacağım. Pasta… Yok! Susamlı çubuk! Hemen! Ancak arkasından gelen susamlı çubukla aramdaki savaşı kaybetmenin içime saldığı bu yeniklik ve suçluluk duygusu…" (Beni İnciten Aptal Dünya, "Her Şey Mel İçin!", s.14).

'Beni İnciten Aptal Dünya' adlı kitapta Mel annesiyle anlaşamadığını ancak yine de annelerin çok değerli olduğunu olduğu gibi ifade ediyor:

"Bu arada uçuk pembe ceketli öğretmenimizin –artık biliyorum- İngilizce öğretmenimizin civcivi olup olmadığını merak ediyorum. Sanırım yok. Bir anneye benzemiyor. Benim annemle çok iyi anlaştığım söylenmese de… Anneler başkadır. Annem, böyle düşündüğümü duysa herhâlde çok şaşırırdı." (Beni İnciten Aptal Dünya, "Her Şey Mel İçin!", s.15).

'Beni İnciten Aptal Dünya' adlı kitapta Mel kendi kafasının içinde herkesin olumlu ve olumsuz taraflarını objektif ve tarafsız bir dürüstlükle örneklendiriyor:

"Adı üzerinde "örtü"!.. Örtmeye yarıyor. Oysa ben açıklıktan yanayım! Saçmalamaya başladığımı düşündüğünüzü bilmiyor değilim. Haklısınız. Bence de saçmalıyorum. Bu toplantı bir an önce bitse…
Gözüme yeniden pasta tabağı takılıyor. Aman! Hemen ayır gözünü oradan!
"Haşhaşlı" mı? Bu, bir dilim haşhaşlı pasta! Pek severim haşhaşlıyı.
…
Annemin sesini duyar gibi oluyorum, "Nezaketen, Melciğim!" Hayır efendim ikramın da nezaketi olmasın! Ben onu yemesem o haşhaşlıya "artık" gözüyle bakılmayacak mı? Ya, kimse yemedi diye onu çöpe atmaya kalkarlarsa?.. Haşhaşlı buna üzülmez mi? Benim gönlüm onun üzülmesine dayanamaz. Nasılsa yanımda babam var. Babam yediğimle içtiğimle uğraşmaz. Annem olsa… Ah! Benim bu tutamadığım boğazımdan yana nasıl dertli, bir bilseniz! Kendimi bildim bileli paralanır durur! Şişko Mel'ine pek dertlenir!
…
Görüyor musunuz, Türkçeme bir hâller oldu! Babam da kiloludur. Ben ona çekmişim. O da kendi babasına çekmiş. Gerçi ben büyük babamı hiç görmedim. Burasını uydurdum; babamın, babasına çektiğini… Böylece benim de babama çekmem doğal olacaktı. Biz baba-kız boğazımıza pek düşkünüz. İşin içine ablam girince işler değişecek. Ablam anneme çekmiş. Onun gibi zayıf. Neyse! Söylemiştim, ablamdan söz etmek istemiyorum. Zaten keyfim yok. Olmayan keyfimi iyice kaçırmayayım. Ablam pek güzeldir. Bir gören döner, bir daha

bakar. Hele beni yanında görenler, kardeş olduğumuza hayatta inanmazlar! Durum, bu!.. Ben okula başlamadan önce… Beni görenler tombul yanaklarımı sıkmaya ya da ona öpücükler kondurmaya pek meraklıydı. Beni mi desem tombul yanaklarımı mı, pek bir severlerdi! Teyzem de!.. Teyzem de nereden mi çıktı? Anlatacağım. Görüyorsunuz işte, çenem düştü. Bu toplantı bir an önce bitmezse sizin için iyi olmayacak. Başınızı daha çok şişireceğim. Ne diyordum? Teyzem… Teyzem, bir gün bana ne dese beğenirsiniz?
-Melciğim, gel seni rejime sokalım!
Teyzemin beni sokmak istediği rejimle ilgili hiçbir düşüncem yoktu. Belki de ona güvenmeliydim. Teyzem, kötülüğümü isteyecek değil ya! Ama yok, ben ortalığı velveleye verdim:
-Ben oraya girmem.
Teyzem, ne yapsa beğenirsiniz? Bana katıla katıla güldü. O zaman anlamadım ancak rejimin ne olduğunu öğrenmem uzun sürmedi. Her öğrenilenden insana hayır gelir sanmayın. Rejimin ne olduğunu öğrenmek, beni mutsuz etti. Yaşamıma "rejim" sözcüğü girdikten sonra hiçbir şey eskisi olmadı. Benimki de pek klişe bir söz oldu. Rejimden önce, rejimden sonra. R.Ö. mutluydum. R.S. mutsuzum. Kilosu yaşıtlarından fazla bir civciv olmak, benim için sorun muydu? Kim demiş?.. Varayım, boğazıma düşkün olayım. Olsun… Ben çok hareketliydim. Bütün civcivler gibi yerimde duramazdım. "Büyüsün, kilosu falan kalmaz onun." dediler. Gerçi yanıldılar. O başka konu. Şimdi geçeyim sonra geleceğim nasılsa. Kilom kalsa da bana neydi? Ben mutlu bir civcivdim. Oysa zaman geçtikçe benim kilolarımın başkalarını, beni ilgilendirdiğinden daha çok ilgilendirdiğini fark edecektim. Hâlâ anlıyor değilim, neden "Bize ne Mel'in kilolarından?" demezler? Kime ne? Ah, bir bilseniz!.. Kilolarıma takmaya meraklılar art arda dizilse buradan Bağdat'a yol olur." (Beni İnciten Aptal Dünya, "Bizim İki Katımız Mel!", s.20-21).

'Beni İnciten Aptal Dünya' adlı kitapta Mel çok dürüst bir şekilde kendisiyle içsel bir hesaplaşma gerçekleştirir:

"Tepeli, elbette eğlenme fırsatını kaçırmadı:
-Eyvah! Hepimiz boğulacağız! Hep Zini'nin yüzünden!
Haydi, onu asansörden aşağı atalım!
Zini korkuyla bağırdı:
-Atmayın!
Zini'yle küçük olduğu için, aklı henüz her şeye ermediği için eğleniyorlardı. Zini büyüyecekti ve aklı her şeye ermeye başladıkça onunla eğlenemeyeceklerdi.
Ben ise Zini kadar şanslı değildim. Benimle birlikte kilolarım da büyüyecekti. İşin kötüsü, ben artık kendimi mutlu bir hayvan olarak görmemeye başlayacaktım." (Beni İnciten Aptal Dünya, "Şanssız Mel", s.37).

'Beni İnciten Aptal Dünya' adlı kitapta Mel beğendiği ya da beğenmediği durumları samimi bir şekilde dile getiriyor:

"Oysa komşu teyze, benim göremediğimi hemen görmüştü. O gün bize niye gelmişti, anımsamıyorum. Ben salonun ortasında kendi hâlimde oynuyordum. Kolunu çevirdiğim bir müzik kutusu açılıyor ve içinden dans eden bir kuğu çıkıyordu. Kuğuların biz tavuklardan daha zarif oldukları kesindi. Ona bakmaya doyamıyordum. O güne kadar dans etmek hiç aklıma gelmemişti. Ben de onun gibi dans edebilir miyim? Bir an buna cesaret edemedim. Kanadımı başımdan aşırıp ayağımı tutmak… Kolay görünmüyordu." (Beni İnciten Aptal Dünya, "Şişko Mel", s.45).

'Hezarfen'le Uçuyoruz' adlı kitapta babaanne torununun örgü örmeye yeteneğinin olmaması hakkında objektif bir eleştiri yapıyor:

"Küçük kız, babaannesini ne zaman örgü örerken görse dünyanın en ciddi işinin örgü örmek olduğunu düşünürdü. Kadıncağız, torununa da birkaç kez örgü örmeyi öğretmeye niyetlenmiş ancak Dila'nın bu konudaki yeteneksizliği karşısında pes etmişti. Öyle ya her iş, herkesin harcı değildi." (Hezarfen'le Uçuyoruz, "Çatı Katının Konuğu Hezarfen", s.7).

'Hezarfen'le Uçuyoruz' adlı kitapta şahıslar yaşadıkları olayları olduğu gibi ifade ederek örneklendirmektedirler:

"-Beni çağırdınız, geldim. Geldiğime geleceğime pişman etmeyin!
Mina aceleyle atıldı:
-Ben kimseyi çağırmadım.
Dila onun sözünü kesti:
-Ben çağırdım.
Mina hoşnutsuz gözlerle bana baktı. Beni kafasında bir yerlere oturtabilse rahatlayacaktı ama henüz bunu yapabilmiş değildi. Hoşnutsuzluğu sesine de yansıdı:
-Çağıracak başka kimseyi bulamadın mı?
-Fotoğrafını çekmek istemiştim. Galata Kulesi'nden uçtuğu anda… Çünkü hiç kimse böyle bir fotoğraf çekmemiş.
Sarığımı düzelttim:
-Önce bilememiştim. Fotoğraf dediğin nedir? Nasıl çekilir? Halatla falan çekeceksin sandım.
Mina, kulaklarına inanamadı. Halatla fotoğraf çekmek mi?
Asıl deli, bu acayip adam yani bendim! Deli olduğumu ilk kez duymuyordum.
-Doğru, deli olduğuma hükmedenler eskiden de vardı! Belki de öyledir, "bin bilgili olmak" deliliktir." (Hezarfen'le Uçuyoruz, "Mina Deli Mi?", s.19).

'O Büyük Uğultu' adlı kitapta doğru söylediğine Kardelen'i ikna etmek isteyen Doktor Feride dürüst bir davranış sergileyerek bunu kanıtlama çabasını örneklendiriyor:

"Eğilip önce Kardelen'i kucakladı, sonra sordu:
-Beyaz önlüğümü gösterirsem benim doktor olduğuma inanır mısın?" (O Büyük Uğultu, "Doktorların Beyaz Önlüğü Olur", s.18).

4.4. Sabır Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar

'Revenge Adlı Çiçek' adlı kitapta balık tutmaya giden Zeki'nin balık tutarken sabırla beklediği ve sebat ettiği görülüyor:

"Münevver Hanım gölün kenarındaki banklardan birine oturdu. Göl kenarı canlılığına daha kavuşmamıştı. Berkcan balık tutan çocuklara yaklaştı.
-Merhaba çocuklar. Nasıl, balık var mı?
Balıkların konacağı kovanın yanında oturan küçük çocuk Zeki boş kovayı gösterdi Berkcan'a:
-Balık yok, dedi.

Oltayı göle fırlatan Ali karşı çıktı:
-Daha yeni geldik. Acele etme." (Revenge Adlı Çiçek, s.57).

'Revenge Adlı Çiçek' adlı kitapta Berkcan ve Zennur sabırlı bir şekilde olayı anlamaya ve çözüm üretmeye uygun bir davranış sergiler:

"Adasu düş kırıklığına uğramıştı:
-Biz seni temize çıkaracak bir çözüm arıyoruz, sen ne diyorsun?
Altan kızmıştı:
-Temize çıkarmak mı? Suçum nedir?
Berkcan araya girmek zorunda hissetti kendisini.
-Oturur musun lütfen? Otur da sakin sakin konuşalım.
Zennur delikanlıyı anlamaya çalışıyordu.
-Neden bu kadar huzursuzsun?" (Revenge Adlı Çiçek, s.103).

'Revenge Adlı Çiçek' adlı kitapta Melike Hanım kriz durumlarında sabırlı davranarak o an için gerçek tepkisini göstermeyi doğru bulmamıştır:

"Metin Bey kokteylden bir yudum daha alırken eşine:
-Sen götür, yatır onu, dedi.
Kocasının rahatlığı Melike Hanım'ı kızdırmıştı. O an için tartışmayı doğru bulmadığından kızıyla içeriye girdi." (Revenge Adlı Çiçek, s.111).

'Jako Olayı' adlı kitapta uzun süren ve sabırla inşa edilen bir bilgi birikimi ve bu amaç uğruna verilen emekler sonucunda bir veri elde edilmesi örneklendiriliyor:

"Doktor Belle eve geldiğinde kendisini oldukça yorgun ve keyifsiz hissediyordu. Bu gece laboratuvarda olağanüstü bir hareketlilik vardı. Bu hareketliliğin nedeni, son bir yıldır üzerinde çalıştıkları bir virüstü." (Jako Olayı, "Hâlâ Uyuyor Musun?", s.73).

'Jako Olayı' adlı kitapta Doktor Belle'nin mesleğine karşı yıllarca uğraş verdiği ve bu durumun da onun sabrını simgelediği örneklendiriliyor:

"Annesi haklıydı. Bir insan, ömrünü neye vermesi gerektiğini seçerken çok dikkatli olmalıydı. O, bunca yıl ülkenin en büyük tıp merkezinde gecesini gündüzüne katarak çalışmıştı. Canla başla…" (Jako Olayı, "Aşkın'a Bir Şans Tanıdık", s.95).

'Şen Yuva Apartmanının Maceraları' adlı kitapta Açelya amacına ulaşmak için sabırla bekleme davranışını uygulamaya koyar:

"Açelya ilk kez duyduğu "demokratik hak" sözünü anlayamadıysa da işlerin yoluna gireceğini sezmekte gecikmedi. Sezdiği gibi de oldu. Belki anne babasının duvar gazetesi okuma alışkanlığı edinmesi zaman alacaktı. Ancak ne demişler: "Sabrın sonu selamettir!" (Şen Yuva Apartmanının Maceraları, "Açelya'nın Duvar Gazetesi", s.56).

'O Büyük Uğultu' adlı kitapta Doktor Feride yaşantıları sonucu elde ettiği deneyimlerinden yola çıkarak mesleğinin sabır işi olduğunu ve bunun önemini vurguluyor:

"Doktor, bir an küçük kızın bir şey söyleyeceğini sandı ancak o, sustu. Bunun üzerine söylediklerini yineledi:
-Ebe Hanım evde yok.
Küçük kız, kapıyı yumruklamaktan vazgeçti. Bir şeyler söylemek istiyor da söyleyemiyor gibiydi. Olduğu yerde hiç kıpırdamadan genç kıza bakmaya devam etti.
Doktor Feride Hanım, kapıyı kapatmaya niyetlendi. Ancak küçük kızın gitmeye davranmaması onu da durdurdu. Çocuk, söylediklerini anlamamış mıydı? Bir kez daha yineledi:
-Ebe Hanım yok. Evde değil.
Küçük kız, doktora yine yanıt vermedi. Yerinden de kıpırdamadı. Bu kızcağızın derdi neydi? Çocuğu yanına çağırdı:
-Gel bakayım buraya.
Kızcağız yerinden kıpırdamadı. Doktor Hanım, öfkelendiğini hissetti.
-Sen benim söylediklerimi anlamıyor musun? Ebe Hanım, yok!..
Küçük kız omuzlarını silkti, yine sustu.
Çocuklarla anlaşmak, kimi zaman nasıl da zordu! O, henüz çiçeği burnunda bir doktor da olsa mesleğinin bol bol sabır istediğini aslında öğrenmişti." (O Büyük Uğultu, "Doktorların Beyaz Önlüğü Olur", s.15).

'O Büyük Uğultu' adlı kitapta Yaren Öğretmenin bütün zorluklara rağmen inancını kaybetmeden sabırla gelecek güzel günleri bekleyeceği örneklendiriliyor:

"Müdürün dışında okuldaki tek meslektaşı Celal Öğretmen,
-Siz futbolu sevmezdiniz, diye takılmıştı ona.
Yaren,
-Ben manzara seyrediyorum, yanıtını vermişti.
Adam gözlerinin önünde uzanan çıplak dağları göstererek,
-Ne manzara ya, demekten kendisini alamamıştı.
Oysa genç kız onun gibi düşünmüyordu.
-Görmüyor musunuz, şurada deniz var. Yanında okul çıkışları arkadaşlarla hep oturduğumuz kafeterya… Şu, bizim fakültenin yolu… Kıyı boyunca ilerleyen plajlar çıkacak karşınıza.
Celal Öğretmen onu anlamış mıydı, Yaren bunu bilmiyordu. Ancak o, nereden güç alabilecekse ona tutunmaya kararlıydı. Geçmişin güzel anları, geleceğin mutluluğunu yaratma konusunda en büyük dayanağı olacaktı. Gelecek güzel günlere inancını her zaman koruyacaktı." (O Büyük Uğultu, "Görev Yeri Değişen Yaren Öğretmen", s.42).

4.5. Saygı Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar

'Lila Renkli Köpek' adlı kitapta Daçi; Mado'nun kaçmasına yardım ettiği için Sedef, Daçi'ye çok kırılır. Biraz zaman geçtikten sonra Daçi, Sedef'e karşı yaptığı saygısızlığı anlar ve ondan özür dileyerek bunu telafi eder:

"-Beni bekleyin!
Ado ve Daçi bu kez Sedef'i dinlediler. Küçük kız, köpeğine ulaşmanın sevinciyle onun boynuna atıldı.
-Mado, niye böyle yapıyorsun? Niye kaçıyorsun? Aşk olsun sana!
Arkasından Ado'ya gönül koydu.
-Sana iki kere aşk olsun! Sen niye uyuyorsun ona? Mado'yu durduracağına…

…
-Bu arada Ado, Sedef'ten özür dilemesi gerektiğini düşündü. O, dünya iyisi bir kızdı. Onu üzmüşlerdi. Aslında bunu hiç istemezdi. Yaklaşıp küçük kızın ayaklarına sürtündü." (Lila Renkli Köpek, "Başrolde Daçi", s.58).

'Salyangozdan Korkan Annem ve Biz' adlı kitapta genç kadın oğlunun cevaplarının saygı sınırlarını aştığını fark ederek bunu durumu onun da fark etmesini sağlamak için uyarıda bulunur:

"Ya Altay? Sordu:
-Altay da döndü mü?
-Nereden bileyim anne! Şeytan görsün yüzünü!
Genç kadın oğluna çıkıştı:
-Bana bak! Teyzenin oğlu hakkında öyle konuşma. Çok ayıp!
-Onun yaptığı ayıp değil mi?
-Arkadaşlar arasında olur öyle şeyler. Ama otobandan döndüyse eğer onun kulaklarını bir çekmek gerek." (Salyangozdan Korkan Annem ve Biz, "İzin Alınarak Sürpriz Yapılır Mı?", s.58).

'Salyangozdan Korkan Annem ve Biz' adlı kitapta Sedat Bey'in kaplumbağayı ezmemek için yaptığı ani fren, aslında Sedat Bey'in o kaplumbağanın yaşama hakkına saygı duyduğunu örneklendirir:

"O anda Sedat Bey'in yaptığı ani frenle herkesin yüreği ağzına geldi. Ne oluyordu? Arka koltukta uyuklayan Barış, frenin etkisiyle öne doğru savrulmuştu. Korkuyla gözlerini açtı. Sedat Bey, arabadan inerek yolun ortasında duran hayvana doğru ilerledi. Onu ezmemek için az daha kaza yapacaktı. Hasret Hanım da arabadan indi. Beklenmedik kaza dedikleri bu olsa gerekti. Barış babasının arkasından koştu. Türkü, arabanın penceresinden kafasını uzatıp bağırdı:
-Ne var orada?
Sorusunu annesi yanıtladı:
-Kaplumbağa.
…
Ağabeyi, kaplumbağayı eline almıştı:
-Yavru bir kaplumbağa, dedi.
Sedat Bey, hayvanın sağ salim olduğunu görünce rahatlamıştı. Bu yolda, göz göre göre bir canlıyı ezmek işten bile değildi." (Salyangozdan Korkan Annem ve Biz, "Yeni Arkadaşım Bir Kaplumbağa", s.63).

'Revenge Adlı Çiçek' adlı kitapta Zennur'a telefon eden Adasu; Züleyha teyzenin kahvaltı teklifini, insanların evlerinde rahat ve özgür bir şekilde yaşama fırsatlarını da düşünerek bu durumu zedelememek adına rahatsızlık vermek istemediğini dile getirerek onların rahat yaşama haklarına saygı duyuyor:

"Telefonu Zennur'un annesi açtı:
-Günaydın kızım.
-Günaydın Züleyha teyze. Zennur uyandı mı?

-Evet.
-Onunla konuşabilir miyim?
-Sabah annenle babanı gördüm, birlikte gidiyorlardı.
-Evet, kente indiler.
-Yalnızsın o zaman.
-Yalnızım.
-Gel birlikte kahvaltı edelim. Zennur'a da sürpriz olsun.
-Sizi rahatsız etmeyeyim.
-Kim var ki güzel kızım, rahatsız edesin. Gel hadi, bekliyoruz." (Revenge Adlı Çiçek, s.54-55).

'Revenge Adlı Çiçek' adlı kitapta her ne kadar zor durumlar yaşansa da insanların özel mülkiyet hakkına saygı duyulması gerekliliği örneklendiriliyor:

"Yaşlı bir erkek sesi yükseldi:
-Polisi bekleyin! Milletin evine böyle giremezsiniz!
-Görmüyor musunuz? Yangın yandaki villaya da sıçrayacak." (Revenge Adlı Çiçek, s.60).

'Revenge Adlı' Çiçek adlı kitapta büyüklere her zaman yaşı gereği hürmet edileceği ve küçüğün büyüğe karşı her zaman saygı da kusur etmemesi gerektiği davranışı örneklendiriliyor:

"-Ağabeyimdir. Yarın bir gün başımıza bir şey gelecek olsa yine ilk koşacak olan odur. İlhan Orkun içten içe karısına hak vermiyor değildi. Doğan ağabeyle, köyde aileye ait bir tarlanın satışı sırasında anlaşmazlığa düşmüşlerdi. Geçmiş zamandı. Geçmişti. Barışmak için ilk adımı atmak küçük olarak ona düşerdi." (Revenge Adlı Çiçek, s.113-114).

'Revenge Adlı Çiçek' adlı kitapta Zennur'un ailesi diğer çocukların aileleriyle pikniğe katılmadıkları hâlde kızlarının bu pikniğe katılmalarına herhangi bir engel koymamış ve onun isteklerine saygı duymuşlardır:

"Adasu'nun ve Berkcan'ın ailesi, yakın bir piknik alanındaydı. Zennur'un ailesi pikniğe katılmak istememiş ancak kızlarının gitmesine de karşı çıkmamıştı." (Revenge Adlı Çiçek, s.117).

'Hoplar Ülkesi'nde Işıl Işıl' adlı kitapta toplumun kanıksadığı bir saygı gereği çocukların büyüklere ismiyle hitap edemeyeceği ve insanın hoş olmayan saygısızca davranışları sonucunda bir yaptırımla karşılaşacağı örneklendiriliyor:

"-Nereden teyzen oluyormuşum ben senin?
Kadının azarı, çocukcağızın aklını iyice karıştırdı. Annesi yaşındaki bir kadına "teyze" diye seslenmeyip de ne demeliydi, bilemedi. Pencere camına burnunu dayayarak dışarıyı izleyen çocuk, arkasına döndü; Saygın'a dil çıkardı. Kadın bu kez de onu azarladı.
-O dilini kopartırım senin! Terbiyesizlik istemem, demedim mi ben sana?" (Hoplar Ülkesi'nde Işıl Işıl, "Kar, Yağmaya Ara Verdi", s.10).
Hoplar Ülkesi'nde Işıl Işıl adlı kitapta yapılan bir hata veya işlenen bir kusur için karşımızdaki kişilerden veya kişiden özür dileme nezaketi ve saygınlığı örneklendiriliyor:

"Lokantadan içeriye girdiğinde amcasının telefonla konuştuğunu gördü. Amcasının kararan yüzünde bir an babasının gölgesini görür gibi oldu. Saygın'ın da yüreği karardı. Lokantanın mutfağına geçecekken amcası, onu eliyle durdurdu. Bu arada telefondaki her kim ise ondan nasıl özür dileyeceğini bilemiyordu:
-Bir yanlış anlaşılma olmuş. Biz birbirimizi bilmez miyiz?
Saygın, yolunda gitmeyen bir şeyler olduğunu anlamıştı. Amcası sözlerini, sesini iyice yumuşatarak sürdürdü:
-Melahat Hanımcığım, sözü olur mu? Lütfen kusura bakmayın." (Hoplar Ülkesi'nde Işıl Işıl, "Kar Yağmaya Ara Verdi", s.12).

'Hoplar Ülkesi'nde Işıl Işıl' adlı kitapta Işıl'ın ablası Işıl'a insanların yaşam tarzlarına saygı duyması gerektiğini ifade etmeye ve onun bunu anlamasını sağlamaya çalışmaktadır:

"Işıl'dan iki yaş küçük olan kız -adı Suada'ydı- okula yeni başlamıştı. Mor çerçeveli gözlüğü, kıvır kıvır kapkara saçlarına iliştirdiği mor tokaları ve mor elbisesiyle mordan bir kızdı ve Işıl'a sorarsanız çok komikti. Ablası bunu duyar duymaz Işıl'ı uyardı:
-Sen de kırmızıdan bir kız olduğunu unutmasan iyi edersin.
Işıl, ablasının neyi vurgulamak istediğini birden anlayamadı. Ona karşı çıkacaktı ki aklına kırmızı gocuğu, eldivenleri, şapkası, çantası geldi. Demek, mordan ya da kırmızıdan bir kız olmak, bu demekti. Ablasına yine de karşı çıkabilirdi.
-Ne olmuş yani? Kırmızıyı sevmek de suç mu?
-Elbette değil. Ama moru sevmek de değil.
-Mor güzel değil.
-Öyle mi küçük hanım?
Ablası ona ne zaman "küçük hanım" diye seslense ortada iğnelediği bir durum var, demekti. Işıl, bundan hoşlanmıyordu.
-Sana ne? Sen bana karışma!
-Herkes seninle aynı rengi sevmek zorunda değil.
-Ben öyle bir şey mi dedim?" (Hoplar Ülkesi'nde Işıl Işıl, "Mordan, Kırmızıdan Kızlar", s.25).

'Mavi Kanat'ın Kızılderili Çadırı' adlı kitapta insanlarla konuşurken onlara nasıl hitap edilmesi gerektiği ve bunun bir toplumsal saygı kuralı olduğu örneklendiriliyor:

"-Kızım, sen hele bir 'Sus.' de çocuğuna. "Gürültü yaparsan insanlar rahatsız olur." de!
Saçlarını kızıla boyatan annenin saçlarının ateşi, diline vurmuştu.
-Sen ne karışıyorsun? Sen mi bana akıl öğreteceksin?
Güldal Hanım, emekli öğretmendi. Sabırlı olmayı bilirdi. Tanımadığı, annesi yaşındaki bir kadına "sen" diye seslenmek terbiyesizliğinde bulunana söylenecek söz yoktu. Anlatmak yetmezdi. Anlayabilmek gerekirdi." (Mavi Kanat'ın Kızılderili Çadırı, "Paşabey Yolarında", s.8).

'Mavi Kanat'ın Kızılderili Çadırı' adlı kitapta insanların yaşı kaç olursa olsun onlara saygılı bir şekilde davranmanın ve davranışlarımızla bunu eyleme dökmemiz gerekliliği örneklendiriliyor:

"Genç adam elini Bade'ye uzattı:

-Benim adım Mavi Kanat. Senin adın ne?
Küçük kız, genç adamın elini tutup tutmamakta bir an kararsız kaldı. İnsanlar, onun yaşındaki küçük bir kızla el sıkışmaya gerek görmezdi. Kararsızlığı kısa sürdü, o da elini uzattı. O, küçük bir kız olabilirdi ama kaba bir kız değildi.
-Bade." (Mavi Kanat'ın Kızılderili Çadırı, "Paşabey Yolcusu Kalmasın!", s.19).

'Mavi Kanat'ın Kızılderili Çadırı' adlı kitapta insanların varlığına bir saygı gereği onlarla merhabalaşmak veya tanışmak örneklendiriliyor:

"-İkiniz de hoş geldiniz! Siz tanıştınız mı?
Genç kız kiminle tanışması gerektiğini anlamamıştı. Arkasını döndüğünde kıvır kıvır sarı saçlarına renk renk tokalar serpiştirilen küçük bir kızla karşılaştı. Kızın iri, ela gözleri merakla onlara bakıyordu. Üzerinde gökkuşağının renklerini taşıyan bir yüzücü mayosu vardı,
-Tanışmadık, dedi. Ama tanışalım isterim.
Genç kız da Mavi Kanat'ın yaptığı gibi ona elini uzattı:
-Merhaba. Benim adım Bereketli Toprak.
Bade, Bereketli Toprak'ın elini tuttu:
-Benimki de Bade.
Bereketli Toprak, küçük kızın elini avuçlarının arasına alıp güçlü bir biçimde salladı:
-Gökkuşağı Bade! Seni tanıdığıma memnun oldum." (Mavi Kanat'ın Kızılderili Çadırı, "Kızılderililerle Olmayacak İş", s.24-25).

'Mavi Kanat'ın Kızılderili Çadırı' adlı kitapta arkadaşının isteklerine saygı göstererek onun hoşlanmadığı davranışları sergilememeye dikkat eden bir örnek sergileniyor:

"-Gökkuşağı Bade!
Delikanlı, küçük arkadaşına "Gökkuşağı Bade" diye seslendikten sonra onun buna karşı çıktığını anımsadı. Oysa gökkuşağının renklerini küçük bir kızdan çok kim üzerinde barındırabilirdi? Yine de ondan bunun için izin istemeliydi." (Mavi Kanat'ın Kızılderili Çadırı, "Başka Bir Dünya Yok!", s.46).

'Mavi Kanat'ın Kızılderili Çadırı' adlı kitapta Toprak ve arkadaşlarının doğaya olan saygıları onları harekete geçirir ve doğayı daha yaşanılabilir bulmak için eylemlere katılırlar:

"Toprak'ın babası, Paşabey'in yerel televizyonunda kızını gördüğü akşam, önce başka bir kızı Toprak'a benzettiğini düşündü. İnsan insana benzerdi. Gözlüğünü nereye koyduğunu anımsayamayınca mutfaktaki karısına seslendi:
-Hanım, benim gözlüğüm neredeydi?
Karısı, ellerini önlüğüne kurulayarak salona girdi. Televizyon ekranında kızını görünce, aklından kocasının gözlüğü uçup gitti. Toprak heyecanlı görünüyordu,
-Biz, insanın doğayı ve dünyayı istediği gibi kullanabileceğini kabul etmiyoruz, dedi." (Mavi Kanat'ın Kızılderili Çadırı, " Bir Kıvılcım Çakılmayagörsün", s.77).

'Kahraman Benim' adlı kitapta kültürel olarak sakızın saygısızlık olarak algılanmasının da etkisiyle öğretmenin sınıf içerisinde lakayt bir tavırda öğrenci ile muhatap olmamak adına kurallar koyduğu görülüyor:

"Nizamettin Öğretmenin yasakları hiçbir işe yaramıyordu. 5/A sınıfını haftalardır bir heyecan sarmıştı. "Eğlence" sakızları öğrencilerin ellerinden düşmüyordu. Öğretmen, sakızın sınıfa girmesinden rahatsızdı. Öğrenci, derste sakız çiğnemezdi. Zaten o, yalnız derste değil, hiçbir yerde sakız çiğnenmesinden hoşlanmıyordu. Yakışıksız buluyordu sakız çiğneyen insan görüntülerini." (Kahraman Benim, "Ğ Harfi", s.15-16).

'Kahraman Benim' adlı kitapta sınıf kurallarını ihlal eden öğrencilerin saygı kuralları çerçevesinde davranmaları için hemen kuralların hatırlatıldığı ve uygulanmaya koyulduğu örneklendiriliyor:

"Nizamettin Öğretmen Seda'yı ve Selçuk'u ayakta yakalayınca kızdı:
-Niye sıranızda değilsiniz?
Çocuklar koşarak sıralarına geçtiler. Sınıfta gürültü azalmış ancak kesilmemişti. Nizamettin Öğretmen, sert bir sesle uyardı onları:
-Öğretmen sınıfa girdi. Görmüyor musunuz?" (Kahraman Benim, "Ğ Harfi", s.22).

'Kahraman Benim' adlı kitapta her sorunun çözüleceği ancak sorunların çözümü için saygı duygusunun korunması gerekliliği ifade ediliyor:

"-Zaman zaman herkes bu duyguya kapılır: Beni kimse anlamıyor! Belki gerçekten de anlamaz. Ama gelip geçer. Kim, biz aile içinde hiçbir sorun yaşamadık diyebilir ki? Sorunlar aşılır; yeter ki insanların sevgileri, saygıları yok olmasın; onurları zedelenmesin!" (Kahraman Benim, "Annem Beni Hiç Anlamıyor", s.35).

'Kahraman Benim' adlı kitapta öğretmenin öğrencilerini birbirlerine ithamları konusunda uyararak yanlış davranışları karşısından birbirlerine duydukları saygı gereği özür dilemeleri gerektiğini örneklendiriliyor:

"Özkan, Baran'ın anlattıklarına burun kıvırdı:
-Öğretmenim, Baran yalan söylüyor. Rıfkı'nın yıldızı mıldızı yok. Ben ona inanmıyorum.
Baran düş kırıklığına uğramıştı:
-Yalan söylemiyorum.
Duru Öğretmen, öğrencisini uyarmakta geç kalmadı:
-Özkancığım, insanlara yalancı demek doğru değildir. Biz baştan ne demiştik, anımsıyor musun? Yaşananları yaşanmasını istediğimiz gibi anlatabiliriz. Arkadaşından özür dilemen gerekiyor sanırım." (Kahraman Benim, "Rıfkı'yla Bizim Hikâyemiz", s.49).

'Kahraman Benim' adlı kitapta yapılan hatalı davranışlar sonrası o insanın benlik bütünlüğüne karşı bir saygı gereği ondan bu durum için özür dinlenmesi gerektiği örneklendiriliyor:

"Başak öyküsünü bitirir bitirmez Öykü arkadaşına sordu:
-Yalçın'dan gerçekten özür diledin mi?
-Doğrusu aklıma bile gelmedi.
Duru Öğretmen, Başak'ın yüzünün asılmasına izin vermedi:
-Demek ki Başak'ın Yalçın'a bir özür borcu varmış. Eminim, arkadaşınız Yalçın'ı bir daha gördüğünde borcunu anımsayacaktır.

Öykü'nün aklına Yusuf'un yüzünden düştükleri zor durum gelince Yusuf'un da bize bir özür borcu var diye düşündü." (Kahraman Benim, "Başak'ın Özür Dilemesi Gerekiyor", s.57).

'Kahraman Benim' adlı kitapta öğretmene gösterilmesi gereken saygının bir örneği sergileniyor:

"İlk ders Türkçeydi. Sıtkı Öğretmen, ağır adımlarla sınıfa girerek öğrencisini selamladı:
-Günaydın çocuklar!
Öğrenciler hep bir ağızdan bağırdı:
-Sağ ol!
Sıtkı Öğretmenin kaşları çatıldı, yineledi selamını:
-Günaydın çocuklar!
Öğrenciler yanlışlarını fark etmekte gecikmedi. Sıtkı Öğretmenleri, günaydına günaydınla karşılık verilmesini isterdi. Hep bir ağızdan yeniden bağırdılar:
-Günaydın!" (Kahraman Benim, "Bir Sevgili Düşü", s.73).

'Jako Olayı' adlı kitapta kendine öz eleştiri yapan Aşkın, Bendis'e karşı saygı sınırlarını aşarak ona kabalık ettiğini ve bunun yanlış bir davranış olduğunun bilincine vardığı örneklendiriliyor:

"Bendis bir an ne diyeceğini bilemedi. Aşkın onu fark edince rahatsız oldu. Genç kıza karşı kabalık ettiğini biliyordu. Lara da onu uyarmıştı: "Bendis'in gururunu kırmamalısın." (Jako Olayı, "Jako'yu Geri Götür!", s.36).

'Jako Olayı' adlı kitapta toplumsal çevrede kabul görmenin simgelerinden biri olan uzatılan eli geri çevirmeme durumu örneklendiriliyor:

"Doktor Belle gülümseyerek Mimar Levan'a elini uzattı:
-Sanırım, görüşmeyeli uzun zaman oldu.
Genç adam da ona aynı biçimde gülümseyerek karşılık verdi, Doktor Belle'nin uzattığı eli tuttu, hafifçe sıktı:
-Öyle oldu. Sizi çok iyi gördüm." (Jako Olayı, "Seni Cezalandıracaklar", s.62).

'Beni İnciten Aptal Dünya' adlı kitapta kendi haddi olmayan konularda bir taşkınlık göstermeyen ve duracağı saygı sınırını bilen bir örnek tavır sergileniyor:

"-Şia, kim ne derse desin kendi bildiğinden başkasını yapmaz.
Bütün gözler elbette kendi bildiğinden başkasını yapmayan Şia'nın üzerindeydi. Onun da söyleyecek bir çift sözü vardı:
-Anneme kesinlikle katılmıyorum. Ben elimden geldiğince onu dinlemeye çalışıyorum ama o, bunu anlamıyor.
Burnunun dikine gitmesi ilgimi çekebilirdi ama Şia, sözü annesinin onu anlamadığına getirince… Asıl dikkate değer durum, annesinin onu anlaması olurdu. Yoksa bir anneden anlayış beklemek… Neyse bu, Şia'nın bileceği iş! Çok sıkıldığımı anladınız ama yine de üzerime vazife olmayan işlere karışmayayım." (Beni İnciten Aptal Dünya, "Kendini Kandırma Mel!", s.29)

'Beni İnciten Aptal Dünya' adlı kitapta yanlış davranışının farkına vararak karşıdaki kişiden özür dileme erdemi ve saygısı örneklendiriliyor:

"Bana yol yordam öğretmeye kalkan bu yaşlı horoz belki de okulun bekçisiydi. Kim olursa olsun, aslında haklıydı. Ben, kaba bir hayvan değildim. Öyle görülmeyi asla istemezdim. İşini yapan yaşlı bir horoza kafa tutmanın gereği yoktu.
-Özür dilerim, haklısınız. Ben kötü bir gün geçirdim. Üzgünüm.
Sanırım sözlerimin içtenliğine yaşlı horoz da inandı ve uzatmadı." (Beni İnciten Aptal Dünya, "Çenesi Düşük Mel", s.51).

'Beni İnciten Aptal Dünya' adlı kitapta sosyal kültürün bir kabulü olan insanın kendinden yaşça büyüklere ismiyle hitap etmesi saygısızlık olarak addedilir ve bu durum hoş karşılanmaz:

"Nan Tavuk abla, alt kat komşumuzdu. Aslında ben ona "abla" demezdim. Çünkü o bunu istemezdi. Annem ise kendinden epey büyük bir tavuğa adıyla seslenmemden hoşlanmazdı." (Beni İnciten Aptal Dünya, "Dans Eden Mel", s.71).

'Beni İnciten Aptal Dünya' adlı kitapta karşılıklı saygı gereği yaşın büyüklüğü küçüklüğü gözetilmeden kişilerin birbirlerine saygı duyduklarını gösteren davranışlar sergileniyor:

"Yaşlı horoz, babamı görünce ayağa kalkmıştı. Babam da ona doğru ilerledi. Babamın ona "Kusura bakmayın." dediğini duydum.
Duydum da buna anlam veremedim. Onun kusura bakması için ortada ne vardı?" (Beni İnciten Aptal Dünya, "Mel, Canım Benim!", s.77).

'Şen Yuva Apartmanının Maceraları' adlı kitapta Ceynur ve Ahmet birbirlerinden ne kadar farklı hayat tarzlarına sahip olsalar da birbirlerinin yaşam tarzlarını olduğu gibi kabul ederek arkadaşlık kurabilmişlerdir:

"Ceynur, ne dese arkadaşı ona inanmıyordu. Ona göre yalnızca insanlar, Ceynur'a göre bütün varlıklar konuşabilirdi. Bu konuda Ahmet'le anlaşamıyorlardı. Duyan da başka konularda anlaştıklarını sanacaktı. Nerede? Küçük kız makarnaya bayılırdı, arkadaşı patates kızartmasına. O yüzmeyi severdi, arkadaşı futbol oynamayı. Anlaşamıyoruz dedi diye Ceynur'un arkadaşını sevmediğini mi sandınız? Yok, yok! Öyle sanmayın! Ceynur herkesi severdi." (Şen Yuva Apartmanının Maceraları, "Dünyanıza İyi Bakın", s.31).

'Şen Yuva Apartmanının Maceraları' adlı kitapta hatasını anlayan Nur arkadaşına duyduğu saygı gereği ondan özür diliyor:

"Ebru Öğretmen, öğrencileri gibi düşünmüyordu:
-Lambanın parçaları arkadaşınıza zarar verebilirdi. Bir parçası sıçrasa gözüne gelseydi…
Şeyma üzüntüyle Nur'a baktı:
-Ben topu Yılmaz'a atmıştım. Özür dilerim Nur, dedi." (Şen Yuva Apartmanının Maceraları, "Dünyanıza İyi Bakın", s.34).

'Şen Yuva Apartmanının Maceraları' adlı kitapta Ceynur'un benmerkezci olmayıp çevresine karşı oldukça duyarlı ve saygılı olduğu örneklendiriliyor:

"Ceynur birden hiç kimsenin lambaya kulak vermediğini fark etti. Bu haksızlıktı! Paramparça olan oydu. Onun da söyleyecek bir çift sözü olmalıydı. Hemen ona kulak verdi." (Şen Yuva Apartmanının Maceraları, "Dünyanıza İyi Bakın", s.34).

'Şen Yuva Apartmanının Maceraları' adlı kitapta eve gelen misafire saygı çerçevesinde nasıl davranılması gerektiği örneklendiriliyor:

"Ağabeyi ve arkadaşı, beşiğini çevreleyen pembe tülü aralayıp Filiz'e baktıklarında Filiz bir an gözlerini açsın mı açmasın mı bilemedi. Ağabeyi yine ona kötü kötü bakarsa korkar, ağlamaya başlardı. Evlerine gelen bir konuğu ağlayarak karşılamak hoş olmasa gerekti." (Şen Yuva Apartmanının Maceraları, "Kıvanç'ın Pabucu Dama Mı Atıldı?", s.60).

'Şen Yuva Apartmanının Maceraları' adlı kitapta insanların diğer canlıların yaşama hakkına da saygı göstermeleri gerekliliği ifade ediliyor:

"-Sanki çok umurunuzda da sizin bir karıncayı ezmek ya da ezmemek. Siz insanlar! Kendinizden başka kimi düşünürsünüz?" (Şen Yuva Apartmanının Maceraları, "Benim Adım Nevzat!" s.78).

'Hezarfen'le Uçuyoruz' adlı kitapta torunlarının saygısızlık yaptığını düşünen babaanne onları saygılı davranmaları konusunda telkinliyor:

"-Sizi utanmazlar! Baş başa vermiş babaannenizi mi çekiştiriyorsunuz? Ayıp! Ayıp!" (Hezarfen'le Uçuyoruz, "Mina Deli Mi?", s.18).

'Hezarfen'le Uçuyoruz' adlı kitapta geleneğimizdeki saygı kültürü ve bunun uygulanması örneklendiriliyor:

"Bizim geleneğimizde kadına hürmet etmek vardır. Ben öyle gördüm. Fatma Hanım'a oturması için en uygun yeri göstermek istiyordum. Sağıma soluma bakındım. Mina'nın odasında böyle bir yer bulmak zordu." (Hezarfen'le Uçuyoruz, "Büyük Büyük Babaanne", s.23).

'Hezarfen'le Uçuyoruz' adlı kitapta insanlara değersiz ve bir birey değillermiş gibi hissettiren hitapların saygısızlık olarak algılandığı örneklendiriliyor:

"-Bir şey mi kaybettin?
Fatma Hanım'dan "şey" diye söz etmek benim terbiyeme yakışmazdı. İmdadıma Mina yetişti.
-Bak, Fatma Hanım orada. Şöminenin başında oturuyor." (Hezarfen'le Uçuyoruz, "Dila Deklanşöre Bas!", s.62).

'Hezarfen'le Uçuyoruz' adlı kitapta büyüklerin eli öpülerek onlara hürmet ve saygıda kusur edilmediği örneklendiriliyor:

"Fatma Hanım'ı sormaya hazırlanırken o, soluk soluğa yanımıza geldi,
-Yetişemeyeceğimi sandım, dedi.
Enisa, Fatma Hanım'ın eline uzandı. Fatma Hanım, elini öpmek isteyen genç kıza gülümsedi." (Hezarfen'le Uçuyoruz, "İyiler Kazanır", s.78).

'O Büyük Uğultu' adlı kitapta toplumun ahlaki kurallarına aykırı olan ve toplumun saygısızlık addedeceği şeylerin yapılmaması ve bunların yerine toplumun saygı sınırları aşmayan uygun davranışlar sergilenmesi örneklendiriliyor:

"-Celal Öğretmen geldi bugün. Seni sordu. Yok, dedik.
Yaren, bir an Hatice teyzenin neden söz ettiğini anlayamadı:
-Yok muydum? Ben bugün odamdan dışarıya hiç çıkmadım.
-Hoca Hanım, uygun değildir. Evde genç kızlar vardır. Bir erkeğin evin çevresinde görülmesi doğru değildir. Görüşecekseniz okulda görüşün." (O Büyük Uğultu, "Görev Yeri Değişen Yaren Öğretmen", s.43-44).

4.6. Sevgi Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar

'Korkak Kızlar Cesur Erkekler' adlı kitapta Yaren'in annesine olan sevgisi ve Mesel'in Yaren'e olan sevgisi örneklendiriliyor:

"Kapıyı ona Mesel açtı. Yaren, delikanlıya gülümsemeye çalıştı ancak bunu başaramadı. Bugünlerde Yaren'in yüzü gülmez olmuştu. Herkes, Yaren'in annesinin öleceğini söylüyordu. Mesel, Yaren için çok üzülüyordu. Onu böyle görmek istemiyordu,
-İçeri gel, dedi. Dilşad ekmek almaya gitti. Yemek yiyeceğiz.
...
Mesel, arkadaşının soğuktan kızaran yüzüne baktı:
-Üşümüşsün sen. Sobanın başına geç de ısın biraz. Kabanını çıkar.
Yaren'in önlüğü hâlâ üzerindeydi. Mesel, bunu fark edince sordu:
-Okuldan mı geliyorsun sen?
-Evden geliyorum. Dayım, babama mektup yazmış. O, Almanya'da çalışıyor. Annemi Almanya'ya götürmek istiyormuş. Ancak doktorlar, ümit olmadığını söylüyorlarmış. Yaren, bir an sustu. Mesel'e baktı. Delikanlı, gözlerini arkadaşından kaçırdı. Söylediklerine kendisi de inanmıyordu ancak Yaren'i avutmak istedi:
-Sen doktorlara ne bakıyorsun!
-Annemin böbrekleri çalışmıyormuş Mesel. Böbrekleri çalışmayınca insan ölür mü?
Yaren ağlamaya başlamıştı. Mesel, sobanın başında kabanını bile çıkarmadan öylece durup ağlayan arkadaşına yaklaştı, ona sarıldı. Söyleyecek hiçbir şey bulamadı. Yaren o anda, o da arkadaşına sıkı sıkı sarılırsa, birlikte bu kötü günleri aşabileceklerini düşündü. Herkes bir başkaydı. Hayat bir başkaydı. Bir de ölüm vardı. Annesi ölmeyecekti. O da Mesel'e sarıldı ve daha yüksek sesle ağlamaya başladı:
-Annem ölmesin Mesel!" (Korkak Kızlar Cesur Erkekler, "Annem Ölmesin", s.70-71).

'Korkak Kızlar Cesur Erkekler' adlı kitapta arkadaşların birbirlerine olan sevgileri ve bu sevginin gücünden dolayı birbirlerinden ayrılacakları için acı duymaları örneklendiriliyor:

"Mesel, neden ona hep tepeden bakıyordu? Oysa o, Mesel'i çok seviyordu. Dişad'ı da seviyordu ama Mesel başkaydı. Neydi, bilmiyordu ama başkaydı.
...
O sırada Mesel de geldi, yatağının kenarına oturup Yaren'e baktı. Karanlıkta küçük kızın yüzünü seçemedi. Fısıldayarak sordu:
-Bana kızdın mı Yaren?
Delikanlı, Yaren'den yanıt alamayınca ona doğru yaklaştı:
-Seni üzmek istemedim.
Yaren de yattığı yerde doğruldu:
-Ben çok üzülüyorum ama. Her şeye... Her şeye üzülüyorum ama elimden bir şey gelmiyor.
Mesel, arkadaşının sesinin titrediğini fark etti:
-Üzülme. Annem her zaman "İyi düşünelim, iyi olsun." der. Sen de iyi düşün.
...
Seni bir daha görebilecek miyim Mesel?
-Ben bir yere gitmiyorum. Buradayım. Ne zaman istersen gelirsin.
-Beni unutmaz mısınız? Beni yine sever misiniz?
Yaren, birden durdu. Mesel onu seviyor muydu?
-Sen beni seviyor musun?
-Elbette seviyorum.
-Ama gerçekten seviyor musun?" (Korkak Kızlar Cesur Erkekler, "Beni Unutmaz Mısınız?", s.79-80).

'Lila Renkli Köpek' adlı kitapta ailenin evlat sevgisi ve bu sevgi nedeniyle onu kaybetmenin verdiği acı işleniyor:

"Daçi, uzatıldığı toprağın soğukluğunu hissetti. Kafasını toparlayabilse bu soğuk toprağın üzerinde ne aradığını da anımsayacaktı.
-Onun için çok güzel bir cenaze töreni düzenlemeliyiz.
Bu seste büyük bir acı vardı. Ses, Daçi'nin annesinin sesiydi. Daçi, annesinin onun ölmediğini hissedeceğine o kadar emindi ki... Annesinin sesini duyunca önce rahat bir soluk aldı ancak onun, cenaze töreninden söz ettiğini duyunca büyük bir düş kırıklığına uğradı. Bu, olamazdı. Annesi, Daçi'nin son ümidiydi.
Daçi için güzel bir cenaze töreninin ne olabileceği konusunda aslında hiçbirinin bir düşüncesi yoktu. Bu, konuşulmak istenmeyen tatsız bir konuydu.
Daçi için durumun iyice karıştığı bir anda; babasının önerisi, genç köpeğin yüreğine su serpti:
-Daçi, yalnız kalmak istiyor. Hissediyorum. Aramızdaki bu son gününde, akıp toprağa karışmadan... Bu, çok sevdiği kulübesinin önünde, bu çok sevdiği salkım söğüdün altında, bu çok sevdiği...
Baba köpek, sözünün arkasını getiremedi. Gözleri dolmuştu. Oğulları ve kızları zamanı gelince alıp başını gitmişlerdi. Onların Köpekköylerin hangisinde yaşadıklarını bilmiyordu." (Lila Renkli Köpek, "Daçi, Canına Mı Kıydı?", s.6).

'Lila Renkli Köpek' adlı kitapta Sim'in Nenna'ya olan sevgisi ve Jami'nin de Sim'e olan sevgisi örneklendiriliyor:

"Jami, eşini çok seviyordu. Eşini mutlu edecek herhangi bir şeye karşı çıkması düşünülemezdi. Nenna, çok kısa bir süre sonra Sim'in yaşamındaki en büyük mutluluk kaynağı oluverdi. Tanık olduğu bu sevgi, genç adamın köpeklere bakışını değiştirdi. Köpekler, insanların dostuydu. Sadık ve güvenilirlerdi. Nenna bir gün kayboldu. Sim, köpeğinin başına neler geldiğini öğrenemedi. Jami öğrendi ama eşine, olanları anlatmadı. Eşinin, köpeğinin bir gün geri dönebileceği ümidini yitirmesini istemedi. Bu ümit, Nenna'yı yitirince perişan olan genç kadına iyi gelmişti. Evin her köşesinde Nenna'dan izler vardı." (Lila Renkli Köpek, "Servis Pilotu Jami", s.21).

'Lila Renkli Köpek' adlı kitapta Sedef'in köpeğine duyduğu sevgi örneklendiriliyor:

"Ado ve Daçi bu kez Sedef'i dinlediler. Küçük kız, köpeğine ulaşmanın sevinciyle onun boynuna atıldı.
-Mado, niye böyle yapıyorsun? Niye kaçıyorsun? Aşk olsun sana!" (Lila Renkli Köpek, "Başrolde Daçi", s.58).

'Salyangozdan Korkan Annem ve Biz' adlı kitapta sevdiği tavşana zarar vermek isteyen ve onu kediden korumak isteyen Türkü ve dedesinin davranışları örneklendiriliyor:

"Terlik hedefine ulaşamadan kedi kaçtı. Anneannesi torununu azarladı:
-Ne istiyorsun hayvandan?
-Hain kedi! Bir daha görmek istemiyorum onu!
-Ne yaptı hayvan sana?
-Nasıl ne yaptı? Zavallı tavşanı yiyecekti.
Bu, sanki anneannesinin umurunda bile değildi. Türkü buna da kızdı:
-Görmedin mi tavşan nasıl korkmuştu?
Dedesi, mutfağa kaçan tavşanı da yakalamıştı. İki yavruyu yeniden hasır sepetin içine koyarak alıp gitmişti. Torununa, "Sen dedene güven. Onları öyle bir yere bırakacağım ki bir daha kimse onları korkutamayacak. Annelerine kavuşacaklar." demişti. (Salyangozdan Korkan Annem ve Biz, "İnsanları Sevindirmek Gerek!", s.52).

'Salyangozdan Korkan Annem ve Biz' adlı kitapta kişiye olan sevginin onun yaptığı ve ortaya koyduğu her şeye yansıdığı görülmektedir:

"Anneleri, ne zaman yemek yapsa babalarına sorardı:
-Yemeği beğendin mi?
Babaları da ona hep aynı yanıtı verirdi:
-Sen yaparsın da beğenmez miyim?
Bunu ilk duyduğunda Türkü nedenini anlamamıştı. Neden, yemeği annesinin yapması babasının onu beğenmesi için yeterliydi? Onun, annesinin yaptığı yemekleri beğenmediği oluyordu. Örneğin pırasa! Kim yaparsa yapsın, her ne kadar yemek zorunda da kalsa, pırasa güzel olamazdı:
Barış, kardeşini aydınlatmakta gecikmedi:
-Babam, annemi sevdiği için öyle söylüyor. Anneleri de, Türkü'yü ve Barış'ı çok seviyordu. Öyleyse onlar da bir pasta yaptıklarında anneleri, "Siz yaparsınız da beğenmez miyim?" diyecekti. (Salyangozdan Korkan Annem ve Biz, "İzin Alınarak Sürpriz Yapılır Mı?", s.56).

'Sonsuz Sonsuza Kadar' adlı kitapta anne ve abla sevgisini yüreğinde taşıyan çocuğun duyguları örneklendiriliyor:

"Cömert, gözlerini sıkı sıkı yumdu. Gözlerini açar açmaz annesini karşısında bulmayı diledi. Bulmalıydı. Gözlerini açtı. Duvarda asılı gece lambasının kırmızı ışığında her şey yerli yerindeydi: geceleri yatak olarak kullanılan çekyatlar, kırmızı kapaklı elbise dolabı, küçük bir çalışma masası, masanın üzerinde yer alan Veda ablasının öğrenciyken yaptığı tablo… Ama annesi yoktu.
Ya Veda ablası? O olsaydı da Kerem bu kadar çok ağlamazdı. Bu kadar çok değil, hiç ağlamazdı. Kardeşlerinin gönlünü hoş etmeyi ablalar bilmez de kim bilirdi?
-Kim ağlatırmış benim tatlıcığımı?
-Kerem, henüz doğru dürüst kurmayı beceremediği cümlelerle elbette ablasının sorusunu yanıtlayamazdı. Ama ablasının sevgi dolu, sıcacık sesi, yaşlı gözlerinde ışıltılar yaratmakta gecikmezdi. Annesinin yokluğunu unutuverirdi." (Sonsuz Sonsuza Kadar, "Kerpeten'in Gerçek Adı Neydi?", s.6).

'Sonsuz Sonsuza Kadar' adlı kitapta kardeş sevgisi yüksek olan ağabey kardeşinin üzülmemesi için elinden gelen her şeyi yaptığı görülüyor:

"Cömert, onun ağabeyi olsa…
İlke'nin ağabeyi vardı. Ağabeyler ellerine ne geçerse onu kardeşleriyle paylaşırdı. Kardeşlerinin üzerine kol kanat gererdi. Nilay, ağabeyi olan çocuklara nasıl da imrenirdi! Hatta bir kere İlke, ağabeyinin topunu patlatmıştı. İsteyerek olmamıştı, kazaydı. Ağabeyi patlayan topu gördüğü zaman telaşlanmıştı: "Babam çok kızacak!" Babaları, onların eşyalarına sahip olmalarını isterdi. Haklıydı elbette ancak İlke'nin ne kadar üzüldüğü ortadaydı. Bu, bir kazaydı. Topu patlatan İlke yerine, ağabeyi de olabilirdi. Bu durumda… Ağabeyinin gönlü, kardeşinin azarlanmasına razı olmamıştı. Ağlayan kardeşini hemen susturmuştu: "Sus! Ağlama! Topu ben patlattım. Babam, kızarsa bana kızsın." (Sonsuz Sonsuza Kadar, "Kardeşinin Elini Tut!", s.12).

'Sonsuz Sonsuza Kadar' adlı kitapta yavrusunu kaybeden bir annenin ona olan özlem ve sevgisini torunlarının varlığıyla gidermeye çalışmaktadır:

"(…) –Anneanne!
Yaşlı kadın, kapısının önünde duraklayan arabaya önce dikkat bile etmedi. Ancak arabasının kapısı açılıp da dışarıya Cömert fırlayınca… Hele "Anneanne!" seslenişini duyunca… Bir an ne gözlerine ne kulaklarına inanabildi. Bu, torunu Cömert'ti.
-Anneanne, biz geldik!
Kızının ölümünden sonra yeniden evlenen damadından zaten onu arayıp sormasını beklemiyordu ancak torunları… Onlara da hasret kalacağını düşünmemişti. Yaşlı kadın, kapıyı açmak için koştururken gözlerinin yaşlarla dolduğunun farkında bile değildi. Amansız bir hastalığın elinden kurtulamayan kızı, ardında dört çocuk bırakmıştı." (Sonsuz Sonsuza Kadar, "Kerem'e Kim Bakacak?", s.38).

'Sonsuz Sonsuza Kadar' adlı kitapta anneanne ve torun sevgisi örneklendiriliyor:

"(…) Yaşlı kadın, torunlarını bağrına basabildiği için çok mutluydu. Hep ağladığından şikâyet edilen Kerem'in yüzünde de anneannesini görünce güller açmıştı.
…
Havuçlu, tarçınlı kek… Anneannesinin havuçlu, tarçınlı kekinin üstüne yoktu. Küçük çocuk heyecanla atıldı:
-Anneanne, sen bizim için yine kek mi yaptın?
-Yapmaz mıyım?

Cömert şaşırdı:
-Sen bizim geleceğimizi biliyor muydun?
-Bilmez miyim?
-Babam sana söylemiş miydi?
Yaşlı kadına elbette kimse söylememişti. Ancak o, torunları neyi seviyorsa onları yaptığında onlar bunu hissedecek ve gelecekler sanıyordu." (Sonsuz Sonsuza Kadar, "Anneannenin Havuçlu, Tarçınlı Keki", s.39).

'Sonsuz Sonsuza Kadar' adlı kitapta anneannenin çocukları ne kadar uzağa giderse gitsin ne kadar ayrı kalırlarsa kalsınlar onların sevgisinin gücüyle hep bir aradaymış gibi yaşayacağını ifade eder:

"(...) –Biz gidince sen yine pencerenin önünde mi oturacaksın?
-Otururum elbette.
-Sen öyle hep pencerenin önünde tek başına mı oturuyorsun?
-Tek başına oturuyorum.
-Ben, sen yalnız kaldığın için çok üzülüyorum.
Yaşlı kadın, yalandan kaşlarını çattı:
-Yalnız mı? Benim yalnız olduğumu kim söyledi sana?
Cömert şaşırmıştı:
-Yalnız değil misin? Kim var evde?
Anneanne gülümsedi:
-Ooo, kimler yok ki! Deden, dayın, teyzen, annen, Veda ablan, Yaren… Hepsi burada!
Çocukcağız, anneannesinin ne demek istediğini anlamamıştı. Dedesi, daha Cömert dünyaya gelmeden ölmüştü. Dayısı Belçika'da çalışıyordu. Teyzesi evliydi, başka bir kentte yaşıyordu. Annesi ölmüştü. Veda ablası, Yaren; onlar da çok uzaklardaydı.
Cömert anneannesine kuşkuyla baktı. Sordu:
-Hani neredeler? Ben niye göremiyorum onları?
-Senin onları görebilmen için benim yerimde olman gerekir." (Sonsuz Sonsuza Kadar, "Evde Kimler Yok Ki!", S.44).

'Sonsuz Sonsuza Kadar' adlı kitapta küçük kız ve ağabeyi kardeşlerine olan sevgilerini ona hediye alarak somutlaştırmaktadırlar:

"(...) Küçük kızın yüzü ışıdı:
-Kerem'e oyuncak alalım mı? O, arabaları çok seviyor!
Cömert, kardeşine sevgiyle baktı,
-Alalım, dedi. Kırmızı bir yarış arabası…" (Sonsuz Sonsuza Kadar, "Etme Bulma Dünyası", s.67).

'Sonsuz Sonsuza Kadar' adlı kitapta kardeşlerin aralarındaki sevginin ne kadar güçlü olduğu ve bu sevginin hiçbir zaman azalamayacağı örneklendiriliyor:

"(...) Bir an sessizce birbirlerine baktılar. Sessizliği, Nilay'ın titreyen sesi bozdu:
-Beni artık sevmiyor musun?
Cömert'in dili "sevmiyorum" demeye varmadı. Hem o, Nilay'ı seviyordu. Veda ablası gibi, Yaren gibi, Kerem gibi onu da seviyordu. Küçük kız sözlerini sürdürdü:
-Artık ağabeyim olmayacak mısın?

Cömert, Nilay'ın elbette ağabeyi olacaktı. Dışarıda akıp giden kocaman bir hayat vardı. O kocaman hayatın karşısında el ele durabildikleri sürece küçücük kalmayacaklardı.
...
Cömert de kafasını kaldırıp aya baktı. Gökyüzünde aya eşlik eden bir sürü yıldız vardı. Aklına annesi geldi. Annelerin hepsi belki de birer yıldızdı. Her yıldız kümesi belki de bir aileydi. Gökyüzündeki en parlak yıldız kümesinde annesini, anneannesini, Veda ablasını, Yaren'i, Kerem'i ve Nilay'ı gördü.
Mutlu oldu. Nilay'a dönüp,
-Senin her zaman ağabeyin olacağım, dedi. Sonsuza kadar! Sonsuz sonsuza kadar!" (Sonsuz Sonsuza Kadar, "Sonsuz Sonsuza Kadar", s.79-80).

'Revenge Adlı Çiçek' adlı kitapta arkadaşların birbirlerine duydukları sevgi gereği birbirlerini yalnız bırakmak istemedikleri örneklendiriliyor:

"(...)Yağmur, Adasu'ya döndü:
-Sen de katılsana bana!
Genç kız, arkadaşının önerisini olumlu karşıladı:
-Olur, sen git, mayomu giyip gelirim.
Ardından Berkcan'a döndü.
-Seni yalnız bırakırsak bize kırılmazsın değil mi?
Delikanlı ayağa kalktı:
-Ben biraz uzanacağım. Siz gidin! Sonra görüşürüz." (Revenge Adlı Çiçek, s.10).

'Revenge Adlı Çiçek' adlı kitapta arkadaşlarına olan sevgileri çocukların davranışlarına yansıyor:

"(...)Yalnız olmadığını hisseden genç kız, elindeki gazeteden başını kaldırınca Berkcan'la göz göze geldi. Gülümseyerek ayağa kalktı. Sarılıp birbirlerini öptüler. Zerrin'in ilk sözü, "Benim küçük arkadaşım boy atmış galiba!" oldu. Arkasından da ekledi: "Bu arada başına da işler açmış!" (Revenge Adlı Çiçek, s.16).

'Revenge Adlı Çiçek' adlı kitapta annenin çocuklarına olan bağlılık ve sevgisi onları hiçbir durumda yalnız bırakmamasını sağlamıştır:

"(...)Bir anda telaşa kapılan Melike Hanım villanın ön kapısından sitenin girişine ulaşmayı akıl edememiş, koşar adımlarla arka taraftan dolaşarak çocuklarının yanına gelmişti. Candan annesini görünce daha yüksek sesle ağlamaya başladı. Genç kadın yanına çömelip kızına sarıldı.
-Bir şey yok güzelim..." (Revenge Adlı Çiçek, s.18).

'Revenge Adlı Çiçek' adlı kitapta arkadaşına olan sevgisini göstermekten çekinmeyen bir örnek davranış sergileniyor:

"(...)Berkcan, Zennur'a hayranlıkla baktı:
-Harikasın sen!
Genç kız beklemediği böyle bir iltifat karşısında yüzünün kızardığını hissetti." (Revenge Adlı Çiçek, s.24-25).

'Revenge Adlı Çiçek' adlı kitapta hayvan sevgisi örneklendiriliyor:

"İlhan Orkun tek katlı üç göz evlerinin bahçe kapısını sertçe itti. Bahçe kapısının açıldığını duyan Haydut, kulübesinden fırlayarak kapıya doğru havlayarak koştu. Genç adam ayaklarına sürtünen köpeğin başını okşadı." Revenge Adlı Çiçek, s.29).

'Revenge Adlı Çiçek' adlı kitapta arkadaşına olan sevgisi davranışlarına yansıyan Adasu, sevgisini davranışlarına dökerek göstermektedir:

"Adasu odaya girdiğinde Zennur hâlâ bilgisayarın başındaydı. Adasu arkadaşına yaklaşarak oturduğu yerde genç kıza sarılıp onu öptü.
-Özledik seni. Ortalarda görünmüyorsun, dedi." (Revenge Adlı Çiçek, s.40).

'Revenge Adlı Çiçek' adlı kitapta kadının eşine ve oğluna duyduğu sevgi örneklendiriliyor:

"Örgüsü kucağında geçmişe daldı bir an. Altan'ın dünyaya geldiği günü anımsamıştı. On beş gün sonra oğlunun doğum günüydü. Onun küçük bebeği on altı yaşına girecekti.
...
İlhan önce askere, arkasından da çalışmak için İstanbul'a gitmişti. Evliliklerini bilememişlerdi. Oysa nasıl da seviyordu kocasını. Kadınlar kocalarını severdi. İlhan iyi adamdı." (Revenge Adlı Çiçek, s.47-48).

'Revenge Adlı Çiçek' adlı kitapta Merve'nin sevdiklerine zarar gelmesinden korktuğu ve bu durumun acısını en aza indirmek için yine çok sevdiği annesine sarıldığı örneklendiriliyor:

"(...)Telefonun sesiyle uyanan Merve yattığı yerden doğrularak annesine baktı. Gönül Hanım çekyatın kenarına ilişmiş sessizce ağlıyordu. Yerinden fırlayan küçük kız annesinin boynuna sarıldı:
-Ağabeyime bir şey mi oldu anne?" (Revenge Adlı Çiçek, s.49).

'Revenge Adlı Çiçek' adlı kitapta küçük kızın babasına olan sevgisi ve düşkünlüğü örneklendiriliyor:

"(...)Yağmur koşarak aşağıya indi. Babası balkondaki masayı kahvaltı için hazırlıyordu. Delikanlı:
-Günaydın baba, dedi. Sen işe gitmedin mi?
-Bugünü ailemle geçireyim dedim. Ne dersin, iyi yapmış mıyım?
Yağmur gülümsedi:
-Candan bu işe çok sevinecek.
Herkes bilirdi, kardeşinin babasına düşkünlüğü başkaydı." (Revenge Adlı Çiçek, s.52).

'Revenge Adlı Çiçek' adlı kitapta sevdiği insanların zor anlarda yanında olmasının Adasu'yu daha iyi hissettirdiği ve babasının da onu sevdiği davranışlarıyla örneklendiriliyor:

"(...)Çocuklar iyi misiniz?
Adasu babasının döndüğünü görünce kendini daha iyi hissetti. Gidip sarıldı babasına:
-İyiyiz baba.
Mahmut Bey de kızına sarıldı:
-Korktu mu benim bir tanem?
Ardından Yağmur'un başını okşadı:
-Geçmiş olsun delikanlı." (Revenge Adlı Kitap, s.65).

'Revenge Adlı Çiçek' adlı kitapta sevdiği işi ve çalışmaları yapmanın insanı ne kadar mutlu ettiği örneklendiriliyor:

"(...)Bu çalışmalar ona büyük bir mutluluk verir, çevresine neşe saçardı." (Revenge Adlı Çiçek, s.69).

'Revenge Adlı Çiçek' adlı kitapta iki gencin birbirlerine karşı olan masum sevgisi örneklendiriliyor:

"Genç kız MSN'yi açtığında iletisi olduğu uyarısıyla karşılaştı. Baktı, Altan'dandı. E-postayı açtı, yine bir şiirler karşılaştı:
"Ben sana mecburum bilemezsin
Adını mıh gibi aklımda tutuyorum
Ben sana mecburum bilemezsin
İçimi seninle ısıtıyorum."
"Atilla İlhan" diye mırıldandı Adasu. Bu şiiri o da çok severdi. Şiirin bu kıtadan sonra gelen bölümünü de o, Altan'a göndermeyi düşündü." (Revenge Adlı Çiçek, s.72).

'Revenge Adlı Çiçek' adlı kitapta sevdiği işi yapmak için yıllarca çaba sarf edildiği örneklendiriliyor:

"(...)Resme tutkusunun ilköğretim yıllarında başladığı düşünülürse neredeyse on beş yıldır onun ardından koşturuyordu." (Revenge Adlı Çiçek, s.80).

'Revenge Adlı Çiçek' adlı kitapta iki gencin birbirlerine olan saf sevgisi örneklendiriliyor:

"(...)Genç kız, başını belaya sokmamıştı ancak şimdi Altan'ın başının belada olduğundan emindi. Delikanlıya nasıl yardım edeceğini bilememenin çaresizliği de içini acıtıyordu. Altan'ın onun için ne kadar önemli olduğunun ilk kez ayrımına varıyordu. Bu sitenin içinde ayrı konumlarda da olsalar birlikte büyümüşlerdi aslında. Delikanlı, ona nazlı bir çiçek gibi özenmiş, ayrıcalıklı olduğunu hep hissettirmişti. Ancak bu ilgiyi adlandırmaya ikisinin de cesareti hiçbir zaman olmamıştı." (Revenge Adlı Çiçek, s.94).

'Revenge Adlı Çiçek' adlı kitapta Tutku ve Berkcan'ın birbirlerine karşı sevgisi örneklendiriliyor:

"Tutku, bakışlarını önünde durdukları tablodan alarak Berkcan'a çevirdi:
-Görüldüğü gibi bizim küçük Berkcan'ımız kocaman bir delikanlı oldu.
Kocaman delikanlı, Tutku ablaya sarılarak onu öptü:

-Bu, benim için çok güzel bir armağan!" (Revenge Adlı Çiçek, s.96).

'Revenge Adlı Çiçek' adlı kitapta Altan'ın sevgisini açıkça söylediği örneklendiriliyor:

"(...)Zennur delikanlının sözünü kesti:
-Altan ağabey, ben seni çok severim ama.
-Ben sevmekten ya da sevmemekten söz etmiyorum ki size.
-Seninle ne güzel zamanlar geçirdik.
Adasu'ydu.
Altan sesini yükseltti:
-Bu kadar! Ama ben sana âşık oldum! Biliyor musun bunu? Hiç söyleyebildim mi sana? Söyleyebilir miydim?" (Revenge Adlı Çiçek, s.104-105).

'Revenge Adlı Çiçek' adlı kitapta Adasu, Altan'a duyduğu sevgi sayesinde onu korumak ve zarar görmemesi için çabalamaktadır:

"(...)Endam Hanım sakin olmakta zorlanıyordu:
-Kızım, bu oyun değil. Bütün takılarım çalındı. Değeri ne kadardı onların, biliyor musun?
Adasu ayağa kalkıp ağlamaklı bir sesle bağırdı:
-Altan'a zarar vermek istemiyorum, anlamıyor musun? Adasu annesinin şaşkın bakışları arasında koşarak içeriye girdi. Odasına gitmek, ağlamak istiyordu." (Revenge Adlı Çiçek, s.109).

'Revenge Adlı Çiçek' adlı kitapta annenin çocuğuna verdiği sevgi örneklendiriliyor:

"(...)O sırada balkonun kapısında beliren Candan, karı kocayı şaşırttı. Melike Hanım kalkıp kızının yanına gitti:
-Tavşanım, uyumadın mı sen?
Candan ağlıyordu. Annesi onu kucağına aldı:
-Ne oldu? Kötü bir rüya mı gördün?
Küçük kız, başını annesinin göğsüne gömüp ağlamayı sürdürdü." (Revenge Adlı Çiçek, s.110).

'Revenge Adlı Çiçek' adlı kitapta annenin kızına olan sevgisi örneklendiriliyor:

"(...)Melike Hanım kızını göğsüne bastırıp saçlarına bir öpücük kondurdu:
-Tamam güzelim, geçti artık." (Revenge Adlı Çiçek, s.112).

'Revenge Adlı Çiçek' adlı kitapta annenin yavrusuna olan sevgisi nedeniyle herkesi karşısına alabileceği ve bu amaç için yapamayacağı şey olmadığı örneklendiriliyor:

"Fırtına dindi diye düşünen Gönül Hanım için yeni bir haftanın bu ilk günü sevinç doluydu. Bir tanecik oğlu Altan, göz bebeği içeride uyuyordu. Az mı gözyaşı dökmüştü onun için? Kocasına bile düşman kesilecekti neredeyse." (Revenge Adlı Çiçek, s.113).

'Revenge Adlı Çiçek' adlı kitapta sevilen insanlara değer verildiği ve onların özel günlerinin unutulmadığı örneklendiriliyor:

"(...)Zennur:
-Altan ağabeye doğum günü armağanı olarak vereceğim, dedi.
Koray Bey birden anımsayamamıştı.
-Kim bu Altan ağabey?
Zerrin, kardeşine sitem etti.
-Bizim de doğum günümüz geliyor ama kardeşimizde tık yok!
Kardeşi, hemen karşı çıktı:
-Ben, Altan ağabeyin doğum gününü, seninkiyle aynı gün olduğu için unutmadım." (Revenge Adlı Çiçek, s.125).

'Revenge Adlı Çiçek' adlı kitapta annenin oğluna olan sevgisi ve bu sevgisini onun da hissetmesini istediği için onun bu özel gününde yanında olmasa bile ona yanında olduğunu hissettirecek şekilde bir doğum günü pastası yapılması için buna uygun davranışlar sergiliyor:

"(...)Biz de seni seviyoruz. Doğum günün kutlu olsun.
Altan, dayısının sesiyle irkildi:
-Nedir bunlar böyle?
-Armağan... Doğum günüm için.
Doğan dayı gülümsedi:
-Biz de biliyoruz yeğenimizin doğum gününü herhâlde. Sabah telefonda annen yengene tembih ediyordu, oğlumun doğum günü pastasını unutma diye.
Altan kendisini hiç bu kadar mutlu hissetmemişti.
-Annem, her doğum günümde bana pasta yapardı. Meyveli yaş pasta... Yaşlı adam yarım bıraktığı cildi bitirmek üzere çalışma masasına geçti.
-Kocaman delikanlının pasta neyine gerek! Bu anneler böyledir işte!" (Revenge Adlı Çiçek, s.127).

'Hoplar Ülkesi'nde Işıl Işıl' adlı kitapta yaşlı kadının sevgisini göstermekten çekinmediği görülüyor:

"(...)Yaşlı kadın ise İlkem'i çoktan unutmuştu. Kucağına aldığı Berfin'in yanağına kocaman bir öpücük kondurdu.
-Sen niye bu kadar tatlısın bakayım?
"Niye" sorusunu bu kez Berfin sormuyordu ve o, bu "niye"nin yanıtını biliyordu.
-Annem, bal yediriyor da ondan." (Hoplar Ülkesi'nde Işıl Işıl, "Kardan Adamı Kim Yaptı?", s.22).

'Hoplar Ülkesi'nde Işıl Işıl' adlı kitapta sevdiğimiz insanlar bize ne kadar kötülük yapmış olursa olsun onları kaybettiğimizde üzülür ve onları özleriz:

"(...)Onun kocası başka bir insandı. Her ne yaparsa doğru yapardı ama erkenden eşini ve kızlarını terk ederek doğru yapmamıştı. Yok; bu, genç kadının kabul edeceği bir şey

değildi. Olanla ölene çare yoktu ama bu, çaresiz olmamalıydı. Deren Hanım, kocasını çok özlüyordu." (Hoplar Ülkesi'nde Işıl Işıl, "Mordan, Kırmızıdan Kızlar", s.26).

'Hoplar Ülkesi'nde Işıl Işıl' adlı kitapta Deren Hanımın eşine olan büyük sevgisi onun yokluğuna dayanamamasına sebep olurken aynı zamanda Deren Hanım, eşinin özlemini hayale dalarak bir nebze de olsun azaltmaya çalışıyor:

"(...)Deren Hanım, kızlarının didişmesinin değil ama kocasının yokluğunun mutluluğunu gölgelediğini hissetti. Ne yaparsa yapsın, hayatından bu gölgenin silinmeyeceğini biliyordu. O, kocası olmadan eksikti. Ya kızları?
Kocasının çok sevdiği o koltuğa gidip oturdu. Gözlerini yumdu. Belki de gözlerini yeniden açtığında kötü bir düşten uyanacaktı. Kocasını karşısında bulacaktı. Genç adam kaşlarını yalandan çatarak, "Ne o Deren Hanım, koltuğuma göz dikmişsiniz?" diyecekti." (Hoplar Ülkesi'nde Işıl Işıl, "Mordan, Kırmızıdan Kızlar", s.28).

'Hoplar Ülkesi'nde Işıl Işıl' adlı kitapta Işıl'ın sevdiği kişiyle bir şeyler yaparak zaman geçirmek istediği ve sevdiklerini unutmadan anımsaması örneklendiriliyor:

"(...)Işıl, koşarak okulun giriş kapısına doğru ilerleyen Buğra'nın arkasından baktı. Üzerinde gocuğu olduğu için Buğra'nın giydiği okul formasını görememiş, dolayısıyla da onunla aynı okula gittiklerini anlamamıştı. Anlayınca bundan hoşlandı. Okul çıkışı onu belki yine görürdü. Okuldan eve birlikte dönerlerdi. Belki birlikte kardan adam bile yaparlardı. Neden olmasın? Evet, birlikte kardan adam yapmalı, adını da Hopşeker koymalıydılar. Işıl, Hoprüküş'ü anımsayınca onun kendisine gönül koyabileceğini düşündü. Bu durumda kardan kadın da yapmak gerekti." (Hoplar Ülkesi'nde Işıl Işıl, "Düşlerin Sona Erdiği Zaman", s.44)

'Hoplar Ülkesi'nde Işıl Işıl' adlı kitapta Saygın'ın annesinin doğup büyüdüğü köyüne olan sevgisi örneklendiriliyor:

"(...)Saygın'ın aklına dayısının oğlu geldi: Gökhan. Onlar uzak bir köyde yaşıyordu. Gelin geldiği bu ilçe, elbette Saygın'ın annesine doğup büyüdüğü köyünü unutturamamıştı. Yaz gelince genç kadını köyünü görmek sevdası sarıverirdi. Başında bu sevdayla her yaz oğlunu da yanına katar, köyünün yolunu tutardı." (Hoplar Ülkesi'nde Işıl Işıl, "Kardan Kadının Eksikleri", s.56).

'Hoplar Ülkesi'nde Işıl Işıl' adlı kitapta kardeşler arasında var olan sevginin onlar için telaşlanmaya ve birbirlerine destek olarak sevdiklerini üzmeme istekleri örneklendiriliyor:

"(...)Işıl'ın sesi titremeye başlamıştı:
-Babam olsaydı…
Sözün gelip buraya dayanması, Seçil'in de içini acıttı. Yatağın üzerine, kardeşinin yanına oturdu. Kardeşine sarıldı.
-Tamam, ağlama.
Hayatın bin bir yüzü, bin bir yüzden görünen bin bir hikâyesi vardı. Onların payına düşen yüzde birbirleriyle kenetlenmeleri gerekiyordu.

Işıl, başını ablasının göğsüne gömdü,
-Özür dilerim abla, dedi. Senin telaşlanacağını biliyordum. Sana haber vermeliydim. Özür dilerim.
Seçil, kardeşinin gerekli dersi aldığını düşündü.
-Görüyorsun, ikimizde üzüldük. Duyunca annem de üzülecek.
-Ben annemin üzülmesini istemiyorum.
-Ben de istemiyorum." (Hoplar Ülkesi'nde Işıl Işıl, "İlkem'in Anneannesine Ne Oldu?", s.73).

'Hoplar Ülkesi'nde Işıl Işıl' adlı kitapta sevdiklerinin sorunlarına çözüm bulmaları ve onlara sevgileri eylemleriyle göstermeleri örneklendiriliyor:

"(...)Bak sen! Kimleri görüyorum?
Hoprüküş de meraklanmıştı:
-Kimleri görüyorsun?
-Işıl'la İlkem'i…
Bu, neşeli bir buluşmaydı. Kucaklaşıp öpüştüler. Işıl, Hoprüküş'ün sorununa çözüm bulmakta gecikmedi. Ablasının o iri boncuklu kolyesini beraberinde getirmişti. Onu Hoprüküş'e uzattı:
-Bu, senin.
Hoprüküş, kolyeye bayıldı. Gözleri parladı. Işıl'a,
-Sen harika bir kızsın, dedi." (Hoplar Ülkesi'nde Işıl Işıl, "Hoplar Ülkesi'nde Düğün Var", s.77).

'Mavi Kanat'ın Kızılderili Çadırı' adlı kitapta sevdiklerini kaybetmenin ya da kaybedecek olmanın acısı örneklendiriliyor:

"(...)Banu birden irkildi. Annesi ölür müydü? Pati ölmüştü. O, Banu'nun kedisiydi. Küçücüktü. Araba çarpmıştı ona. Küçük kız bir daha Pati'yi hiç görememişti. Çok üzülmüştü. Çok ağlamıştı. Pati, geri gelmemişti. Annesi ölürse annesini de göremezdi! Hayır, annesi ölmesin!" (Mavi Kanat'ın Kızılderili Çadırı", s.12)

'Mavi Kanat'ın Kızılderili Çadırı' adlı kitapta sevdiklerine duyduğu sevgi dolayısıyla onları kaybetmekten korkmasına sebep olan bir durum örneklendiriliyor:

"(...)Sakız, Banu'nun umurunda bile değildi. Annesi atarsa atsın onu ama annesine bir şey olmasın! Nefessiz kalmasın. Ölmesin! Ağlamaya başladı. Annesi, küçük kızın saçlarını okşadı.
-Ne var şimdi ağlayacak? Ben sana yine sakız alırım!
-Ben sakız istemiyorum. Sen ölme!" (Mavi Kanat'ın Kızılderili Çadırı, "Paşabey Yollarında", s.12).

'Mavi Kanat'ın Kızılderili Çadırı' adlı kitapta çocuk sevgisi örneklendirilmektedir:

"(...)Şehbâl teyze, Bade'yi kucağına aldı.
-Sen bırak onu bunu. Teyze sana neler hazırladı, bir sor bakayım!
-Ne hazırladı?
-İncir tatlısı!

-İncir tatlısı mı? Cevizli mi?
-Cevizsiz incir tatlısı nerede görülmüştür?
Yaşlı kadın, boşta kalan eliyle bahçe kapısını arkasından kapatıp evine doğru ilerledi. Çocuk, evin şenliğiydi. Çocuklar gelince evler şenlenirdi." (Mavi Kanat'ın Kızılderili Çadırı, "Paşabey Yolcusu Kalmasın!", s.21).

'Mavi Kanat'ın Kızılderili Çadırı' adlı kitapta hayvan sevgisi ile arkadaşa olan sevgi ve bağlılık örneklendiriliyor:

"(...)Küçük kız, onun için üzüldü. İnsanlara bir şey olsa soluğu hastanede alıyorlardı. Ya kedilere bir şey olunca onlar ne yapıyordu?
Bade, Kahveci'nin sığınağına yaklaştığında kedinin ortalarda olmadığını gördü. Şehbâl teyzenin söylediklerini anımsadı: "Sütçü kayboldu kaybolalı Kahveci, yuvasından dışarıya neredeyse hiç çıkmıyor." (Mavi Kanat'ın Kızılderili Çadırı, "Can Yoldaşını Yitiren Kahveci", s.42).

'Mavi Kanat'ın Kızılderili Çadırı' adlı kitapta hayvan sevgisi duyan kızın onu kaybetmekten korktuğu örneklendiriliyor:

"(...) –Kahveci! Kahveci!
Kardeşine yetişen Dağhan, onun allak bullak olan yüzünü görünce ne diyeceğini bilemedi. Kahveci de neyin nesiydi? Yazlığa geldi geleli Bade'ye bir hâller olmuştu.
-Ne oldu yine? Ne bağırıyorsun? Bıktım senden!
Küçük kız, ağabeyinin isyanını anlayabilecek durumda değildi.
-Görmüyor musun, Kahveci'nin sığınağını dağıtmışlar.
-Kahveci de ne? Ne sığınağından söz ediyorsun sen?" (Mavi Kanat'ın Kızılderili Çadırı, "Can Yoldaşını Yitiren Kahveci", s.43).

'Mavi Kanat'ın Kızılderili Çadırı' adlı kitapta sevginin aradığımız her şeyde var olduğu örneklendiriliyor:

"(...)Şehbâl teyzeyle yiyeceklerini dağıtırken ayaklarımıza dolanıverir. Mavi Kanat, Bade'nin düşünü bozmak istemedi.
-Elbette, neden olmasın? Minik kafasını avuçlarına doğru uzatır. Onu uzun uzun sevip okşamanı ister.
-İster mi gerçekten?
-İstemez mi? Ne ararsak sevgidedir. Dünya güzelliklerle doludur, sevgiyle paylaşılması gereken güzelliklerle." (Mavi Kanat'ın Kızılderili Çadırı, "Başka Bir Dünya Yok!", s.46).

'Kahraman Benim' adlı kitapta arkadaşına duyduğu sevgi örneklendiriliyor:

"(...)Sıra arkadaşı Sevgi, Seda'nın yazması için verdiği hatıra defterini ona uzattı:
-Bak, bakalım beğenecek misin yazdığımı? Ama dur, ben gideyim de sonra oku! İkinci dersin teneffüsündeydiler. Sevgi defteri arkadaşına verir vermez koşarak sınıftan dışarı çıktı. Seda,

üzerinde Şeker Kız Candy'nin resmi olan pembe yapraklı hatıra defterini özenle açtı. Sevgi, sayfaya bir de fotoğrafını yapıştırmıştı:
Kalbin kadar temiz bu defterden bana da bir sayfa ayırdığın için çok teşekkür ederim.
Sepet sepet yumurta
Sakın beni unutma
Unutursan küserim
Türkünü de söylerim!
Seni çok seven arkadaşın Sevgi." (Kahraman Benim, "Ğ Harfi", s.12-13).

'Kahraman Benim' adlı kitapta anne sevgisi örneklendiriliyor:

"(...)Dilşâd, Buse'nin annesi hakkında söylediklerinden hiç hoşlanmamıştı. Parmağını kaldırıp söz aldı:
-Ben annemi çok seviyorum.
Buse, arkadaşının onu yanlış anlamasından rahatsız oldu:
-Ben annemi sevmediğimi söylemedim." (Kahraman Benim, "Annem Beni Hiç Anlamıyor", s.35).

'Kahraman Benim' adlı kitapta anne sevgisi ve ona olan sevginin büyüklüğü örneklendiriliyor:

"(...)Anneler nasıl ölür ki? Çocuklar anneleri olmadan nasıl yaşar ki?
-Ağlıyor musun sen?
Başımı kaldırınca ablamla göz göze geldim.
-Annemin ölmesini istemiyorum!
Ablam dikkatle yüzüme baktı:
-Ne demek bu? Annem niye ölsün ki durup dururken?
-Rüyamda annemin öldüğünü gördüm. Abla, annem ölmesin!
Artık gözyaşlarıma söz geçiremiyordum. Mutfak tezgâhını toplayan Zeliha Teyze söze karıştı:
-Sen hayırlı bir rüya görmüşsün. Ne demeye ağlıyorsun?
Hayır bu rüyanın neresindeydi anlamadım. Yine de ablam da ben de Zeliha Teyzeye kulak kesildik:
-Ölü, diri getirir. Annenin ömrüne ömür katmışsın. Öyle miydi gerçekten? Öyle olmasa bile öyle olmasını istedim. Yüreğim hafifledi birden. O anda güneş ışıklarının pırıl pırıl olduğunu gördüm. Kuş cıvıltılarını işittim. Kediler bile mırıl mırıldı. Sular şırıl şırıl… Annemin ömrüne ömür katılsın. Annem çok yaşasın. Ben ölmeden o da ölmesin.
…
-Denize açılacağız. Kocaman bir inci bulacağız ve o inciyi anneme armağan edeceğiz. Annem mutlu olacak.
Heyecanla bağırdım:
-Evet! Annemi mutlu edelim." (Kahraman Benim, "Kahkaha Dolu Bir Sabah", s.40-41).

'Kahraman Benim' adlı kitapta annesine olan sevgisi dolayısıyla onu mutlu etmek isteyen bir davranış örneklendiriliyor:

"(...)O ana kadar yalnızca dinleyici olan Kutlu ilk kez söze karıştı.
*-Ben de annemi her zaman mutlu etmek isterim, öğretmenim." (*Kahraman Benim, "Kahkaha Dolu Bir Sabah", s.42).

'Kahraman Benim' adlı kitapta dedenin torun sevgisi örneklendiriliyor:

"(...)Laf aramızda dedemle dışarıya çıkmayı çok severim. Anneme babama öyle kolay kolay geçiremem de sözümü, dedem hiç dayanamaz toruncuğu Baran'a yani bana, ne istesem alır. Önce bir yok mok… Sonra bakarım ne istemişsem elimde." (Kahraman Benim, "Rıfkı'yla Bizim Hikâyemiz", s.45).

'Kahraman Benim' adlı kitapta civcivine olan sevgisi ve onun yerine başka kimseyi koyamayacağını düşündüğü çocuğun davranışları örneklendiriliyor:

"(...)Kediler, farelerin ardına düşsün, benim civcivimi rahat bıraksın! Ancak bir sabah uyandım, Rıfkı kutusunda yoktu. Aradım, aradım; Rıfkı'dan iz yok! Ne oldu Rıfkı'ya? Yok! Yok! Çok üzüldüm. Bıraksam kendimi bağıra çağıra ağlayacaktım! Bırakmıyorum çünkü inanmak istemiyorum kedinin civcivimi kaptığına. O gün hayatımın en kötü günüydü. Annem beni nasıl avutacağını bilemedi. "Dedenle gidersiniz, yeni bir civciv alırsınız" dedi. Yeni bir civcivden bana neydi? Yeni bir civciv Rıfkı olmayacaktı. Annem başka bir çocuğu, beni sevdiği gibi sevebilir miydi? Ben bir taneydim. Rıfkı da bir taneydi." (Kahraman Benim, "Rıfkı'yla Bizim Hikâyemiz", s.46-47).

'Kahraman Benim' adlı kitapta arkadaşına olan sevgisi örneklendiriliyor:

"(...)Sabahki karşılaşmayı "Sinan, gülleri bana verdi." Diye sonlandırmıştı. Oysa Sinan'ı görür görmez gülleri ona geri vermeyi düşünüyordu. Eee, herhalde Sinan da gülleri alacak değildi. "Senin artık o güller!" diyecekti büyük olasılıkla. Masumca gülümseyecekti. Bu güller, arkadaşlıklarının ilk adımı olacaktı. Şimdi ne olacaktı? Kusura bakma, benim şu densiz arkadaşım var ya, güllerden birini öğretmene verdi mi diyecekti Sinan'a? Hayır, bunu söyleyemezdi." (Kahraman Benim, "Bir Sevgili Düşü", s.74).

'Kahraman Benim' adlı kitapta kıza duyduğu saf sevgi örneklendiriliyor:

"(...)Ana binaya varmıştık. Yasemin müdür yardımcısının odasına doğru koşarak uzaklaştı. Binanın girişindeki nöbetçi öğrenci masasının kenarına ilişip onun odadan çıkmasını bekledim. Emin de geldi bu arada:
-Ne duruyorsun burada? Zil çaldı, duymadın mı? Sınıfa oğlum!
-Duydum da gönlüme söz geçmiyor.
-Ne gönlünden söz ediyorsun sen?
-Sende var mı yok mu bilemem ama benimki bir felaket!
-Bende ne var mı?
-Gönül! Gönül! Ah, geliyor işte!" (Kahraman Benim, "Bir Sevgili Düşü", s.78).

'Jako Olayı' adlı kitapta karşı cinse olan saf sevgi örneklendiriliyor:

"(...)Genç kız, Aşkın'a karşı neler duyduğunu tam olarak adlandıramıyordu. Ben Yaşlı Dünya, var oldum var olalı kızlar ve erkekler, birbirlerinden hoşlanır. Geçmişte de bu böyleydi. Bendis'in henüz adlandıramadığı bu duygu, belki de insanın önü kesilmeyen tek tutkusuydu. Delikanlıya akan yüreğinin coşkusu Bendis'in aklını başından alırken Aşkın onun ilgisini görmezden geliyordu. Lara söz konusu olduğunda ise işler değişiyordu.
...
Öğle arasında genç kız elinde Aşkın'a armağan etmek için aldığı yeni çıkan o pahalı atıştırmalıklarla delikanlıyı aradı.
...

Lara, Aşkın'ın elini tutup tutmamakta bir an kararsız kaldı. Delikanlının hangi öneriden söz ettiğini anlayamamıştı. Neyse ki kendisini toparlamakta gecikmedi. Madem Aşkın öyle istiyordu. Onun uzattığı eli tuttu. Zaten hangi koşulda olursa olsun, delikanlının uzattığı eli tutmamak Lara için söz konusu olabilir miydi? " (Jako Olayı, "İnsanın Önü Kesilemeyen Tek Tutkusu", s.32-33-34).

'Jako Olayı' adlı kitapta müzik sevgisinin insanları birleştirdiği örneklendiriliyor:

"(...)Lara'nın annesinin yaşamında Kayra'nın yönettiği Evrensel Müzik Korosu'nun çok özel bir yeri vardı. Genç kadının gözünde anlamı yiten bir dünyaya, orada yeni bir anlam sunuluyordu. Bu anlam, iyilikti. Kayra, "İnsanları ancak iyilik birleştirebilir." diyordu. Müzik, iyiliğin evrensel diliydi. Onlar müziğe inanıyorlardı. İnsanların bir başına bırakıldığı bir dünyada, onlar el ele olmak istiyorlardı." (Jako Olayı, "Doktor Belle'den Uzak Durum", s.59).

'Jako Olayı' adlı kitapta karşı cinsin birbirlerine olan sevgisi örneklendiriliyor:

"(...)Masanın havası yumuşamıştı. Belle bunu fırsat bilerek bileğindeki zinciri çıkarıp Lara'nın bileğine taktı. Bu, genç kızın kaçan keyfini yerine getirirdi. Bu zincir, Kayra'yla birbirlerine delicesine âşık oldukları günlerin anılarını taşıyordu. Zinciri ona kocası armağan etmişti. Genç kadın o günü çok iyi anımsıyordu. Kocasının sözlerini…
Belle, sana ve bana neler oluyor, görüyor musun? Biz birbirimizi severek evlendik. Seni nasıl sevdim, biliyorsun. Sevgiden başkası yalan.
…
Doktor Belle gülümsedi:
-O bir sevgi zinciri. Ucunda sallanan küçük kalbi görüyor musun? O da sevginin attığı kalp…
Aşkın, "Seni cezalandıracaklar." Uyarısından sonra annesinden ilk kez duyduğu sevgi zinciri sözüyle yeni bir şaşkınlığa daha düştü. Sevgi zinciri mi? Bir zincire böyle bir görevi yüklese yüklese babası yüklerdi, annesi değil. Delikanlı haklıydı. Gerçekten de bu sözler, Kayra'nın zinciri eşinin bileğine takarken söylediği sözlerdi. Lara, sanki atışlarını duyabilecekmiş gibi küçük kalbi parmaklarının arasına aldı." (Jako Olayı, "Seni Cezalandıracaklar", s.66-67).

'Jako Olayı' adlı kitapta sevdiklerimize olan sevgimiz onların hep yaşamasını isteyeceğimiz sonucunu doğurur:

"(...)Genç kadın, bir an oğlunun babasının da ölebileceğini düşününce içinin acıdığını hissetti." (Jako Olayı, "Hâlâ Uyuyor Musun?", s.73).

'Jako Olayı' adlı kitapta arkadaş sevgisi örneklendiriliyor:

"(...)Bu işin içinde bir iş olmalıydı. O iş her ne ise Lara'yı yakından ilgilendiriyordu çünkü ucu Aşkın'a dokunuyordu. İçinden "Ben Aşkın'ı çok özledim." diye geçti. O olmayınca… Olmayınca mı? Daha neler! Ne demekti o olmayınca? Aşkın vardı. Telaşlandığını hissetti. Arkadaşını görmeliydi. Görmeliydi. Levan Baba bunu duyunca… Duysun. Kim isterse duysundu. Lara gözlerinin dolduğunu hissetti. Aşkın'ın başı dertteyse onun da başı dertte olsundu!" (Jako Olayı, "Aşkın'ı Çok Özledim", s.99).

'Jako Olayı' adlı kitapta karşılıklı duyulan sevgi örneklendiriliyor:

"(...)Rengârenk bahçelerin içinde rengârenk evler... İnsanlarda büyük bir coşku... Sarmaş dolaş, kol kola, el ele aydınlık yüzlerle Rabutepe'den aşağıya doğru akan yaşlılar, sevgililer, çocuklar... Aşağılarda şarkılarla onları bekleyen bir kalabalık... Kalabalığın önünde Kayra Baba... Gülümseyen ve ışıldayan yüzünden yayılan iyilik... Sonra Lara...
-Aşkın! Aşkın!
Delikanlı Lara'nın sesini duyuyordu. Genç kız iyi ki yanındaydı. Biz de onlara kayılalım Lara. Gel, biz de gidelim.
-Aşkın,1 Beni duyuyor musun?
Duyuyorum. İyiyim ben. Siz yanımdasınız. İyiyim. Bu havlayan? Ping mi? Pong da olabilir. Sizi unuttum mu sandınız?" (Jako Olayı, "Sonrası Yoktu", s.103-104).

'Jako Olayı' adlı kitapta Aşkın'ın sevdiklerinin onu hiçbir zaman yalnız bırakmadığı hep yanında oldukları örneklendiriliyor:

"Aşkın gözlerini araladığında karşısında Lara'yı gördü. Bir an düş görüp görmediğinden emin olamadı. Yattığı yerden doğruldu. Delikanlının kendisine geldiğini önce Ping fark etti. Havlamaya başladı. Arkasından Ping'in sesine Pong'un da havlamaları karıştı. Lara küçük bir çığlık attı.
Aşkın bir anda etrafını saran o sevgi çemberini içinde hissetti. Genç kıza elini uzattı. Lara, arkadaşının elini tuttu ancak onun ayağa kalkmasına izin vermedi:
-Kalkma! Bekle Aşkın. Arkana yaslan.
Delikanlı arkadaşına karşı çıkmadı. Arkasına yaslandı ve bekledi:
-İyiyim Lara. Siz yanımdasınız, daha iyiyim.
...
Aşkın gülümsedi:
-Biliyor musun Lara, sen yanımda olduğun zaman Kayra Baba da benimleymiş gibi hissediyorum. O bizimle.
-İnsanın sevdiği ölmezmiş. Yalnızca yer değiştirirmiş. Dışımızdaki dünyadan içimizdeki dünyaya göçermiş. Bizimle yaşarmış." (Jako Olayı, "Beyaz Benekli Sarı Top", s.110-111).

'Jako Olayı' adlı kitapta Kayra ve eşi Belle'nin birbirlerine duydukları sevgi örneklendiriliyor:

"Kayra aralamayı başaramadığı gözlerinin ardında Belle'nin varlığını hissetti. Elini tutan elin sıcaklığında Belle vardı. Arkasından, elini tutan elin sıcaklığına genç bir kadının dudaklarının sıcaklığı da karıştı. Eline düşen bir damla yaş parmaklarının arasından kaydı. Genç adam gözlerini aralayamadı.
...
-Belle, diye mırıldandı. Sesinin dudaklarını aşıp aşamadığını bilemedi. Bu sisli dünyanın içinde neden hep Belle vardı?" (Jako Olayı, "Sevgiden Başkası Yalan", s.121).

'Beni İnciten Aptal Dünya' adlı kitapta dede ve torun sevgisi örneklendiriliyor:

"(...)Her zaman dünyayı kurtarma telaşı içindeki dedem gelince gözümün önüne... Yok! Benim babam, şeker gibi adam! Her konuda bir düşündüğü, bildiği yoktur ve rahattır. Babam, bir tanedir. Ben babamın babasını hiç görmedi. Yumurtamın kabuğunu kırıp yeryüzüne çıkmadan o, gitmiş. Aslında dedelerin bunu yapmasına izin vermemek gerekir. Torunların dedelerine gereksinimi var. Dedeler, torunlarına düşkün olur. Düşkün mü? "Dedeler, torunlarını çok sever." demek istemiştim." (Beni İnciten Aptal Dünya, "Her Şey Mel İçin", s.17).

'Beni İnciten Aptal Dünya' adlı kitapta karşı cinsin birbirine duyduğu sevgi örneklendiriliyor:

"(...)Biz hayvanların güzel alışkanlıkları var. Sevdiklerimize armağanlar alırız. Bize armağan alınmasına bayılırız.
...
Armağan konusunu uzatmayayım. Beç, söz konusu olmasaydı uzatırdım ama o gün Beç'in varlığı, benim için zaten armağanların en güzeliydi. Bugün Beç'in varlığının benim için böyle bir anlamı olmadığı için, bunu açıkça söylemekte bir sakınca görmüyorum. Ondan hoşlanırdım. Onu görünce mutlu olurdum. Beç'in ise hiçbir şeyden haberi yoktu. Ben öyle, kendi kendime gelin güvey olurdum. Olsun. O da yetiyordu. Kısacası keyfime diyecek yoktu." (Beni İnciten Aptal Dünya, "Kabuğunu Kırma Gününde Mel", s.26).

'Beni İnciten Aptal Dünya' adlı kitapta komşu sevecenliği örneklendiriliyor:

"(...)Komşu teyze, iyilik meleği ablama hayranlıkla baktı:
-Aman kimler gelmiş! Gel, bir öpeyim seni.
Arkasından anneme dönüp eklemişti:
-Komşum, kem gözlerden sakının siz bu yavrucağızı!" (Beni İnciten Aptal Dünya, "Şişko Mel", s.45).

'Beni İnciten Aptal Dünya' adlı kitapta sevgi duygusu örneklendiriliyor:

"(...)O, önce önümüz sıra giden arabanın içindeydi. Civciv sarısı bir araba! Belki de civcivleri çok sevdiğindendi. Ben de civcivdim. Bu durumda beni de sevecekti. Sevdi..." (Beni İnciten Aptal Dünya, "Dans Eden Mel", s.71).

'Beni İnciten Aptal Dünya' adlı kitapta sevginin dile dökülen iltifatlarla somutlaştırıldığı örneklendiriliyor:

"(...)Nan Tavuk abla, kapıyı açtığında olduğu yerde zıplıyordu. Kanatlarını yukarıya aşağıya kaldırıp indiriyordu. Arkasından da dışarıya taşmamak için kendisini zor tutan bir müzik sesi duyuluyordu. Bana,
-Hoş geldin güzel piliç, dedi.
Sonra da dönüp aynı biçimde içeriye doğru ilerledi. Kapının önünde kalakalmıştım. Bana az önce "güzel piliç" mi demişti? Benden "güzel" diye söz eden bir tavuk mu vardı? Kulaklarıma inanamadım. O şaşkınlıkla eve girip kapıyı arkamdan kapadım." (Beni İnciten Aptal Dünya, "Dans Eden Mel", s.73).

'Beni İnciten Aptal Dünya' adlı kitapta sevginin kendinden oluştuğu diğer kişilerin fikirlerine göre şekil almadığı örneklendiriliyor:

"(...)Belki de herkesin dediği gibi Nan Tavuk abla biraz kaçıktı. Olsun! Ben onu çok seviyordum." (Beni İnciten Aptal Dünya, "Dans Eden Mel", s.75).

'Beni İnciten Aptal Dünya' adlı kitapta sevgiye ve ilgiye ihtiyacı olan bir tavuğun sevgi ve ilgiyi görmesi için başına kötü bir şeyler gelmesi örneklendiriliyor:

"Annemin çığlığı, dans etmek için adamakıllı bir silkinen bahçenin içine yıldırım gibi düştü.
-Mel! Bir tanem! Bizi çok korkuttun!
Yanılmışım, yıldırım bahçeye değil, annemin kafasına düşmüş olmalıydı. Bana "bir tanem" demesinin başka bir açıklamasını bulmak zordu. Annemin bir tanesi, ablamdı. Ben olsam olsam, ikinci tanesi olurdum ki onun da pek hükmü yoktu. Bu arada annemin kanatları arasında nasıl sarmalandığımı bana sormayın! Bu konuda hiçbir fikrim yok! Gözüm, balkonun kapısında durup bizi izleyen babama takılınca onun rahatladığını gördüm. Yüzü her zamanki baba tatlılığındaydı. Sevgili ablamı unuttuğumu sanmayın! Annemin yanı başında… "Ne işi var orada?" dememe kalmadı, annemin kanatlarından kurtuldum derken kendimi onun kanatları arasında buldum.
-Mel, canım benim! Aklımızdan neler neler geçti!
Ablamın "can"ı olmak, benim için oldukça yeni bir durumdu." (Beni İnciten Aptal Dünya, "Mel, Canım Benim", s.76).

'Beni İnciten Aptal Dünya' adlı kitapta aile arasında hiçbir zaman bitmeyecek aksine hep daha güçlenerek büyüyecek bir sevgi kalkanı oluşma biçimi örneklendiriliyor:

"(…)Sanırım babamın kaybolmam karşısında annem ve ablam kadar telaşa kapılmaması, beni bir parça üzdü. Belki de sevgi anne, baba ve çocuklar arasında birinden öbürüne sürekli çarpıp duran bir topa benziyordu. Ama asla yere düşmeyen bir topa… Sevginin çekim gücü, yer çekimine karşı… Bu hoşuma gitti. Şu anda sevgi topu annemden bana, ablamdan bana yani hep bana, bütün gücüyle çarpıp duruyordu. Babamda duraklamıyordu. Babamın buna gereksinimi yoktu. O zaten her zaman sevgiydi. Bu çarpmanın etkisiyle sersemlememek olası değildi. Sevgi sersemi…" (Beni İnciten Aptal Dünya, "Mel, Canım Benim!", s.77).

'Beni İnciten Aptal Dünya' adlı kitapta çocuk sevgisi nedeniyle çocuklarının isteklerini yerine getirmek isteyen bir baba örneklendiriliyor:

"(…)Babam, annemin sözünü kesti.
-Aşkım, kuşkusuz haklısın. Ama küçük bir kutlama yapmamız gerekmez mi? Mel, sağ salim evine döndü. Saatlerdir ona ne oldu diye ölüp ölüp dirilmedik mi?" (Beni İnciten Aptal Dünya, "Mel, Canım Benim!", s.79)

'Beni İnciten Aptal Dünya' adlı kitapta annesinin onu sevmesi için onun isteklerini yerine getirmeye çalışan bir evlat örneklendiriliyor:

"(…)Sen de benimle tenis oynar mısın anne? Kanadımda raketle sağa sola koştururken kilo da veririm hem. Bak göreceksin anneciğim, bu kez Şişko Mel'in tarih olacak. Duyun ama siz inanmayın. Buna yalnızca annem inansın. Çünkü o zaman yüzüne yayılan o gülümseme, annemi dünyanın en güzel annesi yapıyor. Ben o, dünyanın en güzel annesini seviyorum. O da Şişko Mel'ini seviyor ama sanırım tarih olacak Şişko Mel'ini daha çok seviyor. Belki de yanılıyorumdur. Ne dersiniz?" (Beni İnciten Aptal Dünya, "Mel, Canım Benim!", s.80).

'Şen Yuva Apartmanının Maceraları' adlı kitapta evlat sevgisi örneklendirilmektedir:

"(...)Bebek, bu genç kadına "anne" denildiğini anlamıştı. Hem de onun annesiydi. Aralarındaki bağ buydu: anne ve kızı. Rahatladığını hissetti. Annesi iyi ki yanındaydı. İyi ki ışıl ışıl gözlerle ona bakıyordu.
...
Bebek, kendisini kollarında tutan adamla o anda göz göze geldi. Adam ona gülümsedi:
-Bak, gözlerini açtı.
Bebeğin gözlerini açması genç kadını heyecanlandırdı:
-Hoş geldin Filizim! Güzel kızım!
Filiz mi? Filiz kimdi? Bir dakika! Bu, onun adı olmasın? Annesi hâlâ yatıyordu. Adam, Filiz'i ona uzattı. Kendisi de yatağın kenarına oturdu. Eşine ve kızına aynı anda sarıldı, "Bir kar çiçeğim vardı, şimdi bir de kır çiçeğim oldu!" dedi. Niye kimse Filiz'i bu adamla tanıştırmıyordu? İyi bir adam olmalıydı. Onları seviyordu. Filiz'in kafasında birden bir ışık yandı. Bulmuştu! O, adamın da kızıydı." (Şen Yuva Apartmanı'nın Maceraları, "Kıvanç'ın Pabucu Dama Mı Atıldı?", s.58-59).

'Şen Yuva Apartmanı'nın Maceraları' adlı kitapta çocuk sevgisi örneklendiriliyor:

"(...)Bu haber Kıvanç'ın da keyfini yerine getirdi. Ayça'ya sordu:
-Biz mutfağa geçelim mi?
-Geçelim ama önce Filiz'den bir öpücük alabilir miyim?
Filiz, bu isteğin annesinin pek hoşuna gitmediğini hissetti:
-Bu kadar küçük bebekleri öpmek iyi değildir. Mikrop kapabilirler.
Ayça'nın ona da bir çözümü vardı:
-Biz de yanağından öpmeyiz!
Küçük kız birden Filiz'in, annesinin kucağından sarkan çıplak ayaklarına öpücükler kondurmasın mı?" (Şen Yuva Apartmanının Maceraları, "Kıvanç'ın Pabucu Dama Mı Atıldı?", s.64).

'Şen Yuva Apartmanı'nın Maceraları' adlı kitapta çocukların büyüklerine olan sevgisini hediyelerle gösterdikleri örneklendiriliyor:

"(...)Hanımanne, çocukların doğum günlerini hiç unutmazdı. Küçük de olsa mutlaka onların gönlünü hoş edecek bir armağanı bulur, çocuklara verirdi. Şimdi sıra Şen Yuva Apartmanı'nın çocuklarındaydı. İnsanlar birbirlerine sevinç vermeseler neye yarardı?
...
-Sen Hanımanne'nin doğum gününü kutladın mı?
-Kutlamadım.
-Haydi gel öyleyse birlikte kutlayalım. Bak, bu menekşeyi ona aldım.
Serdar menekşeye baktı. Yüzü asıldı:
-Ben bir şey almadım ama.
-Biz de ona, bu menekşenin ikimizin armağanı olduğunu söyleriz.
Serdar arkadaşına kuşkuyla baktı:
-Niye armağanını benimle paylaşıyorsun?
-Önemli olan armağan değil ki! Hanımanne'nin doğum gününü anımsamak. Bir çocuk yerine, iki çocuğun doğum gününü anımsadığını görünce o da daha çok sevinmez mi?" (Şen Yuva Apartmanı'nın Maceraları, "Ömrünüz Çok Olsun Hanımanne", s.67-69).

'Şen Yuva Apartmanı'nın Maceraları' adlı kitapta öğretmenine olan sevgisi örneklendiriliyor:

"(...)Okuldan kaçmaya utanmıyor muymuş! Annesi bilmiyordu ki Nevzat'ı utandıran çok daha önemli bir şey olmuştu! Derste çok çok çok sıkışmış, teneffüs zili çalar çalmaz tuvalete koşmuş; ancak orası çok kalabalık olduğu için içeriye giremeden çişini koyuvermişti. Ebru Öğretmeni olsa derste izin ister, tuvalete giderdi. Oysa öğretmeni bir toplantıya katılacağı için derse gelmemişti. Onun yerine derse giren nöbetçi öğretmen ise çok sertti. Nevzat ondan çekinmişti. Bu durumda eve gelmekten başka çaresi mi vardı? Islak pantolonla sınıfa mı girseydi? Kime söyleyebilirdi? Ben altıma kaçırdım da… Annesine bile söyleyememişti. Ebru Öğretmeni olsa ona söylerdi. Ebru Öğretmeni, dünyanın en iyi öğretmeniydi." (Şen Yuva Apartmanı'nın Maceraları, "Benim Adım Nevzat!", s.74).

'Hezarfen'le Uçuyoruz' adlı kitapta arkadaşına olan sevgisi onun üzülmesini istememesine neden olan Mina üzerinden aynı zaman da kuzen sevgisi de örneklendiriliyor:

"(...)Mina'nın gönlü, aslında Dila'nın üzülmesine razı olmazdı. Ne de olsa Dila onun yalnızca amcasının kızı değildi, en iyi arkadaşıydı da." (Hezarfen'le Uçuyoruz, "Hatice Hanım'ın Kaplumbağası Var Mı?", s.30).

'Hezarfen'le Uçuyoruz' adlı kitapta sevdiklerine duyulan özlem ve sevdiklerimizin nerede olursak olalım hep yüreğimizde olan sevgisi örneklendiriliyor:

"(...)Köprünün üstünde genç bir adam gitar çalıyor, genç bir kız ise şarkısıyla ona eşlik ediyordu. Sesleri bize kadar ulaşıyordu:
"…Yârimin yüreği sızlar…"
Birden benim de yüreğim sızladı. Benim yârim İstanbul'da mı kalmıştı? Yoksa Cezayir'e sürgündüm, orada mı yollarımı gözlemekteydi? Civan yaşımdaydım. Sevdam uçmaktı ama bir yerlerde bir de yârim olsa gerekti.
...
Fatma Hanım, ırmaktan ayırdığı gözlerini bize çevirdiğinde gözlerinin yine ıslak olduğunu gördüm. Onun bu ıslak bakışlarının altında ne yattığını öğrenmiştim artık. Yine özlemle anımsadıkları vardı.
-Annem, dedi. Annem, bu şarkıyı çok severdi. Buralardadır şimdi. O da şarkı söylüyordur. Ben Dila kadardım. Annem evimizin arka bahçesinde çamaşır kazanını kurdururdu. Nur Kalfa çamaşırlarımızı şarkılar söyleye söyleye bize sofralar hazırlardı. Evimizden şarkılar eksik olmazdı. Evlerden şarkılar yükseliyorsa yaşam, güllük gülistanlık demekti." (Hezarfen'le Uçuyoruz, "Uğur Ola!", s.54).

'Hezarfen'le Uçuyoruz' adlı kitapta Fatma Hanım'ın ailesine olan sevgi ve bağlılığı yıllar geçse de anılarında tekrar canlanarak onu hüzünlendirdiği örneklendiriliyor:

"(...)Yaşlı ağaç, Fatma Hanım'ın ailesini iyi tanıyordu. Ona "Göl kıyısındaki son gezintinizi anımsıyor musun?" diye sordu. "Yine böyle bir ilkbahar akşamıydı. Dördüncü çocuğunuza hamileydiniz. Eşiniz ve üç çocuğunuzla yine burada durmuş, sanki göle veda etmiştiniz. Sonra sizi bir daha görmedim." Geçmişi, Fatma Hanım'ın o kadar yakınındaydı ki elini uzatsa kocasının koluna yeniden girebileceğini, çocuklarının saçlarını yeniden okşayabileceğini sanıyordu. Gözleri yine ıslak ıslaktı." (Hezarfen'le Uçuyoruz, "Bî-Kerân Nerede?", s.67).

'Hezarfen'le Uçuyoruz' adlı kitapta karşı cinsin birbirine duyduğu sevgi örneklendiriliyor:

"(...)Müze kızının sözleri beni hem çok şaşırtmış hem de çok heyecanlandırmıştı.
-Benim yolumu gözleyen bu güzel müze kızı kimdir?
-Enisa, Çalebi'm.
"Enisa" adını duyar duymaz kalbim göğsümde nasıl atması gerektiğini şaşırdı. Telaşlanıp kanatlandı.
-Bende bir emanetiniz vardır Enisa Sultan'ım.
Enisa, "bilirim" der gibi gülümsedi. Gözlerini gözlerimden kaçırdı. Yanaklarının kızardığını fark ettim. Fazlasına gerek yoktu.
-Gönlünüz bana düşerse…
Aceleyle sözümü kesti:
-Çelebi'm, ben derim yolunuzu gözlerim.
Her şeyin bir yolu yordamı vardı. Ben öyle bilirdim. Büyüklerine danışmadan Enisa'ya emanetini veremezdim. Sordum:
-Deyin, kimin kapısına gideyim? Sizi kimden isteyeyim?
-Müze müdüründen.
Birden Enisa'nın güzel yüzü gölgelendi.
-Ama korkarım, beni alıp gitmenize izin vermeyecektir.
Oysa kaygılanacak bir durum yoktu.
-Ben ondan sizi alıp gitme izni istemeyeceğim. Ben bir sürgün adamım.
-Deyin öyleyse yaşayalım burada. Artık sevdanız ben olayım. Artık sevdam siz olun.
-Yaşayalım sultanım." (Hezarfen'le Uçuyoruz, "Hezarfen, Enisa'yı Gerçek Kılar", s.75-76).

'O Büyük Uğultu' adlı kitapta hayvan sevgisi ve anne sevgisi örneklendiriliyor:

"(...)Eve kucağında bir kedi yavrusuyla döndüğünde… Feride o günü anımsayınca kendi kendine gülümsedi. Annesi ondan daha çok telaşlanmıştı: "Vah! Vah! Ölüvermesin hayvancık!" Dünyalar güzeli annesi… Onun yüreğinde sevgi bulamayacak bir canlı olabilir miydi? Onun annesi, dünyanın yüreği en kocaman annesiydi. O, sevgi sunanın sevgiyle karşılanacağını annesinden öğrenmişti." (O Büyük Uğultu, "Doktorların Beyaz Önlüğü Olur", s.12).

'O Büyük Uğultu' adlı kitapta Doktor Feride'nin ailesine olan sevgisi ve o eski günlere olan özlemi örneklendiriliyor:

"(...)Masa örtüsü, ona babaannesinin armağanıydı. Sevdiklerimizin armağanları, nerede olursak olalım onların sevgilerini bize taşıyordu. Onun babaannesi gibi ince ruhlu, zarif insanlar az bulunuyordu. Genç kız bunu yıllar geçtikçe daha iyi anlamıştı. Onun babaannesi, sözcüğün tam anlamıyla, "on parmağında on marifet" olan kadınlardandı. Bilmediği yoktu. Hızır gibi her yere yetişirdi. Hatta Anadolu'nun bu unutulmuş kasabasına bile yetişmekte gecikmemişti. Ta oralardan buralara tarhanalar, erişteler, reçeller göndermişti. Şimdi babaannesinin elceğiziyle işlediği masa örtüsünün üzerinde, yine onun elceğiziyle yaptığı reçeller duruyordu. Doktor Feride, hazırladığı masaya bakınca ailesinin yanında olmamasının hüznünü içinde derinden hissetti. Çocukluğunun sesleri kulaklarında yankılandı.
-Anneciği, ben reçelli ekmek istiyorum.
-Ben de istiyorum.
-Önce ben istedim.

-Hayır, ben istedim!
-Sabah sabah ne didişip duruyorsunuz siz yine?
-Torunlarımı üzmeyin bakayım! Ben duydum, reçelli ekmeği ikisi aynı anda istedi.
-Öyleyse biz de ikisine aynı anda reçelli ekmek veririz. Bir dilim anneden, bir dilim babaanneden…" (O Büyük Uğultu, "Doktorların Beyaz Önlüğü Olur", s.13-14).

'O Büyük Uğultu' adlı kitapta karşı cinse olan sevgi örneklendiriliyor:

"(…)Cem, Veda için ilk zamanlar yalnızca bir arkadaşının halasının oğluydu. Zaman içerisinde iki gencin arasında duygusal bir yakınlaşma söz konusu olmuştu. Genç kızı, pazar sabahı yollara düşüren de delikanlının onu ziyaret etmeye gelmesiydi. Zaman çabuk akmalıydı. Akan zaman, ona Cem'i getirecekti." (O Büyük Uğultu, "Cem Üç Dakika Gecikti", s.26).

'O Büyük Uğultu' adlı kitapta karşı cinse duyulan sevgi örneklendiriliyor:

"(…)Oysa Bakkal Rahmi, var olan biçimiyle henüz yaşamından memnundu. Hoşnut olduğu bu yaşamın içinde Veda Ebe'ye duyduğu aşk vardı. Genç kızın gönlüne bir girebilse dünyanın en mutlu insanı olacaktı. Kardeşi Yaren'i de kardeşi gibi bağrına basmaya hazırdı. Genç kız, kuşkusuz onun bu ilgisinin farkındaydı. Pek çok kişi de farkındaydı. Belki bu ilgiyi bilmese Veda Ebe, Bakkal Rahmi'nin arkadaşlığından hoşlanacaktı. Rahmi cana yakın, iyi niyetli bir delikanlıydı. Dostu çoktu, düşmanı yoktu. Ama delikanlının bilmediği, genç kızın düşleriydi. Düşlerini süsleyen okuma sevdası… İstanbul ve elbette Cem…" (O Büyük Uğultu, "Sorun Çözülmüştür", s.31-32).

'O Büyük Uğultu' adlı kitapta sevdiklerimizi büyük bir sevgiyle sevmemiz sonucunda onları kaybetmenin verdiği o büyük acı örneklendiriliyor:

"(…)Anneannesinin ardında Feride abla belirdi. Genç kızın tek kolu alçıdaydı. Yaşlı kadının omzuna dokundu.
-Sakin olun lütfen. Bu, Yaren için çok zor. Lütfen, kendinizi koyvermeyin.
Arkasından küçük kızın elini tutup öptü.
-Bir tanem, hepsi bitti. Sen iyisin. Bak, ben de iyiyim. Anneannen burada. Kerem burada.
Yaren'in kulağına o anda bir ağlama sesi geldi:
-Ahmet'im, bizi bırakıp gitme! Biz sensiz ne yaparız? Ahmet'im!
Bir başka ses, "Depremde kocasını kaybetti." dedi.
Bir başkası, "Enkaz altında hâlâ insanlar var." dedi." (O Büyük Uğultu, "Bir Şey Yok! Geçti!", s.64-65).

4.7. Sorumluluk Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar

'Korkak Kızlar Cesur Erkekler' adlı kitapta anneanne ve çocukların birbirlerine karşı olan sorumlulukları örneklendiriliyor:

"(…)Kerem, mutfak penceresinin önündeki divana oturmuş, yüzüne gözüne bulaştırdığı elindeki çikolatayı bitirmeye uğraşıyordu. Yaren, kardeşine bakıp gülümsedi,
-Annem, Kerem'in bu hâlini görmesin, dedi.
Cömert de kardeşine baktı, ters ters söylendi:
-Pisin biri o!

Yaren kızdı:
-Pis, sensin.
Cömert, Yaren'in çatalını yere attı:
-Sen kendine bak!
O sırada içeriye giren anneanne yerdeki çatalı görünce sordu:
-Kim düşürdü çatalını yine?
Yaren atıldı:
-Cömert bağırdı,
-O da bana "pis" dedi.
Anneanne, sert bir sesle torununu uyardı:
-Hemen o çatalı attığın yerden alacaksın. Kardeşine de yeni bir çatal vereceksin.
Küçük çocuk karşı çıktı:
-Vermeyeceğim! O da bana "pis" demeseydi.
Oturduğu divandan inmeye çalışan Kerem yere yuvarlanınca anneanne ona doğru koştu. Divan alçaktı, küçük çocuğun canı yanmamıştı; yine de yaygarayı kopardı. Yaşlı kadın, torununu kucağına aldı:
-Bir şey yok, geçti.
Anneannesinin Yaren'i kaydırdığını düşünen Cömert, düş kırıklığı içinde kardeşine öfkeyle baktı:
-Ben de seni anneme söylemezsem…
O anda Yaren'in üstündeki elbiseyi fark etti. Sesini yükseltti:
-Annem sana, bu elbiseyi sokaklarda giyme, demedi mi? Niye giydin?
Yaren omuzlarını silkti:
-Sen ne karışıyorsun?
Cömert, yeniden anneannesine döndü:
-Anneanne, Yaren'e bir şey söylesene! Annemin sözünü dinlemiyor." (Korkak Kızlar Cesur Erkekler, "Seni Anneme Söylemezsem", s.10-11).

'Korkak Kızlar Cesur Erkekler' adlı kitapta annesinin kızlara ve diğer çocuklara sorumluluk ve görev verdiği örneklendiriliyor:

"Dilşad'ın annesi, hazırladığı tepsiyi kızının eline tutuşturdu:
-Arkadaşına ve amcanın oğluna biraz kekle meyve suyu götür bakalım. Mutfak penceresinden Yaren'e ve Mesel'e baktı. İki çocuk hâlâ kitap okuyordu. Hoşuna gitmişti bu. Gülümsedi:
-Ayrıca onlara, böyle kitap okumayı sürdürürlerse onlar için bir sürü kek yapacağımı da söyle.
Dilşad alınmıştı:
-Benim için yapmaz mısın yani?
-Sen de öyle kitap okursan, düşünürüz.
-Ben de sana yardım ettim ama. Mantıları birlikte sıkmadık mı?
Annesi kızının saçlarını okşadı:
-Birlikte sıktık." (Korkak Kızlar Cesur Erkekler, "Bana Ne Senin Amcanın Oğlundan", s.15).

'Korkak Kızlar Cesur Erkekler' adlı kitapta annenin kedisine düşün sorumlulukları yerine getirdiği örneklendiriliyor:

'Korkak Kızlar Cesur Erkekler' adlı kitapta Dilşad aldığı kitabı yerine koyması gerektiği fikriyle bu durumdan kendisini sorumlu hisseder ve sorumluluk sahibi bir davranış örneklendirir:

"(...)Yaren kardeşini görünce onun kitabını Dilşadların bahçesinde unuttuğunu fark etti. Cömert'in aklına kitabı düşmeden, kitabı aldığı yere koysa iyi olacaktı. Cömert, kitaplarına pek düşkündü." (Korkak Kızlar Cesur Erkekler, "Ne Keseymiş Bu", s.18).

'Korkak Kızlar Cesur Erkekler' adlı kitapta çocuklar her ne yapacaksa bunun kararını vererek bir sorumluluk üstlenirler ve buna uygun davranışta bulunurlar:

"(...)Dördü birden keseye baktılar. Heyecanlanmışlardı. Dilşad sordu:
-Kim koymuş ki onu oraya? Acaba içinde ne var? Hadi alıp bakalım!
Mesel, yeğenini durdurdu:
-İnsan bir keseyi niye oraya koyar ki?
Yaren sakin bir sesle,
-Saklamak için olsa gerek, dedi
Cömert anlamamıştı:
-Neyi saklamak istiyor?
Mesel kuşkulu gözlerle keseye baktı yeniden,
-Bilmiyoruz, dedi.
Dilşad atıldı:
-Öğrenelim öyleyse. Ben gidip keseyi alacağım.
Mesel önünü kesti:
-Sen duvardan aşağı düşersin! Boyundan büyük işlere kalkışma!
Dilşad, Mesel'i itti:
-Senden mi izin alacağım!
Yaren tedirgin olmuştu:
-Kavga etmenin sırası mı şimdi?
...
Mesel, durumdan hoşlanmamıştı:
-Ya keseyi aldığımızı görürlerse...
Dilşad birden damı çevreleyen duvarın üzerine sıçrayıp oradan bahçe duvarına indi. Bahçe duvarı biraz dikkat edilirse rahatça yürünebilecek genişlikteydi. O, yüksekten de korkmazdı.
Dilşad tam çıkmanın üzerine gelmişti ki bahçenin arka tarafında kalan gecekondulardan birinde oturan yaşlı kadın bağırdı:
-Bak, şunun yaptığına! Senin orada ne işin var? Düşüp bir yerini kıracaksın! İn çabuk aşağıya!
...
Dilşad,
-Annemin, giysilerimiz güzel koksun diye dolaba yerleştirdiği lavanta keselerine benziyor bu, dedi. Ama daha ağır.
Yaren sabırsızlıkla bağırdı:
-Hadi, açıp bakalım.
Mesel kuşkuluydu:
-Geri yerine mi koysak?
Yaren karşı çıktı:
-Niye geri koyacakmışız?
-Onu oraya koyanların bir bildiği vardır. Sonra başımıza iş açmayalım.

Küçük kız, biraz önce bahçede geçen konuşmayı anımsadı. Alaycı bir sesle:
-Kızlar korkaktır, diyene de bakın siz!
Mesel, Yaren'e ters ters baktı. Bu kese onu rahatsız etmişti. Araya Dilşad girdi:
-Bence ne yapalım biliyor musunuz? Açalım… İçinde ne var, diye bakalım. Sonra da yerine koyalım.
Bu arada konuşmanın dışında bırakılan Cömert, keseyi açmaya çalışıyordu. Gücü yetmeyince kesenin ağzındaki kurdeleyi çekiştirmeye başladı. Gücü yetmeyince kesenin ağzındaki kurdeleyi çekiştirmeye başladı. Kese, küçük çocuğun elinden kurtuldu, yere düştü. Hepsi kısa bir an susup dikişi patlayan kesenin içinden dökülen tanelere baktılar.
Dilşad gülümsedi:
-Aaa!.. Bunlar gerçekten de lavanta tomurcukları.
Mesel keseye doğru eğildi:
-Tomurcukların arasında paraya benzeyen bir şeyler de var.
Cömert ellerini çırptı:
-Yaşasın, para bulduk!
…
Genç kız anlamamıştı:
-Ne parası buldunuz?
Yaren, elindeki madenî parçaları ablasına uzattı:
-Bilmiyoruz.
Bu parçalar Veda'ya da yabancıydı:
-Bunlar çok eski olmalı.
Duydukları Cömert'in hoşuna gitmemişti:
-Bu paraları kullanamaz mıyız?
Veda, kardeşinin saçını okşadı:
-Kullanamazsınız elbette. Bunlar sizin değil.
Küçük çocuk karşı çıktı:
-Ama biz bulduk.
Genç kız hem meraklanmış hem de tedirgin olmuştu. Bunlar, çok eski zamanlarda para yerine geçen sikkeler olmalıydı. Çocukların eline nasıl geçmişti? Sordu:
-Siz bana neler olup bittiğini doğru düzgün anlatacak mısınız?
Çocuklar, olanları Veda ablaya kısaca anlattılar. Genç kız, keseyi ceketinin cebine koydu,
-Siz bu keseden sakın kimseye söz etmeyin, başınıza iş açarsınız, dedi.
Çocuklar ne demeleri gerektiğini bilemediler. Şaşırmışlardı.
Genç kız, sürdürdü sözlerini:
-Haydi, hep birlikte aşağıya iniyoruz. Bakın size neler getirdim!
Dilşad gülümsedi:
-Bize de getirdin mi?
Veda, Dilşad'ın koluna girdi:
-Eee!.. Komşuda pişer, bize de düşer!
Mesel kızların önünü kesti, Veda'ya sordu:
-Ne olacak o kese? Ne yapacaksın?
-Bilmiyorum. Bildiğim tek şey, dikkatli olmamız gerektiği." (Korkak Kızlar Cesur Erkekler, "Ne Keseymiş Bu", s.21-22-23-24-25-26).

'Korkak Kızlar Cesur Erkekler' adlı kitapta genç kız aldığı sorumlulukların kendisine dönütlerini doğru ve yanlış olarak değerlendiriyor:

"(…)Oysa o, bu gece annesine Yarenlerin bulduğu keseden söz etmeye hazırlanıyordu. Keseyi bahçeye atmakla doğru mu yapmıştı? Yoksa polise mi gitmeliydiler?

Genç kızın kafası hiç rahat değildi. Ya çocuklar çenelerini tutamaz da etrafa yayılırsa bu olay? Yaren'i biliyordu, kardeşi için o kese gizemini hâlâ koruyordu.
Genç kız birden annesinin yanaklarından süzülen birkaç damla yaşı fark etti. Annesini ilk kez ağlarken görüyordu. Anneler ağlar mıydı? Bu gözyaşlarına kendisi mi neden olmuştu? Yüreğinin ortasına taş gibi bir ağırlığın çöktüğünü hissetti." (Korkak Kızlar Cesur Erkekler, "Sen Cem'i Biliyor Muydun?", s.34).

'Korkak Kızlar Cesur Erkekler' adlı kitapta Veda, özel hayatı ile ilgili kendi kararlarını vererek bir sorumluluk üstlenir:

"(...)Cem arada sırada ona küçük armağanlar göndermek istediğini söylediğinde genç kız, Yaren'in gelen zarfları alabileceğini düşünerek evin adresini delikanlıya vermişti. Annesi ve babası bütün gün evde yoktu, anneannesi ise okuma yazma bilmezdi.
Annesi kartı aldı ancak karta bakmadan ayağa kalktı:
-Ben uyumuşlar mı, diye kardeşlerine bir bakayım.
Haydi, sen de git yat.
-Bana kızdın mı?
-Biz bir aileyiz Veda. Birbirimize güvenmeliyiz. Biz birbirimizin kötülüğünü ister miyiz? Aile içinde gizli kapaklı iş olmaz.
Veda, annesinin masanın üzerine bıraktığı kartı alırken sordu:
-Cem'le yazışabilir miyim?
Genç kadın, mutfak kapısına doğru yönelmişken durdu, dönüp kızına baktı:
-On yedi yaşındasın Veda. Bir yıl sonra mesleğini eline alacak, hayata atılacaksın. Kendine bir yol çizdin. Ben sana yalnızca dikkatli ol, diyebilirim." (Korkak Kızlar Cesur Erkekler, "Sen Cem'i Biliyor Muydun?", s.35).

'Korkak Kızlar Cesur Erkekler' adlı kitapta ailesine ve arkadaşlarına karşı yükümlülüklerini bilen bir duruş örneklendiriliyor:

"(...)Babam "Nerede kaldı bu çocuk?" diye söylenmeye başlamıştır bile. Onu daha fazla kızdırmadan ben gideyim. Gitmek üzere arkasını dönmüştü ki durdu, yeniden Yaren'e baktı,
-Kendini üzme, dedi. Madem bu işe birlikte bulaştık, birlikte de sıyrılacağız ondan." (Korkak Kızlar Cesur Erkekler, "Sen Cem'i Biliyor Muydun?" s.38-39).

'Korkak Kızlar Cesur Erkekler' adlı kitapta anne, sorumluluklarının bilincinde olduğu için kızının kötü bir olaya karışıp karışmadığını anlamaya çalışmaktadır:

"(...)Genç kadının canını bu olaydan daha çok sıkan, komiserin söyledikleriydi. Yan bahçenin sahibi yaşlı kadın, Veda'nın onların bahçesine bir kese attığını görmüş, keseyi alıp karakola koşmuştu. Yaşlı kadın; komşuların, başlarına bela açmak için kendilerine tuzak kurduğunu ileri sürüyordu.
...
Bu, bir iftira mıydı? Değilse ortada ciddi bir sorun vardı. Veda, içinde tarihî değer taşıyan paralar bulunan bir keseyi nereden almış ve neden bahçeye atmıştı? Genç kadın, kızıyla konuşmak için komiserden izin istedi. Olanlar hakkında hiçbir bilgisi yoktu. Neler oluyordu?
Veda, duydukları karşısında gözyaşlarını tutamadı:

-Anne, ben de dün gece sana bunu anlatmak istiyordum. Sabahtan beri yaşadıkları (karakol, arkasından hastane) Veda'nın annesini o kadar perişan etmişti ki kızının gözyaşlarını görebilecek durumda değildi:
-Bu, doğru mu? Sen, içinde tarihî paralar bulunan bir keseyi o bahçeye attın mı gerçekten?
-Evet!
Veda'nın annesi, bir an başının döndüğünü hissetti; yanında duran masaya tutunarak sandalyeye oturdu:
-Aman Allah'ım! Sen ne diyorsun kızım? Nasıl oldu bu?
-Anne, çok üzgünüm!
-Üzgün müsün? Hepsi bu mu?
Veda, annesine olanları bir bir anlattı." (Korkak Kızlar Cesur Erkekler, "Babanız Hastanede", s.44-45).

'Korkak Kızlar Cesur Erkekler' adlı kitapta babanın çocuklarının davranışlarından sorumlu olduğu örneklendiriliyor:

"(...)Onun gibi bugüne kadar onuruyla yaşayan bir adamın oğlunun adı, nasıl böyle bir olaya karışırdı! Haydi karıştı diyelim, neden olanı biteni gelip ailelerine anlatmazlardı." (Korkak Kızlar Cesur Erkekler, "Dikkatli Olun", s.47).

'Korkak Kızlar Cesur Erkekler' adlı kitapta çocuklar başlarına aldıkları belanın sorumluluğundan dolayı bu işten kurtulmanın yollarını ararlar:

"(...)Dilşad, arkadaşları gibi düşünmüyordu:
-Bizi onun dışında başkaları da görmüş olabilir. Hem görseler ne olur ki? Gören kişinin orada bir kese olduğunu bilmesi gerekir.
Aklına gelen düşünce Dilşad'ı irkiltti:
-Yoksa Fatma ninenin de bu adamlarla ilgisi mi var?
-Saçmalama. Yaşlı bir kadın o. Ne işi olacak öyle adamlarla?
-Şu başımıza gelenlere baksana Yaren! İnanamıyorum!
-Ben de. Bu işten nasıl kurtulacağız biz?" (Korkak Kızlar Cesur Erkekler, "Dikkatli Olun", s.41).

'Korkak Kızlar Cesur Erkekler' adlı kitapta annenin, babanın ve çocukların yaşarken üzerine düşen sorumluluklarını yeri getirme davranışları örneklendiriliyor:

"Annesi, Veda'yı bir kez daha uyardı:
-Kızım, okula geç kalacaksın.
Genç kız, yüreğindeki bu ağırlıkla okula dönmeyi hiç istemiyordu:
-Anne, aklım hep sizde kalacak.
Sıkıntılı olan yalnızca genç kız değildi:
-Kimi zaman, her şey olacağına varır, demek gerekir belki de.
-Olacağı ne? Ne olacak?
-Bilmiyorum.
-Babam ne zaman çıkacak hastaneden?
-Bilmiyorum.
Veda, kaygıyla annesine baktı:
-Anne, sen iyi misin?

Emel Hanım'ın içinden bir an, "Değilim." demek geçti. Ancak hemen toparladı kendisini. İyi olmamanın sırası değildi şimdi. Güçlü bir sesle:
-Evet, iyiyim Veda. Otobüsü kaçırma sen. Kendine dikkat et.
Kızına sarılıp öptü. Veda, dokunsalar ağlayacaktı:
-Anne, çok üzgünüm.
Kerem'in çığlığı, anne-kızın konuşmasını bıçakla keser gibi kesti. Emel Hanım telaşlanmıştı:
-Gene ne oluyor?
Ses, kapının önünden geliyordu. Kerem, ne zaman dışarıya çıkmıştı? Hangi arada atmıştı kendisini kapıya? Genç kadın birden Cömert'in ve Yaren'in de evde olmadığını fark etti Ablalarını geçirmeye nasıl gelmezlerdi?
…
Genç kadın, kapının önüne çıktığında Cömert'le Kerem'in itiştiklerini gördü. Bağırdı:
-Ne oluyor orada?
Kerem'i düştüğü yerden kaldırıp kucağına aldı. Cömert'i azarladı:
-Ne istiyorsun sen kardeşinden? Alıp veremediğin ne?
Cömert ağladı ağlayacaktı:
-O benim kedimdi.
Annesi anlamamıştı:
-Ne kedisi?
-Kerem'in yüzünden kedim kaçtı. Ben ona merdivenin altına yuva yapmıştım. Yuvasını bozmuş kedimin! Genç kadın, merdivenin altında yan yatmış karton bir kutu gördü. Veda araya girdi:
-Anne, Cömert, yavru bir kedi bulmuş.
-Şimdi de sokaktan kedi mi toplamaya başladınız? Ne zaman aklınız başınıza gelecek sizin?
…
-Abla, kedim nereye kaçmıştır? Onu nerede bulacağım?
-Buralardadır. Çıkar şimdi ortaya. Ben otobüsü kaçırmadan gideyim artık.
…
Dilşad'ın babası inşaat ustasıydı. Pazar günleri her zaman onun için dinlence günleri olamıyordu. Bitirilmesi gereken inşaatlar, dinlence günlerinin yolunu kesiyordu. Dilşad'ın annesi ise Mesellerdeydi. Önleri kıştı. Kışa hazırlanmak gerekiyordu. İki elti birlikte reçel kaynatacaklardı. Annesi, evden ayrılırken Dilşad'dan bahçeyi temizlemesini istedi." (Korkak Kızlar Cesur Erkekler, "Kedim Kaçtı", s.51-52-53-54).

'Korkak Kızlar Cesur Erkekler' adlı kitapta çocuğunu bulamayan annenin sorumlu bir davranış göstererek onu aradığı örneklendiriliyor:

"Yer yarılmış, Cömert de sanki içine girmişti. Neredeydi bu çocuk? Neden hava kararmadan eve dönmezdi? Bu çocuklar neden söz dinlemezdi?
…
Dilşad,
-Yaren, biraz önce gitmişti, dedi.
-Ben Cömert'e bakıyordum. Gördünüz mü onu?
Mesel, omuzlarını silkti:
-Ben bugün onu hiç görmedim.
-Nereye gitti bu çocuk?
Bahçeden gelen sesler üzerine Dilşad'ın annesi, evin kapısında belirdi:
-Hayrola komşu, nedir bu telaşın?
Emel Hanım, derin bir iç geçirdi:
-Offf! Nedir bu başımıza gelenler?
Dilşad'ın annesi olanları anlamaya çalışıyordu:

-Gel otur, biraz. Soluklan.
Mesel, Cömert'in kaybolduğunu anlayınca telaşlandı. Kesin, çenesini tutamamış, başına bir iş açmıştı bu çocuk!
Ayağa fırladı:
-Ben bulurum onu, siz merak etmeyin.
Dilşad'ın annesi Mesel gibi düşünmüyordu:
-Dur bakayım sen! Siz yeteri kadar üzerinize vazife olmayan işlere burnunuzu soktunuz.
Sonra kızına döndü:
-Siz Mesel'le evde kalıyorsunuz, kimseye de kapıyı açmıyorsunuz.
Ardından Emel Hanım'a döndü:
-Kocam daha gelmedi. Aşağı eve gidelim, Mesel'in babasına bakalım. Ne yapacağımızı bir konuşalım." (Korkak Kızlar Cesur Erkekler, "Nedir Bu Başımıza Gelenler", s.61-62).

'Korkak Kızlar Cesur Erkekler' adlı kitapta bir annenin kendi sorumluluğu gereği çocuğunun kaybolmasından duyduğu endişe örneklendiriliyor:

"(...)Emel Hanım, eve vardığında annesini kucağında Kerem'le pencerenin önünde kendisini beklerken buldu. Yaşlı kadın kaygılıydı:
-Ne ara çıktı gitti görmedim, Yaren de evde yok.
Genç kadın, kendisini mutfak penceresinin önündeki divana bıraktığında dayanma gücünün kalmadığını hissetti. Annesi, Emel Hanım2ın renginin iyice solduğunu görünce telaşlandı:
-Kızım, iyi misin?
-Değilim anne. Su… Bir bardak su ver bana.
Bu arada dışarıdan gelen gürültüleri ikisi de fark etmedi. Dilşadlardan çıkan dört arkadaşın niyeti karakola gitmekti. Sarı keseyi, bahçe duvarının kapısının üstüne koyan, daha doğrusu oraya atan Fatma nineydi. Üstelik bu eski paralar, yalnızca üç beş tane de değildi. Cömert'in duydukları, bir an önce polise anlatılmalıydı.
Çocuklar, ulaşmaya çalıştıkları polisleri karşılarında görünce çok sevindiler. Sokak bir anda karıştı, her kafadan bir ses çıkıyordu:
-Ne yaramaz çocuk bu!
-Belli ki oyuna dalmışlar! Boşuna ayaklandırdılar milleti!
-Ne olmuş Cömert'e?
-Bir şey olduğu yok. Görmüyor musun, arkadaşlarıyla birlikte.
-Keyfi kaçtı bu mahallenin, keyfi kaçtı!
-Ah, oğlum! Annenizin yüreğine indirdiniz. Kadıncağıza yazık değil mi?" (Korkak Kızlar Cesur Erkekler, "Annenizin Yüreğine İndirdiniz", s.65-66).

'Korkak Kızlar Cesur Erkekler' adlı kitapta son nefesini vermek üzere olan bir anne, annelik görevi gereği çocuklarını büyük kızına emanet eder:

"(...)-Bu sefer başka kızım, demişti. Bana söz vermeni istiyorum Veda. Bu, bir annenin son isteği. Yaren'i asla yalnız bırakmayacaksın. Ben seni yıllarca kendi kızım bildim. Benim de kızımsın. Şimdi sıra sende. Baban oğullarını kollar; ben sana kol kanat gerdim, Yaren'e de sen kol kanat gereceksin. Bana söz veriyor musun?" (Korkak Kızlar Cesur Erkekler, "Son Görevin Kızım", s.69).

'Korkak Kızlar Cesur Erkekler' adlı kitapta Veda yaşadığı hayatın kendisine yüklediği sorumlulukların farkındadır ve bunları nereye giderse gitsin hayata geçirme cesaretini göstermeyi planlar:

"(...)18 yaşındaydı ve omuzlarına yüklenen bütün sorumluluklarla baş edeceğine inanıyordu. Emel annesine verdiği sözü tutacaktı. Önüne açılan bu yeni sayfada Yaren'i koruyup kollayanı o olacaktı. Kendi annesini anımsamıyordu ama Emel annesinin iyi yüreğinin kendisinde yaşadığını biliyordu. O, iyiliği Emel annesinden öğrenmişti. Şimdi sıra ondaydı. Nereye atanırsa atansın, bir hemşire olarak hastaları için de canla başla çalışacaktı." (Korkak Kızlar Cesur Erkekler, "Veda Cesur Olmalıydı", s.74).

'Lila Renkli Köpek' adlı kitapta Daçi'nin arkadaşını bulmak için büyük bir sorumluluk alarak Köpekköy'den çıkacağı anlaşılınca arkadaşları da ona zarar gelmemesi adına üzerine düşen arkadaşlık vazifelerini yerine getiriyor:

"(...)Genç köpek, en iyi arkadaşı Nenna'ya güvenirdi. Lila'yı bulması gerektiğini arkadaşına söyledi.
...
Daçi, özellikle de yaşıtlarına olumsuz örnek olmamalıydı. Köpekoğullarının ve kızlarının düşlerinin ardına düşmesi, düzeni bozabilirdi. Bu düzeni kurmak için harcanan onca çabadan sonra buna izin verilmesi düşünülemezdi.
Elmo, Daçi için üzüldü. Söze karışmadan edemedi:
-Hati'yi siz bilmezsiniz. Kimsenin sonunun onun gibi olmasını dilemem. Köpekköy'de düşlerle gerçekleri karıştıran son köpek oydu. Daçi, Hati'yi biliyordu.
-Ben biliyorum. Annem anlatmıştı. "Bir gün, bir dağa tırmanmam gerek." deyip ortadan kaybolmuş. Bir daha da ondan haber alınamamış.
...
Elmo, elbette Daçi'nin ona kulak vermeyeceğini bilecek kadar görmüş geçirmişti. Durumdan Köy Başkanı Pip'i haberdar etmeliydi. Daçi'nin sonunu iyi görmemişti. Pip, Daçi'nin zorunlu dinlenmeye alınmasını isteyebilirdi.
...
Hırslar, Köpekköylerin huzurunu bozabilirdi. Onlar hırstan uzak dururdu. Başkanlık, bir görevdi. Hepsi bu olmalıydı. Oysa Pip, başkan olmanın ona verdiği gücü seviyordu. O, henüz bunun farkında değildi. Kuşkusuz, farkına varır varmaz köyün danışmanına başvuracak, hırsından arınmak için yardım alacaktı.
...
-Anladım, "Lila'yı bulacağım." diyorsun. Bunun kolay olacağını sanmıyorum. Köpekköyden ayrılmak, akıllıca olmayabilir. Bundan hoşlanmayanlar çıkacaktır.
-Bunların hepsini biliyorum. Bana bilmediğim bir şey söylemelisin.
...
-Neyin aydınlandığına benim aklım ermedi. Lila beni çağırıyor. Onu duyuyorum. Gitmem gerekiyor. " (Lila Renkli Köpek, "Lila Renkli Köpek", s.11-12-13-14).

'Lila Renkli Köpek' adlı kitapta Ado, Daçi'nin yaşaması için sahibinden habersiz bazı sorumlulukları aldığı örneklendiriliyor:

"(...)Hem köpekler birbirleriyle dayanışma içinde olmak zorundaydı. İnsanların arasında geçen yaşamın zorluklarının üstesinden başka türlü gelemezlerdi.
-Kulaklarını aç da beni iyice dinle. Senin bir sahibin olmak zorunda. Boynuna bir tasma geçirilmeli. Bu, nasıl olacak; henüz bilmiyorum ama ortalarda başıboş dolaşmaman gerektiğini biliyorum. Bizi izle. Şimdi arabaya bineceğiz. Benim yerim arka koltuk. Sahibim, ben bineyim diye arka kapıyı açar, arkasından oltasını, kovasını yerleştirmek üzere bagaja

yönelir. İşte tam o anda sen de kendini içeriye atacaksın. Koltuğun altına siniverirsin." (Lila Renkli Köpek, "Küçümencik Daçi", s.31).

'Lila Renkli Köpek' adlı kitapta kardeşinin balkondan sarktığını gören ağabeyi sorumlu davranarak onu uyarır:

"(...)Bahçe kapısının önünde duran arabanın sesi kulağına ulaşır ulaşmaz, balkondan aşağıya sarktı. Bağırdı:
-Ağabeyim geldi!
Ağabeyi başını sesin geldiği yöne, balkona çevirince gördüğü karşısında Sedef'i azarladı.
-Gir içeri! Sana kaç kere söyledik, "Balkondan sarkma!" diye." (Lila Renkli Köpek, "Daçi'nin Yeni Evi", s.32).

'Lila Renkli Köpek' adlı kitapta bir köpeğe bakma sorumluluğu üstlenilirken zorluklar örneklendiriliyor:

"(...)Pervin anne, öyle bir oldu bittiyle evinin kapılarını yeni bir köpeğe açmaktan yana değildi. Bin dereden getirmediği su kalmadı. Kimindi bu köpek? Aşıları tamam mıydı? Ya biti piresi varsa… Bacak kadar çocuğun ipiyle (Bu bacak kadar çocuk Sedef oluyordu.) kuyuya mı inilirdi? Köpekle bir gün ilgilenir, iki gün ilgilenir, sonra… Kolay iş miydi?" (Lila Renkli Köpek, "Daçi'nin Yeni Evi", s.35).

'Lila Renkli Köpek' adlı kitapta Sedef bir köpeğe bakma sorumluluğuna uygun davranışlar gösteriyor:

"(...)-Haydi, şimdi!
-Ne?..
-Kaç!..
Daçi, birden top arabasının içinde inleyen köpeği anımsadı. İyi de o, nereye doğru kaçacağını bilmiyordu. Ado, Daçi'nin şaşkınlığını doğru yorumladı. Arkadaşını uyardı:
-Sen koşmaya başla! Ben arkandayım. Sonra da beni izle!
Daçi önde, Ado arkada köpeklerin parkın dışına doğru koştuklarını görünce Sedef'in yüreği ağzına geldi. Köpeğini yitirecek miydi? O da bağırarak arkalarına düştü:
-Mado, buraya gel!" (Lila Renkli Köpek, "Başrolde Daçi", s.56).

'Lila Renkli Köpek' adlı kitapta sorumlu aileler çocuklarına kötü davranış örneği oluşturabilecek durumlar karşısında harekete geçerek bu durumları ortadan kaldırma görevini üstleniyor:

"(...)Önde üç köpeğin, arkada iki çocuğun deniz kıyısına doğru koştuğunu görenler, yüzlerini hoşnutsuzlukla buruşturdular. Köpeklerin tasmaları vardı. Belli ki sahipleri çocuklardı. Çocuğun eline tasma vermek de neyin nesiydi? Kimi anne babalara akıl sır ermiyordu. Köpekti bu, eğitilmiş de olsa onlara güven mi olurdu? Böyle koşarken çocuğun biri düşse ya da daha kötüsü ona bir araç çarpsa… Yok, yok, bu olmazdı. Onların çocuklarına da kötü örnekti. "Falancanın köpeği var, ben de isterim." diye tutturacaklardı. Annelerin, babaların uyarılmaları gerekirdi. İnsanların kimisi bunu üzerine görev dilmekte gecikmedi. Bu durumdan şikâyetçi olacaklardı." (Lila Renkli Köpek, "Başrolde Daçi", s.56-57).

'Lila Renkli Köpek' adlı kitapta Ado ve Daçi geceleri köpeklerin dışarıya çıkması yasak olduğu hâlde bu duruma uymayarak Ani'nin yanına giderek bunun sorumluluğunu alırlar:

"Ado ve Daçi, kente karanlığın çökmesini sabırsızlıkla bekliyorlardı. El ayak çekilince Ani'nin yanına gideceklerdi. Gerçi bu, çok tehlikeliydi. Gecenin bir yarısı yakalanacak olurlarsa tutukevine gönderilmekten onları kimse koruyamazdı. Köpeklerin geceleri sokağa çıkması yasaktı. Bunu bütün köpekler bilirdi." (Lila Renkli Köpek, "Ani'nin Başına Gelenler", s.59).

'Lila Renkli Köpek' adlı kitapta köpek hırsızlara karşı sahibini uyandırması sorumluluğunu örneklendirir:

"(...)Evin çevresinde dolaşan belki de bir hırsızdı. Ado, havlayarak sahibini uyarması gerektiğini düşündü. Ancak bir yandan da Ersin'i boşu boşuna uykusundan etmekten çekiniyordu." (Lila Renkli Köpek, "Ani'nin Başına Gelenler", s.60).

'Lila Renkli Köpek' adlı kitapta arkadaşının güvende olmadığını düşünerek bundan kendisini de sorumlu hisseden Ado, sorumlu bir davranış sergiler:

"(...)Ani, minnetle Daçi'ye baktı.
-Siz yapmanız gerekeni yaptınız. Siz olmasaydınız ben hâlâ Yüksel'in kölesiydim. Size nasıl teşekkür edeceğimi bilemiyorum.
Ado, Ani gibi düşünmüyordu.
-Sen hâlâ güvende sayılmazsın. Yapmamız gereken bitmedi." (Lila Renkli Köpek, Ani'nin Başına Gelenler", s.61).

'Lila Renkli Köpek' adlı kitapta kazaya sebep olanlar köpeğin ölümünden kendilerini sorumlu tutmak istemezler anacak onun yaşaması için veterinere götürerek onu kurtarma görevini üstlenirler:

"(...)Genç adam, Şevket dedeyi görünce kendisini topladı. Onu köpeğin sahibi sanmıştı.
-Amcacığım, köpek birden önümüze fırladı. Bizim suçumuz yok!
Yaşlı adam, üzüntüyle başını salladı.
-Belki de hâlâ yaşıyordur. Onu hemen bir veterinere götürelim." (Lila Renkli Köpek, "Talihsiz Ani", s.67-68).

'Lila Renkli Köpek' adlı kitapta Şevket dedenin kazada ölen köpekten kendisini sorumlu tuttuğu ve aynı zamanda da Pervin annenin tüm bu olanlara rağmen işe geç kalmama sorumluluğunu yerine getirme çabası örneklendiriyor:

"(...)-Dedeciğim ne oldu? Sen iyi misin?
-Hayvancağız gözümün önünde gitti.
Sedef, dedesini daha önce hiç böyle görmemişti. Dedesini kaybetmekten korktu.

-Dedeciğim…
Sözünün arkasını getiremedi, sustu. Pervin anne çocuklarını azarladı.
-Hemen kahvaltınızı bitirin. Sizin yüzünüzden işe geç kalamam. Haydi, oyalanmayın." (Lila Renkli Köpek, "Şevket Dede Perişandır", s.68).

'Lila Renkli Köpek' adlı kitapta çocuklarının geleceği için kaygılanan ve kendini bundan sorumlu tutan anne buna uygun davranışlar sergiliyor:

"(…)Annesi, Sedef'in televizyon izlemesini istemiyordu. Babasını bu konuda defalarca uyarmıştı. Televizyon denen bu aptal kutularının bugüne kadar kime hayrı dokunmuştu ki kızına dokunacaktı. Sedef, zamanını çarçur etmemeliydi. Önünde uzun bir öğrenim hayatı vardı. Çözmesi gereken, dağlarca test sorusu vardı.
…
Kızı, bağıra çağıra sordu:
-Baba, köydeki zeytin ağaçlarını satılığa çıkardığın doğru mu?
-Doğru. Hepsini değil… Bir kısmını…
-Bunu nasıl yaparsın? Bize sormadan, etmeden!..
Annesinin öfkesi, Sedef'i ürkütmüştü. Dedesi ise sakinliğini koruyordu.
-Sana sorsaydım ne diyeceğini biliyordum.
-Ya! Demek karşı çıkacağımı bile bile…
Şevket dede, kızının sözünü kesti. Sesi, bu kez sertti:
-Bu yaşta ne yapıp yapmayacağımı sana soracak değilim!" (Lila Renkli Köpek, "Şevket Dede Nereye Gidiyor?", s.74).

'Salyangozdan Korkan Annem ve Biz' adlı kitapta öğretmen görevinin ona yüklediği sorumluluğa uygun bir davranış sergiliyor:

"(…)-Kim attı bu kitapları yerlere? Hemen kaldırın onları!
Öğrenciler birbirlerine baktılar. Ne diyeceklerdi öğretmene? Öğrencilerden biri, Helin yerinden kalktı, sırasının önünde duran kitaba doğru eğildi. Kitapla aralarında bir savaş başladı. Kızcağız, kitabı yerden kaldırmaya çalışıyor; kitap kalkmamak için direniyordu. Bu durum öğretmeni daha çok kızdırdı:
-Sen ne yapıyorsun orada?
-Öğretmenim, kitabı kaldıramıyorum!
-Ne demek kaldıramıyorum? Sen bizimle alay mı ediyorsun?" (Salyangozdan Korkan Annem ve Biz, "Bir Korsan Sedat Öğretmenden Korkar Mı Hiç?", s.12).

'Salyangozdan Korkan Annem ve Biz' adlı kitapta Hasret Hanım, çocuklarının ayağına cam batmaması ve canlarının yanmaması için anne olarak buna uygun davranarak üzerine düşen sorumluluğu yerine getirir:

"(…)Hasret Hanım çocukları uyardı:
-Dikkat edin ayağınıza batmasın camlar. Neredeydi bu süpürge? Söylene söylene mutfağa doğru yöneldi. Bu arada Sedat Bey, oğlunun önündeki pırasa tabağını da boş tabakların arasına katarak karısının arkasından mutfağın yolunu tuttu." (Salyangozdan Korkan Annem ve Biz, "Hasret Hanım'ın Pırasası, Barış'ın Kedisi!", s.29).

'Salyangozdan Korkan Annem ve Biz' adlı kitapta annenin çocuklarına karşı sorumlu davrandığı örneklendiriliyor:

"(...)-Ne yapıyorsun sen Türkü? Yıkandı mı o kirazlar? Küçük kızın hevesi kursağında kaldı. Oysa daha önce bir ağaca tırmanıp meyveleri dalından hiç koparmamıştı. Annesinin böyle bir şeye izin vereceği düşünülebilir miydi hiç?
-Aman kızım, düşersin!" (Salyangozdan Korkan Annem ve Biz, "Medet Gitsin!", s.41).

'Salyangozdan Korkan Annem ve Biz' adlı kitapta kaplumbağanın yaşamından kendisinin davranışını sorumlu tutan Türkü:

"(...)Barış, kardeşinin isteğini hemen yerine getirdi:
-Al. Yolun kenarına götür, bırak onu.
Kaplumbağayı yolun kenarına bırakırsa o, yine yola çıkmaz mıydı? Ya başka bir araba onu ezerse… Hayır, Türkü'nün hiç öyle bir niyeti yoktu." (Salyangozdan Korkan Annem ve Biz, "Yeni Arkadaşım Bir Kaplumbağa", s.63).

'Salyangozdan Korkan Annem ve Biz' adlı kitapta herkesin kendi hayatına göre bir sorumluluğunun olduğu örneklendiriliyor:

"(...)-Benim evde bir Şahika Öğretmen krizi yaratmayı göze alamayacağımı bilirsin, dedi.
Bilirdi, Sedat Öğretmenin oğlundan şikâyet olmamalıydı. Berke'nin babası ise oğlunun ilköğretimi bitirir bitirmez zücaciye dükkânında kendisine yardım etmesini istiyordu. İşleri başından aşkındı, bir de Berke'nin ödevlerine kafa yoramazdı." (Salyangozdan Korkan Annem ve Biz, "Şahika Öğretmen Derse Gelmedi", s.68).

'Salyangozdan Korkan Annem ve Biz' adlı kitapta öğrencilerin üzerine düşen yapmakla sorumlu olduğu davranışlar sıralanmıştır:

"(...)Öğretmenlerin, öğrencilerden istekleri hiç bitmezdi: Dersi dinleyeceksin. Dersi dinlerken konuşmayacaksın. Ödevlerini yapacaksın. Arkadaşlarınla kavga etmeyeceksin. Söz dinleyeceksin…" (Salyangozdan Korkan Annem ve Biz, "Miyase Öğretmen Çok Acıktı!", s.73).

'Salyangozdan Korkan Annem ve Biz' adlı kitapta öğretmenin öğrencilerinin can güvenliğinden sorumlu olduğu örneklendiriliyor:

"(...)Öğrencilerini o yanıtladı.
-Dikkatli olacaktınız.
Türkü, öğretmenini anlamıştı:
-Gölün çevresindeki korkuluklara tırmanmayacağız.
Ozan da arkadaşına katıldı:
-Göle düşebiliriz.
Miyase Öğretmen öğrencilerini onayladı:
-Kesinlikle. Tırmanmak istiyorsak oyun parkına gideceğiz." (Salyangozdan Korkan Annem ve Biz, "Miyase Öğretmen Çok Acıktı!", s.75).

'Sonsuz Sonsuza Kadar' adlı kitapta Nilay'ın öğretmenine karşı sorumlu davrandığını görmekle birlikte öğretmenin de Nilay'a karşı sorumlu davrandığı örneklendiriliyor:

"(...)Nilay, zil çalar çalmaz tuvalete koştuysa da yine geç kaldı. Kuyruk, almış başını gitmişti. Ne yapmalıydı? Okuldan çıkıp eve gitse... Öğretmeni kızardı. O, öğretmeninden çekiniyordu. Henüz onu tanımıyordu. Sınıfları çok kalabalıktı ve öğretmeni çabuk sinirleniyordu.
...
Kuşkusuz öğretmeni, Nilay'ın sırasındaki hareketlenmeye el koymakta gecikmemeliydi, gecikmedi:
-Neler oluyor orada?
Öğretmeni, Ergun yanıtladı:
-Nilay suluğunu düşürdü öğretmenim.
Öğretmen, küçük kızın ıslanan çoraplarına baktı, azarladı onu:
-Niye dikkat etmiyorsun?
Sonbaharın yazı iyice uzaklaştırdığı bu ekim sabahında gönlü, öğrencisinin ıslak çoraplarla durmasına razı olmadı. Küçük kız üşüyebilirdi. Islak çoraplarla durmasına razı olmadı. Küçük kız üşüyebilirdi. Islak çorapla da çorapsız da...
Durumdan küçük kızın annesi, Meral Öğretmen haberdar edilmeliydi.
Öğretmen, sınıf başkanına döndü:
-Arkadaşınla müdür yardımcısının odasına gidin, Nilay'ın annesine haber versinler." (Sonsuz Sonsuza Kadar, "Yardımsever Örümcek Adam", s.16-18).

'Sonsuz Sonsuza Kadar' adlı kitapta Yeliz Hanım çocuklara karşı verilen görevlerin onlara uygun olması gerektiği bilincini örneklendiriyor:

"Yeliz Hanım, olanları öğrenince içinden Meral Hanım'a kızdı: "Bacak kadar çocuğun eline anahtar mı verilirdi? Olacağı buydu!"
Birlikte üst kata, Cömertlerin evinin önüne çıktılar. Yeliz Hanım,
-Dikkat edin, dedi. Belki de anahtar burada bir yerlere düşmüştür.
Bu arada Nilay, evlerinin kapısının koluna asılınca onun açıldığını fark etti. Bağırdı:
-Kapı açıldı!
Yeliz Hanım hemen araya girdi:
-Siz durun hele. Ne var ne yok içeride, önce ben bakayım." (Sonsuz Sonsuza Kadar, "Kaybolan Anahtar", s.23).

'Sonsuz Sonsuza Kadar' adlı kitapta herkesin üzerine düşen görevlerin başarıyla yerine getirildiği örneklendiriliyor:

"(...)Abla olmak zordu ve Veda, bu zorluğun üstesinden hakkıyla gelmişti. Şimdi sıra Cömert'teydi. Ağabey olmak da zordu. Cömert'in bu zorluğun üstesinden geleceğinden anneannesinin hiç kuşkusu yoktu:
-Güzel! Ben de senden bunu beklerdim. Nilay'ın ağabeyi olmanı... Şimdi biriniz Kerem'le kalıyorsunuz, biriniz de bana yardım ediyorsunuz. Anlaştık mı?" (Sonsuz Sonsuza Kadar, "Anneannenin Havuçlu Tarçınlı Keki", s.41).

'Sonsuz Sonsuza Kadar' adlı kitapta Cömert'in sorumluluklarının bilincinde ve farkında olduğu örneklendiriliyor:

"(...)Cömert, Nilay'ın hâlâ yatakta olduğunu görünce,
-Annen sana kızacak, dedi.
Ağabeyinin uyarısı, küçük kızı yaşadığı ana döndürdü. Serçe, serçe nereye gitmişti? Cömert'e soracak oldu:
-Ağacın dalına bir kuş konmuştu.
Cömert, odanın perdelerini açtı. Aaa, az önce onları Nilay açmamış mıydı? Ağabeyi ona çıkıştı:
-Sen ağaçlarla, kuşlarla uğraşırken okula geç kalalım da o zaman gör!" (Sonsuz Sonsuza Kadar, "Pencereye Bir Kuş Kondu", s.49).

'Sonsuz Sonsuza Kadar' adlı kitapta Nilay'ın verilen görevi hemen yerine getirerek sorumluluk bilincinin olduğu örneklendiriliyor:

"(...)Kızıl sineklinin, onların kümesine alışana kadar kanatlarının bantlanması gerekiyordu. Yoksa kendi kümesine dönerdi. Ağabeyi, evden bandı alıp gelme görevini Nilay'a verdi. Küçük kız, ağabeyinin bir sözünü iki etmedi. Koşarak aşağıya indi. Bandı alıp evden çıkmıştı ki..." (Sonsuz Sonsuza Kadar, "Nereden Çıktı Bu Kümes", s.58).

'Sonsuz Sonsuza Kadar' adlı kitapta Cömert'in annesinin çocuklarının yaptığı her davranıştan sorumlu olduğu örneklendiriliyor:

"(...)Cömert, Nilay'ın arkasından terasa giren Meral Hanım'ı görünce kaşlarını çattı. Korktukları başlarına gelmişti. Şimdi kıyamet kopacaktı. Genç kadın, derme çatma kümese ve terasta gezinen güvercinlere baktı:
-Neler oluyor burada? Bu da neyin nesi? Nereden çıktı bu kümes?" (Sonsuz Sonsuza Kadar, "Nereden Çıktı Bu Kümes?", s.58-60).

'Sonsuz Sonsuza Kadar' adlı kitapta Kerpeten'in kümese ortak olması için sorumluluk üstlendiği örneklendiriliyor:

"(...)Kerpeten, Meral Hanım'a aldırmıyormuş gibi omuzlarını silkti,
-Güvercinlere bakacağım, dedi.
Genç kadının aklından, aradığı sorunun yanıtını bulduğu geçti.
-Senin mi bu güvercinler?
Bu, Kerpeten'in aklına gelmemişti ama belki de kümese ortak olmak için aradığı fırsat buydu,
-Benim, dedi." (Sonsuz Sonsuza Kadar, "Nereden Çıktı Bu Kümes?" s.61).

'Sonsuz Sonsuza Kadar' adlı kitapta Meral Hanım'ın sorumlu bir anne olduğu ve bazı olumsuz durumlarda çocukları için endişelendiği örneklendiriliyor:

"(...) O gün Kuzey Bey eve döndüğünde, yine karşısına bir şikâyetle dikilen Meral Hanım'a hoşnutsuz gözlerle baktı,
-Bırak, çocuklar ne istiyorlarsa yapsınlar, dedi.
Genç kadın kocası gibi düşünmüyordu,

-Çocukları başıboş bırakmaya gelmez, dedi.
-Asıl, sokaklarda başıboş kalıyorlar. Çıksınlar işte terasa, oynasınlar güvercinlerle.
Meral Hanım'ı ikna etmek zordu.
-Ben o, Yeliz Hanım'ın oğlundan hoşlanmıyorum.
-Yeliz Hanım'ın oğluyla sen mi arkadaşlık edeceksin? Bırak çocukları kendi hâline!
-Ya o hırsız?.. Bahadır!
-Bahadır'ın hırsızlığının bununla ne ilgisi var?
-Nasıl, ne ilgisi var?" (Sonsuz Sonsuza Kadar, "Nereden Çıktı Bu Kümes?", s.63).

'Sonsuz Sonsuza Kadar' adlı kitapta Meral Hanım ve Cömert'in üzerine düşen sorumlulukları yerine getirdikleri görülmektedir:

"(...)Oturma odasına doğru yönelen çocukların arkasından seslendi:
-Ben karşı komşuya geçeceğim. Mutfakta kek vardı. Acıktıysanız siz bir şeyler atıştırın. Meral Hanım gider gitmez çocuklar soluğu elbette mutfakta değil, terasta aldılar. Aslında anneleri de güvercinleri kabullenmişti. Artık onların üzerine varmıyordu. Cömert'in indirdiği kızıl sinekli, onların kümesine çabuk alıştı. Kerpeten, bir hafta sonra Cömert'in eline kızıl sinekliyi verip "Götür onu, arka sokaktan sal." dedi. Küçük çocuk kendisinden istenileni hemen yaptı." (Sonsuz Sonsuza Kadar, "Etme Bulma Dünyası", s.65).

'Sonsuz Sonsuza Kadar' adlı kitapta ailelerin çocuklarına karşı ebeveynlik sorumlulukları gereğince olumsuz durumlar karşısında tedirginlik yaşadığı görülüyor:

"(...)Meral Hanım, kızının kaçak bir imalathanede çalıştığını duyunca öfkeden deliye döndü. El kadar çocuğun öyle bir yerde ne işi vardı? Bütün iş, Cömert'in başının altından çıkmış olmalıydı. Bir de ağabey olacaktı! Belki de kızını önce bu Cömert belasından korumalıydı!" (Sonsuz Sonsuza Kadar, "Bahadır'ın Beklediği Fırsat", s.76).

'Revenge Adlı Çiçek' adlı kitapta annesinin Altan'a verdiği görevleri yerine getirdiği örneklendiriliyor:

"(...)Altan marketten dönüyordu. Annesinin istediği yumurtaları ve sütü almıştı." (Revenge Adlı Çiçek, s.26).

'Revenge Adlı Çiçek' adlı kitapta Merve kendi yetiştirdiği çiçekten kendisinin sorumlu olduğunu düşünerek ona göre davranış sergiliyor:

"Merve birden etrafa saçılan mor çiçekleri gördü. Çok üzüldü. Hemen saksıyı düştüğü yerden aldı, çiçekleri yeniden içine yerleştirdi. Bu çiçekleri o dikmişti. Onun çiçekleriydi bunlar. Kim atmıştı onları yere!" (Revenge Adlı Çiçek, s.31).

'Revenge Adlı Çiçek' adlı kitapta kuşların beslenmesinden kendini sorumlu hisseden bir küçük kız örneklendiriliyor:

"(...)O sırada bahçe duvarına konan bir güvercin mor çiçekli saksıya doğru havalandı. Küçük kız, "Ben bugün güvercinlere yem vermiş miydim?" diye düşündü." (Revenge Adlı Çiçek, s.31).

'Revenge Adlı Çiçek' adlı kitapta Gönül Hanım, Altan'ın eve erken saatte gelmesinden ve kızının rahat bir şekilde uykusunu alabilmesinden kendisini sorumlu hisseder:

"(...)Altan'ın annesi Gönül Hanım yeniden televizyonun üzerindeki saate baktı: 23.45. Meraktan içi içini yiyordu. Oğlu bu saate kadar eve dönmemişti. Kocası da bu gece sitede nöbetçiydi. Ne yapacağını bilemiyordu. Neredeydi bu çocuk? Gözü çekyatın üzerinde uyuyakalan kızına takıldı.
...
Çekyatı açarak kızının yatağını hazırladı. Merve'yi kucaklayıp yatağına yatırdı. Televizyonu kapatarak bahçeye çıktı." (Revenge Adlı Çiçek, s.47).

'Revenge Adlı Çiçek' adlı kitapta çevredeki insanların kriz anında sorumluluk aldığı örneklendirilmektedir:

"(...)Villanın ikinci katındaki balkonlu odadan alevler ve dumanlar yükseliyordu. Genç bir erkek sesi, "İtfaiyeye haber verildi mi?" diye bağırdı. Şahin Sert kalabalığı yarmaya çalıştı:
-Yangına müdahale etmeliyiz. Yardım edin bana.
Öğle sıralarıydı ve sitede daha çok kadınlar ve çocuklar vardı. Arka balkonun kapısının camını kırıp içeriye girilmeliydi. Başka yolu yoktu. Şahin Ser bağırdı:
-Bahçe hortumlarını getirin! Çabuk olun!
Kapının camını kırmak için etrafta bir şeyler aradı. Küçük bir tabure ilişti gözüne. Yaşlı bir erkek sesi yükseldi:
-Polisi bekleyin! Milletin evine böyle giremezsiniz!
Genç bir kız sesi karşı çıktı:
-Görmüyor musunuz? Yangın yandaki villaya da sıçrayacak." (Revenge Adlı Çiçek, s.60).

'Revenge Adlı Çiçek' adlı kitapta sorumlulukların yerine getirilmesi gerektiği örneklendiriliyor:

"(...)Genç kadının gözü yeniden Haydut'a takıldı:
-Kızım, şu hayvanın yemeğini ver. Altan'ım gelene kadar bu senin görevin artık, dedi." (Revenge Adlı Çiçek, s.67).

'Revenge Adlı Çiçek' adlı kitapta çocuğunun yapabileceği yanlış davranışlardan kendisini sorumlu hisseden bir anne örneklendiriliyor:

"(...)Telefon kapanmıştı. Genç kadın bir an ne yapacağını bilemedi. Ardından büyük bir pişmanlık duydu. Neden oğluna istediği parayı vereceğini söylememişti? Ya şimdi para bulmak için hırsızlık falan yapmaya kalkarsa?" (Revenge Adlı Çiçek, s.68).

'Revenge Adlı Çiçek' adlı kitapta yaşanan olayların sonucundan kendisini sorumlu tutan Altan, kendisinin suçlu olduğu gerçeğiyle yüzleşirken acı yaşadığı görülüyor:

"(...)Her ikisinin de ölümüne o neden olmuştu. Sitenin arka kapısını açık bırakmasaydı, Kütük, Yeşil Koru'ya girmeyecekti. Kediye attığı tekme içinse kendisini asla bağışlayamıyordu." (Revenge Adlı Çiçek, s.79).

'Revenge Adlı Çiçek' adlı kitapta görev dağılımı yapılarak herkes bir sorumluluk üstlenmiştir:

"(...)Kapının girişinde konukları çikolatayla karşılayan Duru'ydu. Zennur, Berkcan'la birlikte içeceklerin servise hazırlandığı masanın başındaydı. İçecekleri dağıtma görevini Yağmur üstlenmişti." (Revenge Adlı Çiçek, s.91).

'Revenge Adlı Çiçek' adlı kitapta ebeveynler çocuklarının sorumluluğunu üstlenmiş bir davranış sergilemektedir:

"(...)-Kızımın başı beladaysa bunu bilmek hakkım olsa gerek.
Yanlarına yaklaşan Adasu'nun annesi Endam Hanım da kaygılı görünüyordu. Kocasına:
-Adasu hâlâ ortalarda yok, dedi.
-Ben de nerede olduğunu öğrenmeye çalışıyordum.
Endam Hanım, Zennur'un başını okşadı:
-Adasu'yu gördünüz mü çocuklar?
-Görmedik Endam teyze.
Adasu'nun annesi serzenişle kocasına baktı:
-Bir telefon yüzünden çocuğun üzerine bu kadar gitmeseydin keşke!" (Revenge Adlı Çiçek, s.93).

'Revenge Adlı Çiçek' adlı kitapta çocuklarının yaptıkları davranışları mantık süzgecinden geçirerek bu duruma yorum getiren sorumluluk sahibi ebeveynler örneklendiriliyor:

"Mahmut Bey ve Endam Hanım, sergiden ayrılarak ağır adımlarla villalarına doğru yürümeye başladılar.
Mahmut Bey'in canı çok sıkkındı:
-Adasu'nun bu yaptıklarına inanamıyorum, dedi.
Karısı onun gibi düşünmüyordu:
-Kızımız bizi üzecek bir şey yapmaz, inan bana.
-Görüyorsun, sergiye de gelmedi.
-Merak etme, ben Candan'dan öğrendim. Berkcan'la birlikteymiş." (Revenge Adlı Çiçek, s.100):

'Revenge Adlı Çiçek' adlı kitapta çocuğunun yaptığı davranışların yanlışlığını sorgulayan ve bu durumu içine sindiremeyen sorumlu bir ebeveyn örneklendiriliyor:

"(...)Oğluna karne armağanı... Onun oğlu armağanı hak etmemişti. Altan'ın üç gündür kayıp olduğunu düşündükçe öfkesi büyüyordu. Nasıl alıp başını giderdi bu çocuk? Ona böyle mi aile terbiyesi vermişlerdi? Babaya nasıl kafa tutulurdu?" (Revenge Adlı Çiçek, s.107).

'Revenge Adlı Çiçek' adlı kitapta olanların açığa çıkmasında sorumluluk üstlenen Endam Hanım kızına yol gösterir:

"(...)Olanları öğrenen Endam Hanım, kızıyla yeteri kadar ilgilenmediğini düşünerek rahatsız oldu. Belli ki Adasu, Altan'la ilişkisini yanlış bir yere oturtmuştu kafasında. Ancak sert bir çıkışla kızını susturmaktan da çekindi.
Altan'ı konuşmayı sonraya erteleyerek kızına:
-Bunları polise anlatmak zorundasın, dedi. Mademki görmüş onları, Altan hırsızların yakalanmasına yardımcı olabilir." (Revenge Adlı Çiçek, s.108).

'Revenge Adlı Çiçek' adlı kitapta annelerin ve çocuklarının hayata karşı sorumluluk aldıkları örneklendirilir:

"(...)-Anneler, çocukları için kaygılanır.
-Kaygılanmayın baba. Altan, yaşamda her zaman yeni seçenekler olduğuna inandığı için İstanbul'a gitti. Yaşam ona gülümseyecek. Ben de onun arkadaşı olarak kalacağım." (Revenge Adlı Çiçek, s.121).

'Hoplar Ülkesi'nde Işıl Işıl' adlı kitapta çocuğa verilen sorumlulukları yerine getirdiği örneklendiriliyor:

"(...)-Oğlum, git; Malumat Kaporta'dan boşları al gel.
Saygın'ı alıp gelmesi istenen "boş"lar, servise giden yemek tabaklarıydı. Bundan kolay ne vardı?..
-Tamam amca.
Amcasının kaşları da bir anda babasının kaşları gibi çatılıvermişti.
-Burada "amca" yok. "Usta" diyeceksin. "Tamam usta."
Saygın'ın boynu bükülüvermişti.
-Tamam usta.
...
Saygın'a kalsa o da boşları getirmek yerine, kardan adam yapmayı seçerdi. Ama ona kalmıyordu. Emlakçıya doğru ilerledi. Önünde kısa bir süre durakladıysa da aklından boşları bekleyen amcası, yok ustası, geçince kapıya uzandı." (Hoplar Ülkesi'nde Işıl Işıl, "Kar, Yağmaya Ara Verdi", s.9).

'Hoplar Ülkesi'nde Işıl Işıl' adlı kitapta sorumluluğunun bilincinde olan bir birey örneklendiriliyor:

"(...)Yakacık Lokantası'nın sahibi, eski tanıdıklarından biriydi. Yıllardır aynı sokakta ekmeklerini kazanmanın ardındaydılar. Bu, yakışık almış mıydı? Ona borcu olduğu doğruydu ama bu çocuğu göndermenin âlemi neydi? O, borcunu unutacak insan mıydı?" (Hoplar Ülkesi'nde Işıl Işıl, "Kar, Yağmaya Ara Verdi", s.11).

'Hoplar Ülkesi'nde Işıl Işıl' adlı kitapta küçük kızın sorumluluk bilincinde olduğu örneklendiriliyor:

"(...)Işılların evi, apartmanın bahçe katındaydı. Evin kapısının önüne vardığında anahtarını çıkarmak için elini cebine attı. Anahtar, cebinde değildi. Nasıl olur? Anahtarını evden çıkmadan önce her zaman çantasının ön gözüne koyardı. Okuldan ayrılmadan önce de oradan alır, gocuğunun cebinde saklardı. Böylece eve vardığında anahtarını çıkarmak için

bir de sırtından çantasını indirmek zorunda kalmazdı." (Hoplar Ülkesi'nde Işıl Işıl, "Kardan Adamı Kim Yaptı?", s.14).

'Hoplar Ülkesi'nde Işıl Işıl' adlı kitapta annenin eşi öldükten sonra çocuklarının bakımının sorumluluğunu üstlendiği örneklendiriliyor:

"(...)Herkes Işıl'ın küçük olduğunu sansa da o, babası öldükten sonra annesinin daha çok çalıştığının farkındaydı. Ablasının ve Işıl'ın, babalarının yokluğunu hissetmemesi için uğraşıyordu. Bu, mümkün değildi. İnsanın babasının yerini ne tutabilirdi? Yine de iki kardeş, annelerine bunu belli etmemeye çalışıyorlardı." (Hoplar Ülkesi'nde Işıl Işıl, "Kardan Adamı Kim Yaptı?", s.16).

'Hoplar Ülkesi'nde Işıl Işıl' adlı kitapta annenin çocuğuna karşı sorumluluğu ve çocuğun emek verdiği kardan adam üzerinde sorumluluk hissettiği örneklendiriliyor:

"(...)Yine de küçük kızın arkasından seslendi:
-Pencereden seni kollayacağım. Sakın bahçeden ayrılma!
Işıl, yarım kardan adamın karşısında durdu.
...
Apartmanın birinci katının penceresi açıldı. Işıl'ın yaşlarında bir erkek çocuğu küçük kıza seslendi:
-O, benim!.. Sakın dokunma ona!
Işıl, başını sesin geldiği yere çevirdi. Kardan adamların sahibi olduğunu da ilk kez duyuyordu.
-Nereden senin oluyormuş?
-Çünkü onu babamla biz yaptık." (Hoplar Ülkesi'nde Işıl Işıl, "Kardan Adamı Kim Yaptı", s.17-18).

'Hoplar Ülkesi'nde Işıl Işıl' adlı kitapta çocukların gündelik sorumlulukları olan davranışlar örneklendiriliyor:

"(...)Işılların kapısı çift kilitli, çelik bir kapıydı. Işıl'ın ablası Seçil, anahtarını alt kilide soktu. Kapıyı açtı. Kapının üstü kilitlenmemişti. Oysa annesi, her zaman her ikisini de kilitlemeleri konusunda kızlarını uyarırdı.
...
Işıl, gocuğunu çıkarıp yere attı. Koşarak odasına gitti. Ablası arkasından bağırdı:
-Küçük Hanım, eşyalarımızı yerlere atmıyoruz!" (Hoplar Ülkesi'nde Işıl Işıl, "Mordan, Kırmızıdan Kızlar", s.24).

'Hoplar Ülkesi'nde Işıl Işıl' adlı kitapta annenin çocuğunun yaşının küçük olması sebebiyle sevgilisinin olmasını doğru bulmayarak anneye düşen çocuğunu koruma sorumluluğunu yerine getiriyor:

"(...)Suada'nın neden söz ettiğini anlayamayan annesi, duyduklarından hoşlanmamıştı.
-Suada, sen ne sevgilisinden söz ediyorsun? Senin yaşında bir çocuğun ağzına böyle sözler yakışıyor mu? Çok ayıp!
Işıl, küçük kızı ciddiye almaktan yana değildi.
-İnanmayın siz ona! Yalan söylüyordur!

Suada, Işıl'a öfkeyle baktı.
-Yalan söylemiyorum. Dün apartmandan inerken düştüm.
"Düştüm" sözü küçük kızın annesini telaşlandırdı.
-Nasıl düştün? Benim niye haberim yok?
-Merdivenlerden düştüm. Ev sahibimizin oğlu da beni elimden tutup kaldırdı.
Seçil, gülmemek için dudaklarını ısırdı.
-Öyle olunca sevgili mi oldunuz?
Suada, kendisinden çok emindi.
-Evet. Yarın bize gelecekler, değil mi anne?
...
-Yavrucuğum, ortada bilinmesi gereken herhangi bir şey yok. O, olsa olsa senin ağabeyin olur. Bir daha böyle sözler ettiğini duymak istemiyorum." (Hoplar Ülkesi'nde Işıl Işıl, "Mordan, Kırmızıdan Kızlar", s.30-31).

'Hoplar Ülkesi'nde Işıl Işıl' adlı kitapta öğretmenin üzerine düşen sorumlulukları yerine getiren davranışlar sergilediği örneklendiriliyor:

"(...)Öğretmen sınıfa girer girmez çocuklar, kendilerine çekidüzen verdi. Arkadaşlarının sıralarında eğleşenler kendi sıralarına geçti. Kendi sıralarında oturanlar ayağa kalktı. Soğuktan kızarmış burunları, donmuş elleri henüz sınıfın sıcağıyla uyum içinde değildi. Kolay mıydı öyle, hemen derse versinler kendilerini? Değildi. Bu konuda iş. Öğretmene düşüyordu. Ümit Öğretmen de üzerine düşeni yaptı. Akıllarının dışarıda kaldığını bildiği öğrencilerine sordu:
-Bugün okul çıkışı ne yapacaktık?
Öğretmen, sözünü tamamlar tamamlamaz Baki atıldı:
-Kardan adam!" (Hoplar Ülkesi'nde Işıl Işıl, "Okulda Bir Gün", s.45).

'Hoplar Ülkesi'nde Işıl Işıl' adlı kitapta herkes üzerine düşen sorumlulukları yerine getirmek için bazı isteklerinden ödün verdiği örneklendiriliyor:

"(...)-Havuç, kömür, atkı, şapka, çalı süpürgesi... ne gerekiyorsa getirdik mi?
Öğrenciler bir ağızdan yanıtladılar:
-Evet öğretmenim!
Bu coşkuya katılamayan öğrenciler de vardı. Yakup parmağını kaldırıp söz istedi.
-Annem "Bu karda kıyamette hastalanırsın." dedi. Bana izin vermedi.
Arkasından söze Hülya girdi:
-Öğretmenim, biz bugün amcamlara davetliymişiz. Ben okuldan çıkar çıkmaz eve gideceğim.
Selime de üzgündü.
-Ben anneme yardım edeceğim. Misafir gelecekmiş. Mantı açacağız." (Hoplar Ülkesi'nde Işıl Işıl, "Okulda Bir Gün", s.46).

'Hoplar Ülkesi'nde Işıl Işıl' adlı kitapta sorumluluk bilincine sahip bir anne bunu kızına da aşılayarak sorumluluklarını yerine getirmediği durumlarda çocuğun, bunun kendisine bir vazife olduğunu düşünerek ona göre davranış sergilediği görülüyor:

"(...)Işıl, parmağını kaldırıp söz istemedi ama başını önüne eğdi. O, annesine okul çıkışında kardan adam yapacaklarını söylemeyi unutmuştu. Annesine ya da ablasına haber vermeden okulda kalamazdı. Ablası eve gelir gelmez de onu evde bulmazsa telaşlanırdı.

Oysa kardan adam yapmayı da çok istiyordu." (Hoplar Ülkesi'nde Işıl Işıl, "Okulda Bir Gün", s.47).

'Hoplar Ülkesi'nde Işıl Işıl' adlı kitapta bir annenin çocuklarına karşı üstlendiği sorumluluklar örneklendiriliyor:

"(...)Bu aceleci el, kuşkusuz oğluna aitti. Ondan başka kim böyle alacaklı gibi çalardı kapıyı? Elindeki örgüyü aceleyle oturduğu koltuğa bırakıp kapıya doğru söylene söylene koşturdu:
-Patladın mı? Açıyorum! Çek elini şu zilden! Kardeşini uyandıracaksın!
Anneler bilirdi. "Kardeşini uyandıracaksın." derse kardeş, uyanırdı. Genç kadın kapıyı açarken bebeğin ağlayan sesi, yatak odasından sokak kapısının girişine ulaştı.
Buğra aceleyle içeriye daldı:
-Anne bana yün ver!
Genç kadının derdi başkaydı. Yatak odasına doğru yönelirken hâlâ söyleniyordu:
-Demedim mi ben? Uyandı işte!
Annesi yine Buğra'yı dinlemiyordu. Hele de kardeşi dünyaya geldikten sonra… Yeni bir kardeş, işleri başından aşkın olan annenin işlerini iyice aşırmıştı.
Genç kadın, kucağında bebeğiyle salona döndüğünde koltuğun üzerine bıraktığı örgü torbasını oğlunun karıştırdığını gördü. Yüzünü hoşnutsuzlukla buruşturdu.
-Ne işin var senin yünle? Bırak! Ziyan edeceksin! Yazık değil mi?" (Hoplar Ülkesi'nde Işıl Işıl, "Kardan Kadının Eksikleri", s.54-55).

'Hoplar Ülkesi'nde Işıl Işıl' adlı kitapta ebeveynlerin çocuklarını koruma sorumluluğu örneklendiriliyor:

"(...)Seçil:
-Kardeşim, okuldan dönmemiş. Belki Belçim Hanımlardadır, diye düşündüm.
-Çocuk işte, takılmıştır bir yerlere.
-Yok, o öyle habersiz hiçbir yere takılmaz.
-Çocuk aklı belli mi olur?
Yaşlı kadının sesindeki küçümseme Seçil'in hoşuna gitmemişti. Işıl, sorumsuz bir çocuk değildi. İlkem, Işıl'ın nerede olduğunu biliyordu. Bilmez miydi? O da aynı okulun öğrencisiydi. O da bahçede kalmak, kardan adam yapmak isterdi ancak ona izin verirler miydi hiç? Onu okula her sabah dedesi götürüyor, akşam da okuldan yine o alıyordu. İlkem, kendi başına da giderdi okula. Her sabah görüyordu, Işıl kendi başına gidiyordu. Zaten okulla evin arası beş dakikaydı. Ha, deyince okuldaydın. Ama anneannesi ve dedesi bunu anlamıyordu. "Başına bir iş gelir." diyor da başka şey demiyorlardı." (Hoplar Ülkesi'nde Işıl Işıl, "Işıl, Okuldan Dönmedi", s.62).

'Hoplar Ülkesi'nde Işıl Işıl' adlı kitapta Belçim Hanım çocuğun tek başına bir yere gittiğini görünce bu durumdan sorumluluk duyarak nereye gittiğini sorduğu görülüyor:

"(...)İlkem de Belçim Hanım'ı tanımıştı. Onu görmezliğe gelerek yanından geçip gitmek istedi ancak Belçim Hanım buna izin vermedi. Anneannesinin ve dedesinin, İlkem'i bir başına kolay kolay sokaklara salmadığını biliyordu." (Hoplar Ülkesi'nde Işıl Işıl, "Kardan Adam Şenliğinin Yeni Konukları", s.64).

'Hoplar Ülkesi'nde Işıl Işıl' adlı kitapta abla ve kardeşin birbirlerinden sorumlu oldukları ve bu sorumluluklara uygun davranışlar sergiledikleri örneklendiriliyor:

"(...)Ablası aklından geçer geçmez küçük kız irkildi. O, okuldan dönmüş olmalıydı. Okuldan dönmüş ve Işıl'ı evde bulamamıştı. Ablasının telaş içindeki hâli, gözünün önüne gelince... O, çok çabuk telaşa kapılıyordu. Belki de şimdi iki gözü iki çeşme ağlıyordu. Ablasının üzüldüğünü düşünmek, küçük kızın bütün neşesini aldı götürdü. Bir an önce eve dönmeliydi. Hemen! Koşa koşa! (Hoplar Ülkesi'nde Işıl Işıl, "Okul Bahçesinde Mutluluk", s.66).

'Hoplar Ülkesi'nde Işıl Işıl' adlı kitapta ailelerin çocuklarına karşı sorumluluk bilincinde oldukları ve buna uygun davranışlar sergilediği örneklendiriliyor:

"(...)-Ha, bu çocuk kaybolunca telaşlanmış kadıncağız. Kocası eve gelmiş, torun yok ortada. O telaşla bastığı yeri bilememiş işte.
Belçim Hanım, olanları anlamaya başlamıştı. Çok üzüldü. İlkem'e azarlayan gözlerle baktı.
-Sen evden ayrılırken anneannene haber vermedin mi? Işıl, dikkatle onun üzerine çevrilmeden oradan uzaklaşmak istedi. Evlerine doğru koştu. Ablası da onu izliyordu.
...
Seçil, kardeşinin sağ salim eve döndüğüne sevinsin mi, kardeşinin sorumsuzluğuna kızsın mı bilemiyordu. Sert bir sesle sordu:
-İşten dönünce anneme ne diyeceksin?
Işıl, başını öne eğdi:
-Hiçbir şey demeyeceğim.
-Sen öyle san! Hepsini anlatacağım ona bir bir!
-Anlatma!
-Anlatmayayım da yine yap, değil mi? Eve zamanında gelme. Haber de verme. Ben de burada meraktan öleyim.
-Abla, anneme söyleme. Bir daha yapmayacağım, söz veriyorum.
-Başına bir şey gelseydi ne olacaktı?
-Ama başıma bir şey gelmezdi ki! Okuldaydım. Öğretmenimiz de vardı. Kardan adam yaptık. Ben kardan kadın yaptım. Işıl'ın sesine alttan alta yansıyan sevinç, Seçil'in dikkatinden kaçmadı.
-Keyfin yerindeydi yani küçük hanım! Biz hiç aklına gelmedik.
-Geldiniz. Ben size söylemeyi unutmuştum. Öğretmenimiz, "Ailelerinizden izin alın." Demişti.
-Ama sen izin almadın!
-Unuttum!
-Unuttuysan doğru eve gelecektin!" (Hoplar Ülkesi'nde Işıl Işıl, "İlkem'in Anneannesine Ne Oldu?", s.70-71).

'Hoplar Ülkesi'nde Işıl Işıl' adlı kitapta çocuklarına karşı kendi sorumlulukları olduğu bilincinde olan ebeveynler örneklendiriliyor:

"(...)Gerçi mahkeme kurulmadan da İlkem odasına hapsedilmişti. Işıl, bunu duyunca çok üzüldü. Kardan adam şenliğine katılmanın bedeli bu kadar ağır olmamalıydı. O anda teyzenin sert sesiyle düşüncelerinden sıyrıldı.
-Söyle bakayım sen bana, yoksa siz bu işi İlkem'le birlikte mi planladınız? Sen mi çeldin onun aklını? Deren Hanım, genç kadının sorusundan bir şey anlamamıştı ancak kızının azarlanması, hoşuna gitmedi.

-Ne işinden söz ediyorsunuz siz? Işıl ne yapmış?
Işıl hemen atıldı:
-Ben bir şey yapmadım!
Arkasından aceleyle ekledi:
-İlkem de bir şey yapmadı.
Anneanne ilk kez söze karıştı:
-Daha ne yapacaktı? Aklımı başımdan aldı benim! İnsan öyle gizlice kaçıp gider mi? Söyleseydi bana, sorsaydı…
Işıl, arkadaşını savunmak istedi:
-Söyleseydi, gitmesine izin verecek miydiniz?
Teyzenin çatık kaşları hepten çatıldı.
-Bak sen hele! İzin alamayınca kaçıp gidin, öyle mi?
Konuşmanın aldığı yol, Deren Hanım2ı rahatsız etti. Ayağa kalktı:
-Hasta ziyareti kısa olurmuş. Biz kalkalım. Yeniden geçmiş olsun size." (Hoplar Ülkesi'nde Işıl Işıl, "İlkem'in Anneannesine Ne Oldu?", s.74-75).

'Mavi Kanat'ın Kızılderili Çadırı' adlı kitapta annesi kızının can güvenliğinden kendini sorumlu hisseder:

"(…)Annesi yeniden,
-Banucuğum, sakız boğazına kaçar, nefesin kesilir. Ver onu bana, deyince küçük kız,
-Vermem, diye bir çığlık attı. Bunlar yetmezmiş gibi Güldal Hanım da, "Ne şımarık çocuksun sen öyle!" diye Banu'yu azarlamasın mı? Genç kadın, sakızı kızının ağzından çıkarmaya çalıştı.
-Yavrucuğum, sen nefessiz kalırsan ben de nefessiz kalırım. Ölürüm sonra!
…
Sakızı hemen çıkardı ağzından. Annesi aldı, bir poşetin içine koydu. Sakızları sağa sola atmak olmazdı. Banu bunu biliyordu. Annesi, onu bu konuda sık sık uyarıyordu." (Mavi Kanat'ın Kızılderili Çadırı, "Paşabey Yollarında", s.11-12).

'Mavi Kanat'ın Kızılderili Çadırı' adlı kitapta insanların doğaya karşı sorumluluklarını yerine getirmediği takdirde doğanın onlara vereceği bütün kötü sonuçların sorumluluğunu üstlendikleri örneklendiriliyor:

"(…)-Biz yüzmeyecek miyiz?
-Annem, hayatta bu denize girmemize izin vermez!
Küçük kız, az ilerisinde suyun içinde oynayan çocukları işaret etti:
-Ama onların anneleri izin vermiş!
-Bize ne başkalarından! Burası mikrop yuvasıdır!
…
Anne, bebeğinin kirli bezini temiziyle değiştirdikten sonra bebeğini bağrına bastı. Altı temizlenen bebek, annesinin bağrında mutlulukla gülümsedi. Kirli çocuk bezini nasıl ortadan kaldırabileceğini bilmeyen kumsalın bağrı ise, denizin gözyaşlarıyla ıslandı. Küçük kız, gördüklerini anlamlandırmakta zorlandı. O anda arkasında duyduğu bir erkek sesi, ona yardımcı olmayı diledi:
-Doğanın yasaları, insanların yasalarından üstündür. Doğanın yasalarına karşı gelirseniz cezalandırılırsınız.
…
Bade, önce denize sonra genç adama baktı.

-Deniz, temiz değil.
-İnsanlar bunun cezasını çekecek.
Küçük kız, duyduklarını kabul etmek istemedi.
-Sen bunu nereden biliyorsun?
-Toprak ana üzerindeki tüm yaşam, temiz suya bağlıdır. Suyu öldürürseniz yaşamı da öldürürsünüz." (Mavi Kanat'ın Kızılderili Çadırı, "Paşabey Yolcusu Kalmasın!", s.17-18).

'Mavi Kanat'ın Kızılderili Çadırı' adlı kitapta insanların doğaya karşı sorumluluk bilincinde olduğu ve ailelerin çocukların sorumluluklarını taşıdıkları için telaşlandıkları örneklendiriliyor:

"(...)-Sonra niye Mavi Kanat oldun?
-Çünkü Kanat olmak bana yetmedi. Biliyor musun, burası benim dedelerimin toprağı. Büyük dedem balıkçıymış. Ekmeğini denizden kazanırmış. Bak bugün, dedemin ekmeğini kazandığı o deniz, ağlıyor. Mavi denizin gözü yaşlı. Ben de bu nedenle Mavi Kanat olmaya karar verdim. Sence de öyle değil mi? Denize mavisini geri vermemiz gerek.
...
Sitenin bahçe kapısından küçük kıza seslenen yaşlı kadın da telaşlıydı:
-Badeee! Nereye kayboldun?
Küçük kız, teyzesine doğru koştu:
-Kaybolmadım! Buradayım!
-Bizi merakta koydun!" (Mavi Kanat'ın Kızılderili Çadırı, "Paşabey Yolcusu Kalmasın!", s.20).

'Mavi Kanat'ın Kızılderili Çadırı' adlı kitapta insanların üzerine düşen sorumluluk ve görevler örneklendiriliyor:

"(...)Dağhan'ı azarladı:
-Sen niye kardeşini kollamıyorsun? Başına bir şey gelse…
Şehbâl Hanım, havayı yumuşatmak istedi.
-Durun hele! Hemen felaket tellallığı yapıyorsunuz. Geliyor işte Bade.
...
-Ben de eylemci oldum!
Babaanne, elindeki çay bardağını önündeki masanın üzerine bıraktı.
-Sen ne oldun?
Bade gururla,
-Eylemci, dedi. Eylemci oldum. Her insan dünyaya bir görevle gelir. Benim görevim de doğayı korumak!
Şehbâl Hanım ne olup bittiğini çoktan anlamıştı. Ayağa kalkıp küçük kızı kucağına aldı.
-Öyleyse en küçük eylemcimize kocaman bir öpücük verelim.
...
Dağhan, Bade'nin bile bildiği bir olayın dışında kalmaktan hiç hoşlanmamıştı.
-Ne yapıyorlar yani?
-Kumsalda görmedin mi onları? Sabahtan akşama kadar dolaşıyor, insanlarla konuşuyorlar. Bir zamanlar buraların zeytin bahçeleriyle kaplı olduğuna inan, inanabilirsen. Ağaçların yerini yazlık siteler, işletmeler aldı da ne oldu? Deniz can çekişiyor, aldıran yok. Akıl alır iş midir? Uzayda yer yurt aramaya çıkıyoruz da elimizdeki yerden yurttan oluyoruz. Toprak kızımız haklı, can çekişen denizin sesini duymak zorundayız. Şehbâl Hanım, sözünü keserek ayağa kalktı:

-Neyse. Zaman, kediciklerimi doyurma zamanıdır." (Mavi Kanat'ın Kızılderili Çadırı, "Küçük Eylemci Bade", s.30-31-32).

'Mavi Kanat'ın Kızılderili Çadırı' adlı kitapta insanların doğaya karşı sorumlu oldukları örneklendiriliyor:

"(...)-Gagasını görüyor musunuz? Sakız yapışmış. Hayvancağız, gagasını onun için oynatamıyor. Bade, kafasında serçeyi ve sakızı buluşturamadı.
-Sakız mı?
Kuş, kim bilir ne zamandır bu durumdaydı? Dağhan, zaman kaybetmemek gerektiğini düşündü.
-Kuşun gagasını bir an önce temizlemeliyiz.
...
Galiba çiğnediği sakızları ne yaptığına o da dikkat etmiyordu. Serçenin gagasına yapışan sakızın, onun ne yaptığına dikkat etmediği sakızlardan biri olması olasılığı, küçük kızı çok üzdü.
-Kimse çiğnediği sakızı sokağa atmasın! Evlerine atmıyorlar, değil mi? Sokağa da atmasınlar! Dağhan, kardeşine kafa tutmaya niyetlendi. "Siz istediniz ya Bade Hanım, kimse sokaklara sakız makız atmaz artık!" diye içinden geçirdi. Ancak niyetinden hemen vazgeçti. Bu olay, kardeşini çok üzmüştü. Yanaklarında hâlâ gözyaşlarının izleri duruyordu. Yangına körükle gitmenin zamanı değildi.
-Yalnızca sakız mı? İnsanlar sokaklara neler neler atmıyorlar!
Bereketli Toprak da Dağhan'a hak verdi.
-Kumsalın hâli ortada. Gören kumsal değil, çöplük sanacak. Hem görüyorsunuz, kumsala belli aralıklarla çöp kutuları yerleştirildiği hâlde durum bu. Bade, bundan sonra sakız bile çiğnemek istemiyordu. Zavallı serçe, ya ölürse? Serçeciğin ne suçu vardı? O, yalnızca karnını doyurmak istemişti. Karnını doyurmak istemeyen canlı mı vardı? Canlılar yaşamak için karnını doyurmak zorundaydı." (Mavi Kanat'ın Kızılderili Çadırı, "Sakızları Yiyecek Sanan Kuşlar", s.38-39)

'Mavi Kanat'ın Kızılderili Çadırı' adlı kitapta Bade'nin bakımını üstlendiği hayvanlara karşı sorumlu davrandığı örneklendiriliyor:

*"(...)Kahveci, gerçekten de meyve sandığından bozma sığınağında mıydı? Bade'*nin *onun da karnını doyurması gerekiyordu ama o görünürlerde yoktu.*
...
Küçük kız, kedinin yiyeceğini sığınağının önüne koyup oradan uzaklaşmıştı. Badecik, oradan uzaklaşmasına uzaklaşmıştı ancak Kahveci'yi aklından çıkaramamıştı. Kahveci, bütün gece sığınağında oyuncak bir kediyle yapayalnız kalacaktı. Can yoldaşı Sütçü olmadan... Yapayalnız... Karnını doyurması için ona yiyecek bırakmıştı. Ama bunun Kahveci'ye yetmediği ortadaydı. O cılız sesiyle Bade'den yardım istememiş miydi? Sütçü'yü sormamış mıydı? Kahveci'nin yanına gitmek için akşamın olmasını bekleyemedi. Dağhan'la havuza gitmek için evden birlikte çıktılar ancak o, havuz yerine Kahveci'nin sığınağına doğru koştu. Ne olup bittiğini anlayamayan Dağhan, kardeşinin hiçbir şey söylemeden çekip gitmesine çok kızdı. "Bana ne!" diyemeyeceği, ortadaydı. Zorunlu olarak o da kardeşinin ardına takıldı. Oysa havuza gitmek için sabırsızlanıyordu.
-Nereye gidiyorsun? Babaannem ne dedi sana? Beni de bekle! Ağabeyine yanıt vermeyen Bade, Kahveci'nin sığınağının yerinde olmadığını görünce gözlerine inanamadı. Bu, nasıl olurdu? Şehbâl teyzenin yaptığı sığınak dağıtılmıştı. Kim yapmıştı bunu? Kahveci'den ne istemişlerdi?" (Mavi Kanat'ın Kızılderili Çadırı, "Can Yoldaşını Yitiren Kahveci", s.42-43).

'Mavi Kanat'ın Kızılderili Çadırı' adlı kitapta Bade'nin ailesine karşı sorumluluklarını önemsemesi örneklendiriliyor:

"Bade, eve döndüğünde evde kimseyi bulamadı. Babaannesi, teyzesi, eniştesi, ağabeyi… Neden ortalarda kimse yoktu? Ondan habersiz nereye gitmişlerdi? Küçük kız, yüreğini bir huzursuzluğun kapladığını hissetti. O da kumsala inerken kimseye haber vermemişti. Babaannesinin uyarısını kulak ardı ettiğine ilk kez pişman oldu: "Bizden habersiz bir yerlere kaybolma!" (Mavi Kanat'ın Kızılderili Çadırı, "Gökkuşağı Bade İş Başında", s.50).

'Mavi Kanat'ın Kızılderili Çadırı' adlı kitapta herkesin üzerine düşen görev ve sorumluluklar örneklendiriliyor:

"(…)Öyle mi? Sen boyuna bosuna bakmadan ne eylemi yapıyormuşsun bakayım?
Bade, kendisinden emindi.
-Dünyanın başı dertte. Siz bunu bilmiyor musunuz?
Genç polis, bu gençlerin ne yapmaya çalıştığını çok iyi biliyordu. Gazetedeki köşe yazısını okumuştu. Yazı, onların görev bölgesinden, Paşabey'den söz ettiği için özellikle dikkatini çekmişti. Üstelik o değilse bile eşi Paşabeyliydi. Yazılanlara yürekten katılıyordu. Araya girme gereği duydu:
-Küçük kız, biz her şeyi biliyoruz. Şimdi görevimizi yapmak zorundayız. Bize izin verecek misiniz? Dağhan, sözün ardını beklemeden koşarak eve doğru gitti. Kardeşini çoktan unutmuştu. Babaannesine vermesi gereken çok önemli bir haber vardı. Bade isr Bereketli Toprak'ın elini tuttu.
-Ben de sizinle geleceğim.
İri yarı polis, "çattık" der gibi arkadaşına baktı. Arkadaşı yumuşak bir sesle Bade'yi uyardı:
-Karakol çocuklara göre değildir. Sen şimdi evine git!
-Gitmem!
Mavi Kanat da polisler gibi düşünüyordu.
-Gökkuşağı Bade, sen de gelirsen burada kimse kalmaz. Senin görevin biz gelene kadar çadıra göz kulak olmak olsun. Bu arada böreklerimizi de kimseye kaptırma." (Mavi Kanat'ın Kızılderili Çadırı, "Aşılması Gereken Bir Zorluk", s.67-68).

'Mavi Kanat'ın Kızılderili Çadırı' adlı kitapta herkese bir sorumluluk verildiği görülmektedir:

"(…)Mavi Kanat, çadırda yalnızdı. Şehbâl Hanım'ı ve ardındaki çocukları görünce meraklandı:
-Hayrola Şehbâl Hanım?
Yaşlı kadın, elindeki torbaları çadırın önüne bıraktı. Sonra dönüp çocuklara seslendi:
-Çocuklar, önce herkes eldivenlerini takacak. Ardından da elinize birer poşet alacaksınız. İkişer kişi de olabilirsiniz. Biriniz poşeti taşır, öbürü çöpleri toplar. Haydi bakalım, doğanın küçük askerleri, iş başına!" (Mavi Kanat'ın Kızılderili Çadırı, "Doğanın Küçük Askerleri", s.73).

'Mavi Kanat'ın Kızılderili Çadırı' adlı kitapta insanoğlunun üzerine düşeni yapma sorumluluğu taşıdığı örneklendiriliyor:

"(...)-Kızılderililer, yeryüzünün bize atalarımızdan miras kalmadığını, onu çocuklarımızdan ödünç aldığımızı söylerler. Çocuklarımıza hesap verirken yüzümüz kara çıksın istemem. Üzerime düşeni yapmanın gönül rahatlığını taşımak isterim." (Mavi Kanat'ın Kızılderili Çadırı, "Bir Kıvılcım Çakılmayagörsün", s.80).

'Kahraman Benim' adlı kitapta bir annenin, çocuğunun yaptığı yanlış davranışından dolayı sorumluluk hissettiği ve bu yanlış davranışın önüne geçmek için tedbirler aldığı örneklendiriliyor:

"Sabahın ilk saatlerinde, dolmuşlar büyük bir hızla yüklerini tutuyordu. Emel Hanım, onu çalıştığı devlet dairesine götürecek dolmuşa bindi. Oturur oturmaz cüzdanını çıkarıp bozuk para aradı. Dün akşam eve dönerken dolmuşta bozdurduğu beş liranın üstü olmalıydı cüzdanında. Çantanın içine mi düşürdüm acaba diye baktı ama hayır, yoktu. Birden son birkaç gündür benzer durumlarla karşılaştığını fark etti. Cüzdanındaki bozuk paralar kayboluyordu. Aklından geçen düşünceyi kovdu hemen. O, kızına her zaman güvenmek istiyordu. Ondan yana bir kuşku girmemeliydi içine. Ancak bu yaptığının da "hırsızlık"tan başka adı yoktu. Bu, bağışlanabilir bir davranış değildi. Emel Hanım, o akşam eve döndüğünde cüzdanındaki bozuk paraları özellikle saydı. Bir yandan da Buse'yi göz hapsine aldı. Birkaç kez çeşitli bahanelerle kızının odasına girdi çıktı. Ne yapması gerektiğini bilemiyordu.
...
Annesinin odadan çıkmadığını fark eden Buse sordu:
-Bir şey mi var anne?
-Onlar, benim cüzdanımdan çaldığın bozuk paralar mı?
Buse afalladı. Ne diyeceğini bilemedi.
Emel Hanım kendini daha fazla tutamadı:
-Babanın cebinden de para çalıyor musun? Utanmıyor musun bu yaptığından?
...
Emel Hanım, büyük bir düş kırıklığı içinde elinde faturalarla kızının yatağına çöküp kaldı. Buse annesini anlamıyordu. Bir memur ailesinin kızı olarak eve giren paranın sınırlarının farkında değildi. Bu, kızından telefonu esirgemek değildi. İçinden öfkeyle dolduğunu hissetti. Demek ki Buse'nin anladığı dil başkaydı." (Kahraman Benim, "Annem Beni Hiç Anlamıyor", s.26-27-29).

'Kahraman Benim' adlı kitapta anne, kızının yanlış davranış ve tutumundan dolayı kendini sorumlu hissederek buna uygun bir davranış sergiler:

"(...)-Büke, gelir misin buraya kızım?
Genç kız annesinin çağrısı üzerine mutfağa yöneldi. Annesi masanın başında yaprak sarıyordu.
-Bana yardım eder misin? Birlikte saralım yaprakları. Yetiştiremeyeceğim yoksa. Kızı, Mesude Hanımın sözünü ikiletmedi. Annesinin karşısına oturup önüne bir asma yaprağı aldı. Mesude Hanım oyalanmadan hemen söze girdi:
-Biraz önce birtakım fısıltılar geldi kulağıma. Hangi dershanenin deneme sınavına katıldınız?
-Ben dün gitmiştim anne. Buse de girecekti ama vazgeçti.
-Ailesi bunu biliyor mu?
Büke, bir an ne söylemesi gerektiğini bilemedi. Sustu. Annesi dikkatle kızına baktı:
-Bilmiyor anlaşılan.

-Anne, bu bizi ilgilendirmez ki!
-Ben öyle düşünmüyorum. Sen, Buse'nin annesine birlikte sınava girdik demeye hazırsın. Yalan söyleyeceksin yani.
-Anne, sen hiçbir şey bilmiyorsun!
-Anlatırsan öğrenirim.
…
Mesude Hanım kaygılanmıştı:
-Çok olumsuz bir tablo çizdin. Emel Hanımı ben de tanırım.
-Tanımıyorsun işte.
Mesude Hanım, kızının üzerine gitmek istemedi. Sustu. Her ailede birtakım sorunlar yaşanabilirdi. Önemli olan sorunlar derinleşmeden önlemlerini almakta." (Kahraman Benim, "Annem Beni Hiç Anlamıyor", s.32-33-34).

'Kahraman Benim' adlı kitapta çocuğun bakımından sorumlu bir anne örneklendiriliyor:

"(…)Ablam pişen mantarlı yumurtayı tabaklarımıza paylaştırmak üzere ayağa kalkınca konuşmamız yarım kaldı. Zeliha Teyze de geldi bu arada. Kızı hastalanmış, onu doktora götürmüş, onun için gecikmiş. Çok üzgündü. Doktor, kızının hastalığının ne olduğunu anlayamamış." (Kahraman Benim, "Annem Beni Hiç Anlamıyor", s.40).

'Kahraman Benim' adlı kitapta bakımını üstlendiği hayvanı için sorumluluk duygusu içeren bir davranış ve tutum örneklendiriliyor:

"(…)Ne yazık ki Rıfkı'yla dostluğumuz kısa sürdü. Bir sabah uyandım ve Rıfkı'yı bulamadım. Kutusunda yoktu. Biz apartmanın bahçe katında oturuyoruz. Mutfağın balkonu apartmanın arka tarafında küçük bir bahçeye açılıyor. Civcivim hava alsın diye çıkarırdım kimi zaman onu bahçeye. Annem: "Dikkat et, kedi kapıverir." derdi. O zaman fakına varırdım etrafımızda fırsat kollayarak gezinen kedilerin.
…
O gece balkonumuzun açıldığı arka bahçede sarı bir tür buldum. Herkes yatmıştı. Bense ikide bir kalkıyor, balkon penceresinden bahçeye bakıyordum. Rıfkı her an gelebilirdi. Karanlıkta parıldayan altın renkli ışığı görür görmez bahçeye atladım. Altın renkli ışıklar saçan sarı tüyü elime alınca Rıfkı'nın sesini duydum: "Seni bırakıp gittiğim için beni bağışla." dedi." (Kahraman Benim, "Rıfkı'yla Bizim Hikâyemiz", s.46-47).

'Kahraman Benim' adlı kitapta çevreye karşı duyarlı bir çocuğa, annesi bu durumun çözümü için bir sorumluluk verir:

"(…)Yalçın'ın gözü tam o sırada yediği şeftalinin çekirdeğini kumlara gömen üç şemsiye ötedeki genç kıza takıldı:
-Hani deniz kenarına çöp atmamamız gerekiyordu? O niye attı?
Anne oğlunu başından savmak için:
-Git ona sor, dedi.
Yalçın kararsızdı:
-Bana kızmaz mı?
Sekiz yaşında bir çocuğa kim, niye kızsındı? Anne, oğlunu yüreklendirmekte bir sakınca görmedi:
-Kızmaz, kızmaz. Git sor." (Kahraman Benim, "Başak'ın Özür Dilemesi Gerekiyor", s.51).

'Kahraman Benim' adlı kitapta öğrencilerin sorumluluk üstlenebildiği örneklendiriliyor:

"(...)Ayşe araya girdi:
-Öğretmenim, benim canım sıkıldı. Bu öykü hiç eğlenceli değildi. Siz bize daha eğlenceli bir öykü anlatsanız, olmaz mı?
-Sıra öğretmene mi geldi, diyorsunuz. Tamam. Sizin yaşlarınızdayken düşsel bir arkadaşım vardı, onun öyküsünü anlatayım. Ancak içinizden birinin benim bu düşsel arkadaşımın yerine geçmesi gerekiyor. Ben yani Duru, on iki yaşındayım, bir de on üç yaşında bir erkek kahraman gerekli bu öykü için. Kim "Bu öykünün kahramanı benim!" diyecek.
Sinan, en arka sıranın bir önünde otururdu. Kumral, uzun boylu, ince bir çocuktu. Parmağını kaldırdı:
-Bu öykünün de kahramanı benim.
Duru Öğretmen heyecanlanmıştı:
-Hadi Sinan, o mayıs ayına gidelim seninle. Okulumuza." (Kahraman Benim, "Sinema Sevgisi", s.64).

'Kahraman Benim' adlı kitapta öğrenciye düşen görev ve sorumluluklarla birlikte bu görev ve sorumlulukları yerine getirme davranışı örneklendiriliyor:

"(...)Yüreğinde sürekli olarak başaramayacağı kaygısını taşıyan Yasemin, iki ders sonra girecekleri Türkçe sınavına hazırlanmaya çalışıyordu. Duru'nun geldiğini fark etmedi bile:
-Yasemin, bahçede bir çocuk gördüm.
Yasemin, arkadaşını ciddiye almadı:
-Bahçede niye bir çocuk kalmış ki? Öbürlerine ne olmuş?
Duru, yüzünü buruşturdu:
-Aman ne espri! Zaten sana bir şey anlatmaya kalkanda kabahat!
Yasemin'in derdi başkaydı:
-Sen niye sınava çalışmıyorsun? Tam o sırada ders zili çalınca öğrenciler birer ikişer sınıfa doluştular." (Kahraman Benim, "Bir Sevgili Düşü", s.66).

'Kahraman Benim' adlı kitapta öğrencilerin görev ve sorumluluklarının farkında olduğu örneklendiriliyor:

"(...)-Şimdi gelip elindeki gülü sana uzatacak ya o zaman utanacaksın.
-Gerçekten mi?
-Evet, öyle kararlaştırmıştık.
-Neyi kararlaştırmıştınız?
-Of ya! Amma safsın. Ağız tadıyla dalgamızı bile geçemiyoruz!
-Sen ne diyorsun ya!
-Zil çaldı diyorum.
-Duydum.
-Bu iyiye işaret. Demek hâlâ yaşamla bağlarını koparmadın.
-Ne bağı?
-Kızım yürüsene sen. Derse geç kalacağız!" (Kahraman Benim, "Bir Sevgili Düşü", s.69).

'Jako Olayı' adlı kitapta annenin sorumlulukları üzerinde çok titiz ve dikkatli olduğu örneklendiriliyor:

"(...)Delikanlı yatağında doğruldu ve annesine gülümsedi:
-Günaydın Belle Anne.
Doğrusu genç kadın günün pek de aydın başladığını düşünmüyordu:
-Neler oluyor burada? Bu hayvan nereden çıktı?
Aşkın bir an ne söylemesi gerektiğini bilemedi. Onu buldum diyemezdi; annesi kıyameti koparırdı. Bulunan bir hayvanın eve getirilmesi, Belle Anne'nin kabul edebileceği bir şey değildi. Bengi ülkenin kuralları vardı. Bu kurallara uyduğun sürece sorun çıkmazdı. Kurallar çok açıktı: Bu ülkede başıboş dolaşmak yoktu. Jako, başıboş dolaşan bir hayvan olamazdı. Sahibi vardı; yeri sahibinin yanıydı.
-Jako bu.
Belle Anne'nin öğrenmek istedikleri Jako'nun nereden geldiğiyle de sınırlı değildi.
-Dün servise neden binmedin sen? Bana bundan söz etmedin, öyle değil mi?
Delikanlı içinden "Haberi olmasaydı şaşardım zaten." diye geçirdi. Belle Anne her şeyi bilir! Annesi devam etti:
-Üstelik bu ay ikinci kez binmemişsin servise. Sen ne işler karıştırıyorsun?
-Hiçbir şey! Ne yapabilirim?
...
-Sen anlatacaksın, ben öğreneceğim.
-Anlatacak bir şey yok. Lara'yla buluştuk.
-Elbette. Yine Rabutepe'de Lara'yla birlikteydiniz.
Aşkın annesini anlamıyordu. Onu sınırları çizilmiş bir dünyanın içine hapsetmeye çalışan bu anne, babasına hiç benzemiyordu. Okuldan çıkılacak, servise binilerek eve gelinecekti. Bu kadar. Bu sınırların içinde Rabutepe yoktu.
-Öğrenmen gereken bir şey yok Belle Anne. Sen zaten "ne işler karıştırdığımı" biliyorsun.
Genç kadın, oğlunun sesindeki kabalığı fark edince iyice sinirlendiğini hissetti:
-Sana kaç kere söyledim zamanını boşa harcama diye. Bu kuşu da başına Lara mı sardı?
-Kimse başıma bir şey sarmadı.
-Bu hayvanı götürüp geri vereceksin. Ayrıca bir daha servise binmediğin zaman bundan önceden haberim olacak. Anlaşıldı sanırım." (Jako Olayı, "Belle Anne Gözlerine İnanamaz", s.23-24).

'Jako Olayı' adlı kitapta arkadaşını uyarmayı kendi sorumluluğu olarak gören bir arkadaşlık örneklendiriliyor:

"(...)Yanına oturdu ve hemen sordu:
-Jako nerede?
-Bilmiyorum. Kayboldu.
-Nasıl kayboldu? Onu geri götürmelisin Aşkın.
-Ben de öyle yapacaktım.
-Sen durumun ciddiyetinin farkında değilsin. Başın derde girecek.
Aşkın arkadaşına baktı:
-Ne yaptım ben?
-Bugün haberlere baktın mı sen?
-Bakmadım.
-Baksaydın çalınan bir papağandan söz edildiğini görürdün. Üst düzey bir Gizmen'e ait bir papağan.
-Bir papağanı mı çalmışlar?
Lara inanamayan gözlerle arkadaşına baktı:
-Aşkın, neyin var senin?" (Jako Olayı, "Jako'yu Arıyorlar", s.30-31).

'Jako Olayı' adlı kitapta arkadaşına karşı sorumlu hissederek arkadaşını uyardığı örneklendiriliyor:

"(...)Bendis üzerine çöken suçluluk duygusunun biraz hafiflediğini hissetti. Hiç olmazsa Aşkın'ı uyarmıştı. Delikanlı ayağa kalktı ve sırasına geçmek üzere arka tarafa yönelen genç kızın kolunu tuttu:
-Nereden çıkarıyorsun bunu?
-Onlar sana ulaşmadan sen Jako'yu geri götür Aşkın. Başını daha fazla derde sokma." (Jako Olayı, "Jako'yu Geri Götür!", s.36).

'Jako Olayı' adlı kitapta annenin çocuğu üzerindeki sorumluluğu örneklendiriliyor:

"(...)İstemeye istemeye cep telebilgifonunu açtı, annesi karşısındaydı:
-Alo!
-Neredesin sen?
Belle Anne, cep telebilgifonun ekranına düşen görüntüden Aşkın'ın nerede olduğunu anlamaya çalıştı. Anladığı yalnızca onun dışarıda olduğuydu, oysa evde kendisiyle birlikte delikanlıyı bekleyen görevliler gerekli verileri edinmekte gecikmeyeceklerdi.
-Buradayım.
-Ne demek buradayım?
-Belle Anne, Jako'yu benim çaldığımı sanıyorlar.
-Sen bana o papağanın sahibinin Lara olduğunu söylemedin mi?
-Lara mı? Hayır! Lara'yla ilgisi yok.
-Bana yalan mı söyledin?
-Ben sana bir şey söylemedim.
-Dün akşam Lara'yla buluşmadınız mı?
Şimdi bunları konuşmanın sırası mıydı? Aşkın yüreğindeki ağırlığın arttığını hissetti:
-Belle Anne, bırak da Jako'yu bulayım. Onu bulursam her şey hallolur.
-Nerede bulacaksın onu? Neredesin sen?
-Nerede bulacağımı bilmiyorum. Belki yine o beni bulur.
-Aşkın, hemen eve dön. Bildiklerini anlatacaksın ve bu işe karışmayacaksın artık. Gereken neyse yapılır. Delikanlı, Belle Anne'nin yalnız olmadığını anladı. Annesini sorguya çekmiş olmalıydılar. Şimdi de Aşkın'ı bekliyorlardı. Ne yapmalıydı?
-Anladım.
-Anlamadın! Sen bir hata yaptın. Bu, suça dönüşmeyecek! Hemen eve dön!" (Jako Olayı, "Hemen Eve Dön!", s.49-50).

'Jako Olayı' adlı kitapta kuşun kaybolmasının sorumluluğunu tek başına Aşkın üstlenir ve aileler de bu olumsuz durumdan sorumluluk duyar:

"(...)Ortada kızının adının da karıştığı bir sorun olduğunu Gizmenlerden öğrenmişti. Bu sorun çözülmeliydi. Genç adam sözlerini sürdürdü:
-Biliyorsun, biz babanla iyi dosttuk. Sen onun emanetisin bize.
-Teşekkür ederim ama neden başım dertte anlayamıyorum.
-Lara'nın da başı dertte mi?
Delikanlı bağırdı:
-Hayır!
-Sakin ol oğlum.
-Jako'yu ben buldum, ben eve götürdüm, sonra da ben tam burada kaybettim. Uçup geldiği gibi uçup gitti. Lara'yla ilgisi yok!" (Jako Olayı, "Lara'yla İlgisi Yok", s.52).

'Jako Olayı' adlı kitapta babanın kızının geleceğinden kendini sorumlu hissettiği örneklendiriliyor:

"(...)Aşkın'ın Jako'yla karşılaşmasının bir rastlantı olduğu ortadaydı. Yine de kızının bu rastlantının bir parçası olması canını sıkmıştı. Okulların tatile girmesine az kalmıştı. Lara'yı tatil süresince buradan uzaklaştırmalıydı. O, kızının öğrenimini Gizmenlerin çocuklarıyla birlikte sürdürmesini istiyordu. Aşkın'la arkadaşlığı buna engel olmamalıydı." (Jako Olayı, "Kayra'yı Özgeciller Çok Severdi", s.54).

'Jako Olayı' adlı kitapta Aşkın'ın yerine getirmesi gereken sorumluluklar sıralanıyor:

"(...)Mimar Levan, Aşkın için ne yapabilirdi? Jako'nun kaybolması Gizmenlerin bağışlayabileceği bir durum değildi. Aşkın, Bengi ülkenin kurallarına sıkı sıkıya bağlı bir çocuk olsaydı… Bölekler kurallara sıkı sıkıya bağlı olunmasını istiyordu. Aşkın, Jako'yu bulduğu anda yetkilileri durumdan haberdar etmeliydi. Hepsi buydu." (Jako Olayı, "Kayra'yı Özgeciller Çok Severdi", s.55).

'Jako Olayı' adlı kitapta çocukların sorumluluklarının ebeveynleri de etkilediği ve aynı zamanda bu sorumlulukları onların da üstelendiği örneklendiriliyor:

"(...) "Anlaşıldı, Belle Anne'nin gönlü alınacak." diye geçirdi. Annesinin yanına oturdu.
-Belle Anne, gerçekten yol açtığım tatsızlıklar için çok üzgünüm. Sorun yaratmak istemezdim. Belle Anne yumuşayacak gibi görünmüyordu:
-Ama yarattın ve yaratmaya da devam edeceksin.
-Jako bizimle birlikte olmak istedi. Ben onu zorlamadım. Geldi kondu omzuma.
-İstekler, Bengi ülkenin kurallarıyla çatışamaz.
-Kural! Kural! Kural!
-Kurallara uymak, hepimizin görevi.
-Ben kurallara uymak istemiyorum öyleyse!
Belle Anne irkildi. Bu konuşma Aşkın'ın sorgulanmasının bir parçasıydı ve Gizmenler tarafından dinleniyordu.
Telaşlandı:
-Bunu nasıl söylersin?
-Jako geldi omzuma kondu ve ben mutlu oldum. Ne var bunda? Neden bu kadar büyütülüyor? Kayra Baba da aynı şeyi yapardı. Benim yaptığımı yapardı." (Jako Olayı, "Ben Kurallara Uymak İstemiyorum", s.57).

'Jako Olayı' adlı kitapta yapılan iyiliğe karşı bir sorumluluk duyulması örneklendiriliyor:

"(...)Genç kadın kendisini hemen toparladı. Gereğinden fazla konuşmamalıydı:
-Karnın acıkmadı mı senin?
Delikanlı karnının acıkıp acıkmadığının farkında bile değildi. Belle Anne oğlunu iterek odaya girdi:
-Laraları daha fazla bekletmeyelim, dedi.
Aşkın şaşırdı:
-Laralar mı?

-Levan, bugün sana epey destek oldu. Ona bir teşekkür borcumuz var. Delikanlı yatak odasının kapısında durdu, elbise dolabını açan annesine kuşkulu gözlerle baktı:
-Nasıl bir teşekkür olacak bu?
-Onları yemeğe çağırdım." (Jako Olayı, "Ben Kurallara Uymak İstemiyorum", s.58).

'Jako Olayı' adlı kitapta yaşanan olumsuz durumlardan ders çıkaran aile bireyleri bu durumun bir daha yaşanmaması için sorumluluk duymaktadırlar:

"(...)Lerna Anne, Levan Baba'ya:
-Siz de gitmeyin, dedi. Doktor Belle'den uzak durun. Kayra'nın başına gelenleri biliyorsun.
Levan eşinin sözlerinden rahatsız olmuştu:
-Böyle konuşmamalısın. Kayra'ya bulaşan virüs…
Genç kadın eşinin sözünü kesti:
-Sözde hakkında hiçbir şey bilinmeyen bir virüs, nasıl olduysa Kayra'ya bulaştı. Şimdi sırada kim var dersin? Konuşmanın aldığı yön Levan'ı rahatsız etmişti:
-Bizi başkaları ilgilendirmez. Kızımız ilgilendirir.
"Kızımız" sözü Lerna'yı irkiltti:
…
Levan, genç kadın için duyduğu endişenin arttığını hissetti. O iyi değildi:
-Sakin ol! Biz kendimizi koruyacağız. Önemli olan, başkaları değil; biziz." (Jako Olayı, "Doktor Belle'den Uzak Durun", s.60-61).

'Jako Olayı' adlı kitapta arkadaşının okula gelmeme nedenini ona karşı bir sorumluluk olarak sorgulamaktadır:

"(...)-Ben bir şey bilmiyorum.
Bendis bu kez alttan aldı:
-Lara, Aşkın'ın bize ihtiyacı olabilir. Okula neden gelmediğini bilmeliyiz. Yemekte birlikteydiniz. Sonra ne oldu?
Genç kız şaşırdı:
-Sen bunu nereden biliyorsun?
-Suprise Restoran bizim. Sizi gördüm.
-Ben seni gördüğümü anımsamıyorum.
-Beni anımsaman gerekmiyor ama Aşkın'ın neden okula gelmediğini bilmemiz gerekiyor." (Jako Olayı, "Aşkın Okula Gelmedi", s.79).

'Jako Olayı' adlı kitapta restoranı hakkında yalan yanlış haberler çıkmasından sorumluluk duyan Ami Baba bu konuda çözüm içerikli tedbirleri almaktadır:

"Bendis'in söyledikleri Ami Baba'nın canını sıktı. Olacak iş değildi! Suprise Restoran'da yenen bir yemeğin birine dokunması mümkün değildi. Suprise Restoran'ın üzerine böyle bir gölgenin düşmesine izin veremezdi. Bu tür haberler, acımasız bir rekabete dayalı iş dünyasında büyük bir hızla yayılıverirdi. Önü hemen alınmalıydı. Hiç zaman kaybetmeden Doktor Belle'yle konuşmalıydı." (Jako Olayı, "Lara'nın Şekerleri Aşkın'a Dokundu Mu?", s.84).

'Jako Olayı' adlı kitapta Belle Anne'nin oğlunu yaşatabilmenin sorumluluğunu hissettiği bir durum örneklendiriliyor:

"O gün ev işlerinden sorumlu robot geldiğinde Belle hâlâ evdeydi. Önce görev yaptığı tıp merkezini arayarak yedikleri şekerlerden oğlunun ve kendisinin rahatsızlandıklarını, bu nedenle geç kalabileceğini belirtti. Arkasından da okulunu arayarak benzer bir açıklamayı oğlunun sınıf öğretmenine yaptı. Aşkın'ın rahatsızlığını bahane ederek robotun onun odasına girmesine engel oldu. Genç kadın, Jako'nun Aşkın'la geçirdiği sürenin bütün ayrıntılarını açığa çıkarmak zorundaydı. Kayra'nın başına gelenlere seyirci kalmıştı ancak oğlunun yazgısının babasına benzemesine izin vermeyecekti.
...
Belle'nin çözmesi gereken şey bu virüsün Jako'ya ve oğluna nasıl bulaştığıydı. İki olay arasında bir ilişki olduğu kesindi. Ama ondan önce, virüskamine karşı geliştirilen antivirüsü oğluna vermek zorundaydı. Virüskamin elbette antivirüsüyle birlikte üretilmişti. Bunu yalnızca "Ajan Belle" biliyordu. Yanlış duymadınız, bizim "Doktor Belle" olarak tanıdığımız genç kadın bir ajan! Bir dakika! Şimdi daha önemli bir işimiz var: Aşkın'a antivirüskamin bir an önce verilmeliydi. Delikanlının annesi görevli olduğu tıp merkezinin laboratuvarına bu amaçla gitti." (Jako Olayı, "Belle Anne, Ne Oldu?", s.88-89).

'Jako Olayı' adlı kitapta tekrar kötü olayların yaşanmaması için Belle bazı sorumlulukları üstlenmektedir:

"(...)Belle kendisine verilmeye çalışılan gözdağını anlamazlığa geldi:
-Kayra'ya hazırlanan oyunu biliyorum.
Genç kadın bir an sustu, yeniden birkaç kez yutkundu. Konuşma geri dönemeyeceği bir noktaya gelmek üzereydi. Bunu göze almıştı. O, oğlunu seviyordu. Hiç emek vermediği o sevgi, oğlunun sevgisi, eksik olandı. Aşkın, annesini hiçbir zaman babasını sevdiği gibi sevmemişti, bundan sonra da sevmeyecekti. Bu sevgi için belki geçti ancak geç kalınmaması gereken başka şeyler adına konuşmak zorundaydı:" (Jako Olayı, "Aşkın'a Bir Şans Tanıdık", s.97).

'Jako Olayı' adlı kitapta Doktor Belle aldığı sorumlulukların cezasını çekmektedir:

"Aşkın'ı kaybedeceğini düşünmek Doktor Belle'nin içine büyük bir korku salmıştı. Bu, öncesinde hiç duymadığı bir korkuydu. Bugüne kadar en büyük korkusu, işini yitirmekti. Gizmenlerin hizmetinde bir doktor olarak toplumda edindiği yer ve beraberinde gelen parasal güç en büyük dayanağıydı. Bu gücü yitirmeyi göze alabileceğini asla düşünemezdi. Kendi elleriyle kopyalayıp gönderdiği bir kuş, önce eski kocasının, ardından da oğlunun yaşamını yok etmek üzereydi. Bunu anlamak genç kadını alt üst etmişti. Bu düzenin bilerek bir parçası olmuş ancak ucunun oğluna da dokunabileceğini hesaplayamamıştı. Şimdi ise evine kadar giren bu tehlike, onun da yaşamını tehdit ediyordu." (Jako Olayı, "Doktor Belle Korku İçindedir", s.105).

'Jako Olayı' adlı kitapta Kayra'nın hayatını kurtarmak için belirli sorumluluklar alınmaktadır:

"(...)Kayra'dan gelen bu ileti gönderme isteği... Başlider Dike, küçük bir bocalamadan sonra iletiyi yanıtlamakta gecikmedi. Bu bir tuzak değilse Kayra'nın gerçekten yardıma ihtiyacı var demekti. Bunu göze almak zorundaydı. İnsan hayatı değerliydi." (Jako Olayı, "Yeni Bir Dünya Harekâtı", s.115).

'Jako Olayı' adlı kitapta Doktor Belle eski eşini yaşatmak için sorumluluk üstelenmektedir:

"(...)Bunlar olup biterken Doktor Belle 12. Gökada'ya doğru yola çıkarılmıştı bile. Bu kez görevi oğlunun babasını yaşatmaktı." (Jako Olayı, "Yeni Bir Dünya Harekâtı", s.117).

'Jako Olayı' adlı kitapta Doktor Belle'nin hastasına karşı sorumlulukları örneklendiriliyor:

"(...)Bu sisli dünyanın içinde neden hep Belle vardı? Belleğinin bir oyunu muydu bu?
Bir ses:
-Kendine geliyor, dedi.
Tanımadığı bir ses:
-Görevinizi başarıyla tamamladınız.
Aynı tanımadığı ses:
-Odadan çıkabilirsiniz. Ancak bir süre daha hasta denetiminiz altında olacak.
-Doktor Belle…
Telaşlı bir ses…
-Hasta doğrulmaya çalışıyor.
-İzin vermeyin.
Tanımadığı bir ses…
-Ani hareketlere izin verilmeyecek." (Jako Olayı, "Sevgiden Başkası Yalan", s.121-122).

'Beni İnciten Aptal Dünya' adlı kitapta velilerin üzerine düşen sorumluluklar örneklendiriliyor:

"(...)Müdür Tavuk, sözü arka arkaya, öğretmenlerimize veriyor.
-Öğrencilerin okulda cep telefonlarına gereksinimleri olacağını düşünmüyoruz. Böyle bir durumla karşılaştığımızda cep telefonlarına el koyacağız ve yıl sonuna kadar da geri vermeyeceğiz. Sizlerden de onlara yeni telefonlar almamanızı istiyoruz." (Beni İnciten Aptal Dünya, "Her Şey Mel İçin!", s.16-17).

'Beni İnciten Aptal Dünya' adlı kitapta yanlış bulduğu bir davranışın düzeltilmesinden kendini sorumlu hisseden bir tavuk örneklendiriliyor:

"(...)Gözüme, pasta sever tavuk öğretmenimin elindeki kalemle, önlerindeki masaların üzerine serili o bembeyaz örtüyü çizdiği takılmasın mı! Olacak iş mi? O da bizim gibi sıkıldı desem… Ama olmaz ki! Pasta sever tavuk öğretmenimi uyarmak gerek! Ben o güzelim örtüyü karalamaya kalksam…" (Beni İnciten Aptal Dünya, "Bizim İki Katımız Mel!", s.20).

'Beni İnciten Aptal Dünya' adlı kitapta anne ve kardeşlere düşen sorumluluklar örneklendiriliyor:

"(...)Asansörün kapısına ilk ulaşan o oldu. Beç arkasından seslendi:
-Asansörü çağır!

Zini "Asaaaansörrr!" diye bağırmaya başlamasın mı? Ama duymalısınız, nasıl bağırıyor! Ne olup bittiğini anlamamız uzun sürmedi. Anlar anlamaz kahkahalara boğulduk. Bu arada Zini'ye asansörün nasıl çağırılması gerektiğini anlatmak da ağabeyi Beç'e düştü.
…
Annelerimizin bizim başlarımızda kendileri olmadan asansöre binmemize izin vereceklerini sanmamıştınız değil mi? Sanmayın. Annem de oradaydı." (Beni İnciten Aptal Dünya, "Şanssız Mel", s.33-34).

'Beni İnciten Aptal Dünya' adlı kitapta annenin çocukları üzerindeki sorumluluğu örneklendiriliyor:

"(…)Asansör hareket ettiğinde aramızda sıkışan Zini ağlamaya başladı. Annem bizi uyardı:
-Dikkat edin. Birbirinizi ezmeyin." (Beni İnciten Aptal Dünya, "Şanssız Mel", s.37).

'Beni İnciten Aptal Dünya' adlı kitapta Mel'in kaybolup eve geç kaldığını düşünerek telaşa kapılması ailesine karşı sorumlu bir davranış geliştirdiğini gösterirken aynı zamanda horozun ışıkların kapatılmamasından, gereksiz yere yanmasından sorumlu hissederek uyarıda bulunması sorumluluk değerini örneklendirmektedir:

"Kümesin bir köşesinde uyuyakaldığımı birtakım ayak sesleriyle gözlerimi araladığımda fark ettim. Bu nasıl olmuştu? Aradan ne kadar zaman geçmişti?
Eyvah! Hava kararmış!
Babam… Kayboldum diye kim bilir nasıl telaşlanmıştır! Ben onu üzmeyi asla istemem.
…
Şimdi ayak seslerine bir de kalın bir horoz sesi eklendi:
-Kümesin lambasını da kim açık bırakmış? Kaç kere söyledim! İşiniz biter bitmez lambayı söndüreceksiniz, diye." (Beni İnciten Aptal Dünya, "Çenesi Düşük Mel", s.49-50).

'Beni İnciten Aptal Dünya' adlı kitapta gündelik yapılması gereken sorumluluklar sıralanıyor:

"(…)Yüzüme dik dik bakarak sözümü kesti,
-Suçunu kabul ediyorsun yani, dedi.
-Ben hiçbir şeyi kabul etmiyorum! O da benimle alay etmeseydi!
-Görüyorum ki işin içinden başka işler çıkıyor. Uzatmayalım. Şimdi hemen dışarı çıkıp ardıma düşüyorsun. Kümesten çıkarken de lambayı söndürmeyi unutmuyorsun." (Beni İnciten Aptal Dünya, "Çenesi Düşük Mel", s.51).

'Beni İnciten Aptal Dünya' adlı kitapta öğretmenin, öğrencisinin üzülmesinden sorumluluk duyarak bu durumun sebebini öğrenmeye çabaladığı örneklendiriliyor:

"(…)İnga elbette bu fırsatı kaçırmazdı. Öğretmenimizin yanına koştu:
-Öğretmenim, Mel ağlıyor!
Öğretmenimiz telaşlandı. Hemen yanıma geldi. Dikkatle bana baktı. Görünürlerde bir aksilik yoktu. Sordu:
-Bir yerine bir şey mi oldu?

İnga'ya ne diyeceğimi bilemediğim gibi öğretmenimize de ne diyeceğimi bilemedim. Başımı önüme eğdim. Kendimi çok kötü hissediyordum." (Beni İnciten Aptal Dünya, "Obur Mel", s.56-57).

'Beni İnciten Aptal Dünya' adlı kitapta bekçi, Mel'in kayıp olması durumundan sorumluluk duyar:

"(...)Odayı aydınlatacak düğmeye bastığında karşımda oldukça geniş bir oda buldum. Bir bekçi için fazlasıyla büyük bir oda…
-Ailene hemen haber vermeliyiz, dedi. Öyle ya, ben şu anda kayıp bir tavuktum.
…
Madem "çenem düştü" diye azarlamıştı beni… Ağzımı açmaya hiç niyetim yoktu. Ne yapmak istiyorsa kendi başına yapacaktı. Bu nedenle sorusunu da yanıtlamadım.
-Ailenin telefonunu biliyor musun?
Sessizliğimi farklı yorumladı:
-Kocaman olmuşsun. Hâlâ bir numarayı ezberleyemedin mi? Madem ezberleyemiyorsun not et bir yerlere. Başına ne geleceği bilinmez." (Beni İnciten Aptal Dünya, "Yaşlı Horozun Arkasına Takılan Mel", s.59-61).

'Beni İnciten Aptal Dünya' adlı kitapta çocuğun verilen sorumlulukları yerine getirdiği örneklendiriliyor:

"(...)-Git, Nan Tavuk ablandan iki patates iste, dedi.
Annem, onunla arkadaşlığı ne zaman ilerletmişti, bundan haberim yoktu. Ama annem söz konusu olunca uzun uzadıya kafa yormaya gerek yoktu. Annemdi, yapardı. Bana gelince… Benim ödevim vardı. İnternet'te araştırma yapıyordum. Daha doğrusu annem öyle sanıyordu. Bilgisayarda oyun oynuyordum. Beni rahat bıraksa olmaz mıydı? Nan Tavuk abladan patates istemek, bir kat aşağıya inmek demekti. Elbette aklımdan geçenlerin hiçbirini anneme söylemedim. Süklüm püklüm, Nan Tavuk ablanın evinin yolunu tuttum." (Beni İnciten Aptal Dünya, "Dans Eden Mel", s.72-73).

'Şen Yuva Apartmanı'nın Maceraları' adlı kitapta balığın karnını doyurma sorumluluğunun üstlenilmesiyle birlikte annenin çocuğunun davranışlarından sorumluluk duyduğu da örneklendiriliyor:

"(...)-Benden duymuş olma da Naneli Peticiğinin karnı acıktı. Durduk yerde, iyi mi, başına bir de Naneli Peti çıkmıştı! Karnı acıkan birine insan nasıl sırtını dönebilirdi? Ceren de dönemedi. Naneli Peti'nin karnını doyurmak zorundaydı. Daha önce babasını balıklara yem verirken görmüştü. Yem kutusundan bir parça yem alıp akvaryuma attı.
…
Ceren annesinin geldiğini fark etmemişti, birden onun sesini duyunca korktu:
-Ne yapıyorsun kızım sen?
-Balıkların karnı acıkmış. Onlara yem veriyorum.
Annesi telaşlandı:
-Cerenciğim, balıklar doyduğunu bilmez. Çok yem verirsen ölürler.
"Ölürler" sözünü duyunca da o telaşlandı:
-Nasıl ölürler? O ölmesini istemiyordu ki!" (Şen Yuva Apartmanı'nın Maceraları, "Ceren Balıkları Mı Kıskandı?", s.11).

'Şen Yuva Apartmanı'nın Maceraları' adlı kitapta arkadaşının zor durumda kalmasından sorumluluk duyarak çözüm bulunmaya çalışıldığı örneklendiriliyor:

"O Şen Yuva Apartmanı'na dönmek istemiyordu. Ancak böyle bir durumda arkadaşını yalnız da bırakamazdı. Küçük kızı kolundan tuttu:
-Gel, okula gidip öğretmenimize yanağını gösterelim." (Şen Yuva Apartmanı'nın Maceralar, "Şeyma'yı Arı Mı Soktu?", s.18).

'Şen Yuva Apartmanı'nın Maceraları' kitapta öğretmenin görevinin gerekliliklerini yerine getirdiği örneklendiriliyor:

"(...)Koridora taşan gürültü, nöbetçi öğretmeni harekete geçirmekte gecikmedi:
-Ne işiniz var sizin koridorda! Hemen sınıfınıza girin!
Ahmet, öğretmene doğru birkaç adım attı:
-Öğretmenim, Şeyma'yı arı soktu!
Nöbetçi öğretmen, sınıfa bir arının girdiğini sandı:
-Arı mı? Sınıfınızda arı mı var?
Arkasından Şeyma'ya doğru eğildi:
-Kızım, iyi misin sen?
-İyiyim öğretmenim." (Şen Yuva Apartmanı'nın Maceraları, "Şeyma'yı Arı Mı Soktu?", s.19).

'Şen Yuva Apartmanı'nın Maceraları' adlı kitapta öğretmenlerin sorumlulukları yerine getirildiği örneklendiriliyor:

"(...)Öğrencilerin hepsi susup korku dolu gözlerle öğretmenlerine baktılar. Nöbetçi öğretmen çocukları azarladı:
-Böyle abuk subuk sorular sorarak dersi kaynatacağınızı mı sanıyorsunuz siz? Girin içeri! Öğretmeniniz geldi!
Ebru Öğretmen de arkadaşını destekledi:
-Hemen içeri giriyorsunuz! Haydi! Yok bir şey! Arı soktu diye ölünür mü? Dağ başı mı burası?" (Şen Yuva Apartmanı'nın Maceraları, "Şeyma'yı Arı Mı Soktu?", s20-21).

'Şen Yuva Apartmanı'nın Maceraları' adlı kitapta bir babanın çocuğunun yapması gereken görevleri hatırlatmaktan sorumluluk duyduğu örneklendiriliyor:

"(...)Bu, Burak'a yapılır mıydı hiç? Burak'ın en sevdiği dizinin, en heyecanlı yerinde babası sordu:
-Derslerine çalıştın mı Burak?
Babası her akşam eve gelir gelmez oğluna bu soruyu sorardı. Oğlunun bu soruya "evet" ya da "hayır" demesi sonucu değiştirmezdi. Aralarında bir çekişme başlardı." (Şen Yuva Apartmanı'nın Maceraları, "Burak'ın Unutamayacağı Ders", s.23).

'Şen Yuva Apartmanı'nın Maceraları' adlı kitapta çalışanların sorumluluklarını yerine getirmeleri gerektiği örneklendiriliyor:

"(...)Patronunun yalnız olmadığını görünce şaşırdı. Oğlunun yanında ne işi vardı? Çocuğa sordu:
-Okul yok mu bugün? Tatil falan mı?
Burak'ın yanıt vermesine fırsat kalmadan patron araya girdi:
-Bırakın gevezeliği! Hemen çıkın 2. kata, geri gönderilecek malları kolilere yerleştirin!" (Şen Yuva Apartmanı'nın Maceraları, "Burak'ın Unutamayacağı Ders", s.25).

'Şen Yuva Apartmanı'nın Maceraları' adlı kitapta babası çocuğuna yerine getirmesi gereken sorumluluklar verir:

"(...)Bugün de torunuyla birlikte gelmişti. Torunu, yerinde duramayan 4-5 yaşlarında bir çocuktu. Babası, Burak'a yanına gelmesini işaret etti:
-Şu çocuğa dikkat et, bir şeyi kırıp dökmesin." (Şen Yuva Apartmanı'nın Maceraları, "Burak'ın Unutamayacağı Ders", s.28).

'Şen Yuva Apartmanı'nın Maceraları' adlı kitapta öğretmenlerin çocuklara karşı olan sorumlulukları örneklendiriliyor:

"(...)Topla lambanın buluşması faciayla sonuçlandı. Lambanın parçaları öğrencilerin kafalarına yağdı. Sınıfta bağrışmalar arttı. Ebru Öğretmenin sınıfının en büyük şanssızlığı, müdür yardımcısının odasının üzerinde yer almaktı. Bu kadar gürültünün üzerine müdür yardımcısının sınıfı ziyaret etmemesi düşünülemezdi. Öğrenciler onu beklerken nöbetçi öğretmen müdür yardımcısından önce davranıdı:
-Neler oluyor çocuklar burada?
Nur ağlıyordu. Nöbetçi öğretmen küçük kızın yanına yaklaşıp sordu:
-Niye ağlıyorsun sen?
Nur, "Lamba…" diye başladı; ancak sözünü tamamlayamadı. Müdür yardımcısının gümbür gümbür sesi sınıfa yayıldı:
-Ne bu gürültü?" (Şen Yuva Apartmanı'nın Maceraları, "Dünyanıza İyi Bakın", s.32).

'Şen Yuva Apartmanı'nın Maceraları' adlı kitapta öğretmenin öğrencilerine sorumluluk verdiği örneklendiriliyor:

"(...)Öğretmen sözlerini sürdürdü:
-Sınıfımız lambasız kaldı. Yeni bir lamba alınması gerekiyor.
Şeyma bu işten hoşlanmamıştı:
-Lambayı ben mi alacağım?
Yılmaz buna razı değildi. Lambayı birlikte almayı önerdi.
Ebru Öğretmen:
-Ben de öyle söyledim zaten. Başkan para toplayacak. Topladığınız parayla yalnızca lamba almayacaksınız. Sınıf kitaplığına yeni kitaplar da alacaksınız." (Şen Yuva Apartmanı'nın Maceraları, "Dünyanıza İyi Bakın", s.35).

'*Şen Yuva Apartmanı'nın Maceraları'* adlı kitapta güvenlik görevlisinin düşen çocuğu hastaneye götürme sorumluluğunu aldığı örneklendiriliyor:

"Yılmaz'ın imdadına sitenin güvenlik görevlilerinden biri yetişti:
-Neler oluyor burada?
Sarışın adam:
-Hiç, dedi. Çocuk bisikletten düştü.
Güvenlik görevlisi küçük kızın çenesinin kanadığını görünce:
-Çocuğu sağlık ocağına götürmek gerek, dedi." (Şen Yuva Apartmanı'nın Maceraları, "Kahraman Yılmaz", s.39).

'Şen Yuva Apartmanı'nın Maceraları' adlı kitapta bir hayvanın sorumluluğunun alınamayacağı örneklendiriliyor:

"Yılmaz'ın annesi bir an ne yapacağını bilemedi. Kuş, sahibine geri götürülmeliydi. Oğlunu buna nasıl ikna edeceğini bilemiyordu. Bir kuş iyiydi, güzeldi; ama o da bir candı. Sorumluluktu." (Şen Yuva Apartmanı'nın Maceraları, "Kahraman Yılmaz", s.44).

'Şen Yuva Apartmanı'nın Maceraları' adlı kitapta annenin çocuğunun yaptığı davranışlardan sorumluluk duyduğu örneklendiriliyor:

"(...)Annesi Yılmaz'ı elinden tutup salondan dışarıya çıkardı:
-Sus bakayım! Sen öyle olur olmaz işlere burnunu sokma. Çocuklar her şeye karışmaz!" (Şen Yuva Apartmanı'nın Maceraları, "Kahraman Yılmaz", s.46).

'Şen Yuva Apartmanı'nın Maceraları' adlı kitapta çocuğunun yaptığı olumsuz bir davranıştan annenin sorumluluk duyarak hemen onu uyardığı örneklendiriliyor:

"(...)Açelya, masanın üzerinde sessiz sedasız uyuklayan kalemliğini aldı, bütün gücüyle yere fırlattı. Kalemliğin içindeki bütün araç gereçler, özellikle de kalemler yaygarayı bastı. Anne, ne olup bittiğini anlamak isteyen gözlerini büyük kızına çevirdi. Kalemliğin düştüğü yerde küçük bir kargaşa yaşanıyordu: silgiler, kalem uçları, renkli kalemler, küçük bir nazar boncuğu… Çıfıt çarşısı dense yeriydi. Açelya'yı azarladı:
-Kızım, niye dikkat etmiyorsun? Kalemliğine bile sahip çıkamıyorsun!" (Şen Yuva Apartmanı'nın Maceraları, "Açelya'nın Duvar Gazetesi", s.49).

'Şen Yuva Apartmanı'nın Maceraları' adlı kitapta Kıvanç'ın kardeşine karşı yerine getirmesi gereken sorumluluklar örneklendirilmektedir:

"(...)O sırada küçük kız, yeniden çığlığı bastı:
-Aaaa! Bebeğin altı ıslak! Çiş yapmış!
Kıvanç omuzlarını silkti:
-Bana ne?
Ayça, arkadaşına kızdı:
-Ne kadar kalpsizsin sen! Kardeşin ne hâlde, sen bana ne diyorsun! Altını değiştirmeseler, karnını doyurmasalar, onu koruyup kollamasalar ne olur? Zavallı bebek ölür! Sen karnın acıkınca karnını doyurmayı biliyorsun, o biliyor mu? Sen ne kadar kötü bir çocuksun!" (Şen Yuva Apartmanı'nın Maceraları, "Kıvanç'ın Pabucu Dama Mı Atıldı?", s.63).

'Şen Yuva Apartmanı'nın Maceraları' adlı kitapta üzerine düşen sorumlulukları kahramanın eyleme dönüştürdüğü örneklendiriliyor:

"(...)Bu bir menekşe saksısıydı. Onu az önce semtin merkezindeki büyük marketten satın almıştı. Bugün, Hanımanne'nin doğum günüydü ve o, saksıyı kırmadan yaşlı kadına ulaştırmak istiyordu.
…
Arkadaşına sordu:
-Sen tek başına ne yapıyorsun orada?
-Bir şey yapmıyorum.
-Yapıyorsun. Kör müyüm ben? Niye koparıyorsun o papatyanın yapraklarını?
Nur, işine karışılmasından hoşlanmamıştı:
-Sana ne? Sen ne karışıyorsun bana?
-Seni öğretmenimize şikâyet edeceğim! Nur, papatyalara zarar veriyor diyeceğim." (Şen Yuva Apartmanı'nın Maceraları, "Ömrünüz Çok Olsun Hanımanne!", s.65).

'Şen Yuva Apartmanı'nın Maceraları' adlı kitapta çocuk bakımının sorumluluğunun yerine getirildiği örneklendiriliyor:

"(...)O sırada salona ağlayan bir çocuğun sesi ulaştı. Hanımanne:
-Paşam uyandı, dedi. Ben alıp geleyim onu." (Şen Yuva Apartmanı'nın Maceraları, "Ömrünüz Çok Olsun Hanımanne", s.70).

"Şen Yuva Apartmanı'nın Maceraları" adlı kitapta çocukların yerine getirmesi gereken sorumluluklar örneklendiriliyor:

"(...)Yosun olanları Serdar'ın annesine anlatınca genç kadın kahkahalara boğuldu:
-Bak sen! Neler olmuş! Tamam, ben konuşacağım Serdar'la. Kurtaracağız papatyaları. Siz gelin ödevinizi yapın. Gerisini düşünmeyin." (Şen Yuva Apartmanı'nın Maceraları, "Ömrünüz Çok Olsun Hanımanne", s.73).

'Hezarfen'le Uçuyoruz' adlı kitapta babaannenin torununa sorumluluklarını ifade ettiği örneklendiriliyor:

"(...)Yaşlı kadın, Hatice Hanım için ördüğü şala devam ediyordu. Aklı ise hâlâ nereye koyduğunu anımsamadığı bir çile yündeydi. Gözlüklerinin üzerinden kuşkulu gözlerle torununa baktı.
-Otur da yap o zaman!
-Yapamam!
-Ben mi yapacağım senin ödevini?
-Ama sen matematikten anlamazsın!
-Ben de "Anlarım." demedim, zaten.
-Ben de onu söylüyorum işte. Biz yapacağız yani Mina'yla ben... Ben Minalara gidiyorum.
-Hayır efendim! Hiçbir yere gitmiyorsun! Ders çalışacağız, deyip ortalığı birbirine katıyormuşsunuz. Yengen sizden şikâyetçi!
...
Çalan kapının zili, Dila'yla babaannesinin konuşmasını böldü.
-Kim o, diye sormadan kapıyı açma!" (Hezarfen'le Uçuyoruz, "Hezarfen Yeniden Uçsa Ne Olur?", s.14).

'Hezarfen'le Uçuyoruz' adlı kitapta annenin çocuğuna bazı sorumluluklar yüklediği örneklendiriliyor:

"(...)Bu sırada Mina'nın annesinin sesi, duvarları aşıp bize kadar ulaştı:
-Mina!
Küçük kız, annesinin sesini duyar duymaz yerinden fırlayıp odasının kapısını araladı, kafasını dışarıya doğru uzattı:
-Buradayız anne!
-Bağırma! Kardeşin uyuyor. Gel de şu tepsiyi odana götür." (Hezarfen'le Uçuyoruz, "Büyük Büyük Babaanne", s.24).

'Hezarfen'le Uçuyoruz' adlı kitapta babanın çocuğunun davranışlarından sorumluluk duyduğu örneklendiriliyor:

"(...)Ortalık durulunca babası, Dila'yı karşısına aldı. Bugün kızı için oldukça hareketli geçmişti. Ortada aydınlanması gereken bir iki nokta daha vardı.
-Sanırım, amcanın fotoğraf makinesini alırken ondan izin istemedin.
Dila babasına karşı çıktı:

-O, amcamın fotoğraf makinesi değildi. Mina'yla ikisinindi. Mina, bana izin verdi." (Hezarfen'le Uçuyoruz, "Dila'nın Sevdası", s.35).

'Hezarfen'le Uçuyoruz' adlı kitapta bir babanın kendi sorumluluklarını yerine getirme becerisi hakkında kendine öz eleştiri yaptığı örneklendiriliyor:

"(...)O gün Dila ilk kez babasıyla uzun uzun konuşma fırsatı bulabildi. Genç adam, ilk kez kızına yeteri kadar zaman ayıramadığını fark etti. Bu, elbette sevgisizlikten değil zamansızlıktandı. Ama Dila bunu anlayamayabilirdi. Kızının "Babam beni sevmiyor." diye düşünme olasılığı genç adamı kaygılandırdı." (Hezarfen'le Uçuyoruz, "Dila'nın Sevdası", s.36).

'Hezarfen'le Uçuyoruz' adlı kitapta babaannenin torununa sorumluluklarını hatırlattığı örneklendiriliyor:

"(...)-Sen bırak şimdi İnternet'i minterneti! Ödevlerini yap!
Dila'nın öğrenmek istedikleri henüz bitmemişti.
-Siz Çuvaçuva'dan mı göz ettiniz?
Babaanne ayağa kalktı, torununu azarladı:
-Senin çenen düştü yine! Rahat bırak beni! Hatice Hanım gelecekti. Ben bir şeyler hazırlayayım. Sen de uslu uslu ödevlerini yap." (Hezarfen'le Uçuyoruz, "Şeytan Diyor Ki…", s.44).

'Hezarfen'le Uçuyoruz' adlı kitapta evdeki bireylerin bakımının üstlenilmesi sorumluluğu örneklendiriliyor:

"(...)Hayatın önüme açtığı bu yolda tuttuğumu koparmak zorundaydım. Öyle yaptım. Ne gelirdi benim elimden?
Astım konağın kapısına bir levha: Hanımlar Fotoğrafhanesi.
Kolay mı oldu?
Olur mu hiç? Olmadı ama çoluğumuzu, çocuğumuzu ele güne muhtaç etmedim." (Hezarfen'le Uçuyoruz, "Her İnsanın Bir Hikâyesi Vardır", s.51).

'Hezarfen'le Uçuyoruz' adlı kitapta çocukların sağlıklı öğün edinme sorumluluğu örneklendiriliyor:

"(...)Fatma Hanım, torunlarının torunlarını uyardı:
-Kahvaltınızı bir an önce bitirmelisiniz.
Mina, büyük büyük babaannesine baktığında onun kahvaltı etmediğini, yalnızca çay içtiğini gördü. Aklına gelen muzipliği, dili açık etti:
-Anneniz, kahvaltı etmediğiniz için size kızacak." (Hezarfen'le Uçuyoruz, "Hezarfen Kayboldu", s.70).

'Hezarfen'le Uçuyoruz' adlı kitapta çocukların öncelikli yerine getirmeleri gereken sorumlulukları örneklendiriliyor:

"(...)Ne de olsa Fatma Hanım bir yetişkindi ve yetişkinlerin çoğu gibi, öncelikleri can sıkıcıydı.
-Küçük hanımlar, yarın okula gitmeniz gerektiğini unutuyorsunuz sanırım. Bilmiyorum sanmayın, hafta sonu tatili dediğiniz iki gündür. Önce okul… Gezmek ve fotoğraf çekmek için önünüzde daha nice zaman var." (Hezarfen'le Uçuyoruz, "Hezarfen Kayboldu", s.72).

'O Büyük Uğultu' adlı kitapta üzerine düşen sorumluluğun yerine getirilmesi örneklendiriliyor:

"(...)Her şey tamam, derken evde şeker kalmadığını fark etti. Bakkal, lojmanın iki sokak ötesindeydi. Şeker almak, Yaren'e düşüyordu. Yaren, kendisine düşen bu işi severek kabul etti. Bakkalın yolunu tuttu." (O Büyük Uğultu, "Evde Şeker Yok", s.6).

'O Büyük Uğultu' adlı kitapta Yaren'in eve geç kalmasından sorumluluk duyan Doktor Feride'nin telaşı örneklendiriliyor:

"(...)Doktor Feride Hanım, çayının bittiğini fark etti. Biten çay, ona geçen zamanı anımsattı. Genç kız, telaşlanır gibi oldu. Yaren geç kalmıştı. Bakkal iki sokak ötedeydi. Öyleyse küçük kız neden hâlâ dönmemişti." (O Büyük Uğultu, "Doktorların Beyaz Önlüğü Olur", s.13).

'O Büyük Uğultu' adlı kitapta annesinin verdiği sorumluluğun yerine getirildiği örneklendiriliyor:

"(...)Kardelen, elini genç kızın elinden çekti, yerinden kıpırdamadı.
-Annem kızar, dedi.
-Yok canım, kızmaz!
-Annem, "Ebe Hanım'ı çağır." dedi. "Çabuk ol." dedi.
Doktor Feride, ortada bir sorun olabileceğini düşündü. Dikkatle yeniden Kardelen'e baktı.
-Annen, Ebe Hanım'ı niçin çağırıyor? Bir şey mi oldu?
-Annemin karnı kanıyormuş.
-Ne oldu annenin karnına?
-Kanıyormuş." (O Büyük Uğultu, "Doktorların Beyaz Önlüğü Olur", s.16).

'O Büyük Uğultu' adlı kitapta çocuğun annesine karşı davranışlarında kendini sorumlu hissettiği örneklendiriliyor:

"(...)En iyisi eve dönmekti. Belki de annesi, yokluğunu fark etmemişti. Fark ettiyse dışarıya izinsiz çıktığı için açacaktı ağzını, yumacaktı gözünü." (O Büyük Uğultu, "Annenin Diline Düşmeye Gör!", s.19).

'O Büyük Uğultu' adlı kitapta kişilerin üzerine düşen sorumlulukları yerine getirdiği örneklendiriliyor:

"(...)Sezen Hanım'ın sigortayı kontrol etmesi gerekiyordu. Sigorta, sokak kapısının üstündeydi. Evin girişi loştu. Kapıyı araladı. İçeriye dolan aydınlıkta sigorta kutusuna baktığında sigortalardan birinin düğmesinin aşağıya düştüğünü gördü. Sessizce onu izleyen oğluna döndü:
-Git, içerden bir sandalye getir bana.
Uğur, annesinin isteğini hemen yerine getirdi. Genç kadın, düşen düğmeyi yukarıya kaldırdığında ev, yeniden elektriğe kavuştu. Sezen Hanım, sandalyeyi yerine götürme görevini oğluna vererek kendisi mutfağa yöneldi. Eksik kalan işine döndü. Fırına sürdüğü yemek ne âlemdeydi? Denetlese iyi olacaktı." (O Büyük Uğultu, "Annenin Diline Düşmeye Gör!", s.23-24).

'O Büyük Uğultu' adlı kitapta kardeşinin sorumluluğuyla birlikte mesleki sorumluluğunun üstlenilmesi örneklendiriliyor:

"(...)O artık yaşamı, kardeşinin sorumluluğunu da üstlenerek göğüsleyecekti. Yaşama atılmıştı. Atıldığı yaşamda payına düşen, küçük bir kasabada ebe olmaktı." (O Büyük Uğultu, "Cem Üç Dakika Gecikti", s.26).

'O Büyük Uğultu' adlı kitapta çocuğunun davranışlarından sorumluluk duyan bir anne örneklendiriliyor:

"(...)Annesi de ne olup bittiğini anlamaya çalışıyordu.
-Masa lamban niye yanmıyor? Ne oldu ona? Ampulü mü patladı? Sana "Lambayı yakmadan masada çalışma." demedim mi? Gözlerin bozulacak." (O Büyük Uğultu, "Annesi Uğur'u Anlamaz", s.39).

'O Büyük Uğultu' adlı kitapta Doktor Feride'nin Yaren'in varlığından sorumluluk duyarak ona haber bırakması örneklendiriliyor:

"(...)Yaren, elinde bir kilo şekerler lojmana vardığında Feride ablanın kapısına bir not iliştirdiğini gördü. Genç kız, "Hastaya gidiyorum. Hemen döneceğim." diye yazmıştı. Sen kahvaltını et." (O Büyük Uğultu, "O Büyük Uğultu", s.57).

'O Büyük Uğultu' adlı kitapta bahçelerinden izinsiz bir şeyler almasından rahatsız olan Yaren bunu bir sorumluluk olarak görür ve ablalarına haber verir:

"(...)Uğur, ona burun kıvırdı. Bir kızın sözünü ciddiye alacak hâli yoktu. Sataştı:
-Nereden sizin bahçeniz oluyormuş?
Arkasından da ağaca tırmanmaya yeltendi. Yaren, önünü kesti.
-Kirazlar daha olmadı.
Uğur, eliyle Yaren'i itti.
-Çekilsene sen önümden!
...
-Veda abla! Feride abla! Kirazlarımızı çalıyorlar!" (O Büyük Uğultu, "O Büyük Uğultu", s.61).

'O Büyük Uğultu' adlı kitapta sahip olunan mesleğin gerekliliklerinin yerine getirilmesi örneklendiriliyor:

"(...)Doktor Feride Hanım, depremin ardından kurulan seyyar hastanede görevinin başındaydı." (O Büyük Uğultu, "Bir Şey Yok! Geçti!", s.65).

'O Büyük Uğultu' adlı kitapta yardıma ihtiyacı olan insanlara karşı kendini sorumlu hissetme duygusu örneklendiriliyor:

"(...)Kasabadan kaçamazdı. Kolu alçıda da olsa burada insanların ona gereksinimi vardı. Burada insanların herkese gereksinimi vardı." (O Büyük Uğultu, "Yaşama İnancını Kaybetme", s.73).

4.8. Yardımseverlik Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar

'Korkak Kızlar Cesur Erkekler' adlı kitapta Yaren'in Dilşad'a yardım etme davranışı örneklendiriliyor:

"(...)Yaren, Dilşad'ı sararmış yapraklarla boğuşurken buldu. İki arkadaş, el ele vererek kısa zamanda bahçeyi sararmış yaprakların saldırısından kurtardılar." (Korkak Kızlar Cesur Erkekler, "Bal Gibi De Yenildin İşte", s.55).

'Korkak Kızlar Cesur Erkekler' adlı kitapta zor durumda olan komşusuna yardım etme davranışı örneklendiriliyor.

"(...)Mesel'in annesi, gözyaşlarını tutamayan komşusunu avutmaya çalıştı:
-Üzme kendini. Bizim bey karakola gitti. Polisler de seferber olacak, inşallah Cömert'i bulacaklar.
...
Emel Hanım, kendisini toparlamaya çalıştı:
-Ben gideyim artık. Annem merak eder. Var olun, sağ olun. Eksik olmayın.
Mesel'in annesi, komşusunu geçirirken,
-Ne yaptık ki? Komşu komşuya böyle günde gerek, diyordu." (Korkak Kızlar Cesur Erkekler, "Polisler Seferber Oldu", s.64-65).

'Lila Renkli Köpek' adlı kitapta hayvanlara gıda yardımı yapıldığı örneklendiriliyor:

"(...)İyi ve kötü üzerinde uzlaşmak zordur. Bu nedenle, 'Köpekler için, iyi insanlar da vardı.' diyelim. Çöp sorununa çözümler üreten insanların arasında bulunan o iyi insanların Köpekköylere de bir iyilikleri dokundu. İnsanlardan arta kalan yiyecekler, küçük servis uçaklarıyla Köpekköylere dağıtılmaya başlandı. Bu sorumluluğu iyi insanlar üstlenince kimsenin söyleyecek sözü kalmadı." (Lila Renkli Köpek, "Lila Renkli Köpek", s.9).

'Lila Renkli Köpek' adlı kitapta Nenna'nın tutukevine gitmesini istemeyen Sim ona evini açarak yardım eder:

"(...)Bu talihsiz köpeğin kabul edildiği ev, Sim'in patronunun eviydi. Sim, patronun köpeği sokağa atacağını öğrenince buna gönlü razı olmadı.
...
Herkesin bildiğini Sim de biliyordu. Sokağa atılan köpekler, toplanarak köpek tutukevlerine kapatılıyordu.
...
Böylece Sim'e evini Nenna'ya açmaktan başka yapacak bir şey kalmadı." (Lila Renkli Köpek, "Servis Pilotu Jami", s.20-21).

'Lila Renkli Köpek' adlı kitapta hayvanlara yardım etme davranışı örneklendiriliyor:

"(...)Arkasından, beton kenarlığa konan güvercini fark etti. Güvercin ona dikkat etmedi. Bir poşete doldurduğu ekmek parçalarını kuşlara atan yaşlı bir adamı gözlemekteydi. Yaşlı adam, her sabah bunu yapardı. Kuşları doyurduğunu düşünmek onu mutlu ederdi." (Lila Renkli Köpek "Küçümencik Daçi", s.26).

'Lila Renkli Köpek' adlı kitapta Daçi'nin bütün zor durumda olan köpeklere yardım etme isteği örneklendiriliyor:

"(...)-Lila renkli köpeğin, yardım dileyen köpeklerin sesi olduğunu söylememiş miydin?
-Söylemiştim. Bu çağrıya yanıt vermen aşktan değil mi? 'Yardım etme' aşkından. Sen yüce gönüllü bir köpeksin. Daçi, Ado'nun söylediklerini dikkate almadı.
-Bu yüce gönüllü köpeğin yardımına koştuğu başka köpek göremedik henüz.
-Topun içindeki köpek, sonra Ani… Onlara ne diyorsun?
-Biri toprağa karıştı. Öbürüne ne olduğunu ise biz de bilmiyoruz. 'Yardım' dediğin bu mu?
-Onlar sana bilmediğin pek çok şey öğretmediler mi? Bilmediğin yaşamlar… Onların acılarını yüreğinde duymadın mı?
-Duymaz mıyım!.. Beni üzen de bu. Bir yerlerde acı çeken köpekler var. Ben onların varlığını biliyorum. Ama ne yapacağımı bilmiyorum." (Lila Renkli Köpek, "Şevket Dede Perişandır", s.72-73).

'Lila Renkli Köpek' adlı kitapta Şevket dedenin köpeklere yuva açarak onlara yardım etme isteği örneklendiriliyor:

"(...)Ersin, dedesini az önce ayağa kalktığı kanepeye yeniden oturttu. Kendisi de yanına oturdu.
-Dedeciğim, bana neler olduğunu anlatacak mısın?
Yaşlı adam, torununa sevgiyle baktı. Onun kendisini anlayacağını biliyordu,
-Köpek yuvası açacağım, dedi. Köpeklere yuva gerek.
Ersin, dedesinin neden söz ettiğini tam olarak anlayamamıştı.
-Hangi köpeklerden söz ediyorsun sen?
-Sokaklara düşen köpeklerden…
-Dede, onlar köpek tutukevlerine götürülüyor. Yersiz yurtsuz kalmıyorlar.
-Oralarda köpeklerin başına neler geldiğini herkes biliyor.
Ben onları tutsak etmeyeceğim. Onlara bir yuva vereceğim. Kendilerini güvende ve mutlu hissetmelerini sağlayacağım. Sonra senin gibi, Sedef gibi köpek severler gelip onları evlat edinecekler." (Lila Renkli Köpek, "Şevket Dede Nereye Gidiyor?", s.75-76).

'Lila Renkli Köpek' adlı kitapta yardımsever insanların da katkılarıyla bir köpek yuvası açılır:

"(...)Sarpa sarılan işlerin yoluna girmesi uzun sürmedi. Şevket dede, köydeki zeytin ağaçlarının bir kısmını sattı. Eline geçen parayla kentin dışında boş bir arazi satın aldı. En büyük desteği, elbette torunlarıydı. Bu arada yaşlı adamın niyetini öğrenen kimi insanlar da (iyi insanlar) ellerini taşın altına koymakta gecikmedi. İnsanların yaşadığı kentlerin birinde ilk kez bir köpek yuvası açıldı. Şevket dede, ölümüne dolaylı olarak da olsa yol açtığı köpeğin adını yaşatmak istedi. Yuvasına onun adını verdi: Ani Köpek Yuvası." (Lila Renkli Köpek, "Ani'nin Adı Yaşayacaktı", s.77).

'Lila Renkli Köpek' adlı kitapta Daçi'nin yardıma ihtiyacı olan köpeklere yardım etmesiyle birlikte diğer yardıma muhtaç olan bütün köpeklere de yardım etme isteği örneklendiriliyor:

"(...)Daçi'nin topu, parkın aşağısındaki çukura yuvarlanmıştı. Topunun ardından koşturan Daçi, orada bir tümseğin ardında baygın yatan bir köpekle karşılaşmıştı. Durumdan, önce Ado'yu haberdar etmişti. Sonra da birlikte Sedef'e koşmuşlardı.
…
Mia adını verdikleri köpeğin öyküsünü sonradan öğrendiler.
…

Mia, ameliyat edildi. Boynundaki çelik telden kurtarıldı. Ani Köpek Yuvası'nın kapılarını açtığı ilk köpek oldu.
…
Bundan sonra Daçi, ardına düştüğü lila renkli köpeği yani ondan yardım isteyen köpeklerin seslerini sık sık duyacaktı. Köpekköy'den ayrılması boşuna değildi." (Lila Renkli Köpek, "Ani'nin Adı Yaşayacaktı", s.79).

'Salyangozdan Korkan Annem ve Biz' adlı kitapta zor durumda olan arkadaşına yardım etme çabası örneklendiriliyor:

"(…)Delikanlı, yaşlı adamın koluna yapıştı:
-Amca, arkadaşıma yardım edelim, dedi. Boşta kalan eliyle sokağı gösterdi:
-Özge, orada kaldı. Köpeklerin arasında." (Salyangozdan Korkan Annem ve Biz, "Her Zaman Gülümseyen Afrodit", s.48).

'Salyangozdan Korkan Annem ve Biz' adlı kitapta yardım etme davranışı örneklendiriliyor:

"(…)Türkü, annesinin neye kızdığını anlamamıştı. Anneannesi niye dikiş dikmemeliydi?
Yaşlı kadın, kızına gülümsedi:
-Vardır elbette. Parasını verirsen dikecek çok kişi bulunur. Hasret Hanım, başını olumsuz anlamda iki yana doğru salladı:
-Ama her şey parayla olmaz.
-İnsanları sevindirmek gerek. Ben bu tulumu dikmesem Melahat'ın oğlu palyaço olamaz. Anasının tuluma falan verecek parası yok. Hasret Hanım, bunları bilmez miydi? Elbette sevindirmek gerekti insanları. Hele de çocukları…" (Salyangozdan Korkan Annem ve Biz, "İnsanları Sevindirmek Gerek", s.49-50).

'Sonsuz Sonsuza Kadar' adlı kitapta paylaşma ve yardımseverlik örneği sunuluyor:

"(…)Bahçede salıncağı bile vardı. Gerçi onun değildi, İlke'nindi ama olsun… İlke, ondan hiçbir şeyini esirgemezdi." (Sonsuz Sonsuza Kadar, "Kardeşinin Elini Tut!", s.10).

'Sonsuz Sonsuza Kadar' adlı kitapta altına yapmak üzere olan Nilay, suluğunu yanlışlıkla yere düşürür ve suluğunu yere düşürürken aynı zamanda da altına kaçırır. Bu durumda suluğundan yere dökülen sular onun altına kaçırdığı idrarını kamufle etmiştir. Bu sebeple de suluğunun üzerinde duran örümcek adamın ona yardım ettiğini düşünür ve o da örümcek adama yardım etmekten asla geri durmaz:

"(…)Nilay, başkanın ardına takılacaktı. Durdu. Yere düşen suluğunu gördü. Örümcek adam yere yüzükoyun kapaklanmıştı. 'Canı yanmış mıdır?' diye düşündü. 'Benim yüzümden attı kendini yere.' Eğildi, düştüğü yerden kaldırdı suluğunu, yeniden sırasının üzerine koydu. Bu kez o, örümcek adama göz kırptı. Kim ne derse desin, varsın herkes örümcek adamlar gerçek değil sansın; onu kurtarmıştı ya! Önemli olan buydu. Kimse ondan 'Nilay mı? Hani şu altına kaçıran kız…' diye söz edemeyecekti." (Sonsuz Sonsuza Kadar, "Yardımsever Örümcek Adam", s.19).

'Sonsuz Sonsuza Kadar' adlı kitapta Kuşçu Oktay'ın arkadaşlarının zor durumunda onlara yardım ettiği örneklendiriliyor:

"(...)Kuşçu Oktay, baktı çocuklarda başka para yok, on beş lira dediği kut kırmızı güvercini onlara on liraya bıraktı. Yanında çift beyaz bir güvercini de armağan etti. Nilay ve Cömert, terasa kurulan bu kümesle kendilerine yeni bir dünya buldular." (Sonsuz Sonsuza Kadar, "Kümesi Kuralım, Gerisi Kolay!", s.57).

'Sonsuz Sonsuza Kadar' adlı kitapta cılız yavrunun yaşaması için ona yardım eden iki çocuğun çabası örneklendiriliyor:

"(...)Zamanı geldiğinde çatlayan yumurtalardan iki yavru çıktı. Yavrulardan biri, daha güçlüydü. Anasının gagasına yapışıp onun kustuğu yemlerle yaşama, sıkı sıkı tutundu. Ana güvercin, iki yavrusuna birden sahip çıkamadı. Cılız yavru belki de ölecekti. Genellikle öyle olurdu. Cömert ve Nilay, buna izin vermedi. Ana güvercin yerine buğdayı onlar çiğnedi. Cılız yavruyu ağızlarına yaklaştırıp çiğnenmiş buğdayı yavrunun gagasına kustular. Cılız yavru yeme düşene kadar, bir ayı aşkın bir süre onu bu biçimde beslediler. Cılız yavruyu Cömert ve Nilay yaşattı." (Sonsuz Sonsuza Kadar, "Buukk! Buukk!", s.71).

'Revenge Adlı Çiçek' adlı kitapta yardıma ihtiyacı olan kedinin veterinere götürüldüğü örneklendiriliyor:

"(...)-Kediyi bir veterinere götürsek iyi olacak galiba, dedi. Kara kedi Yağmur'un kucağında baygın bir hâlde yatıyor, artık inlemiyordu. Bu arada Yağmur, kedinin kulağından akan kanın şortuna bulaştığını fark etti. Kanı görünce korktuğunu hissetti. Azat Bey'le birlikte arabaya bindiler." (Revenge Adlı Çiçek, s.19).

'Revenge Adlı Çiçek' adlı kitapta yuvalarına yemek taşıyan karıncalara Merve'nin yardım ettiği örneklendiriliyor:

"(...)Merve yuvalarına yiyecek taşıyan karıncaları izliyor, onlara yol açıyordu." (Revenge Adlı Çiçek, s.29).

'Revenge Adlı Çiçek' adlı kitapta insanların birbirinin yardımına ihtiyacı olduğu dile getiriliyor:

"(...)Adasu'yu yanıtlayan Zennur'du:
-İnsanlar birbirini tanımıyor. Bunu önemsemiyor bile. Ama birbirimize ihtiyacımız var." (Revenge Adlı Çiçek, s.44).

'Revenge Adlı Çiçek' adlı kitapta zor durumda olan arkadaşa yardım edildiği örneklendiriliyor:

"(...)Zennur ağlıyordu. Adasu arkadaşını düştüğü yerden kaldırmaya çalışıyordu.
-Canım, iyi misin?
Berkcan da onlara doğru ilerledi. Zennur'un dizleri kanıyordu. Oyun parkına en yakın villa Adasularınkiydi.
Adasu:
-Babamı çağırsam iyi olacak, dedi ve koşarak uzaklaştı.
Berkcan tek koluyla Zennur'a destek olmaya çalıştı." (Revenge Adlı Çiçek, s.46).

'Revenge Adlı Çiçek' adlı kitapta maddi durumu iyi olmayan arkadaşına fazla olan bisikletini göndererek ona yardımda bulunma davranışı örneklendiriliyor:

"(...)Berkcan Ali'yi tanıdı. Site görevlisi İlhan Orkun'un yeğeniydi. Berkcan'a ilk kez iki tekerlekli bisiklet alındığında -üçüncü sınıfa geçtiği yılın yazındaydı- üç tekerlekli bisikletini Ali'ye göndermişlerdi. Ali altı yaşına yeni girmişti o zaman. Ali'nin annesi zaman zaman sitedeki villaların temizliğine giderdi." (Revenge Adlı Çiçek, s.57).

'Revenge Adlı Çiçek' adlı kitapta kötü durumda olan arkadaşına yardım etme davranışı örneklendiriliyor:

"(...)Adasu arka balkonda yalnızdı. Yağmur'un koşarak geçtiğini görünce ona seslendi:
-Yağmur!
Yağmur, arkadaşının sesini duyunca durakladı.
-Nereye gidiyorsun?
-Hiç. Bir yere gitmiyorum.
Yağmur çok kötü görünüyordu. Adasu arkadaşına doğru ilerledi, koluna girdi:
-Gel, oturalım biraz." (Revenge Adlı Çiçek, s.62).

'Revenge Adlı Çiçek' adlı kitapta yardıma ihtiyacı olan arkadaşına ve ailesine yardım etme davranışı örneklendiriliyor:

"(...)Zennur'un bir önerisi vardı:
-Altan'ın nerede olduğunu öğrenmeye çalış.
Berkcan da onu destekledi:
-Evet, annesi çok üzülüyormuş. Onlara yardım etmeliyiz." (Revenge Adlı Çiçek, s.74).

'Revenge Adlı Çiçek' adlı kitapta iki tekerlekli bisiklete binmeyi bilmeyen çocuğa öğrenmesi için yardım edilir:

"(...)Ben Altan ağabeyimi severim aslında. Bana iki tekerlekli bisiklete binmeyi o öğretmişti. Üç tekerlekli bisikletimin pabucunu dama atıp iki tekerlekliye geçecektim ancak sürmeyi bilmiyordum. Bunu kimseye söyleyemedim. Benimle alay ederler diye korktum. Nasıl oldu bilmiyorum, Altan ağabey bunu anladı. 'Ben sana göstereyim.' dedi. Oyun parkında, gözlerden uzakta epey çalışmıştık birlikte." (Revenge Adlı Çiçek, s.85).

'Revenge Adlı Çiçek' adlı kitapta yardıma ihtiyacı olan arkadaşlarına yardım etmeleri gerektiği fikri örneklendiriliyor:

"(...)Berkcan, öncelikle kendi villalarına gitmeyi önerdi. Altan çok kötü görünüyordu. Üstünü başını değiştirmeli, yıkanmalıydı. Yarası temizlenmeliydi. Delikanlıyı bu durumda görenler hakkında olumsuz yargılara varabilir, ona 'suçlu' damgasını kolaylıkla vurabilirlerdi. Onu, bu durumda yalnız başına bırakamazlardı." (Revenge Adlı Çiçek, s.99).

'Revenge Adlı Çiçek' adlı kitapta insanlar birbirlerine ne kadar yardım eder ve ne kadar bir bütün olurlarsa insanların o kadar güçleneceği ifade ediliyor:

"(...)Tüm canlılar birbirleri için vardır. Birlikte güzeldir. Omuz omuza verdikleri, el ele tutuştukları zaman güçlenirler. Güçlenen insan, her zorluğun üstesinden gelir. İnsanlar, insanları sever." (Revenge Adlı Çiçek, s.127).

'Hoplar Ülkesi'nde Işıl Işıl' adlı kitapta zor durumda olan kıza yardım etme davranışı örneklendiriliyor:

"(...)Yere düşünce canı yanmadı ancak korktu. Yine de mızmız bebekler gibi ağlamaya hiç niyeti yoktu. Çevreden yetişen yaşlı bir kadın, Işıl'ın ayağa kalkmasına yardım etti. Kaygıyla sordu:
-İyi misin? Bir yerine bir şey oldu mu?
-Olmadı." (Hoplar Ülkesi'nde Işıl Işıl, "Kar Yağmaya Ara Verdi", s.6).

'Hoplar Ülkesi'nde Işıl Işıl' adlı kitapta yardımsever olmak gerektiği vurgulanıyor:

"(...)Bu oyuncakların içinde İlkem'e alınan oyuncaklar da vardı. Ona kimse bir şey sormadan, onun oyuncaklarını Berfin'in eline veriyorlardı. Böyle söylese anneannesinin ne diyeceğini çok iyi biliyordu: Siz kardeş sayılırsınız. İnsan kardeşinden hiçbir şeyini esirgemez." (Hoplar Ülkesi'nde Işıl Işıl, "Kardan Adamı Kim Yaptı?", s.21).

'Hoplar Ülkesi'nde Işıl Işıl' adlı kitapta arkadaşına yardım etmek isteyen bir davranış sergileniyor:

"(...)Çocuklar, arkadaşınız bir şey getirmediği hâlde bizimle kardan adam yapabilir mi?
Betül, söz istemeden atıldı:
-Benim iki tane havucum var. Birisini Yasin'e verebilirim." (Hoplar Ülkesi'nde Işıl Işıl, "Okulda Bir Gün", s.46).

'Hoplar Ülkesi'nde Işıl Işıl' adlı kitapta yardımlaşmayla her işin üstesinden gelinebileceği örneklendiriliyor:

"(...)Işıl, Baki ve Asil (gerçek adıyla Saygın) hemen kolları sıvadılar. Kader, derken Çilem, derken Tansu... Sayıları arttı. El ele verilince kardan kadının kardan adama yetişmesi çok sürmedi." (Hoplar Ülkesi'nde Işıl Işıl, "Işıl, Kardan Adam Yapmak İstemiyor", s.53).

'Mavi Kanat'ın Kızılderili Çadırı' adlı kitapta yoksul çocuklara yardım etme isteği örneklendiriliyor:

"(...)Çünkü Kırmızı Çizme dünyanın en büyük pastasını yapmak istiyor. O zaman dünyadaki bütün çocukları o pastayı yemeye çağıracaktı. Böylece dünyada pasta yemeyen çocuk kalmayacaktı." (Mavi Kanat'ın Kızılderili Çadırı, "Paşabey Yollarında", s.10-11).

'Mavi Kanat'ın Kızılderili Çadırı' adlı kitapta yardımlaşmanın gücüne olan inanç örneklendiriliyor:

"(...)İki hafta önce Paşabey sahilinde bir Kızılderili çadırı kurdu. Önce yalnızdı. Yalnız kalmayacağını biliyordu. Eylemine ilk destek, Toprak'tan geldi.
...
Mavi Kanat yanına önce Bereketli Toprak'ı aldı, birken iki oldular. İkiyken çok olacaklardı. İnandılar." (Mavi Kanat'ın Kızılderili Çadırı, "Kızılderililerle Olmayacak İş", s.29).

'Mavi Kanat'ın Kızılderili Çadırı' adlı kitapta Bade'nin yardıma ihtiyacı olan hayvanlara yardım ettiği görülüyor:

"(...)Yaşlı kadın onlar için küçük bir meyve sandığından bozarak derme çatma bir de sığınak yapmıştı. Birbirlerinden güç almaya çalışsalar bile dışarıdan gelecek tehlikelere karşı henüz savunmasız oldukları ortadaydı. İnsanlardan öbür kediler kadar çabuk ürkmüyorlardı. Bade, en çok Kahveci'yi ve Sütçü'yü sevdi. Onların yiyeceklerini sığınaklarının önüne eliyle bıraktı, su kaplarını tazeledi." (Mavi Kanat'ın Kızılderili Çadırı, "Küçük Eylemci Bade", s.33).

'Mavi Kanat'ın Kızılderili Çadırı' adlı kitapta yardıma ihtiyaca olan hayvanlara yardım etme davranışı örneklendiriliyor:

"(...)Bade, ertesi gün sitenin bahçe duvarının önüne düşen serçeyi görünce çevresindeki hayvanlara yardım edeceği sözünü anımsadı. Koşarak kuşun yanına gitti." (Mavi Kanat'ın Kızılderili Çadırı, "Sakızları Yiyecek Sanan Kuşlar", s.35).

'Mavi Kanat'ın Kızılderili Çadırı' adlı kitapta hayvanlara ihtiyaçlarına yönelik yardım edildiği örneklendiriliyor:

"(...)Hidayet Bey'in ve Bade'nin kediler karınlarını doyursun diye sağa sola bıraktıkları yiyeceklerin başına, önce aksak kedi ve yavruları geldi. Karınlarını hızla, ürkekçe doyurdular." (Mavi Kanat'ın Kızılderili Çadırı, "Can Yoldaşını Yitiren Kahveci", s.41).

'Mavi Kanat'ın Kızılderili Çadırı' adlı kitapta birlik olup yardımlaşılırsa hayatın kolaylaşacağı örneklendiriliyor:

"(...)Önemli olan, o zorluklarla savaşmaktır. Hepimiz el ele vereceğiz, hayatı kolaylaştıracağız. Üzerimize düşeni yapacağız." (Mavi Kanat'ın Kızılderili Çadırı, "Başka Bir Dünya Yok!", s.46-47).

'Mavi Kanat'ın Kızılderili Çadırı' adlı kitapta çevresindekilere yardım etmek ve onlarla yediklerini paylaşmak isteyen bir davranış sergileniyor:

"(...)Bade, eve döndüğünde börek tepsisinde hâlâ birkaç dilim börek olduğunu gördü. Babaannesine sordu:
-Babaanne, bu börekleri Mavi Kanat'a götürebilir miyim?" (Mavi Kanat'ın Kızılderili Çadırı, "Aşılması Gereken Bir Zorluk", s.64).

'Beni İnciten Aptal Dünya' adlı kitapta ağacın ancak hayvanlara yardımı olduğu zaman mutlu olabileceği örneklendiriliyor:

"(...)Bahçe sıcaktan kavrulurken ağacın altı püfür püfür esiyordu. Sunduğu bu serinlik için ıhlamur ağacına teşekkür etmiştim. Uzaktan öyle sanırsınız ancak o, mutlu bir ağaç değildi. Buna çok şaşırmıştım. 'Gölgeme sığınan civcivler, tavuklar, horozlar mutlu olmazsa ben mutlu olamam." demişti. (Beni İnciten Aptal Dünya, "Çenesi Düşük Mel", s.53).

'Beni İnciten Aptal Dünya' adlı kitapta yardımlaşmayla birlikte hayatın kolaylaşacağı örneklendiriliyor:

"(...)-Arabanızı kenara çekseydiniz de biz de rahat rahat geçseydik olmaz mıydı?

Nan Tavuk, bu işin acemisi olduğunu kabul etti. Babam, söylene söylene bir yere varılamayacağını çok iyi bilirdi. Söylenmeyi bıraktı, Nan Tavuk'a yardım etti." (Beni İnciten Aptal Dünya, "Dans Eden Mel", s.72).

'Şen Yuva Apartmanı'nın Maceraları' adlı kitapta yardıma ihtiyacı olan genç kıza yardım edildiği görülüyor:

"(...)Güvenlik görevlisi, sitenin elemanıydı. Şen Yuva Apartmanı onu ilgilendirmezdi. Bir an aklından böyle bir düşünce geçmiş de olsa bu kızcağızı kendi hâline bırakmaya gönlü nasıl razı olacaktı? Cebinden kâğıt bir mendil çıkararak onu kızın hâlâ kanayan çenesine tuttu." (Şen Yuva Apartmanı'nın Maceraları, "Kahraman Yılmaz", s.40).

'Şen Yuva Apartmanı'nın Maceraları' adlı kitapta arkadaşının sevdiği kurabiyeyi yemesi ve kurabiyeye kolay ulaşabilmesi için ona yardımcı olduğu örneklendiriliyor:

"(...)Ceynur, kurabiyelerini her zaman Yılmaz'la paylaşıyordu; çünkü Yılmaz'ın o kurabiyeleri çok sevdiğini biliyordu. Hatta bir gün ona, 'Annem, beslenme çantamı hazırlarken ona çantama senin için de kurabiye koymasını söylüyorum.' demişti." (Şen Yuva Apartmanı'nın Maceraları, "Kahraman Yılmaz", s.44).

'Şen Yuva Apartmanı'nın Maceraları' adlı kitapta yardıma ihtiyacı olan Açelya'nın Yosun'dan yardım istediği örneklendiriliyor:

"(...)Yosun'un çok yardımsever ve iyi kalpli bir kız olduğunu herkes bilirdi. Ondan yardım isteyen birini kolay kolay geri çevirmezdi. Açelya'nın da acilen yardıma gereksinimi vardı. Arkadaşına:
-Biliyor musun, benim çok önemli bir sorunum var, dedi. Bana ancak sen yardım edebilirsin." (Şen Yuva Apartmanı'nın Maceraları, "Açelya'nın Duvar Gazetesi", s.51).

'Şen Yuva Apartmanı'nın Maceraları' adlı kitapta yardıma ihtiyacı olan papatyaya yardım edildiği örneklendiriliyor:

"(...)Papatyayı düştüğü yerden kaldırdı. Papatyanın ona gülümsediğini gördü. Küçük kız, gülümseyen papatyaya sordu:
-Canın yanıyor mu?
-Kopan her yaprağım canımı yaktı; ama şimdi iyiyim. Teşekkür ederim, beni kurtardın." (Şen Yuva Apartmanı'nın Maceraları, "Ömrünüz Çok Olsun Hanımanne!", s.65-66).

'Şen Yuva Apartmanı'nın Maceraları' adlı kitapta anne ve babası henüz gelmeyen kıza komşusunun yardım etme isteği örneklendiriliyor:

"(...)Onun anne babası işten henüz dönmemişlerdi. Serdar'ın annesi bunu fark edince küçük kızı kendi evlerine çağırdı:
-İstersen anneni babanı bizde bekleyebilirsin. Yalnız kalma. Ödeviniz varsa Nevzat ortalarda yok ama siz Serdar'la yaparsınız." (Şen Yuva Apartmanı'nın Maceraları, "Ömrünüz Çok Olsun Hanımanne!", s.72).

'Hezarfen'le Uçuyoruz' adlı kitapta hayvanlara yardım edilmesi örneklendiriliyor:

"(...)Yaşlı kadın aç kuşları, kedileri doyurmayı da üzerine görev bilmişti. Hatta orada bir kaplumbağanın bile yaşadığı söyleniyordu." (Hezarfen'le Uçuyoruz, "Hatice Hanım'ın Kaplumbağası Var mı?", s.28).

'O Büyük Uğultu' adlı kitapta insanlar arasında yardımlaşma ile ancak güçlü olunabileceği örneklendiriliyor:

"(...)Küçük kasabaların böyle bir özelliği vardı. Sılalarından kopup gelen insanlar, birbirlerini hemen bulur ve birbirlerine kenetlenirlerdi. Gurbette, güçlü olmak gerekti. Bu gücü birbirlerinden alırlardı." (O Büyük Uğultu, "Evde Şeker Yok", s.6).

'O Büyük Uğultu' adlı kitapta bir yardımlaşma örneği sergileniyor:

"(...)Kendisini düştüğü yerden kaldırmak için uzanan eli gördüğünde hiç düşünmeden tuttu. Düştüğü yerden kalkmasına yardım edenin kim olduğunu anlamak için başını kaldırdığında genç bir kızla karşılaştı." (O Büyük Uğultu, "Evde Şeker Yok", s.8).

'O Büyük Uğultu' adlı kitapta henüz atandığı köye tam olarak yerleşememiş ve bir sürü eksiğinin olduğu bir zamanda Yaren Öğretmen'e köy halkı tarafından yardım edilir:

"(...)Soğuk bir kış günüydü. Odasında doğru dürüst yakmayı bir türlü başaramadığı sobayla boğuştuğu sıra… Köyün sık sık kesilen elektriklerinin yine olmadığı, bu nedenle mum ışığıyla aydınlandığı ve müzik çalarının sustuğu sıra… Köyün evlerine henüz su bağlanmamıştı. Boşalan su kovasını fark etmediği için… Kova, köy çeşmesinden doldurulmalıydı. Bu nedenle bir bardak çay bile demleyemediği sıra… Ailenin büyük oğlu Mehmet, onu çay içmeye çağırmıştı." (O Büyük Uğultu, "Görev Yeri Değişen Yaren Öğretmen", s.43).

4.9. Vatanseverlik Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar

'Lila Renkli Köpek' adlı kitapta vatan için savaşarak can verdikleri atalarının yurtları, ardından gelen torunlarının bağımsız ve hür yaşayabilmelerini sağlamaktadır:

"(...)Köpeklerin yüzleri, insanlar arasında yaşadıkları zulme başkaldırıp Köpekköylere çekildikten sonra gülmüştü. Başlangıçta nice zorlukla karşılaşmışlardı. Ama köpekoğlunun ve kızının kararlılığı ve azmi karşısında zorluklar boyun eğmişti. Adından da anlaşılacağı üzere 1 no'lu Köpekköy, Köpekköylerin en eskisiydi. Öncü köpeklerce kurulmuştu. O öncüler arasında Daçi'nin ataları da vardı. Daçi, bugün çok sevdiği salkım söğüt ağacının altındaki kulübesinde mutlu bir köpekse bunu, kuşkusuz atalarının savaşımına borçluydu." (Lila Renkli Köpek, "Lila Renkli Köpek", s.9).

'Revenge Adlı Çiçek' adlı kitapta ülkelerine yöneltilen bir tehdit karşısında vatandaşlarının ülkelerini savundukları örneklendiriliyor:

"(...)Haber, Başsitekent'e bir anda yayılmıştı. Böyle güzel haberlere insanların ihtiyacı vardı. Bengi ülkeye yönelik bir tehdit daha başarıyla ortadan kaldırılmıştı." (Revenge Adlı Çiçek, "Başımız Dertte Mi?", s.126).

'Hezarfen'le Uçuyoruz' adlı kitapta insanın kaç yaşına gelirse gelsin doğduğu topraklara dönme ihtiyacı ve oraları unutamaması örneklendiriliyor:

"(...)Gökçe Hanım'ın uçağıyla sabaha karşı Çuvaçuva'ya doğru yola koyulduk. Uçakta beş kişiydik. Fatma Hanım'ın Çuvaçuva'ya gitmek için oldukça geçerli bir nedeni vardı. Annesi, babası, çocukluğu… Kökleri oradaydı. İnsan, çocukluğu kadardı. Çocukluğu kadar mutluydu." (Hezarfen'le Uçuyoruz, "Mina'nın Sevdası", s.49).

'Hezarfen'le Uçuyoruz' adlı kitapta aradan yıllar geçmesine rağmen Fatma Hanım'ın vatanına tekrardan kavuşma mutluluğu örneklendiriliyor:

"(...)Dila, Çuvaçuva'da ilk kez deklanşöre bastığında ekrana düşen görüntü Barış Kapısı'nın görüntüsü oldu. Bir savaşın yerinden yurdundan ettiği Fatma Hanım, yüzyıl sonra Barış Kapısı'ndan Çuvaçuva'ya yeniden girmişti. Mutluluğu görülmeye değerdi." (Hezarfen'le Uçuyoruz, "Uğur Ola!", s.52).

4.10. Öz Denetim Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar

'Korkak Kızla Cesur Erkekler' adlı kitapta Dilşad ve Yaren'in sonuçları düşünerek davranışlarını kontrol ettiği örneklendiriliyor:

"(...)Dilşad, mutfak penceresinden başını uzattı:
-Yaren, benim biraz işim var. Anneme yardım ediyorum.
-Oyun oynamayacak mıyız?
-Annem mantı yapıyor. Gel, mantıları birlikte sıkalım. Sonra oynarız.
Yaren, üzerindeki elbise una bulanırsa annesinin buna kızacağını düşündü:
-Ben seni beklerim, dedi." (Korkak Kızlar Cesur Erkekler, "Sen Bu Kitabı Okudun Mu?", s.13).

'Korkak Kızlar Cesur Erkekler' adlı kitapta çocukların olacakları hesap ederek davranışlarını buna göre şekillendirdiği örneklendirilmektedir:

"(...)Mesel, inanmaz gözlerle arkadaşına baktı:
-Sen bizim bulduğumuz paraların o mezara ait olduğunu mu söylemeye çalışıyorsun?
-Evet!
-Öyleyse polise gidelim.
-Hayır!
-Niye hayır? Ne oluyor sana Yaren? Ne bu hâlin?
-Anlamıyor musun, birileri o paraları oraya koydu ve almaya geleceklerdir. Ne olacak o zaman? Kese yerinde değil. Bunlar belalı adamlardır." (Korkak Kızlar Cesur Erkekler, "İnşaattan Hazine Fışkırdı", s.29-30).

'Korkak Kızlar Cesur Erkekler' adlı kitapta çocuklar amaçlarını gerçekleştirmek için eylemlerini buna uygun planlamaktadırlar:

"(...)Şu keseyi bahçeden alıp yerine koyacaktık. Bence hemen koyalım. Madem annenle baban da evde değil. Bundan iyi fırsat olmaz.
-Sen bize gelirsen ablamın dikkatini çeker.
-Onun dikkatini çekmeden bu işi nasıl çözeceğiz?
-Ablamı evden uzaklaştırmalıyız." (Korkak Kızlar Cesur Erkekler, "Evde Kimse Yok Mu?", s.38).

'Korkak Kızlar Cesur Erkekler' adlı kitapta çocukların davranışlarını planladığı örneklendirilmektedir:

"(...)Mesel, yer yer uzayan çimenlere bakarak,
-Keseyi böyle görmemiz zor bence, dedi.
Dilşad da onun gibi düşünüyordu:
-Birimiz bahçeye inip orayı iyice aramalı.
...
Mesel'in planı başkaydı:
-Varsayalım topumuz bahçeye kaçtı. Girip almak için bahçe sahiplerinden izin isteyelim. İzinsiz girdiğimizde bizi görürlerse…
Yaren, arkadaşının sözünü kesti:
-O yaşlı teyze bizi sevmez. Siz isteyin." (Korkak Kızlar Cesur Erkekler, "Topu Ne Yapacaksınız", s.42).

'Korkak Kızlar Cesur Erkekler' adlı kitapta göz önünde olduklarının farkında olan kızların davranışlarını kontrol altına aldığı örneklendiriliyor:

"(...)- Ben de sana geliyordum, dedi. Sonra da arkadaşının kulağına eğilip fısıldadı:
-Gel, rahat rahat konuşabileceğimiz bir yere gidelim.
-Nereye gideceğiz?
Dilşad'ı kolundan tutarak yavaşça çekti:
-Baksana, herkesin gözü üzerimizde.
-Annem kimseyle konuşmayın, bir şey anlatmayın, dedi."(Korkak Kızlar Cesur Erkekler, "Dikkatli Olun", s.48).

'Korkak Kızlar Cesur Erkekler' adlı kitapta amacına ulaşmak için davranışların kontrol edildiği örneklendiriliyor:

"(...)Ne yapmalıydı? Acaba sessizce beklese kedi gizlendiği yerden çıkar mıydı? Elbette! Bunu neden düşünmemişti? Karnı acıkmayacak mıydı? Canı sıkılmayacak mıydı? Hava iyice kardığında yalnız başına korkmayacak mıydı?
...
Etrafına bakındı. Nerede bekleseydi? Gözüne pencerenin önünde duran bir tabure ilişti. Orada oturup sessizce bekleyebilirdi. Tabureyi, çuvalları daha iyi görebilmek için pencereden biraz uzaklaştırdı." (Korkak Kızlar Cesur Erkekler, "Nedir Bu Çocuklardan Çektiğim", s.57-58).

'Korkak Kızlar Cesur Erkekler' adlı kitapta çocukların yapmak istedikleri eylemlerin planını yaptıkları örneklendirilmektedir:

"(...)Dilşad,
-Beklemek zorundayız galiba, dedi.
-Ben beklemek istemiyorum.
-Ne yapabiliriz?
-Biz de arayalım Cömert'i.
-Nerede arayacağız? Bizim sokak, avuç içi kadar bir yer. Buradan uzaklaşmış olabilir mi Cömert?
-Ne bileyim ben? Sorarız, araştırırız, belki bir gören vardır.
...

Bahçenin arka tarafı karanlıkta kalıyordu. Sanki bahçeye bir şey atılmıştı. Mesel ve Dilşad, birbirlerine baktılar. Mesel,
-Gidip bakalım, neler oluyor, dedi.
-Dur, önce arka odanın ışığını yakayım. Orası karanlıktır." (Korkak Kızlar Cesur Erkekler, "Nedir Bu Başımıza Gelenler", s.62).

'Lila Renkli Köpek' adlı kitapta Jami'nin hayatı hakkında aldığı kararlara göre zamanını planlaması ve buna uygun hareket etmesi örneklendiriliyor:

"(...)Jami, bu olaylardan sonra gönüllü servis pilotu olmaya karar verdi. O güne kadar yalnızca ulusal ve uluslararası hava sahalarında pilotluk yapan Jami için bu, kolay bir iş değildi. Çok yoğun tempoyla çalışan genç adamın da kuşkusuz, en önemli sorunlarından biri zamandı. Zamanı yoktu. Olmayan zamanının içinde servis pilotluğuna yer açmak özveri gerektirecekti." (Lila Renkli Köpek, "Servi Pilotu Jami", s.22).

'Lila Renkli Köpek' adlı kitapta hayata geçirilmek istenilen davranışların planlandığı örneklendirilmektedir:

"(...)Ado da arkadaşı gibi düşünüyordu ancak bir önerisi vardı:
-Biz de yardım isteyeceğiz. Ama önce iyice düşünmeliyiz. Köpeğin başına ne geldiğini bilmiyoruz. Oraya saklandığına göre, gözlerden uzak olmayı istemiş. Yarası ne durumdadır, kaç zamandır oradadır, bilmiyoruz. Elimizi çabuk tutmak zorundayız. Daçi, insanların dikkatini çekebilmek için havlamaya hazırlandı. Ancak arkadaşının niyetini sezen Ado, onu hemen durdurdu.
-Sakın havlayayım deme! İnsanları buraya üşüştürme!" (Lila Renkli Köpek, "Çok Yakından Gelen İnilti", s.47).

'Lila Renkli Köpek' adlı kitapta hayata geçirecekleri planı kimin üsteleneceği örneklendirilir:

"(...)Bugün yine oyun parkına gidecektir. Okullar tatil şimdi. Parka gitmeden duramaz. Sen bir ara fırsatını kollayıp onun elinden kurtulacaksın. Seni izleyecektir. Onu topun yanına götüreceksin.
-Niye sen götürmüyorsun? Başrol senin olsun. Ben böyle karışık işlerden anlamam." (Lila Renkli Köpek, "Mado Kaçmış, Yok!", s.51-52).

'Lila Renkli Köpek' adlı kitapta Ani, kendi hayatında kendi denetim sahibi olmak istediği için davranışlarını bu yönde düzenlediği görülür:

"(...)Küçük sarı yumak, topların konulduğu yuvadan arabanın içine daldı. Ado şaşkınlıkla sordu:
-Ne yapıyorsun sen?
Ani, heyecandan tıkanan bir sesle fısıldadı:
-Susun! Sahibim bilmesin! Kayboldum sansın!
Daçi ve Ado birbirlerine baktılar. Bu köpeğin derdi neydi? Ani, Daçi'nin ve Ado'nun sessizliğini hayra yormadı. Yalvarmaya başladı:
-Ne olur, kurtarın beni! Ben artık dayanamayacağım! Yüksel'in kölesi olmak istemiyorum." (Lila Renkli Köpek, "Başrolde Daçi", s.57).

'Lila Renkli Köpek' adlı kitapta kendi hayatının şekline yön veren bir bakış açısı örneklendiriliyor:

"(...)Bizim yapabileceğimiz *bir şey yok. Ben artık insanlarla yaşamak istemiyorum. Köpekköy'e gideceğim.*
...
Belki Köpekköy'le ilgili anlatılanlar da gerçek değildir. Belki öyle bir yer yoktur. Ben yine de gideceğim. Arayacağım. Bu uğurda ölsem de vazgeçmeyeceğim, dedi." (Lila Renkli Köpek, "Ani'nin Başına Gelenler", s.62).

'Lila Renkli Köpek' adlı kitapta kendi hayatına yön vermekte kararlı olma davranışı örneklendiriliyor:

"(...)Nazmiye Hanım, kocasını yitirdikten sonra oğlunun yanına yerleşmek zorunda kalmıştı. Ancak oğlunun ve gelininin yanında kendisini mutlu hissetmiyordu.
...
Nazmiye Hanım, oğlunu da incitmeden onlardan ayrılmanın bir yolunu bulmakta kararlıydı." (Lila Renkli Köpek, "Ani'nin Adı Yaşayacaktı", s.77).

"Salyangozdan Korkan Annem ve Biz" adlı kitapta verilen karar üzerine davranışta eyleme geçildiği örneklendiriliyor:

"Helin önce dolaba, sonra Tom'a baktı:
-Haklısın aslında, onu daha göz alıcı duruma getirebiliriz. Hantal ve eski bir görüntüsü var.
Bu sözler üzerine Tom da dolabı baştan aşağıya şöyle bir süzdü. Ne oluyordu, dolap görücüye mi çıkmıştı? Tom bağırdı:
-Onu boyayabiliriz! Sen o işi bana bırak!" (Salyangozdan Korkan Annem ve Biz, "Bir Korsan Sedat Öğretmenden Korkar Mı Hiç?", s.13).

'Salyangozdan Korkan Annem ve Biz' adlı kitapta çocukların yapacakları hakkında plan yaptıkları örneklendirilmektedir:

"(...)-Bağlasanız durmam ben zaten bu sınıfta! Bence siz de durmayın! Gelin birlikte gidelim, define arayalım. Hiç fena fikir değildi! Birkan, 'Ben varım!' dedi." (Salyangozdan Korkan Annem ve Biz, "Bir Korsan Sedat Öğretmenden Korkar Mı Hiç?" s.15).

'Salyangozdan Korkan Annem ve Biz' adlı kitapta herkes kendi yapmak istediği eylemi enine boyuna düşünerek hayata geçirir:

"Küçük kız, kimsenin bahçesine gizlice giremezdi. Onlar hırsız mıydı? Aklına annesinin anlattığı olay geldi. Öğrencisi hırsızlık yaptı diye annesi çok üzülmüştü. Kiraz çalmaya kalkarlarsa annesi yine üzülmez miydi? O, annesini üzmek istemezdi. Ağabeyi de onun gibi düşünür diye umutlandı ama nerede? O, ayağa kalkmıştı bile. Altay'ın ipiyle bu kuyuya inmekte bir sakınca görmemişti. Küçük bir eğlenceden kimseye zarar gelemezdi." (Salyangozdan Korkan Annem ve Biz, "Bu Şenlik Başka Şenlik!", s.32-33).

'Salyangozdan Korkan Annem ve Biz' adlı kitapta yapılmak istenilen eylemler planlanır:

"(...)-İsterim ama ilerdeki bakkalda satılan dondurmalar güzel değil.
Delikanlı, boş ver onlara der gibi elini salladı:
-Biz bakkaldan almayacağız dondurmayı, girişteki büyük marketten alacağız. Kasabanın girişinde büyük bir market vardı ancak çok uzaktı. Genç kız sordu:
-Nasıl gideceğiz oraya? Çok uzak.

Altay'ın harika bir önerisi vardı:
-Sen bisiklet sürmeyi biliyor musun?
-Biliyorum.
-Bisikletle gideriz öyleyse." (Salyangozdan Korkan Annem ve Biz, "Her Zaman Gülümseyen Afrodit", s.44).

'Salyangozdan Korkan Annem ve Biz' adlı kitapta pasta yapılmaya karar verilir ve bunun için pratik yöntemler aranır:

"(...)Yapardın yapmazdın derken iki kardeş, anneannelerinden önce davranıp annelerinin doğum günü pastasını yapmaya karar verdiler. Gerekli malzeme evde vardı. Ancak bir sorunları vardı, onlara bir pasta tarifi gerekliydi. Barış sordu:
-Anneannemde yemek kitabı var mıdır?
-Bilmem. Var mıdır?
Barış'ın aklına başka bir şey geldi:
-İnternetten bulabiliriz." (Salyangozdan Korkan Annem ve Biz, "İzin Alınarak Sürpriz Yapılır Mı?", s.55).

'Salyangozdan Korkan Annem ve Biz' adlı kitapta kendi isteklerine karar vererek buna uygun davranan bir çocuk örneklendirilir:

"(...)-Sevil Öğretmen, babanın arkadaşıymış. Aynı okulda çalışmışlar. Onu görecek.
-Ben de babamla gideceğim!" (Salyangozdan Korkan Annem ve Biz, "İzin Alınarak Sürpriz Yapılır Mı?", s.58).

'Salyangozdan Korkan Annem ve Biz' adlı kitapta yapacakları eylemin hazırlığını kafalarında tasarlayarak eyleme dökmeye hazır iki genç örneklendiriliyor:

"(...)Okan ve Barış'ın toz olmaya hiç itirazları yoktu. Hemen arkalarını dönüp tabana kuvvet kaçmaya hazırdılar." (Salyangozdan Korkan Annem ve Biz, "Şahika Öğretmen Derse Gelmedi", s.71).

'Sonsuz Sonsuza Kadar' adlı kitapta yapılmak istenen kümes için plan yapılarak karara varıldığı örneklendirilir:

"(...)-Biz yaparız! Kümes yapmakta ne var?
-Oğlum, nereye yapacağız kümesi? Sen de konuşuyorsun işte laf olsun diye!
Kerpeten, Bahadır'ın sözlerini ciddiye almadı:
-Bizim apartmanın terası ne güne duruyor? Oraya yaparız.
...
-Kümesi yapıyor muyuz?
-Elbette. Bizim elimizden kaçanla uçan kurtulurdu ama bundan sonra uçanlar da kurtulamayacak." (Sonsuz Sonsuza Kadar, "Beş Lira Daha Olsa…", s.25-28).

'Sonsuz Sonsuza Kadar' adlı kitapta sonuçlar tahmin edilerek davranışlar denetim altına alınır:

"(...)Genç kadın, arkasını dönüp mutfaktan çıkmak üzereydi ki durdu. Bir an, ne söylemesi gerektiğini bilmiyormuş gibi kocasına baktı. Genç adam ne evle ne çocuklarıyla ilgileniyordu. Merak Hanım bunun elbette farkındaydı ancak ağzını açsa eşiyle arasında

yeni bir tartışma başlayacaktı. Şu an buna gücü yoktu. Sustu. Odadan dışarıya çıktı. (Sonsuz Sonsuza Kadar, "Hırsız, Kerpeten Mi?", s.28).

'Sonsuz Sonsuza Kadar' adlı kitapta yapılmak istenen davranışa karar verilerek eyleme dökülüyor:

"(...)Abdullah dışarı çıkar çıkmaz bidonun başına geçti. Abdullah ağabey zehirlenmiyorsa o da zehirlenmezdi. Hem öbür çocukların yaptığından farklı bir iş yapmanın havası da başkaydı." (Sonsuz Sonsuza Kadar, "Kerpeten Ölüyor", s.75).

'Revenge Adlı Çiçek' adlı kitapta Altan'ın bir karar vererek bunu uyguladığı örneklendiriliyor:

"(...)-Alo.
-Anne, benim Altan.
-Oğlum, neredesin sen? Meraktan öldüm.
-Beni merak etme. İyiyim ben.
-Baban bu saatlere kadar eve gelmediğini öğrenirse…
-Anne, ben gidiyorum.
-Nereye gidiyorsun?
-Anne, beni merak etme. Ben iyiyim. Seni arayacağım.
-Eve ne zaman geleceksin?
-Bir daha eve gelmeyeceğim.
-Ne demek o?
-Anne, üzülme ve beni merak etme. Seni arayacağım." (Revenge Adlı Çiçek, s.48).

'Revenge Adlı Çiçek' adlı kitapta Osman'ın kararları doğrultusunda davranış sergilediği örneklendiriliyor:

"(...)Osman, Zerrin ablanın havuza doğru ilerlediğini gördü.
Ayağa kalkarak:
-Ben biraz yürüyeceğim, dedi." (Revenge Adlı Çiçek, s.51).

'Revenge Adlı Çiçek' adlı kitapta Metin Bey yapmak istedikleri hakkında bir plan geliştirerek karara varır:

"(...)Yağmur'un babası Metin Bey, bu cumartesi sabahı işe gitmemeye, günü çocukları ve eşiyle geçirmeye karar vermişti. Dünkü tatsız olaylardan sonra çocuklarının yanında olmak istiyordu." (Revenge Adlı Çiçek, s.52).

'Revenge Adlı Çiçek' adlı kitapta kişilerin ayrı ayrı plan yaparak hayata geçireceği örneklendiriliyor:

"(...)Sabah uyandığında Adasu evde yalnızdı. Annesi kente inmek, alışveriş yapmak istiyordu. Görmek istediği bir iki arkadaşı da vardı. Kocası da muayenehanede işi bitince ona katılacaktı. Kızı ise evde kalmayı seçmişti." (Revenge Adlı Çiçek, s.54).

'Revenge Adlı Çiçek' adlı kitapta Adasu kendi davranışlarını istekleri doğrultusunda düzenlediği görülüyor:

"(...)Adasu yatarken giydiği şortu ve tişörtü çıkarıp askılı, yavruağzı elbisesini giydi. Yatağını toplamadan banyoya koştu. Aynadaki görüntüsüne dikkat etmeden elini yüzünü yıkayıp saçlarını arkadan topladı." (Revenge Adlı Çiçek, s.55).

'Revenge Adlı Çiçek' adlı kitapta çocukların davranışları hakkında düşünerek karara vardıkları ve davranışlarını bu doğrultuda planladıkları örneklendiriliyor:

"(...)Yağmur ayağa kalktı:
-Ben gidip babama olanları anlatacağım.
Adasu arkadaşının önünü kesti:
-Dur lütfen. Bunu biz çözmeliyiz. Neden bilmiyorum ama bizim çözmemiz gerektiğini söylüyor içimde bir ses.
Berkcan da arkadaşını destekledi:
-Adasu haklı olabilir. Biraz bekleyelim. Neler olacak görelim." (Revenge Adlı Çiçek, s.64).

'Revenge Adlı Çiçek' adlı kitapta isteklerine uygun davranışlarını yönetme durumu örneklendiriliyor:

"(...)Şimdi de site sakinlerine hoş bir sürprizi vardı. Onları bir sergi açılışına davet ediyor ancak serginin içeriğini sır gibi saklıyordu. Davetiyeleri elleriyle tek tek hazırlamıştı." (Revenge Adlı Çiçek, s.70-71).

'Revenge Adlı Çiçek' adlı kitapta kahramanın verdiği karara uygun olarak davranışlarını sergilediği örneklendiriliyor:

"(...)Gözü balkonun yan tarafına bırakılan bisiklete takıldı. Uzun süredir bisiklete binmediğini düşündü. Bisikletle beldede küçük bir gezinti yapmaya karar verdi. Şortunu çıkarıp ince bir eşofman altı giydi, üzerine de kısa kollu bir tişört. Elini yüzünü yıkadıktan sonra saçlarını arkadan topladı. Başına bir şapka geçirdi." (Revenge Adlı Çiçek, s.77).

'Revenge Adlı Çiçek' adlı kitapta Altay'ın kendi fikirleri doğrultusunda davranış sergilediği örneklendiriliyor:

"(...)Dün de parkta gördüğü iki genç, parkı çevreleyen duvarın kenarına, yere oturmuşlardı. Onu görünce kalkıp yanına geldiler. Altan'dan birkaç yaş büyük görüneni Altan'ın sağına, delikanlıyla yaşıt olanı ise soluna oturdu. Büyük olan bir sigara uzatarak:
-Al bakalım, dedi. Yakalım birer tane.
Altan eliyle sigarayı itti. Bu iki çocuktan hoşlanmıyordu." (Revenge Adlı Çiçek, s.83).

'Revenge Adlı Çiçek' adlı kitapta Berkcan'ın istekleri doğrultusunda davranışlarını yönettiği bir durum örneklendiriliyor:

"(...)Berkcan tek eliyle yemekte zorlanacağını düşünerek dondurmasını kâsede değil, külahta istemişti." (Revenge Adlı Çiçek, s.84).

'Revenge Adlı Çiçek' adlı kitapta acıktıkları için bu duruma uygun davranış geliştiren bir durum örneklendiriliyor:

"(...)Berkcan mutfakta yiyecek bir şeyler hazırlıyordu. Yaşlı kadın şaşırdı:
-Ne o? Acıktın mı?

Sergiye gitmeden önce akşam yemeği yenmişti.
-Bir şeyler atıştıracağız babaanne.
-Kim var yanında?
-Adasu'yla Altan.
-Tamam oğlum, ben de odama çıkıp dinleneyim biraz." (Revenge Adlı Çiçek, s.98).

'Revenge Adlı Çiçek' adlı kitapta yapmak istediklerini kafasında düzenleyerek kahramanın dile getirdiği örneklendiriliyor:

"(...)-Ciltçi mi olmak istiyorsun?
-Hayır, dayıma yük olmamak için ona yardım edeceğim.
Adasu bakışlarını açık pencereden görünen gökyüzüne çevirdi, sordu:
-Sonra?
-Sonra öğrenimimi sürdüreceğim. Okuyacağım." (Revenge Adlı Çiçek, s.104).

'Revenge Adlı Çiçek' adlı kitapta Mahmut Bey'in uygun zaman için davranışlarını düzenlediği örneklendiriliyor:

"(...)Olaylı hafta sonundan sonra sakin bir hafta geçirmişlerdi. Mahmut Bey kızıyla konuşmak için en uygun zamanı kolluyordu." (Revenge Adlı Çiçek, s.177).

'Hoplar Ülkesi'nde Işıl Işıl' adlı kitapta küçük kızın soğuyan havaya göre davranışlarını düzenlediği bir durum örneklendiriliyor:

"(...)Kar yağınca hava yumuşasa da etrafı saran beyaz bir örtü, insanın üzerinde soğuk bir etki bırakıyordu. Küçük kız, kırmızı gocuğunun fermuarını boğazına kadar çekti. Kırmızı şapkasını başına iyice oturttu. Aklına eldivenleri geldi. Çantasındaydı. Çantasını sırtından indirdi." (Hoplar Ülkesi'nde Işıl Işıl, "Kar, Yağmaya Ara Verdi", s.5).

'Hoplar Ülkesi'nde Işıl Işıl' adlı kitapta davranışlarını düzenleyen küçük bir kız örneklendiriliyor:

"(...)Küçük kız her gece yatmadan önce 'Ben kendim uyanırım.' diyerek çalar saati kuruyordu." (Hoplar Ülkesi'nde Işıl Işıl, "Düşlerin Sona Erdiği Zaman", s.40).

'Hoplar Ülkesi'nde Işıl Işıl' adlı kitapta çocukların kendi isteklerine göre davranışlarını düzenlediği örneklendiriliyor:

"(...)Bu arada çocukların bir kısmı kardan adamdan vazgeçip kartopu oynamaya başlamıştı." (Hoplar Ülkesi'nde Işıl Işıl, "Işıl, Kardan Adam Yapmak İstemiyor", s.52).

'Hoplar Ülkesi'nde Işıl Işıl' adlı kitapta kar üzerinden karar verme ve davranışlarını bu kararlar doğrultusunda kontrol edebilme durumu örneklendiriliyor:

"(...)Kar, ince ince yağmaktan yeniden sıkıldı. Yeniden lapa lapa yağabilmek için hazırlık yapmaya karar verdi. Bir süre için yağmaktan vazgeçti. Yeniden kar toplamaya başladı." (Hoplar Ülkesi'nde Işıl Işıl, "Hoplar Ülkesi'nde Düğün Var", s.80).

'Mavi Kanat'ın Kızılderili Çadırı' adlı kitapta kızların yapmak istedikleri doğrultusunda fikir yürüterek plan yaptıkları örneklendiriliyor:

"(...)Burada bir sürü gül var. Onları toplayıp banyo küvetine dolduracağız.
Ecenaz şaşkınlıkla bağırdı:
-Sen aklını mı kaçırdın?
-Ne var bunda? Küvetin deliğini tıkar, suyu açarız. Sonra da mayolarımızı giyer, küvete gireriz." (Mavi Kanat'ın Kızılderili Çadırı, "Gökkuşağı Bade İş Başında", s.52).

'Kahraman Benim' adlı kitapta istekleri doğrultusunda Buse'nin davranışlarını düzenlediği örneklendiriliyor:

"(...)Birden kendi öyküsünü anlatma sabırsızlığıyla Buse ortaya atıldı." (Kahraman Benim, s.25).

"Kahraman Benim" adlı kitapta Buse'nin, istekleri doğrultusunda davranışlarını düzenlediği örneklendiriliyor:

"(...)Buse, telefon faturalarının anne babasının eline geçmemesi için kendince bir önlem almıştı." (Kahraman Benim, s.29).

'Kahraman Benim' adlı kitapta kahramanın amaçları için davranışlarını kontrol ettiği örneklendiriliyor:

"(...)Bu güzel kızla tanışmama aracılık edecek top, Fizan'a kaçsa kurtulamaz elimden." (Kahraman Benim, s.75).

'Jako Olayı' adlı kitapta başarılı olmak için davranışların bu duruma uygun olarak düzenlendiği örneklendiriliyor:

"(...)Neye el atsa başarılı olmak istiyordu. İnce eleyip sık dokumadan kendisinden istenileni yerine getirmek için canla başla çalışıyor, çalışmaktan asla gocunmuyordu." (Jako Olayı, "Buyrun, Sizi Dinliyoruz!", s.37).

'Jako Olayı' adlı kitapta yaşanılan zor duruma uygun olarak davranışların düzenlenmesi örneklendiriliyor:

"(...)Eli kanıyordu. Bir damla kan, kucağındaki dosyanın üzerine düştü. Aceleyle yerinden kalktı. Banyoya yöneldi. Elini suya tutmalıydı. Sonra biraz pamuk..." (Jako Olayı, "Aşkın'ın Suçu Neydi?", s.72).

'Jako Olayı' adlı kitapta halkı zor duruma sokmamak için bu duruma uygun davranıldığı örneklendiriliyor:

"(...)Bengi ülke halkının paniğe kapılmaması için kaminvirüsün yol açtığı ölümler gizli tutuluyordu. Halk, kaminvirüs bulaşan sekiz kişinin de 12. Gökada'da karantinada olduğunu sanıyordu." (Jako Olayı, "Hâlâ Uyuyor Musun?", s.73-74).

'Jako Olayı' adlı kitapta kahramanın kendi çıkarı için davranışlarını düzenlediği örneklendiriliyor:

"(...)Önemli mevkilerde arkadaşlarını görmek, kendi yerini de sağlamlaştırıyordu. Belle'nin hâlini hatırını sormanın, oğluna geçmiş olsun demenin tam sırasıydı." (Jako Olayı, "Lara'nın Şekerleri Aşkın'a Dokundu Mu?", s.85).

'Beni İnciten Aptal Dünya' adlı kitapta kahramanın kendi davranışlarını istekleri doğrultusunda denetlediği örneklendiriliyor:

"(...)Ne derse desin, onunla tartışmayacağım. Bu tartışmanın sonunda haklı olduğumu kabul etmek zorunda kalırsam… Olmaz. O haklı değil!" (Beni İnciten Aptal Dünya, "Kendini Kandıran Mel!", s.32).

'Beni İnciten Aptal Dünya' adlı kitapta kahramanın duygularını rahat yaşayabilmek için davranışlarını bu duruma uygun olacak şekilde düzenlediği örneklendiriliyor:

"(...)Kendimi merdivenin kenarındaki çiçeklerin arasına bıraktım. Havuz başının gürültüsü hâlâ kulaklarımdaydı. Ben ne onları duymak ne de kimseyi görmek istiyordum. Gayret et, dedim kendi kendime. Kalk ayağa. Gözüme az ötedeki kümesler takılınca hemen doğruldum. Arka tarafta, gözlerden uzak bir köşede birkaç kümes vardı. Oraya doğru koştum. Ortalarda kimseler görünmüyordu. Birinden içeriye daldım, kapısını arkamdan kapattım. Kendimi samanların üzerine atıp ağlamaya başladım." (Beni İnciten Aptal Dünya, "Rahat Olmak İsteyen Mel", s.41).

'Beni İnciten Aptal Dünya' adlı kitapta yapmak istediklerini planlayan bir kahraman örneklendiriliyor:

"Bu yemek patatessiz olmaz. Bir tane olsun, eklemem gerek.
…
Dans etmek mi? Hayır! Ben patatesleri alıp gitsem daha iyiydi,
Annem patates istedi, dedim." (Beni İnciten Aptal Dünya, "Dans Eden Mel", s.72-73).

'Hezarfen'le Uçuyoruz' adlı kitapta kendi davranışlarına ve yapmak istediklerine karar veren kahramanın davranışları örneklendiriliyor:

"(...)Dila'nın aklına birden başka bir şey geldi.
-Gel, gidelim kediyle köpeği bulalım, sonra da onların fotoğraflarını çekelim. Arkadaşının önerisi, Mina'ya pek çekici gelmedi.
-Kedi, köpek fotoğrafı mı çekeceğiz? Boş ver! Uğraşmaya değmez!
-Hayır, değer! Amcamın fotoğrafını görmedin mi?
Mina oralı olmadı:
-Bana ne?
Dila kızdı:
-Gelmezsen gelme! Ben de yalnız giderim." (Hezarfen'le Uçuyoruz, "Hatice Hanım'ın Kaplumbağası Var Mı?", s.30).

'O Büyük Uğultu' adlı kitapta kendi yetenek ve ilgi alanlarını fark eden ve çevresini de bu duruma uygun olarak düzenleyen bir kahraman örneklendiriliyor:

"(...)Oysa ben son derece meraklı bir çocuktum. Sonra üç yıl boyunca özel bir öğretmen tarafından eğitildim. Kendimi fizik ve kimya kitaplarına verdim. Evimizin kilerinde bir kimya laboratuvarı kurdum. Yaratıcı kişiliğimi fark ettim." (O Büyük Uğultu", s.36).

4.11. İncelenen Eserlerde Birden Fazla Değeri Yansıttığı Düşünülen İfadeler

'Revenge Adlı Çiçek' adlı kitapta yardımseverlik ve sevgi değerinin birlikte verildiği paragraf metni:

"Berkcan:
-Sen bizi hiç tanımıyor olmalısın Altan. Biz birlikte büyüdük sayılır, dedi.
-Birlikte büyümedik. Siz villalarda büyüdünüz, ben gecekonduda büyüdüm. Sizden arta kalanlar bize armağan edildi. Anneleriniz babalarınız böylece içlerini rahatlattılar. Yepyeni kazaklar, yepyeni ayakkabılar… Yazık olacaktı onlara! Bize verildi, yazık olmaktan kurtuldu.
Adasu dokunsalar ağlayacaktı:
-Hiçbirimiz senin gibi düşünemedik.
-Niye düşünesiniz ki? Villalarınızda el bebek gül bebek büyüyedururken…" (Revenge Adlı Çiçek, s.104).

'Revenge Adlı Çiçek' adlı kitapta zor durumda olan arkadaşlarına yardım etmek isteyen çocuklar ve doğadaki bütün varlıkların yaşama hakkı olduğu düşüncesiyle çiçeği ezmemek gerektiğini vurgulayan ifadelerle hem yardımseverlik hem de saygı değerinin beraber verildiği görülüyor:

"Birden Berkcan'ın vazodan aldığı çiçeklerden birini elinde evirip çevirdiğini fark etti:
-Çiçeği ezme, dedi.
-Çiçeği ezmek mi?
Delikanlı ilk kez görüyormuş gibi elindeki mor çiçeğe baktı:
-Ben çiçeğin farkında bile değildim.
O sırada bir güvercin masanın kenarına kondu. Berkcan heyecanlanmıştı:
-Biz farkında değiliz Zennur, dedi.
-Neyin farkında değiliz?
-Altan'a ve Adasu'ya yardım etmeliyiz.
Berkcan'ın masaya bıraktığı çiçeği Zennur eline aldı:
-Elimizden ne gelir?
-Bilmiyorum. Altan yanlış işler yapıyor sanırım.
-Nasıl yanlış işler?
Delikanlı sustu. Zennur anlamamıştı:
-Ne düşünüyorsun?
-Şu üç gündür olanları bir anımsa. Her şeyin nasıl da birbirine bağlı geliştiğini göreceksin.
-Haklısın.
-Zaman zaman herkesin içine bir şeyler doğar.
-Sözünü ettiğin şu işaretler mi? Mor çiçekler ve güvercin…
-Basit birer rastlantı belki de.
-Zerrin ablam her zaman, akıllı insanların sezgileri güçlü olur, der.
Berkcan gülümsedi:

-Teşekkür ederim ama sezmek yetmiyor. Düşünmeliyiz olanlar üzerinde. Düşünsek çok şey çözülür aslında.
-Düşünelim öyleyse. İşe yarayacak diyorsan ne duruyoruz?" (Revenge Adlı Çiçek, s.87).

'Korkak Kızlar Cesur Erkekler' adlı kitapta Cömert'in davranışlarının sorumluluğunu alarak Yaren'e nişan almasıyla sorumluluk değeri, Mesel'in ise Cömert'i uyararak yaptığı davranışın yanlışlığına vurgu yapması ise öz düzenleme değerini örneklendirmektedir:

"Dışarıya çıktıklarında Mesel'in ve Cömert'in kaldırımın kenarında oturduklarını gördüler. Cömert'in elinde oyuncak bir tabanca vardı. Tabancaya yerleştirdiği küçük, renkli, plastik boncukları sağa sola atıyordu. Yaren'i görür görmez, ona nişan aldı. Mesel, bunu fark edince onu uyardı:
-Dur, ne yapıyorsun? Gözüne falan gelir.
-Gelsin.
-Saçmalama!
Cömert'in gözü o sırada önlerinden geçen beyaz bir kediye takıldı. Tabancanın yönünü kediye çevirdi, tetiğe bastı. Kedi, boncuktan hızlı hareket edip kaçtı." (Korkak Kızlar Cesur Erkekler, "Ne Keseymiş Bu", s.17-18).

'Korkak Kızlar Cesur Erkekler' adlı kitapta annenin çocuğu uyutma davranışıyla sorumluluk değeri, Dilşad'ın ise annesinin uyarılarını dikkate alarak davranışlarını düzenlemesi de öz düzenleme değerini örneklendirmektedir:

"O anda Dilşad'ın annesi, evin kapısından kızına seslendi:
-Kızım, kardeşini uyutacağım. Gürültü yapıyorsunuz. Dışarı çıkın. İki arkadaş ayağa kalktı. Dilşad:
-Çıkıyoruz anne.
Annesi, bahçe kapısına doğru yönelen Dilşad'ı uyardı:
-O tepsiyi ağacın altında bırakma. Mutfağa getir." (Korkak Kızlar Cesur Erkekler, "Bana Ne Senin Amcanın Oğlundan", s.17).

BÖLÜM V

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Tartışma

Bu tezde, Sevda Müjgan Yüksel'in öykü ve roman türünde eserleri incelenmiştir. Alanyazın tarandığında Sevda Müjgan Yüksel ve Sevda Müjgan Yüksel'in eserlerine dair herhangi bir araştırma çalışmasının yapılmadığı görülmüştür. Değerler eğitimi ise birden çok alanda derinlemesine incelenen araştırma konularından biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle çocuk edebiyatı ve eğitim alanında çocuğa değerler eğitimini kritik dönemde hissettirme amacı bu alanda oldukça fazla araştırma çalışmasını da beraberinde getirdiği söylenilebilir. Ancak Sevda Müjgan Yüksel hakkında herhangi bir araştırma çalışması yapılmadığı görülmüştür. Alanyazında yapılan her çalışma o alana dair bir yeterlilik geliştirerek alanla ilgi bir eksikliği de giderme amacında olduğu söylenilebilir. Bu sebeple de bu araştırma çalışmasında da hakkında daha önce bir araştırma çalışması yapılmamış olan yazar ve eserleri tercih edilmiştir.

Araştırmaya konu olan öykü ve romanlar değerler eğitimi açısından değerlendirilerek yazarın eserlerinin değerler eğitimi için kullanılabilecek nitelikte olduğu sonucuna varılmıştır.

5.2. Sonuç

Tezde Sevda Müjgan Yüksel'in 13 eseri Türkçe Dersi Öğretim Programında yer alan on kök değer açısından incelenmiştir. Bu eserler öykü ve roman türleri de dikkate alınarak incelendikten sonra yazarın eserlerinin on kök değer bakımından içerikçe de zengin olduğu söylenilebilmektedir.

İncelenen eserlerden elde edilen sonuçlar ise şöyledir:

Öykü ve romanlarda Türkçe Dersi Öğretim Programında yer alan on kök değer de işlenmiştir. En az işlenen değerler ise 4 kez işlenmesiyle "Vatanseverlik", 8 kez işlenmesiyle de "Sabır" değerleridir. Öykülerde en sık işlenen değerlerin başında "Sorumluluk" ve "Sevgi" değerleri gelmektedir. Yazarın öykülerinde "Sorumluluk" değeri 116 kez, "Sevgi" değeri ise 50 kez işlenmiştir. Romanlarda ise en sık işlenen değerin 39 kez işlenmesiyle "Sevgi" değeri olduğu görülmektedir.

Bazı değerlerin ise hem öykü kitaplarında hem de romanlarda çokça işlendiği göze çarpmaktadır. Öykü kitaplarında 116 kez işlenmesiyle "Sorumluluk" değerinin en çok işlenen değer olduğu görülmektedir. Bunu 50 kez işlenmesiyle "Sevgi", 35 kez işlenmesiyle

"Yardımseverlik", 33 kez işlenmesiyle "Öz Denetim", 27 kez işlenmesiyle "Saygı" ve 19 kez işlenmesiyle de "Dürüstlük" değeri takip etmektedir. Öykü ve roman türündeki eserlere bakıldığında genel olarak değerlerin dengeli bir dağılım göstermediği söylenilebilir. Bu değerlerin dağılımındaki en büyük farkın ise "Sorumluluk" değeri üzerinde ortaya çıktığı görülür. Öykü kitaplarında sorumluluk değerinin 116 kez, roman kitaplarında ise 38 kez işlenmesiyle aradaki farkın gözler önüne serildiği söylenilebilir. Yine buna benzer bir durumun "Yardımseverlik" değeri için de söz konusu olduğu görülmektedir. "Yardımseverlik" değerinin öykü kitaplarında 35 kez, roman kitaplarında ise 10 kez işlenmesi bu duruma örnek oluşturmaktadır.

Yapılan bu çalışmada bazı değerlerin kendi içinde başka değerleri de barındıracak şekilde kullanıldığı görülmüştür. Bu ikircik yaratan değerler uzman görüşüyle de desteklenerek bir diğer örnekleriyle karşılaştırılmış ve bu değerlere netlik kazandırılmaya çalışılmıştır. Ancak tam netlik kazanamayan ve iç içe geçmiş olan değerlerin ise ayrı bir başlık altında gösterilerek ele alınmasının daha uygun olacağı düşünülmüştür.

Araştırmaya konu edilen kitaplarda en çok "Sorumluluk" değerinin işlendiği sonucu elde edilmiştir. "Sorumluluk" değeri yazarın hem öykü hem de roman kitaplarında işlenmiştir. "Sorumluluk" değerinin hem öykü hem de roman kitaplarında en çok işlenen bir değer olması çok olağan karşılanabilir. Çünkü sorumluluk hayatı yaşanılır kılarak düzene sokan bir değer kavramıdır. Böyle düşünüldüğünde de "Sorumluluk" değerinin en çok işlenen değer olması daha mantıklı gözükebilmektedir. Bu durumdan yola çıkılarak da Sevda Müjgan Yüksel'in çocuklara ve gençlere sorumluluk bilincini aşılmak istediği yorumu yapılabilir.

Sorumluluk değerinden sonra ise en çok işlenen değerin "Sevgi" değeri olduğu görülmektedir. Yazar hem öykü hem de romanlarında bu değeri işlemiştir. Çocuklara ve gençlere sevgiyi aşılayarak onların sevgiden beslenmesi için yazarın bir edebiyat ürünü ortaya çıkardığı düşünülebilir.

Sorumluluk ve sevgi değerinden sonra ise en çok işlenen değer ise "Yardımseverlik" değeri olmuştur. Bu konuda da yazarın öykü ve roman kitaplarında oldukça insani durumlar üzerinden örneklendirmeler yaptığı söylenilebilir. Vicdanlı ve merhametli bireyler üzerinden hayvanlar âlemine kadar uzanan, çocukların da dikkatini çekecek nitelikte ve gündelik hayatta da karşılaşabilecekleri türden örneklendirmelere yer verilmiştir denebilir.

"Vatanseverlik" değerinin ise incelenen 13 eserde; *'Lila Renkli Köpek', 'Jako Olayı'* ve *'Hezarfen'le Uçuyoruz'* adlı kitaplarda ele alındığı görülür. Bu durumundan yola çıkarak yazarın çocuklarda vatanseverlik değerini perçinlemek istediği söylenilebilir.

En az işlenen değerler ise "Vatanseverlik" ve "Sabır" değeridir. "Vatanseverlik" değeri sadece *'Lila Renkli Köpek'*, *'Jako Olayı'*, ve *'Hezarfen'le Uçuyoruz'* adlı kitaplarda geçmektedir. "Sabır" değeri ise *'Revenge Adlı Çiçek'*, *'Jako Olayı'*, *'Şen Yuva Apartmanı'nın Maceraları'* ve *'O Büyük Uğultu'* adlı dört kitapta geçmektedir.

Sevda Müjgan Yüksel'in kitaplarında hayvan kahramanlarla birlikte hayvanlara dair unsurların da yoğun olarak ele alındığı görülmektedir. Çoğu eserine bakıldığında eserlerde hayvanların ya başrolde bir kahraman olarak ya da eserin içerisinde önemli bir görevi üstlenen yardımcı kahramanlar olarak karşımıza çıktığı görülmektedir. Bu durumlar dikkate alındığında yazarın hayvanlara karşı çocuklarda ve gençlerde duyarlılık geliştirmek istediği söylenilebilir.

Sevda Müjgan Yüksel'in eserlerinde aileye, ailenin çocuğu sevmesine ve ebeveynlerin çocuklarını olduğu gibi kabul etmesine de değindiği görülür. Kitaplarının çoğunda aile kültürü genel hatlarıyla işlenirken aile büyüklerine duyulması gereken saygı, ebeveynlerin çocuklarını koruma ve kollama iç güdüsü, aile ile çatışan çocuk, kusurlarıyla sevilmek ve kabul edilmek istenen gençler örneklendirilmektedir.

Sevda Müjgan Yüksel'in eserlerindeki kahramanların genel olarak çevreye duyarlı, girişimci, yeniliklere açık, doğa sevgisi ve bilinci taşıyan kahramanlar olduğu söylenebilir. Hayvan sevgisi temasını ise kitaplarının genelinde işlendiği görülür. Bu durumdan yola çıkılarak yazarın, duyarlı çocuklar ve gençler olarak gelecek nesilleri şekillendirmek istediği yorumu yapılabilir.

İncelenen kitapların geneline bakıldığında yazarın, şairlerin şiirlerinden ve az sayıda da olsa Türk bilginlerinden bazı şahsiyetleri kitaplarına serpiştirdiği görülür. Bu durum ise çocuklarda genel kültür alt yapısı oluşturması bakımından önemli sayılabilir.

Sevda Müjgan Yüksel'in eserlerini, çocuk edebiyatına uygunluk açısından ele alacak olursak gerek içerik gerekse de biçimsel bakımdan çocuk edebiyatına uygun olduğu söylenilebilir. Yazarın çocuğa görelik ilkesi çerçevesinde konuya uygun dil ve anlatım kullandığı görülür. Kahraman sayısının çocuğun yaş grubuna uygun olarak yazarın öykü ve romanlarında değişiklik gösterdiği ve resimlerin anlatılan konuyu yansıttığı söylenilebilir. Hitap edilen yaş grubuna uygun olarak, öykü ve romanlarında yazı puntosu büyüklüğü değişiklik gösterirken kitapların boyutlarının çocukların yaş grubuna hitap ettiği söylenilebilir. Dil ve anlatımın açık ve duru olmasına özen gösterildiği ve anlatılan içeriğin çocuğun düşünce dünyasında yaratıcılığını da perçinleyici nitelikte olduğu görülür.

5.3. Öneri

Sevda Müjgan Yüksel'in bu araştırmaya konu olan 13 eseri dışındaki eserleri incelenebilir.

Sevda Müjgan Yüksel'in eserlerinin yaş düzeyleri de dikkate alınarak sınıf kütüphanelerinde yer alması sağlanılabilir.

Sevda Müjgan Yüksel'in eserlerinden bazı bölümler alınarak drama etkinliklerinde bu metinlerden yararlanılabilir.

Sevda Müjgan Yüksel'in eserlerindeki kurgu metinleri sınıf içi yaratıcı yazma çalışmaları yapılırken teşvik amacıyla kullanılabilir.

Sevda Müjgan Yüksel hakkında akademik çalışmalar yapılabilir.

Sevda Müjgan Yüksel'in edebi kişiliği üzerine bir inceleme yapılabilir.

Sevda Müjgan Yüksel'in eserlerinden bazı bölümler alınarak ders içi etkinliklerde kullanılabilir.

Sevda Müjgan Yüksel'in eserlerinden alınan bazı bölümlerle ders içi etkinliklere ve Türkçe ders kazanımlarına uygun olarak tiyatro yapılabilir.

KAYNAKÇA

Acemoğlu, A. (2022). *Ömer Seyfettin Öykülerinde Değerler Eğitimi,* (Yayımlanmamış doktora tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü: İzmir (nu:747106).

Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu. (2015). *Eğitimde Gelecek Arayışları: Dünden Bugüne Türkiye'de Beceri, Ahlak ve Değerler Eğitimi.* Bartın: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu.

Arslan, Y. (2022). *MEB Anadolu Masalları Okul Öncesi Kitap Serisinin Masal Anlatıcılığı ve Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi,* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü: Ankara (nu:774809).

Akman, S. (2020). *Türkçe Eğitiminde Değerler Eğitimi Üzerine Yapılmış Akademik Çalışmaların Değerlendirilmesi,* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü: Erzincan (nu:653401).

Bircan, H.H. ve Dilmaç, B. (2015). *Değerler Bilançosu.* Konya: Çizgi Kitabevi Yayınları.

Bolat, Y. (2016). *Sosyal Değerleri ve Değerler Eğitimini Anlamak.* Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, 29, 322-348).

Çalık, Ç. ve Çınar, Ö. P. (2009). *Geçmişten Günümüze Bilgi Yaklaşımları, Bilgi Toplumu ve İnternet.* Türkiye'de İnternet Konferansı Bildirileri, 09, 1-12.

Çomaklı, A. (2020). *Fabl Türünde Değerler Eğitimi,* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü: Erzurum (nu:646462).

Çoban, A. (2020). *Değerler Eğitimi Bağlamında Türk Destan Örneklerinde Kök Değerler,* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Muğla (nu:643107).

Çelikten, F. (2019). *Nezihe Meriç'in Çocuk Kitaplarının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi,* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü: İstanbul (nu:553037).

Delibaş, F. (2022). *Nurdan Damla'nın Dinî İçerikli Çocuk Kitaplarının Çocuk Kitaplarında Bulunması Gereken Temel İlkelere Göre İncelenmesi,* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Adıyaman Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Adıyaman (nu:744894).

Direkci, S. (2021). *Buket Uzuner'in Su, Toprak ve Hava Üçlemesinin Değerler Eğitimi Bağlamında İncelenmesi,* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Antalya (nu:706609).

Doğaner, M. (2021). *Halit Ziya Uşaklıgil'in Romanlarında Değerler Eğitimi,* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü: İzmir (nu:687261).

Erşahin, I.U. (2009). *Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Çocuk Edebiyatı Metinlerinin Çağdaş Çocuk Edebiyatı İlkeleri Açısından Değerlendirilmesi ve Eğitsel Öneriler,* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü: İstanbul (nu:45531).

Ercan, H. (2022). *Nurgül Ateş'in Çocuk Hikâyelerinin Değerler Eğitimi Bakımından İncelenmesi,* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü: Kırıkkale (nu:717721).

Erbaş, S. (2022). *Değerler Eğitiminde Mikroagresyon,* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü: İzmir (nu:730698).

Ergün, A. (2021). *Öğretmenlerin Değer Kavramına İlişkin Bilişsel Kurguları ve Değerler Eğitimi Uygulamalarına Yönelik Görüşlerinin Belirlenmesi,* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Van (nu:702100).

Fırat, H. (2021). *Zehra Ünüvar'ın Çocuk Kitaplarının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi,* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Fırat Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Elazığ (nu:654000).

Fidan, N. (2012). *Okulda Öğrenme ve Öğretme.* Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

Güllü, B. (2021). *Çocuk Edebiyatında Etkili İletişim,* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü: İzmir (nu:687557).

Haskuş, A. (2021). *Karakter ve Değerler Eğitimi Sürecinde Velilerin Değer Algıları ve Okullardan Beklentileri,* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Erciyes Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Kayseri (nu:672539).

Işıkoğlu, D. (2022). *Satı Bey'in Eğitimle İlgili Görüşleri Işığında II. Meşrutiyet Sonrası Çocuk Şiirlerinin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi,* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Erzurum (nu:773835).

İlhan, S. (2022). *Cahit Kaya'nın Eserlerinde Değerler Eğitimi,* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü: İzmir (nu:770158).

Kumbasar, E. (2011). *Muzaffer İzgü'nün Romanlarının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi,* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Trabzon (nu:300398).

Kösecioğulları, U. (2022). *Feyza Hepçilingirler'in Çocuk Kitaplarındaki Değerler Eğitimi,* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü: Kütahya (nu:737186).

Korkmaz, A. (2013). *Değerler Sosyolojisi.* Toplum Bilimleri Dergisi, 7(14), 51-78.

Karaca, S.S. (2019). *Çizgi Filmlerde Değerler Eğitimi, Değerler Eğitimi Açısından Rafadan Tayfa Çizgi Filminin İncelenmesi,* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü: İzmir (nu:569927).

Kostak, E. (2022). *Reşat Nuri Güntekin'in Üç Romanında (Çalıkuşu, Acımak, Yeşil Gece) Değerler Eğitimi,* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Van (nu:791620).

Kayretli, E. (2022). *Samed Behrengi'nin Eserlerinin Değerler Eğitimi ve Dil Zenginliği Açısından İncelenmesi,* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gaziantep Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Gaziantep (nu:738877).

Kaya, R. (2019). *II. Meşrutiyet Sonrası Yazılan İlk Çocuk Şiirleri Kitaplarında Değerler Eğitimi,* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Sakarya (nu:586681).

Kasap, N. (2019). *Bekir Yıldız'ın Çocuk Kitaplarının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi,* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İnönü Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Malatya (nu:552535).

Karaman, M. (2019). *Yücel Feyzioğlu'nun Eserlerinin Türkçe Eğitimi ve Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi,* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Giresun Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü: Giresun (nu:556315).

MEB, (2006). *İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu* (6, 7, 8. Sınıflar), MEB Yayınları: Ankara.

Özkan, M. (2019). *Aslı Der'in Çocuk Kitaplarında Değerler Eğitimi ve Eserlerin Türkçe Öğretimine Katkısı,* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Uşak Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü: Uşak (nu:593478).

Örs, B. (2022). *Ali Dayı Çocuk Kütüphanesi'nde Yer Alan Erken Çocukluk Dönemine Yönelik Çocuk Kitaplarının Niteliklerinin İncelenmesi,* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü: Ankara (nu:709543).

Öziçel, T. (2022). *Mavisel Yener'in Hikâyelerinin Değerler Eğitimi Bağlamında İncelenmesi ve Ortaokul Türkçe Ders Kitapları için Metin Önerileri,* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü: Ağrı (nu:768377).

Özdemir, A. (2019). *Türk Edebiyatındaki Fetihnâmelerin Değerler Eğitimi Bakımından İncelenmesi,* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Burdur (nu:600731).

Sarıçam, İ. (2021). *Nazlı Eray'ın Çocuk Kitaplarında Değerler Eğitimi ve Eserlerin Türkçe Söz Varlığı Açısından İncelenmesi,* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü: Kütahya (nu:722389).

Salim, N. (2022). *Ahmet Hikmet Müftüoğlu'nun Roman ve Hikâyelerinde Değerler Eğitimi,* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü: İzmir (nu:723650).

Şirin, M.R. (2016). *Edebiyat ve Çocuk Edebiyatı.* Türk Dili dergisi, 11, 16-17.

Şakiroğlu, Y. (2022). *Türk Çocuk ve Gençlik Edebiyatındaki Fantastik Eserlerin Değerler Eğitimi Bağlamında İncelenmesi,* (Yayımlanmamış doktora tezi). İnönü Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Malatya (nu:777841).

Türk Dil Kurumu (2011). *Türkçe sözlük.* Ankara: Kolektif.

Tüfekçi Can, D. (2014). *Çocuk Edebiyatı Giriş.* Ankara: Eğitim Yayınları.

Tüfekçi Can, D. (2014). *Çocuk Edebiyatı: Kuramsal Yaklaşım.* Ankara: Eğitim Yayınları.

Taçyıldız, G. (2022). *8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi,* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Sivas (nu:767588).

Ulusoy, K. ve Dilmaç, B. (2018). *Değerler Eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi.

Yalçın, A. ve Aytaş, G. (2008). *Çocuk edebiyatı.* Ankara: Akçağ Yayınları.

Yurdakul, A. (2020). *Değer Kavramı ve Değerler Eğitimi.* Türk Medeniyeti dergisi, 2, 14-20.

Yüksel, C. (2023). *Erzurum Masallarının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi,* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Afyon Koca Tepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü: Afyonkarahisar (nu:794625).

Yıldırım, İ. (2023). *Duran Çetin'in Çocuk Hikâyelerinin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi,* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü: Erzincan (nu:789985).

Yılmaz, M.E. (2022). *Değerler Eğitiminin Okul Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetlerine Yansımaları,* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü: Kahramanmaraş (nu:759752).

Yıldırım, S.G. (2019). *Değerler Eğitimine Yönelik Bir Model Önerisi: Değer İçselleştirme,* (Yayımlanmamış doktora tezi). Bursa Uludağ Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Bursa (nu:581988).

EKLER

EK 1.

ÖĞRENCİNİN AKADEMİK ÖZGEÇMİŞİ

Kişisel Bilgiler			
Adı ve Soyadı	Esra ÖZÜBAL		
E-postası/Web Sayfası			
Bildiği Yabancı Diller			
Uzmanlık Alanı			
Öğrenim Bilgileri			
	Üniversite	Bölüm	Yıl
Lisans	Dokuz Eylül Üniversitesi	Türkçe Öğretmenliği	2019
Tez Başlığı	Sevda Müjgan Yüksel'in Çocuk Edebiyatı Ürünlerinin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi		
Tez Danışmanı	Prof. Dr. Caner KERİMOĞLU		
Akademik Eserler (Makale, kitap, kitap bölümü, bildiri, poster, sergi, konser vb. eserlerden kaynakça yazım kurallarına göre en fazla 10 eser yazılmalıdır.) Tezden üretilen yayınlar * ile işaretlenmelidir.			
Alanıyla İlgili Bilimsel Kuruluşlara Üyelikler			
Alanıyla İlgili Aldığı Ödüller			

